

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta humanitních studií

Bakalářský esej:

Vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské
subkultury od 80. let 20. století do současnosti na území
Liberecka a Jablonecka

(historicko-antropologická sonda)

Vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná

Praha 2006

Dvořák Jiří

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tento esej zpracoval samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jeho eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.“

V Praze dne 10. 6. 2006

.....

Rád bych poděkoval Mgr. Hedvice Novotné za řadu věcných připomínek, její ochotu a čas, který mi věnovala při konzultaci tohoto eseje. Dále bych rád poděkoval svým rodičům za podporu ve studiu.

Obsah:

I.	Předmět výzkumu	1
I.1.	Volba tématu a cíle výzkumu	1
I.2.	Metody a struktura práce	2
I.3.	Popis vzorku	6
I.4.	Reflexe literatury	9
II.	Vznik a vývoj skinheadské a punkové subkultury	11
II.1.	Stručný přehled historie skinheadského hnutí – Velká Británie	12
II.2.	Stručný přehled historie punkového hnutí – USA, Velká Británie	15
II.3.	Vybrané kapitoly z historie skinheadské a punkové subkultury	17
II.3.1.	První setkání punkové a skinheadské subkultury	17
II.3.2.	Situace na hudební scéně	18
	Exkurs: Problém identity (interpretace vybraných textů Dicka Hebidge)	19
II.4.	Stručný přehled historie punkové a skinheadské subkultury v Československu	21
III.	Analýza získaných informací	25
III.1.	Hlavní výzkumné otázky	25
III.2.	Díličí výzkumné otázky	38
IV.	Interpretace získaných informací	42
IV.1.	Punkeři a skinheadi na Liberecku a Jablonecku – pokus o rekonstrukci podoby místní „scény“, s důrazem na podobu a vývoj vzájemného vztahu výše jmenovaných subkultur	42
	Exkurs: Oi Oi Hubert Macháně – mýtus skinheadské hudební legendy	47
IV.2.	Skunx – prolínání punkové a skinheadské image	51
IV.3.	Oblek nebo pracovní boty? Stačí si vybrat.	55
V.	Závěr	58
VI.	Bibliografie	61
V.1.	Odborná literatura	61
V.2.	Diplomové práce	61
V.3.	Popularizační literatura	61
V.4.	Fanziny a hudební magazíny	62
V.5.	Dokumentární filmy	62

VII. Přílohy

- VII.1. Koncept rozhovoru
- VII.2. Doslovný přepis rozhovorů
- VII.3. Obrazová příloha a její popis
- VII.4. Ukázky textů punkových a skinheadských hudebních skupin

I. Předmět výzkumu

Předmětem mého výzkumu je vzájemný vztah punkové a skinheadské subkultury na území Liberecka a Jablonecka zhruba od poloviny 80. let 20. století (první střetnutí těchto subkultur v daném regionu) až po současnost. Motivy, které mne vedly k výběru právě tohoto regionu, uvádím v metodologické části tohoto eseje.

I.1. Volba tématu a cíle výzkumu

V nedávné době jsem měl možnost seznámit se s pracemi svých kolegů studentů, kteří se zabývali některými aspekty punkové a skinheadské subkultury. Podle mého názoru jejich práce nejenže do značné míry pomohly k lepšímu pochopení těchto subkultur, ale zároveň otevřely i celou řadu dalších otázek. Vzájemný vztah těchto subkultur je jednou z nich. Vzhledem k tomu, že mám osobně velmi blízko k oběma subkulturám (zhruba od roku 1995 se pohybuji mezi skinheady a od roku 1999 hraji v punkové hudební skupině), a tudíž jsem se mohl dobře seznámit nejen se členy, historií a „paradoxy“ obou subkultur, ale také s reakcemi laické i odborné veřejnosti a médií, rozhodl jsem se navázat na práci svých kolegů a doplnit tak doposud skromné a často zkreslené informace o těchto subkulturách. Jako téma své práce jsem zvolil právě vzájemný vztah těchto subkultur. Rád bych na konkrétních příkladech ukázal, jak je možné, že za posledních (zhruba) dvacet let, co spolu tyto subkultury v České republice koexistují, došlo v jejich vzájemném vztahu k tolika zásadním změnám – od poklidného soužití, přes otevřeného nepřátelství, až po vznik jakési „subsubkultury“ – jaké jsou jejich příčiny a jaké mechanismy tento vztah určují. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl věnovat značnou pozornost jednotlivým atributům výše jmenovaných subkultur, zejména pak image, hudbě, ale také pojetí sebeidentity a postojům jejich členů.

Výzkum by měl odpovědět zejména na tyto otázky:

- 1. Kdy a za jakých okolností se sledované subkultury poprvé setkaly?**
- 2. Jak se vyvíjel jejich vzájemný vztah?**
- 3. Jaké faktory a mechanismy určovaly podobu tohoto vztahu v dané době?**

Před započítím výzkumu jsem stál před rozhodnutím, zda vybrat respondenty z různých míst České republiky a pokusit se tak prezentovat jakýsi celkový, i když logicky značně povrchní, obrázek podoby a vývoje vztahu výše jmenovaných subkultur, nebo zda vybrat respondenty z oblasti menší, např. kraje či regionu a prezentovat tak sice místně omezený, zato však mnohem ucelenější obrázek zkoumaného vztahu. Já jsem se rozhodl pro variantu druhou. Respondenty jsem vybíral z okolí Liberecka a Jablonecka (mého bydliště), tedy regionu, který dobře znám, a který je dost malý na to (Liberec má zhruba sto tisíc obyvatel, Jablonec a okolí přibližně o polovinu méně), abych byl schopen oslovit a vyzpovídat „všechny“ důležité informátory. V Liberci navíc od počátku 80. let 20. století působila hudební skupina, která byla tehdy označována za první československou skinheadskou skupinu.

I.2. Metody a struktura práce

Téma, zaměření a cíle mého výzkumu nezbytně vyžadují použití hned několika odlišných metod. Práci jsem tudíž rozdělil na tři hlavní části, které se od sebe liší nejen svým zaměřením, ale především použitou metodou. První, historická část, je věnována vzniku a vývoji výše jmenovaných subkultur v místě jejich vzniku a podobě těchto subkultur v Československu. V této části se rozhodně nesnažím o detailní popis vzniku a vývoje těchto subkultur, nýbrž o vyzdvížení klíčových momentů, které určovaly podobu té které subkultury v dané době a na daném místě. V této části pracuji s dostupnou odbornou, ale zejména pak popularizační literaturou, jejíž reflexi podávám níže.

Ve druhé, analytické části, pracuji s daty, která jsem získal metodou kvalitativního rozhovoru. Získaná data zde třídím podle výzkumných otázek a navzájem porovnávám odpovědi jednotlivých respondentů. Z metodologického hlediska se zde opírám o práci Jana Hendla – *Kvalitativní výzkum* (2005). Z hlediska Hendlovy terminologie mnou zvolený přístup nejvíce odpovídá tzv. případové studii, nicméně v některých ohledech, čehož jsem si dobře vědom, ji překračuje. Osobně bych svůj přístup označil jako historicko-antropologický (etnologický), neboť zde zkoumám nejen (historický) vývoj vzájemného vztahu dvou subkultur, ale i charakteristické rysy těchto subkultur (jejich atributy) a v neposlední řadě samotné členy těchto subkultur. Historická metoda mi v první řadě umožňuje získat data, která nejsou v odborné literatuře dostupná¹ a zároveň mi umožňuje odpovědět na určité otázky, odhalit neznámé souvislosti, nalézt vztahy mezi minulostí a přítomností, ale také porozumět určitému historickému procesu (v případě tohoto výzkumu historickému vývoji vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury na určitém území).²

V rámci výzkumu jsem provedl dvanáct polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, které trvaly zhruba od 30ti do 60ti minut. Ačkoli tento způsob dotazování na jednu stranu usnadňuje analýzu a komparaci jednotlivých rozhovorů, na druhou stranu bývají odpovědi respondentů často stručné a již předem do jisté míry „omezené“ specificky formulovanou otázkou.³ Vědom si tohoto rizika, rozhodl jsem se, že sice zachovám určitou strukturu rozhovoru i konkrétní otázky (aby se rozhovor příliš nerozměnil), nicméně že rozhovor povedu spíše neformálním způsobem, a že jednotlivé otázky (jakkoli předem jasně formulované) budu klást nikoli přesně podle plánu a v jejich přesném znění, nýbrž s ohledem na vývoj konkrétního rozhovoru. Hendl tento typ rozhovoru označuje jako „rozhovor s návodem“⁴.

Rozhovory vznikaly na přelomu roku 2005 a 2006 (přesně od listopadu do března). Ve většině případů probíhaly v restauraci či kavárně, ve dvou případech v bytě respondenta a v ostatních případech u respondenta v zaměstnání. Ve všech případech zvolil místo konání rozhovoru respondent sám. Převážnou část respondentů (zpravidla těch mladších, tj. ve věkové kategorii 30 – 32 let) jsem osobně znal, v ostatních případech jsem na ně získal tip od svých známých, kteří se v dané subkultuře pohybují, nebo přímo od již dotazovaných respondentů. Vytipované respondenty jsem oslovil telefonicky a všichni oslovení na rozhovor ochotně přistoupili. Respondenty jsem předem v krátkosti seznámil s tématem mého eseje a požádal je o svolení k pořízení zvukového záznamu. Ačkoli se někteří respondenti trochu zdráhali (styděli se), nakonec mi ve všech případech, za podmínky uchování respondenta

¹ Srov. Hendl, Jan – *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál, 2005, str. 134.

² Srov. tamtéž – str. 138.

³ Srov. tamtéž – str. 173.

⁴ Srov. tamtéž – str. 174.

v anonymitě, bylo vyhověno. Zvukový záznam rozhovoru jsem poté přepsal, přičemž jako techniku transkripce jsem zvolil tzv. doslovný přepis s komentářem. Přepis a paspartizace (která mimo jiné obsahuje krátkou charakteristiku respondenta i rozhovoru) rozhovorů je součástí eseje v podobě příloh VI.3. a VI.2.

Během rozhovoru jsem se snažil vyhýbat sugestivním otázkám, respondenty jsem nechal rozhovořit na obecně položenou otázku a pouze jim pokládal doplňující otázky. Během rozhovoru jsem se snažil získat odpovědi na následující okruhy otázek (které de facto odpovídají zamýšlené struktuře rozhovoru):

- 1. Kdy a za jakých okolností jsi se stal punkerem/skinheadem?**
- 2. Kdy a za jakých okolností jsi se poprvé setkal se členy druhé (punkové/skinheadské) subkultury?**
- 3. Jaký byl tvůj vztah k této (druhé) subkultuře, jak jste spolu vycházeli?**
- 4. Co vás spojovalo, popř. odlišovalo?**
- 5. Docházelo mezi vámi k nějakým konfliktům?**
- 6. Změnil se časem nějak tvůj postoj k této subkultuře? Proč?**
- 7. Jak vycházíš se členy punkové/skinheadské subkultury dnes?**
- 8. Myslíš, že se daná subkultura dnes nějak zásadně liší?**

Vedle výše uvedených (hlavních výzkumných) otázek jsem respondentům pokládal také (vedlejší výzkumné) otázky týkající se módy, image, hudby, postojů a hodnot apod. od kterých jsem si sliboval, že mi pomohou vytvořit ucelenější obrázek sledované subkultury a zároveň, že mi poodhalí některé důležité momenty určující podobu vztahu sledovaných subkultur, které by jinak mohly zůstat respondenty nevyřčené. Během rozhovorů jsem se dozvěděl některé nové, pro mne překvapující okolnosti. Jednotliví respondenti si nijak zvlášť neprotiřečili (až na jedinou výjimku, kdy se rozhovoru zúčastnili dva respondenti najednou) a ani se neobjevily žádné výrazné časové nesrovnalosti. Koncept rozhovoru je součástí eseje jako příloha VII.1.

Vedle kvalitativních rozhovorů jsem shromáždil také několik článků, rozhovorů, textů (punkových a skinheadských) hudebních skupin a fotografií. Tyto pramenné dokumenty, třebaže nebyly primárním předmětem analýzy, se staly pro můj výzkum - zejména pro interpretaci - dalším důležitým zdrojem informací. Mezi tyto dokumenty patří především multimediální CD, které obsahuje článek *Hubert Macháně – historie kapely*⁵, řadu fotografií členů výše jmenované punkové hudební skupiny, kompletní diskografii, naskenované recenze a rozhovor⁶ se členy skupiny otištěné v hudebním magazínu *Rock &*

⁵ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, Liberec, 2005 (text určený pro internetové stránky skupiny, dosud nepublikováno – archiv autora).

⁶ Fotografie skupiny, recenze i rozhovor, včetně stručného komentáře, jsou součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII.3.

Pop (1991,1992), jež mi pro potřeby mého výzkumu daroval respondent Ivan M., který byl vedoucím členem výše jmenované hudební skupiny. Vedle shora uvedeného dokumentu jsem pracoval také s obrazovými materiály (fotografie, ilustrace, přebaly hudebních CD punkových a skinheadských skupin, plakáty atd.), na nichž jsem analyzoval jednak problematiku prolínání punkové a skinheadské image, jednak vzájemný vztah punkerů a skinheadů, ale také způsob jakým jsou na těchto „dokumentech“ presentováni. V neposlední řadě jsem pracoval s texty hudebních skinheadských a punkových skupin, přičemž předmětem mého zájmu byla otázka, jak jsou v textech písní punkových hudebních skupin vnímání členové subkultury skinheadské a naopak, a zároveň jsem se zajímal o to, zda obvyklá témata a motivy objevující se v textech hudebních skupin těchto dvou subkultur jsou si nějak blízká či naopak. Obrazová příloha a její popis je součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII.3., ukázky textů hudebních skupin pak v podobě přílohy VII.4.

Mimo výše uvedené metody sběru dat (kvalitativní rozhovor, analýza článků, textů a fotografií), vycházím také z vlastních zkušeností, neboť, jak už jsem výše uvedl, zhruba od poloviny 90. let 20. století se pohybuji mezi členy výše sledovaných subkultur a dodnes aktivně sleduji dění na punkové/skinheadské scéně (jsem členem punkové hudební skupiny, pravidelně jezdím na punkové a skinheadské koncerty a festivaly, kupuji fanziny⁷ atd.) Během posledních deseti let jsem tudíž byl „očitým svědkem“ řady událostí, o kterých bych se z jiných zdrojů pravděpodobně vůbec nemusel dozvědět. Ačkoli svým subjektivním zážitkům rozhodně nepřikládám váhu regulérního zúčastněného pozorování, považuji je za velmi cenné, neboť mi v první řadě umožňují určitý vhled do dané problematiky, umožňují mi srovnání s výpověďmi jednotlivých respondentů, ale zejména mi dávají možnost „zasvěceně“ (tedy tzv. „zevnitř“, neboli z pohledu člena dané subkultury, což v tomto případě považuji za výhodu) interpretovat klíčové momenty a události.

Konečně třetí část je věnována interpretaci získaných údajů. V této části bych rád znovu vyzdvihl jednotlivé momenty, které zásadně ovlivnily vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury, rád bych ukázal, jak těmto „událostem“ rozuměli sami aktéři a jaké významy jim přikládali. Jednotlivé „události“ se pokusím historicky zařadit a vytvořit tak jakýsi popis místní (Jablonecko a Liberecko) punkové a skinheadské scény. Složitý vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury se pak snažím dokreslit v exkursu nazvaném Hubert Macháně – mýtus skinheadské hudební legendy. Interpretativní část tohoto eseje uzavírají kapitoly nazvané Skunx – prolínání punkové a skinheadské image a Oblek nebo pracovní boty? Stačí si vybrat., které, ačkoli svým zaměřením částečně přesahují výše stanové cíle tohoto výzkumu, jsem považoval za nezbytné do tohoto eseje přesto zařadit, neboť poukazují ně některé důležité „vlastnosti“ sledovaných subkultur a v tomto ohledu opět vhodně dokreslují podobu sledovaných subkultur a jejich vzájemného vztahu.

Z hlediska metodologického jsem se částečně inspiroval tzv. fenomenologickým přístupem, jehož cílem je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců.⁸ Jde mi tedy o to popsat, jak členové punkové subkultury „vidí“ členy subkultury skinheadské a naopak. Na tomto místě musím zdůraznit, že v rámci svého výzkumu jsem neprováděl výzkum fenomenologický, nýbrž historicko-antropologický (jak jsem popsal výše), a tudíž že fenomenologický přístup byl „pouze“ inspirací, nikoli použitou metodou. Inspirací v tom smyslu, že kromě sledování určité chronologie vývoje vzájemného vztahu punkerů a skinheadů mi šlo také o to zjistit, jak

⁷ „Fanzin“ nebo také „zin“ je neoficiálně vydávaný časopis. Jeho tvůrci jsou členové určité subkultury (např. punkové, skinheadské, skateboardové apod.) a časopis jako takový je tématicky zaměřen zpravidla na hudbu a „dění“ na té které scéně.

⁸ Srov. Hendl, Jan – *Kvalitativní výzkum*, c.d., str. 128.

členové té které subkultury vnímali členy subkultury druhé v dané době. Tak např. co by pocítil punker na počátku 90. let 20. století při vyslovení slova skinhead, a co by ten samý člověk pocítil při vyslovení téhož slova o deset let později. Jako fenomén tak v tomto případě označují příslušnost k dané subkultuře a asociace s tím spojené.

I.3. Popis vzorku

Celkem jsem provedl dvanáct kvalitativních rozhovorů se třinácti respondenty (jednoho z rozhovorů se zúčastnili dva respondenti zároveň). Ve všech případech se jednalo o muže, a to ve věku od 30 do 38 let. Čtyři respondenti spadají do věkové kategorie 30 – 32 let, tři respondenti do kategorie 33 – 35 let, a zbývajících šest do kategorie 36 let a více. Šest respondentů žije v Jablonci nad Nisou (jeden z nich se narodil a vyrůstal v Tanvaldě v Jizerských horách), zbývajících sedm je z Liberce (jeden z nich je původem z Prahy, a jeden pak opět z Tanvaldu). Devět respondentů vystudovalo střední odborné učiliště (šest z nich bez maturity, tři s maturitou), dva vystudovali střední školu a dva mají vysokoškolské vzdělání. Šest respondentů je dosud svobodných, pět ženatých (sedm dětí) a dva rozvedení (dvě děti). Až na jednoho začínali všichni respondenti jako punkeři, nicméně ze dvou z nich se později stali skinheadi. V současné době je šest respondentů stále aktivními členy „z centra“⁹ punkové nebo skinheadské subkultury: tři z nich zůstali punkery a tři z nich se považují za skinheady. Jeden z respondentů se nadále aktivně zajímá o dění na punkové/skinheadské scéně, nicméně sám se za punkera ani za skinheada již nepovažuje.

Ačkoli to u výzkumů tohoto typu nebývá zvykem, rozhodl jsem se pro lepší přehlednost zařadit „popis vzorku“ také ve formě tabulky. Respondenti jsou zde seřazeni podle věku, od nejstaršího po nejmladšího.

Tabulka č. 1 – Popis vzorku

Věk:	Pohlaví:	Vzdělání:	Profese:	Rodinný stav a počet dětí:	Bydliště:	Kdy se respondent seznámil s danou subkulturou:	Současný vztah respondenta k dané subkultuře:
38	Muž	Vysokoškolské	Geodet	Ženatý, jedno dítě	Liberec	1977 punker	Není členem
38	Muž	Střední odborné s maturitou	Dělník	Ženatý, jedno dítě	Liberec	1976 punker	Není členem
38	Muž	Střední odborné bez maturity	Zedník	Ženatý, dvě děti	Liberec	1977 punker	Není členem

⁹ Klozarová ve své práci dělí členy punkové subkultury podle jejich zájmu o danou subkulturu a míry angažovanosti do tří skupin: 1. členové „z centra scény“ zpravidla bývají starší 18 let, aktivně se zajímají o dění na punkové scéně, tzn. jezdí na koncerty, kupují fanziny, znají historii dané subkultury, sledují i zahraniční punkovou scénu, mají spec.styl oblékání. 2. členové „z periferie scény“ jsou obvykle mladší 18 let, zpravidla mají pouze malé povědomí o historii a filosofii dané subkultury, znají především domácí hudební skupiny nebo „profláklé“ zahraniční skupiny, punk je spíše součástí jejich image, spíše než životním stylem. Později se z nich buď stávají členové „z centra scény“ nebo punkové hnutí definitivně opustí. 3. „parazitující na scéně“ nejsou podle Klozarové skutečnými členy subkultury, nýbrž pouze zneužívají punkové image. Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, Praha, 2004, FHS UK – bakalářský esej (JB – 93/04), str. 33 – 35.

36	Muž	Střední odborné bez maturity	Dělník	Ženatý, dvě děti	Rychnov u Jablonce nad Nisou	1986 punker	Není členem
36	Muž	Středoškolské s maturitou	Vedoucí provozu	Svobodný	Jablonec nad Nisou	1978 punker	Není členem
36	Muž	Vysokoškolské	Sociální pracovník	Rozvedený, jedno dítě	Liberec (pochází z Prahy)	1984 punker	Nepovažuje se za člena, ale aktivně sleduje scénu
33	Muž	Střední odborné bez maturity	Tattoo, piercing	Svobodný	Jablonec nad Nisou	1988 punker	Člen skinheadské subkultury
33	Muž	Střední odborné bez maturity	Dělník	Svobodný, jedno dítě	Jablonec nad Nisou (pochází z Tanvaldu)	1986 skinhead	Člen skinheadské subkultury
33	Muž	Střední odborné bez maturity	Skladník	Ženatý, jedno dítě	Jablonec nad Nisou	1989 punker	Není členem
31	Muž	Střední odborné s maturitou	Sádrokartonář	Svobodný	Jablonec nad Nisou	1990 punker	Člen punkové subkultury
30	Muž	Středoškolské s maturitou	Majitel obchodu se street módou	Svobodný	Liberec	1988 punker	Aktivní člen skinheadské subkultury
30	Muž	S.O.U. bez maturity	Dělník	Rozvedený, jedno dítě	Jablonec nad Nisou	1988 punker	Člen punkové subkultury
30	Muž	Střední odborné s maturitou	Technik	Svobodný	Liberec	1990 punker	Člen punkové subkultury

Na tomto místě je třeba upozornit, že vybraný vzorek neodpovídá (a vlastně ani nemůže odpovídat) struktuře punkové a už vůbec ne skinheadské scény. Jak je níže uvedeno v historickém přehledu, skinheadské hnutí se časem rozdělilo na dva zcela odlišné názorové proudy, jejichž postoje k punkové subkultuře se zásadně liší. Přestože se na mnoha místech snažím na tyto rozdíly poukázat a vysvětlit, proč je tomu tak, je nutné mít neustále na paměti, že tento výzkum odráží postoje a hodnoty pouze určitého proudu skinheadského hnutí, stejně tak jako pouze určité části punkové subkultury. Nicméně se domnívám, že mnou vybraný vzorek je zajímavý (a do jisté míry i reprezentativní) zejména v tom ohledu, že jednotliví respondenti se k dané subkultuře „dostávali“ v různém časovém období, a tudíž mi byli

schopni podat z časového hlediska skutečně ucelený pohled na vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury ve sledovaném regionu.

I.4. Reflexe literatury

Výše jsem zmiňoval práci Jana Hendla - *Kvalitativní výzkum* (2005), o kterou se opírám z hlediska metodologického, na tomto místě bych však rád věnoval pozornost literatuře pramenné, na níž je postavena historická, ale částečně také interpretativní část tohoto eseje. Hned v úvodu musím zdůraznit, že co se týče vzniku a vývoje sledovaných subkultur, v České republice neexistuje (až na pár výjimek) téměř žádná relevantní odborná literatura. Z tohoto důvodu jsem byl nucen, stejně tak jako moji kolegové studenti, na jejichž diplomové práce odkazují, vycházet zejména z literatury popularizační, která se ukázala být jediným (ale na druhou stranu poměrně bohatým) zdrojem informací. Jako nesmírně přínosné se ukázaly být zejména knihy George Marshalla – *Spirit of '69, A Skinhead Bible* (1994) a *Skinhead Nation* (1996). Prvně jmenovaná kniha mapuje historii skinheads od jejich počátků v polovině 60. let 20. století až po pozdní 80. léta 20. století, a zároveň s etnologickou pečlivostí popisuje nejdůležitější atributy (móda, image, hudba, zábava) této subkultury. V knize *Skinhead Nation* pak autor sleduje různé podoby tohoto hnutí, jeho jednotlivé proudy a odnože. Před vydáním *Spirit of '69*, byla jedinou relevantní knihou zabývající se historií skinheadské subkultury kniha Nicka Knighta – *Skinhead* (1982), která je vedle řady reportážních fotografií doplněna o detailní popis „skinheadského šatníku“ (včetně jednotlivých trendů a stylů), ale také o cenné postřehy a komentáře britského sociologa Dicka Hebdigeho. Hebdige je mimo jiné také autorem studie *The Subculture – Meaning of Style* (1979), v níž se zabývá kultury mladých (teddy boys, mods, rude boys, rasta, skinheads, punks) v poválečné Británii, přičemž některé z jeho postřehů jsou pro moji studii klíčové. O tom, jak asi vypadal všední den mladého britského skinheada v 80. letech 20. století, se můžeme dočíst např. v knize *Saturday's Heroes* (1998) od Joe Mitchella. Přestože se jedná o literaturu typu „cult fiction“, z výše uvedeného důvodu rozhodně stojí za přečtení. (Mezi klasická díla tohoto žánru pak patří zejména knihy Richarda Allena – např. *Skinhead, Suedehead a Skinhead Escapes*, vydané u S.T. Publishing, Scotland). Hovořím-li o skinheads, nemohu opomenout dokumentární film britské BBC *World of Skinheads* (1996), na kterém jako odborný poradce spolupracoval již jmenovaný George Marschall, a v nedávné době v České republice uvedený dokument *Skinhead Attitude* (2003), který přináší unikátní výpověď o současné, politikou roztržité, skinheadské scéně; dokument představuje její jednotlivé proudy, postoje a hodnoty jejich členů, rozdílné pojetí skinheadské identity atd. Na závěr bych rád upozornil na volné pokračování posledně zmiňovaného dokumentu nazvané *White Terror* (2004), jež mapuje činnost nejdůležitějších neonacistických organizací v Evropě a USA, s důrazem na smýšlení a filosofii jejich členů. V tomto smyslu se jedná o naprosto ojedinělý dokument reflektující podobu současného pravicového extremismu.

Mnohem skromnější jsou informace o vývoji a podobě skinheadské subkultury v Československu. V roce 1991 sice vyšla studie Karla Zástěry *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže (punk a jeho charakteristické společenské rysy)*, která částečně pojednává také o skinheadech, ta je však poměrně stručná, v mnoha ohledech nepřesná (např. chybný přepis cizojazyčných termínů a názvů) a zavádějící (např. výklad „punkové“ a „skinheadské“ symboliky)¹⁰. Co se týče historie hnutí skinheads jsou Zástěrovy postřehy naprosto zcestné: Zástěra datuje vznik skinheadského hnutí k přelomu 70. a 80. let 20. století, třebaže kořeny tohoto hnutí (viz níže) sahají přinejmenším do let 60tých. Stejně tak zcestné je i označení skinheadského hnutí jako od počátku programově rasistického a

¹⁰ Na tyto nedostatky upozorňuje ve své práci také K. Klozarová: Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., viz obrazová příloha a její popis.

nacionalistického¹¹, chybné jsou i Zástěrovy postřehy ohledně skinheadské image, když říká, že: „Zevnějšek této skupiny má působit co nejodpudivěji...“¹², zatímco skinheadská image (ať už v průběhu času nabyla jakékoli podoby) se vždy vyznačovala až fanatickým dodržováním detailů, smyslem pro eleganci, ale také důrazem na čistotu oděvu¹³. Podobných omylů a nepřesností se v Zástěrově studii objevuje celá řada, nicméně některé jeho postřehy považuji za přínosné (Zástěra si např. správně všimá, že první českoslovenští skinheadi se často rekrutovali z řad punkerů). Pokud vím, žádná další odborná literatura (až na diplomové práce, které uvádím v bibliografii) zabývající se historií skinheads u nás dosud nevyšla. Monitorováním extrémisticky orientovaných skinheads se zabývají některé nevládní organizace (např. *Tolerance*), které pravidelně vydávají zprávy o činnosti těchto skupin, ty jsou však z hlediska mého výzkumu spíše nedůležité.

Co se týče vzniku a vývoje punkové subkultury v USA a jejího „exportu“ do Velké Británie, opět jsem byl nucen vycházet z popularizační literatury a několika dokumentárních filmů. Kniha *Zab mě, prosím – necenzurovaná historie punku* (1996) od autorské dvojice Legs McNeil a Gillian McCain, je tvořena sérií rozhovorů s umělci a muzikanty (např. Iggy Pop) a mapuje vznik newyorské punkové scény od dob punkového „pravěku“ druhé poloviny 60. let až do pozdních 70. let 20. století. Kniha dobře reflektuje atmosféru doby a přináší zajímavé informace o inspiračních zdrojích punku. Z tohoto pohledu je neméně zajímavý životopisný příběh „punkové básničky“, jednoduše nazvaný *Patti Smith* (1999) od Victora Bockrise. Sociologickými aspekty britského punkového hnutí se v několika studiích zabývá Dick Hebdige – např. již zmiňovaná studie *Subculture – The Meaning of Style* (1979). Vznik a vývoj punk rocku dobře zachycují některé dokumentární filmy, např. *The History of Rock 'n' Roll* (2004).

Kromě Zástěrovy studie (viz výše), vyšla v České republice kvalitní studie o punku od Miroslava Vaňka *Kytky v popelnici* (2002), která metodou orální historie rekonstruuje podobu československého punku do roku 1989. Popisuje „import“ punku do Československa, jeho specifickou podobu – určenou nejenom komunistickým režimem, ale tehdejším celospolečenským klimatem vůbec. Všimá si hodnot, postojů a životního stylu tehdejších punkerů, ale také role státu a represivního aparátu. Historie československého punku a hardcore je velmi dobře zpracována v knize *Kytary a řev* (2002), jméno autora není uvedeno. Kniha obsahuje výčet snad všech tehdejších punkových hudebních skupin, historii těch známějších, či z dnešního pohledu „nejdůležitějších“, úryvky textů písní, obsáhlou diskografii (neoficiálně) vydaných nahrávek, řadu fotografií a několik kratších rozhovorů s punkovými zpěváky a muzikanty. Z tohoto pohledu ji lze bez nadsázky označit – i když se jedná o knihu popularizační – za skutečnou „učebnici“ historie československého punku a hardcore. Dále bych rád upozornil na již klasickou knihu Emila Svítivého *Punk Not Dead* (1991) a na knihu A. Vlčka a J. Opekara *Excentrici v přízemí* (1989). Historii punku byly věnovány i některé díly v dokumentárním cyklu České televize *Bigbít*¹⁴.

¹¹ Srov. Zástěra, Karel – *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže 80. a 90. let (punk a jeho charakteristické společenské rysy)*, V: Zpravodaj KSVI pro etnografii a folkloristiku, roč. II, 1991, str. 89.

¹² Zástěra, Karel – *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže 80. a 90. let*, c.d., str. 89.

¹³ Srov. Knight, Nick – *Skinhead*, Omnibus Press, London, 1982, str. 10.

¹⁴ Více viz internetová verze: <http://www.czech-tv.cz/dokument/bigbit/smery/punk.htm>. Zpracoval Petr Hrabalík.

II. Vznik a vývoj skinheadské a punkové subkultury

Důkladná znalost historie vzniku a vývoje sledovaných subkultur má z hlediska mého výzkumu klíčový význam. Jelikož by však její detailnější rozbor vydal přinejmenším na samostatnou práci, jsem nucen se zde omezit pouze na stručný přehled historie těchto subkultur, který by měl posloužit jako elementární základ pro zorientování v dané problematice. Pro upřesnění, nebo pochopení širších souvislostí proto odkazují na diplomové práce svých kolegů, kteří se danou problematikou zabývali a podle mého názoru se s ní velmi dobře vypořádali.¹⁵ Některé momenty ve vývoji zkoumaných hnutí si však, s ohledem na cíle tohoto výzkumu, zaslouží detailnější rozbor, který jsem ve výše zmiňovaných pracích postrádal. Proto stručný výklad historie vzniku a vývoje sledovaných subkultur doplňuji o „Vybrané kapitoly z historie punkové a skinheadské subkultury“, v nichž se snažím vyzdvihnout konkrétní momenty, které v dané době rozhodujícím způsobem ovlivnily vzájemný vztah těchto subkultur. Pokusím se ukázat „duch doby“ či „naladěnost“ členů dané subkultury v určitou dobu. Značnou pozornost proto budu věnovat změnám image a hudebním preferencím, které tuto situaci dobře reflektují, i když se mnohdy mohou zdát malicherné. Zároveň se pokusím poukázat i na jisté rozpory, či paradoxy, které se v dané době v rámci každé subkultury nacházejí. Všimám si proto i pojetí sebeidentity, postojů a hodnot členů subkultury. Této otázce věnuji appendix nazvaný „Problém identity“.

Vymezení pojmu subkultura:

Velký sociologický slovník definuje subkulturu jako „soubor specifických norem, hodnot, vzorů chování a životní styl charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, případně tzv. dominantní či hlavní kultury, již je tato skupina konstitutivní součástí. Termín subkultura se také vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a zejména životního stylu, i když se podílí na dominantní kultuře a na fungování širšího společenství. V každém případě je důležitým znakem subkultury viditelné odlišení od dominantní kultury.“¹⁶

Někteří britští autoři, z jejichž prací vycházím (Marshall, Knight, Hebdige), někdy používají místo pojmu „subculture“ (subkultura), pojmy jako „movement“ (hnutí), či „young movement“ (hnutí mládeže). S těmito pojmy ve své práci obvykle nakládám jako se synonymy, nicméně – ve shodě s Velkým sociologickým slovníkem, který říká, že „...každé hnutí si vytváří svou specifickou subkulturu“¹⁷ - pojem „hnutí“, chápu jako něco obecnějšího, nežli pojem „subkultura“: tak např. v kapitole věnované historii skinheads hovořím o rozštěpení skinheadského hnutí do dvou odlišných proudů, které si časem vytvořily svou vlastní subkulturu (s odlišnou hudbou, módou, postoji atd.).

¹⁵ Historie hnutí skinheads je přehledně zpracována v: Pětioký, Jiří - *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*. Praha, 2001, FSV UK – bakalářský esej (AB-23/01); vznik a vývoj punkového hnutí pak v: Klozarová, Kristýna - *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d.

¹⁶ Petrusek, Miloslav- heslo „subkultura“, v: Maříková, Hana, Petrusek, Miloslav a kol. – *Velký sociologický slovník*, Vydavatelství Karolinum, Praha, 1996, str. 1248.

¹⁷ Tamtéž, str. 366 - heslo „hnutí“ (hnutí mládeže), autor hesla Jan Keller.

II.1. Stručný přehled historie hnutí skinheads – Velká Británie¹⁸

Skinheads se poprvé objevují ve Velké Británii zhruba v druhé polovině 60. let 20. století. U kořenů skinheadského stylu¹⁹ stály dva odlišné inspirační zdroje: *mods*²⁰ a *rude boys*²¹. Nově se rodící skinheads zkombinovali prvky těchto stylů a během druhé poloviny 60. let 20. století vykryštovali v samostatnou subkulturu, která se na jedné straně dovolává tradičních hodnot předválečné dělnické třídy, jednak částečně reflektuje kulturu západních Indů. V roce 1969, kdy se slovo „skinhead“ poprvé dostává do širšího povědomí veřejnosti, hnutí již ve skutečnosti prožívá svou zlatou éru. Skinheads mají svou hudbu (*reggae*, *ska*), uniformu (těžké pracovní boty, džíny, šle, košile Ben Sherman atd.), účes (nakrátko ostříhané, nebo úplně oholené vlasy), zábavu (fotbal, tanec), postoje (odmítavý postoj k *hippies*)²², ale také pověst násilníků a rvačů. Tuto špatnou pověst si získali zejména díky rvačkám s *hippies*, střetům jednotlivých skinheadských „crew“²³ a násilí na fotbalových stadiónech. Musím zdůraznit, že původní, neboli tradiční skinheadi nebyli rasisté, už jen proto, že hudbu, kterou měli tolik v oblibě, hráli převážně černí muzikanti. Nehledě na to, že kořeny skinheadské subkultury byly do značné míry ovlivněny karibskými a západoindickými kulturními vlivy. Černý skinhead nebyl v rané éře hnutí žádnou výjimkou, natož pak něčím nemyslitelným. Laurin Aitken, černošský zpěvák a skinhead, v dokumentu *Skinhead attitude* říká, že mezi skinheady a černochy dříve nikdy nedocházelo k žádným potyčkám, a pokud ano, barva kůže rozhodně nebyla jejich příčinou.²⁴ „Být skinhead mimo jiné znamená být antirasista,“ říká Doug Trendle, zpěvák legendární skupiny *Bad manners*.²⁵

Zlatá éra skinheads však netrvala příliš dlouho. „Boom“ hnutí z konce šedesátých let rychle opadá a po roce 1972 tradiční skinheads téměř mizí. Situace se mění v druhé polovině sedmdesátých let v souvislosti s importem punku do Velké Británie, kdy zároveň dochází ke znovuzrození skinheadského hnutí. Znovuzrozené skinheadské hnutí již není tak jednotné, jako tomu bylo v jeho rané éře. Na jedné straně je zmítáno problémem hledání nové identity, na druhé straně je čím dál tím více rozštěpováno extrémními politickými názory. Značná část skinheads je oslovena myšlenkami populistické extrémně pravicové *National Front*/Národní Fronty. Veřejnost je obtěžována nacistickými pozdravy, a slovo „skinhead“ se stává synonymem pro rasistu.

¹⁸ Historie hnutí skinheads ve Velké Británii je velmi dobře zpracována v: Marschall, George, *Spirit of '69 – A Skinhead Bible*, S.T. Publiskhing, Scotland, 1994; a v: Knight, Nick, *Skinhead*, Omnibus Press, London, 1982. V této kapitole vycházím převážně z těchto titulů.

¹⁹ Slovem „styl“ zde rozumím jednak image, jednak chování a postoje typické pro členy dané subkultury.

²⁰ Mods byli příslušníci dělnické třídy, kteří na počátku 60. let 20. století vytvořili specifickou subkulturu mládeže. Mods velmi rádi poslouchali soulovou hudbu a ska, jezdili na skútrech a nosili drahé obleky; vystupovali jako jakási elita. Později se dělí na tzv. „módní mods“, kteří inklinují k *hippies*, a na tzv. „hard mods“, kteří svojí image a postoji více zdůrazňují svůj dělnický původ. Hard mods byli de facto přímými předchůdci skinheads. Srov. Knight, Nick. *Skinhead*, c.d., str. 10. Vašíček, Aleš – *Kořeny a počátky hnutí skinheads*. FSV-UK bakalářský esej, Praha, 2003, str. 7.

²¹ Jako *rude boys* byla označována část západoindických přistěhovalců. *Rude boys* vytvářeli vlastní gangy, které byly vyhlášené pouličními bitkami. Rovněž ale byli známi jako skvělí tanečníci a vášniví posluchači ska. Měli vlastní styl oblékání inspirovaný gangsterskými filmy a v očích svých bílých vrstevníků vzbuzovali skutečný obdiv. Srov. Marschall, George – *Spirit of '69*, c.d., str. 7-12.

²² „*Skinheads nejsou v žádném případě reakcí na hippies, jejich odmítnutím snad.*“ Marschall, George, *Spirit of '69*, c.d., str. 8, překlad autora („Rejection maybe, but reaction never.“)

²³ Crew je v podstatě gang, jehož členy může spojoovat místo bydliště, oblíbený fotbalový klub, či hudební skupina. Jednotlivé crew bedlivě střeží své teritorium a svoji pověst. Často se střetávají v krvavých pouličních bitkách.

²⁴ *Skinhead Attitude*, dokumentární film Švýcarsko/Německo/Francie, režie: Daniel Schweizer, 2003.

²⁵ Tamtéž.

Na počátku osmdesátých let je hnutí definitivně rozděleno hudbou, image a zejména politickými postoji. Část skinheads se odvolává k tradičním hodnotám hnutí (apolitičnost, striktní antirasistický postoj), část chápe politiku jak nedílnou součást hnutí. Někteří skinheads se začínají otevřeně hlásit k neonacismu (přívrženci organizace *Blood and Honour*). V osmdesátých letech rovněž dochází k „exportu“ skinheadského hnutí mimo Velkou Británii (zejména do USA a kontinentální Evropy, ale také Austrálie, Japonska atd.), ve většině případů, však zejména ve své „degenerované“ zideologizované (extrémně pravicové) podobě.

Přestože snaha „očistit“ svoji subkulturu je v rámci skinheadského hnutí jasně patrná již od dob jeho znovuzrození, jasnou podobu získává až v druhé polovině osmdesátých let v podobě „kampaně“ *S.H.A.R.P.* (*Skinheads Against Racial Prejudice*/skinheadi proti rasovým předsudkům). Přestože kampaň *SHARP* měla (zejména v USA) značný úspěch, hnutí skinheads se už nikdy nepodařilo sjednotit a zbavit politiky.

Až do dnešních dnů jsou v rámci skinheadského hnutí dva jasně rozlišitelné proudy. První proud tvoří skinheadi, kteří politiku chápou jako nezbytnou součást hnutí. Na jedné straně sem patří ultra-pravicovní skinheadi (sympatizanti a členové neonacistických organizací typu *Blood and Honour*). Na opačné straně téhož proudu jsou levicově orientovaní skinheadi známí jako „*REDskins*“, či „*RASH*“ (*Red And Anarchist Skinheads*). Druhý proud skinheadského hnutí je apolitický. Tvoří jej tradiční skinheadi, *Oi* skinheadi a *SHARPové*²⁶.

Je zajímavé, že jak apolitičtí skinheadi, tak i nazi-skinheadi sami sebe chápou jako ty jediné pravé skinheads, ty druhé považují za odpadlíky či zrádce, kteří špiní jméno hnutí. Apolitičtí skinheadi z toho důvodu označují nazi-skinheady slovem „*boneheads*“²⁷, čím se snaží dát najevo, že je nepovažují za skinheady v tom významu slova, jak mu sami rozumí²⁸. Na druhou stranu, nazi-skinheadi většinou označují všechny apolitické skinheady jako *SHARP*, což je v jejich pojetí synonymum pro levičáka, komunistu, fěťáka, zrádce atd. Přestože oběma proudům nelze upřít společné kořeny, v současné době se skutečně diametrálně liší. Podobně jako *hard mods* již nebyli titíž jako *mods* na počátku šedesátých let, nazi-skinheadi, bez ohledu na jejich politickou orientaci, nejsou titíž jako apolitičtí skinheadi. Liší se hudbou, image, ale zejména pojetím své skinheadské identity²⁹. Nazi-skinheadi sami sebe chápou jako elitu bílé rasy. Skinhead je pro ně v první řadě „uvědomělý“ bílý válečník, který všemi prostředky bojuje za budoucnost bílé rasy, voják, který bere spravedlnost do svých rukou: „*Jsmo ozbrojení, jsmo bílí a komouše střílíme na potkání*“, říká švédský nazi-skinhead v dokumentárním filmu *White Terror*³⁰. Fakt, že ultra-pravicovní skinheadi ztotožňují

²⁶ Tradiční skinheadi nostalgicky vzpomínají na zlatou éru hnutí z roku 1969, uchovávají si styl oblékání z této doby, lásku k reggae a ska. *Oi* skinheadi se vyznačují drsnější image a spíše než reggae a ska poslouchají tzv. *Oi* (viz další kapitoly). *SHARP* skinhead může být jak tradiční, tak i *Oi* skinhead. Označením *SHARP* pouze dává jasně najevo, že se nejedná o nazi-skinheada. *SHARP* byli původně ryze apolitičtí (v tom smyslu, jak jsem ho výše definoval) a šlo jim výhradně o obrodu hnutí, návrat ke kořenům, snahu ukázat, že „opravdový“ skinhead není rasista. V současné době tito (apolitičtí) *SHARPové* v malé míře stále existují (právě např. v ČR). Na druhou stranu, řada současných *SHARPů* se považuje za levicově orientovaný proud skinheadského hnutí (např. Němečtí či Italští *SHARPové*).

²⁷ *Bonehead* doslova znamená „kostěná hlava“, ale také „hlupák“, „omezenec“.

²⁸ Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 32.

²⁹ Problémem identity u jednotlivých proudů skinheadského hnutí se zabývá již zmiňovaný dokument *Skinhead Attitude*. Z této studie převážně vycházím i já.

³⁰ *White Terror* – dokumentární film Francie/Německo/Švédsko/Švýcarsko, režie Daniel Schweizer, 2004.

svoji identitu s barvou kůže, je dobře patrný také ze sloganu amerických nazi-skinheadů: „*Naše kůže, naše uniforma, naše náboženství.*“³¹

Ačkoli REDskinheadi a RASH také patří mezi ty skinheady, kteří považují politiku za nedílnou součást hnutí, neslučují (tak jako nazi-skinheadi) svou skinheadskou identitu s nějakou ideologií (komunismus, anarchismus). REDskinhead by uznal, že člověk může být skinheadem, aniž by musel být komunistou, zatímco nazi-skinhead by člověka, který nesdílí jeho přesvědčení (neonacismus, popř. fašismus), nikdy za „opravdového“ skinheada nepovažoval. Je jisté, že každý jednotlivý člen dané skupiny skinheads vnímá tuto otázku trochu jinak, ale obecně mám za to, že právě v tomto ohledu spočívá zásadní rozdíl mezi těmito dvěma póly „politicky orientovaného“ proudu skinheadského hnutí.

Co se týče vzájemného vztahu apolitických skinheadů a REDskinheadů (či RASH), jedná se spíše o jakousi toleranci, nežli o nějaké otevřené nepřátelství. Pokud vím, tak mezi nimi nedochází k žádným výrazným konfliktům (např. v podobě pouličních rvaček apod.), jako např. mezi apolitickými skinheady a nazi-skinheady. Vzájemný vztah REDskinheadů a nazi-skinheadů je samozřejmě otevřeně nepřátelský. V zemích, kde je tradičně velmi silná ultrapravicová skinheadská scéna (např. Německo, Itálie), řada „apolitických“ SHARP zřetelně inklinuje právě k levicovému proudu skinheadského hnutí. Nicméně v České republice (pravděpodobně díky její komunistické minulosti) představují REDskinheadi a RASH pouze nepatrnou část (snad několik desítek lidí) skinheadského hnutí.

Pro zajímavost uvádím text, který reflektuje postoj apolitického skinheada. Jedná se o část rozhovoru se zpěvákem české Oi skupiny *The Riot*, uvedeném ve fanzinu *Bulldog*³². Upozorňuji, že níže uvedený text je doslovnou citací bez redakčních úprav.

Otázka: *Jaký je váš názor na neonacisty a politicky extrémní jedince považující se za součást skinheadského hnutí?*

Odpověď: *Je mi k smíchu, když se nějaký nácek považuje za skinheada. Buď o tom nic neví, a nebo je tak zakomplexovanej, že ani nechce vědět. Opravdu se směju, když si v novinách přečtu, že „skinheadi“ hajlovali (nebo je to spíš k pláči??). A za břicho se popadám, když se s nějakým takovým idiotem bavím. To se opravdu nedá vydržet a jednu mu nevrazit. Na druhou stranu jsou zde i různé levicové sračky pletoucí se do skins. Náš názor na ně? SHIT!!!*

³¹ Tamtéž.

³² Červený, Vladimír - *Bulldog*, č. 23/25 (IX/02), str. 120.

II.2. Stručný přehled historie punkové subkultury, USA a Velká Británie

Punk se jako specifické sociálně-kulturní hnutí začíná formovat v polovině 70. let 20. století v New Yorku v USA. „*Punk ve svých počátcích však nebyl záležitostí jednoho specifického stylu odívání či hudby. Byla to perspektiva. Newyorská punková scéna byla kolektivem nezávislých osobností, které spojoval určitý postoj k hudbě, umění, médiím a módě.*“³³ Původní newyorskou punkovou scénu tak tvořila nepočtená skupina mladých nonkonformních umělců (mezi něž patřila např. básnířka *Patti Smith*, či muzikant *Richard Hell*), jejich přátel a fanoušků. Centrem punkového dění byl klub *CBGB's* na *Bowery Street*. Vzhledem k tomu, že klub *CBGB's* byl vždy otevřen všelijakým „existencím“, fungoval jako živoucí tavící kotel různorodých názorů, postojů a stylů. Jedním z jeho „produktů“ se stal i nový hudební styl – *punk rock*, který se brzy stal středem pozornosti a zároveň „hnacím motorem“ newyorské punkové scény. Hudební skupiny jako *Televisions*, *Talking Heads*, *Blondie* a zejména pak *Ramones*, kteří dali punk rocku jeho typický zvuk, hrály rychlé, jednoduché a energické skladby, které se vracely k živelnosti původního rock'n'rollu. Se vznikem punk rocku „*přestala být rocková hudba jen monstrózní podívanou a stala se opět živým a živelným, autentickým a spontánním projevem mladých hudebníků. Rock se vrátil ke svým kořenům, k jednoduchosti, přímočarosti a energii. A samozřejmě k tvrdosti – v hudbě i v textech.*“³⁴

V roce 1976³⁵, ovlivněn americkým punkem, dává hudební impresárió Malcom McLaren popud ke vzniku první britské punkové skupiny. Její členy vybral z mladých návštěvníků svého bizarního obchodu s názvem *SEX*, a skupinu pojmenoval *Sex Pistols*. Hudba, texty, vystupování a image *Sex Pistols* byla mnohem výstřednější, agresivnější a provokativnější než jejich amerických kolegů a téměř ze dne na den odstartovala v Anglii punkový „boom“. V krátké době vzniká celá řada nových punkových skupin (*Damned*, *Chelsea*, *Boys*, *Clash*), fanzinů (např. *Sniffin'Glue*) a dokonce i punkové filmy (např. *Great Rock'n'Roll Swindle*). Britská punková scéna však získává na rozdíl od té newyorské značně odlišný charakter. Marry Harronová k tomu dodává: „*To, co na mě v New Yorku působilo jako dospělejší a intelektuální, bohémská rocková kultura nabylo v Anglii podoby šíleného puberťáckého hnutí. [britští punkeři] byli jako malí démoni. Se zářivě rudejma odbarvenejma vlasama a bílejma tvářema a všichni byly ozdobení řetězama a hákovejma křížema a různějma věcmi zabodanejma do hlavy...Myslím, že anglickej punk byl mnohem výbušnější, ostřejší a mnohem nebezpečnější.*“³⁶ Této skutečnosti si samozřejmě všímá nejen šokovaná britská veřejnost, ale hlavně média, pro která je punk vděčným tématem. Punk získává v médiích nálepku násilnického, někdy dokonce i fašistického hnutí.

Ve Velké Británii definitivně přestal být punk záležitostí úzkého okruhu lidí. Zatímco „*v New Yorku byl punk více méně kulturní záležitostí bohémské komunity, v Anglii se stal sociálním jevem.*“³⁷ Subkulturou v pravém slova smyslu, se všemi atributy, které jí definují: hudbou (punk rock), stylem oblékání (roztrhané oblečení, specifické doplňky: řetězy, spínací

³³ Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 25.

³⁴ Vaněk Miroslav, *Kytky v popelnici*, v: Miroslav Vaněk a kol. - *Ostrůvky svobody – kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Votobia Praha, 2002, str. 178.

³⁵ Někdy je uváděn rok 1975.

³⁶ Harron, Marry, v: McNeil Legs, McCain Gillian, *Zab mě, prosím – Necenzurovaná historie punku*, Volvox Globator, Praha 1999, str.190.

³⁷ Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 25.

špendlíky), účesem (barevné vlasy, „rozcuchy“ a „číra“), postoji (nihilismus, anarchie, provokace) atd. Na druhou stranu však nelze přehlédnout, že se svou rostoucí komercializací se punk brzy stává karikaturou sebe sama. V bulvárních časopisech se objevují návody „jak být punk“, na *King's Road* pózuje turistům nafintění „rádoby punks“ a z „garážových kapel“ se stávají hvězdy první velikosti. Přestože na konci sedmdesátých let je punk v Británii stále populární, ve své ryzí podobě je už vlastně mrtev. Tato „degenerace“ je vnímána i samotnými členy punkové subkultury. Snaha obrodit punkové hnutí je pak dobře viditelná zejména na vývoji punk rocku, respektive jeho „podstylů“. Prvním zřetelným hudebním pokusem vrátit punk zpět „na ulici“ je *street punk*, nebo též *Oi* – jednoduchý, nemelodický, agresivní punk rock, jehož texty reflektují všední život pracující mládeže – reprezentovaný např. skupinami *Sham 69*, *Cock Sparrer* či *Menace*. Hudbu *Oi* brzy přijímá za svou znovuzrozené skinheadské hnutí, které je však na konci sedmdesátých let rozštěpeno extrémními politickými postoji. Díky některým pravicově orientovaným hudebním skupinám, které *Oi* zneužily k veřejné prezentaci svých extrémních názorů, a díky jejich hajlujícím fanouškům byla tato hudba v očích punkového (ale i části skinheadského) publika na dlouhou dobu zdiskreditována. V roce 1981 vydává své debutové album, s příznačným názvem *Punk's not dead*/punk není mrtvý, skotská skupina *Exploited*. „*Exploited se přihlásili k punku, hudebně jej však posunuli směrem k větší agresivitě a přímočarosti. Agresivita a nekompromisnost, která určovala jejich hudební projev, se odrazila i v jejich vizáži, kterou tvořily z oděvů např. vybíjené křiváky, kožené kalhoty a skotské kilty, především však nová úprava vlasů: barevná natužená číra*“³⁸. *Exploited* a jejich následovníci již představují novou generaci punks, pro kterou se vžilo označení *punk 82*.

Během své třicetileté historie se punk rozšířil téměř do celého světa. Vývoj a podoba hnutí se však v jednotlivých zemích do značné míry liší. Ve srovnání s podobou tohoto hnutí na Západě získal punk v zemích bývalého sovětského bloku zcela odlišný charakter (dobrým příkladem budiž situace v bývalém Československu, která bude pojednána později). Nicméně i zde se punk uchytil, horko těžko přežíval, a i v dnešní době má celou řadu stoupců. Někteří z nich považují punk „pouze“ za skvělou hudbu, jiní za životní postoj, někteří za specifickou subkulturu, která má svým členům i v dnešní době stále co nabídnout.

³⁸ Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 26.

II.3. Vybrané kapitoly z historie skinheadské a punkové subkultury, Velká Británie

II.3.1. První setkání punkové a skinheadské subkultury

Jak již bylo uvedeno v historickém přehledu, přibližně ve stejnou dobu, kdy na britských ostrovech propuká punk rockové šílenství, dochází zároveň ke znovuzrození skinheadského hnutí. Také jsem naznačil, že znovuzrozené skinheadské hnutí je ve srovnání s původní podobou kultu z druhé poloviny 60. let 20. století značně nejednotné a do jisté míry dokonce odlišné. Nejednotný je rovněž i postoj skinheadů k právě vzniklé punkové subkultuře. Chceme-li pochopit zvláštní povahu tohoto vztahu, je nezbytné podrobněji popsat situaci, ve které se znovuzrozené skinheadské hnutí nalézá.

Přestože po roce 1972 nebylo tradiční skinheady téměř vidět, skinheadský styl z ulic (zejména východního) Londýna nikdy úplně nezmizel. V polovině 70. let 20. století, kdy se začíná objevovat nová generace skinheads, je těmto původním skinheadům často více než 25 let. Ačkoli jich zůstal pouze nepatrný počet, nadále udržují původní elegantní styl oblékání, původní postoje a ideály hnutí. Jsou to tradicionalisté, pamětníci „starých dobrých časů“, kteří však mezi sebe jen tak někoho nepustí. Na druhou stranu je zde celá nová generace skinheads, která hledá svou „ztracenou“ identitu. Část z nich se snaží proniknout mezi původní skinheady, nebo alespoň navázat na jejich tradice, část chce působit mnohem provokativnějším dojmem.³⁹ Tento motiv je dobře patrný právě ve vztahu k punkerům.

Britský sociolog Dick Hebdige si povšiml, že punkeři potřebovali při svých pouličních bitkách s *teddy boys*⁴⁰ a rockery nějaké spojení. Shodou okolností je našly právě mezi novou generací skinheads. „*Následovníci starých skinheads se spíše přikláněli na stranu teddy boys, kteří byli probritští a prokrálovští, zatímco punkeři byli protikrálovští a byli šťastní, když mohli připíchnout špendlík na královninu podobiznu. Skinheadi, kteří se přidali na stranu punkerů, byli novým proudem skinheadského hnutí, chtěli být viděni mnohem anarchističtější a více šokující, než punkeři.*“ [...] „*Následovatelé tradičních skinheadů punkery pohrdali, jakoby to byli hippies střední třídy a stejně tak nenáviděli nové skinheady, kteří je podporovali.*“⁴¹

Na tomto příkladě je dobře patrné, že odlišné cíle vedly členy téže subkultury k zaujetí opačného postoje. Původní skinheadi a ti, kteří se snažili v původním stylu pokračovat ve snaze obhájit tradiční hodnoty raději podpořili své původní nepřátele (*teddy boys*), zatímco část nové generace skinheads, která toužila působit mnohem drsnějším a provokativnějším dojmem, raději podpořila punkery, jejichž hrozná pověst jim svým způsobem imponovala.

³⁹ Srov. Knight, Nick – *Skinhead*, c.d., str. 22 - 25.

⁴⁰ Subkultura mládeže, původně již z 50. let 20. století. Původní skinheads byli jejich zarytými nepřáteli. Srov. Knight, Nick – *Skinhead*, c.d., str. 8.

⁴¹ Knight Nick - *Skinhead*, c.d., str. 23, překlad autora.

II.3.2. Situace na hudební scéně

Skinheadi se s punkery nesetkávali pouze v pouličních bitkách (ať už po jejich boku, nebo proti nim), ale také na koncertech. Nová generace skinheads si totiž brzy našla zalíbení v tzv. street punkových⁴² skupinách (např. *Sham 69*, *Cock Sparrer*). Koncerty těchto skupin byly hojně navštěvovány jak punkery, pro které street punk představoval návrat k původní autentičnosti punku, tak i skinheady, pro které se stal vhodnou náhradou za „ztracené“ *reggae* a *ska*⁴³ a zároveň svou tvrdostí a přímočarostí mnohem lépe odpovídal jejich požadavku agresivnější image. Přestože si atmosféru těchto koncertů nelze příliš idealizovat – docházelo zde k četným rvačkám a násilnostem - byla to právě hudba, která tyto subkultury na nějaký čas sblížila. Rostoucí politizace a s ní spojená radikalizace skinheadského hnutí, se však nevyhnula ani street punkové hudební scéně, která byla vinou ultra pravicově orientovaných fanoušků z řad skinheadů na dlouhou dobu zdiskreditována. Osud jednotlivých *Oi* (street punkových) skupin dobře reflektuje rozštěpení skinheadského hnutí a do jisté míry zároveň i vysvětluje rozdílný postoj jednotlivých proudů skinheadského hnutí k punku.

S rostoucími projevy rasismu a neonacismu na koncertech se některé *Oi* skupiny (mezi nimi např. i *Sham 69*, kteří na počátku své kariéry vítali své fanoušky výkřiky *Skinheads are back*⁴⁴/skinheadi jsou zpátky) svého skinheadského publika na určitou dobu zřikají. Jiné skupiny hrají pro skinheady dál, přičemž některé z nich (např. *Angelic Upstarts*) se jasně od pravicových skinheadů distancují (důležitou úlohu zde sehrál hudební magazín *Sounds*, který nejenže *Oi* v jeho počátcích zpopularizoval, ale zároveň se ho neustále snažil prezentovat jako hudbu apolitickou)⁴⁵, jiné skupiny, jako např. *Screwdriver*, podporu pravicových skinheadů vítají. *Screwdriver* a jeho stoupenci se časem otevřeně hlásí k neonacismu a de facto tak dávají vzniknout novému proudu skinheadského hnutí – „nazi-skins“. Pro nazi-skinheady byli punkeři, se svým sklonem k anarchii, od samého počátku přirozenými nepřáteli. Postoj ostatních členů skinheadské subkultury k punkerům však takto jednoznačný nikdy nebyl. Obecně se má za to, že skinheadi se od punkerů brzy distancovali⁴⁶, což je jistě z velké části pravda, ale fakt, že v 80. letech 20. století začínají vznikat tzv. „skunx“⁴⁷ hudební skupiny (např. *The Blitz*), naznačuje, že alespoň určitá část skinheadů s punkery nejenže dobře vycházela, ale dokonce i aktivně spolupracovala⁴⁸.

⁴² Street punk, též zvaný working class-punk, nebo Oi, je rychlý jednoduchý agresivní punk rock.

⁴³ Řada nově vzniklých ska kapel se pod tlakem médií svého skinheadského publika zřiká. Srov. Marschall, George – *Spirit of '69*, c.d., str. 94 – 96.

⁴⁴ Srov. Knight, Nick – *Skinhead*, c.d., str. 24.

⁴⁵ Ve vztahu k *Oi* sehrál magazín *Sounds* podobnou úlohu, jako časopis *New Musical Express*, který řadu punkerů odklonil od nihilismu Sex Pistols směrem k antirasistickým koncertům Rock Against Racism/rock proti rasismu. Srov. Hebdige, Dick, *This is England! And they don't live here*. In: Knight, Nick, *Skinhead*, c.d., str. 29.

⁴⁶ Srov. Pětioký, Jiří - *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str. 14 – 15.

⁴⁷ Hudební skupina tvořená skinheady i punkery.

⁴⁸ Fotografie „skunx“ skupiny *The Blitz* je součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII. 3. (obr. č. 3).

Exkurs: Problém identity (interpretace vybraných studií Dicka Hebidge⁴⁹)

Na několika místech tohoto eseje hovořím o identitě, o vnímání vlastní identity, o vytváření nové identity apod., aniž bych vlastně vysvětlil, jak pojmu identita rozumím a proč ho považuji za tak důležitý. Na tomto místě bych tuto chybu rád napravit a na „problém identity“ se podíval trochu podrobněji.

Velký sociologický slovník definuje identitu jako „*obecnou jednotu psychického života a jednání, která bývá též nazývána autentickým bytím.*“ „*Ve vývojové psychologii*“, píše se níže, „*se hovoří o „hledání identity“ jako o jednom z podstatných znaků adolescence, které je spojeno s otázkami jako: Čím vlastně jsem? Podle G. W. Allporta (1961) to souvisí se zkoušením různých masek, způsobů zábavy, ale i účesu, s volbou povolání, s představami životních cílů atd.*“⁵⁰

Proč považuji „problém identity“ za tak důležitý? Jednak proto, že odlišné pojetí identity u jednotlivých proudů skinheadského hnutí mi umožňuje poukázat na zásadní rozdíl mezi těmito proudy, jež se jinak jeví jako téměř identické, a jednak proto (což je podstatou této kapitoly), že způsob budování identity je velmi důležitý při interpretaci té které subkultury.

Níže uvedený text je interpretací Hebidgeho studie nazvané „*This is England! And They Don't Live Here*“⁵¹, v níž se autor zabývá problematikou identity znovuzrozeného skinheadského hnutí (tedy nové generace skinheads „rodící se“ ve Velké Británii v druhé polovině 70. let 20. století).

Podle Hebidgeho je identita znovuzrozeného skinheadského hnutí v zajetí dvou základních „úchylek“, či předsudků: snahou „být původní, autentický“ a „být britský“. Většina sociologů, píše Hebidge, popisujících původní skinheadské hnutí, si všímá, že skinheadi vždy nostalgicky vzpomínali na tradiční hodnoty a postoje příslušníků dělnických slumů v předválečné Británii. Ta samá nostalgie po „starých dobrých časech“ je u příslušníků dělnické třídy na počátku osmdesátých let o to zřetelnější v souvislost s pracovní krizí. Podle Hebidgeho samozřejmě není nic špatného na tom, chtít uchovat nejlepší aspekty tradice dělnické třídy, jako jsou humor, kamarádství či smysl pro solidaritu, ale zároveň upozorňuje na to, že nostalgie může být v některých momentech také velmi zrádná a nebezpečná. Neboť právě ona nostalgie po starých dobrých časech je tím, co motivuje skinheady házející dlažební kostky do výlohy vietnamského obchodu. „*V současném klimatu,*“ píše Hebidge, „*se totiž snaha udržet hranice třídy skrze kulturu může snadno rozmělnit na sféru spojenou s rasou, mýtem bílé etnicity, mýtem, který říká, že musíš být bílý, abys byl Brit.*“⁵²

Hebidge říká, že identita znovuzrozeného skinheadského hnutí je založena zejména na etnicitě, kterou definuje jako „*identifikaci se skutečnými, či domnělými rasovými nebo národními tradicemi.*“ „*Etnicita*“, pokračuje Hebidge, „*obvykle bývá spojována s utiskovanými menšinami. V této zemi (Velká Británie, pozn. autora) je rastafarianismus, se svým zaměřením na africké dědictví, nejlepším příkladem kulturního hnutí založeného na*

⁴⁹ Jedná se o studii *This Is England! And They Don't Live Here* uvedenou v knize Nicka Knighta *Skinhead*, c.d., str. 27 – 35; a dále o kapitoly *White Skins, Black Masks*, a *Bleached Roots: Punk and white „ethnicity“* z Hebidgeho knihy *Subculture, The Meaning Of Style*. Methuen and Co. Ltd, London, 1978.

⁵⁰ Nakonečný, Milan – heslo „identita“, v: Maříková, Hana, Petrušek, Miloslav a kol. – *Velký sociologický slovník*, c.d., str. 414.

⁵¹ Hebidge, Dick – *This is England! And They Don't Live Here*, v: Kniha, Nick – *Skinhead*, c.d.

⁵² Tamtéž, str. 31, překlad autora.

etnicitě. Ale etnicita je rovněž možností pro bílé, kteří se cítí být opomíjeni či vyloučení.“⁵³

Následující řádky jsou výpovědi Mickeyho, třicetiletého Londýňana: „...Nehněvejte se na mě. Mám spoustu barevných přátel. A jsou to slušní lidé. Ale oni mají svou vlastní kulturu. Pákistánci mají svou kulturu. Je tisíce let stará. Ale kde je naše kultura? Kde je britská kultura? Nosíš (britskou) vlajku a každý tě hned označí za nacistu. Ale, co se mě týče, nemá to nic společného s nacismem...pronásledujeme Němce, Londýňany...a oni (skinheadi) přitom jenom nosí vlajku, protože jsou patrioté. Co je špatného na tom být patriotem?...Toto je Anglie. A oni zde nežijí. Nic o ni neví (smích)...Žijí v oddělených domech. Jezdí v Rolls-Royce. Bud' upřímný. Co o nás k sakru vědí...?“⁵⁴

Mýtus bílé etnicity se podle Hebdigeho stává pro skinheada jeho jediným „útlukem“, doslova posledním útočištěm, nehledě na to, že „vlající vlajka je tím jediným, co mu může ve skutečnosti nabídnout.“⁵⁵ Z této perspektivy už je naprosto zřejmé, proč drtivá většina tehdejších skinheadů „slepě“ naslouchala nacionalistické rétorice Národní Fronty. Na druhou stranu to však nebyla pouze jednoduchá, přímočará hesla, kterými Národní Fronta skinheady přitahovala, tím druhým důvodem byl zejména fakt, že s opovrhovanými skinheady počítala jako s plnohodnotnými členy, kterým nabízela jisté uplatnění.⁵⁶ A konečně, v případě skinheadů byla podpora Národní Fronty také otázkou image. Být součástí Národní Fronty bylo vstupenkou do světa „dospělých“, do světa „velkých věcí“ a společenství „drsných chlapíků“, znamenalo to být středem pozornosti a minimálně v očích vrstevníků stoupnout zase o stupínek výše.

Formování identity na základě etnicity však nebylo pouze záležitostí skinheadů, ale také punkerů. Punteři na rozdíl od nové generace skinheadů však „vyměnili bílou kůži, za černou masku.“⁵⁷ Punteři, alespoň zpočátku, totiž vnímali svůj status „cizinců ve vlastní zemi“ podobně jako osud rastafariánů, se kterými se v ulicích Londýna běžně setkávali. „Pankáči jsou negři“, řekl v rozhovoru pro *New Musical Express* hudebník Richard Hell a pravděpodobně tím nechtěl říci nic jiného, než že punteři jsou vnímaví ke kultuře černých, zejména k hudbě, rozumí jí a svým způsobem jí dávají přednost před dominantní bílou kulturou. Podobně se vyjádřil i Johnny Rotten, zpěvák punkové skupiny *Sex Pistols*: „Reggae je jediná hudba, kromě punku, která se dá poslouchat.“⁵⁸

Je zajímavé, upozorňuje Hebdige, že velmi podobně se vytvářela identita původního skinheadského hnutí o dekádu dříve. Vzpomeňme si jen na *rude boys*, (o hudbě *reggae* ani nemluvě) a jejich vliv na formování skinheadského stylu. Skinheadi se ale nikdy neztotožnili se statutem cizinců, vyděděnců možná, ale cizinců nikdy. Punteři ano - a to nejen se statutem cizinců, ale dokonce cizinců, kteří se nemají kam vrátit: „cizinců ve vlastní zemi, lidí bez budoucnosti“⁵⁹. Stačí se podívat na jejich bílý make-up a pohublé (často úmyslně) postavy,

⁵³ Tamtéž, překlad autora.

⁵⁴ Tamtéž, překlad autora.

⁵⁵ Tamtéž, str. 32. Překlad autora.

⁵⁶ Řada skinheadů získala jisté „uplatnění“, jako pouliční armáda Národní Fronty. V České republice jsou analogie se skinheadskou ochrankou Miroslava Sládka více než nasnadě.

⁵⁷ Hebdige, Dick – *Subkulture, The Meaning Of Style*, c.d., str. 63, překlad autora.

⁵⁸ Tamtéž, překlad autora

⁵⁹ Tamtéž, překlad autora.

které jakoby říkaly „zároveň tady jsem a zároveň nejsem“, na bodliny a ostny, které je chrání před okolním „cizím“ světem.

II.4. Situace v Československu – stručný přehled historie punkového a skinheadského hnutí.

V Československu bylo možné se s punkem, přesněji řečeno s punk rockem, setkat již v druhé polovině 70. let 20. století, tedy v době, kdy byl i v zahraničí vlastně ještě „v plenkách“. Punk rocku si poprvé všimli hudební publicisté a lidé, kteří se aktivně zajímali o hudbu. Punk rock si bylo možné poslechnout na poslechových pořadech, kde byl občas uváděn jako jakási perlička nebo ve vysílání zahraničních rozhlasových stanic, které bylo možné v blízkosti západních hranic naladit. Pár šťastnějších mělo možnost přivést si punkové desky přímo ze zahraničí nebo se pokusit je získat na tzv. černých burzách.⁶⁰ Punk byl tedy v Československu od samého počátku reprezentován především hudbou. Své první nadšené fanoušky tudíž nenalezl v řadách dospívající mládeže, která by se s ním mohla seznámit „oficiální“ cestou, nýbrž u odrostlejších příznivců undergroundu a alternativní hudby, pro které byl punk zajímavým zpestřením.⁶¹ Za všechny jmenujme např. Mikoláše Chadimu a jeho skupinu *Extempore*⁶², kteří do svého komponovaného programu nazvaného „Zabíjačka“ začlenili i několik, převážně převzatých, punkových skladeb.⁶³ V tomto ohledu byl československý punkový „pravěk“ podobnější „intelektuální“ newyorské punkové scéně, kde byl punk rovněž záležitostí úzké skupiny nonkonformních umělců a jejich přátel, spíše než běsnění britských punkových teenagerů.

Postupem času se věkový průměr punkerů snižuje a punk se stává zejména záležitostí dospívající – převážně učňovské⁶⁴ - mládeže. Vzhledem k jednoduchosti punkové hudby, její nenáročnosti na muzikantskou zručnost a drahé vybavení, vznikají nejprve ve větších městech (ale později v podstatě kdekoli)⁶⁵ nové, již ryze punkové, skupiny (mezi prvními např. *Kečup*⁶⁶, *F.P.B.*⁶⁷). Pro oficiální činnost však bylo nezbytné získání zřizovatele a absolvování tzv. přehrávek, což pro řadu začínajících punkových skupin bylo nepřekonatelným problémem. Místo oficiálních koncertů se proto pořádaly nelegální „veřejné zkoušky“ nebo se prostě vystupovalo bez povolení, pod jiným názvem apod. Vedle hudby se začínají, i když z počátku velmi nesměle, objevovat i prvky punkové image⁶⁸, jako nakrátko ostříhané rozčuchané vlasy, roztrhaná trička, nápisy na oblečení a punková „bižuterie“ (řetězy, spínací špendlíky, obojky), to vše samozřejmě ve stylu „udělej si sám“. Brzy se ale objevují i první konflikty se státní mocí. Provokativní image punkerů, však překvapivě nebyla jejich hlavní příčinou. „*Nikoliv nestravitelnost hudby či vzhledu příznivců punku, ale právě ony spontánní, oficiálně neorganizované a nekontrolované aktivity, byly nakonec nejčastější příčinou represí proti tomuto stylu.*“⁶⁹ V Československu nebyl z počátku punk nějak programově protirežimní, ale v tehdejší politicko-sociálním klimatu byl nucen tento odmítavý postoj nutně zaujmout. „*Až do určitého nepatrného oteplení na samém konci 80. let bylo*

⁶⁰ Srov. Vaněk, Miroslav: *Kytky v popelnici*, c.d., str. 182.

⁶¹ Srov. anonym – *Kytary a řev*, c.d., str. 16.

⁶² *Extempore* (celým názvem The New Rock and Jokes Extempore Band) – pražská alternativní hudební skupina, vznikla přibližně v roce 1974.

⁶³ Jejich vystoupení v centru „U Zábanských“ v roce 1979 bývá považováno za první živý punkový koncert v Československu.

⁶⁴ Srov. Zástěra, Karel – *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže 80. a 90. let*, c.d., str. 97.

⁶⁵ Výrazně rostoucí počet punkových skupin se objevuje od druhé poloviny 80. let 20. století.

⁶⁶ *Kečup* – pražská punková hudební skupina, vznikla v roce 1981.

⁶⁷ *F.P.B.* (celým názvem Fourth Price Band/volně překládáno jako Čtvrtá cenová skupina) – teplická punková hudební skupina, vznikla v roce 1980.

⁶⁸ Problematika punkové image je velmi dobře zpracována v: Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d.

⁶⁹ Anonym. *Kytary a řev, aneb co bylo za zdí*, c.d., str. 11.

provozování punk rocku činností nebezpečnou i pro ty, co jinak chtěli být poslušní a jen si v klidu ve sklepě mydlit tři akordy. Podobně jako v 70. letech u Plastic People, kteří taky nebyli zpočátku nikterak protirežimní kapelou a na druhou stranu barikády je vytlačily až represe ze strany státních orgánů, to fungovalo u punku. Kapely byly „proti“, i když nechtěly – ze samé podstaty věci.“⁷⁰ Nicméně přes veškeré represe mocenského aparátu (nebo snad právě díky nim), bylo punkové hnutí v Československu za komunistického režimu svým způsobem neobyčejně „živé“⁷¹ a jednotné, třebaže (ze stejného důvodu) nikdy nebylo masově rozšířené, jako např. v Británii. K „popularizaci“ punku u nás dochází až na počátku 90. let 20. století. V roce 1990 společnost *Monitor* vydává první oficiální kompilaci československých punk a Oi skupin nazvanou *Rebelie*. Krátce na to vychází u společnosti *Multisonic* další, tentokrát čistě punková, kompilace nazvaná *Epidemie*. Po vydání těchto desek následoval nebývalý rozkvět punkového hnutí. Společenské poměry byly na počátku 90. let 20. století již mnohem uvolněnější, stejně tak jako činnost represivního aparátu. Začínají vznikat nové punkové skupiny, pořádají se oficiální koncerty, vydávají se nové a nové nahrávky a československý punk prožívá v tu dobu pravděpodobně své nejplodnější období.

Třebaže v rámci československé „porevoluční“ punkové scény se objevují dva odlišné názorové proudy: část punkerů inklinuje k extrémní levici, část zůstává (ve výše definovaném smyslu slova) apolitická, punkové hnutí po roce 1989 nadále působí velmi jednotným dojmem a mezi jednotlivými „proudy“ nedochází k žádným konfliktům. „Politicky“ orientovaní punkeři často bývají členy či sympatizanty různých extrémních anarchistických (popř. anarcho-komunistických) organizací. Tou nejznámější je pravděpodobně *Československá anarchistická federace* (ČSAF), dříve *Česká anarchistická federace* (ČAF)⁷². Členové a sympatizanti těchto organizací pořádají různé protestní pochody, demonstrace (obvykle proti rasismu, neonacismu, globalizaci, Evropské Unii apod.), vydávají různé „vzdělávací“ tiskoviny, sepisují petice atd., často se ale také účastní různých násilných akcí – těmi „proslula“ zejména tzv. *Antifašistická akce*⁷³ (AFA). „Apolitičtí punkeři“ tyto akce obvykle nevyhledávají.

„Porevoluční“ punkeři však krystalizují také z hlediska stylového: pomalované „vepřovice“ pomalu nahrazují opravdové „křiváky“, kanady nahrazují „martensky“, podomácku „vylepšované“ oblečení a „šperky“ nahrazuje značková punková móda, kterou je možné již v polovině 90. let běžně koupit ve speciálních obchodech. Čeští punkeři, bráno měřítkem punkové estetiky, tak na jednu stranu začínají „vypadat k světu“, na druhou stranu však jejich image ztrácí ono kouzlo originality, tvořivosti, vynalézavosti a hravosti, které neodmyslitelně patřilo k formování image „předrevolučních“ punkerů⁷⁴.

Kompilace *Rebelie* (viz výše) se mimo jiné účastnila také skinheadská hudební skupina *Orlík*⁷⁵, která krátce na to vydává své první oficiální album. Vydání tohoto alba odstartovalo v Československu „boom“ skinheadského hnutí, o kterém do té doby nebylo

⁷⁰ Tamtéž, str. 11.

⁷¹ V knize *Kytary a řev* je uvedeno přibližně sto! punkových nahrávek, které byly do roku 1989 vydány, samozřejmě neoficiální cestou.

⁷² *Česká anarchistická federace* – neregistrovaná anarchistická organizace, vznikla v roce 1995. V roce 1997 byla přejmenována na Československou anarchistickou organizaci. Její základní tezí je odmítnutí státu a kapitalistické organizace ekonomiky. Srov. www.mvcr.cz/extremis/trendy.

⁷³ *Antifašistická akce* – neregistrovaná anarchistická organizace sdružující radikální (militantní) antifašisty vznikla v roce 1995. Srov. www.mvcr.cz/extremis/trendy.

⁷⁴ Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 76.

⁷⁵ *Orlík* - nejznámější československá skinheadská hudební skupina. Vznikla v roce 1988 v Praze. Na počátku 90. let vydala u společnosti *Monitor* dvě oficiální, komerčně veleúspěšná, alba (*Orlík*, *Demise*). Texty *Orlíku* jsou vlastenecké, často ale s rasistickým podtextem. Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c. d., str. 20.

téměř slyšet. Ve skutečnosti byli skinheadi, i když v zanedbatelném počtu, v Československu již mnohem dříve, a totiž zhruba od poloviny 80. let 20. století⁷⁶. V té době se často objevovali právě mezi punkery, od kterých se z počátku téměř neliší⁷⁷: mají podobnou image, poslouchají stejnou hudbu (punk, Oi), spojuje je odpor ke komunistickému režimu. Mezi punkery a skinheady nedochází v té době téměř k žádným konfliktům. Na počátku 90. let 20. století – po ztrátě společného nepřítele (komunistického režimu) - se většina skinheadů od punkerů distancuje a mezi punkery a skinheady dochází k prvním konfliktům.

Po roce 1989 vzniká celá řada skinheadských organizací: od umírněných organizací jako např. *Vlastenecká liga*⁷⁸, až po otevřeně neonacistické organizace typu *Blood and Honour*.⁷⁹ Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že navzdory rozdílným „politickým“ postojům jednotlivých skinheadských proudů a skupin bylo skinheadské hnutí na počátku 90. let 20. století poměrně jednotné a že mezi jednotlivými (názorovými) proudy nedocházelo téměř k žádným konfliktům. Zhruba kolem roku 1993 se v České republice (Praha, Brno) objevují první nepříliš početné skupinky SHARP skinheadů (viz výše), jejichž striktně antirasistický a apolitický postoj byl ve své době na české skinheadské scéně něčím naprosto novým a svým způsobem ojedinělým. Snad i proto většina tehdejších skinheadů zaujala k SHARPům negativní postoj: „*Sharp. Co to je? Kdes to vzal? Tady nemaj místo...*“ zpívá se v písni skinheadské skupiny *Bráník*.⁸⁰

Mezi SHARPy a jejich skinheadskými odpůrci běžně docházelo k četným konfliktům. Postupem času a s přibývajícím množstvím informací se u nás objevuje čím dál tím více tradičních (apolitických a antirasistických) skinheadů a česká skinheadská scéna se začíná podobně jako na západě silně polarizovat. Přibližně od poloviny 90. let 20. století jsou tak v České republice jasně patrné dva odlišné proudy skinheadského hnutí: tzv. apolitičtí skinheadi a ultra-pravicoví skinheadi (levicově orientovaných skinheadů je v České republice minimální množství), kteří se od sebe liší, jak bylo popsáno výše, nejen politickými postoji, ale zejména pojetím své (skinheadské) identity. Vztah mezi těmito dvěma proudy je ve většině případů otevřeně nepřátelský nebo přinejmenším napjatý.

V dnešní době v České republice stále existuje řada ultra-pravicových skinheadských organizací, které vydávají „informačněvzdělávací“ časopisy, pořádají koncerty (do poslední chvíle utajené a určené výhradně pro uzavřenou společnost), distribuuji nahrávky, nášivky, odznaky apod. to vše samozřejmě s nacistickou či fašistickou tematikou⁸¹. Některé z těchto organizací mají ambice zapojit se aktivně do politiky a prosadit své cíle legální cestou.⁸² V těchto organizacích však skinheadi mívají zpravidla úlohu „pěšáků“, řadových členů. Lidé, kteří tvoří „mozkové centrum“ těchto organizací se zpravidla za skinheady ani sami nepovažují.

⁷⁶ Srov. Zástěra, Karel – *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže 80. a 90. let, c.d.*, str. 89.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Členové a přívrženci podobě laděných organizací se označují za kališníky, propagují české vlastenectví, jehož ideovým vzorem je husitství, které symbolizuje odpor proti nečeským silám. Jejich postoje jsou často xenofóbní a rasistické. Srov. Pětioký, Jiří, *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, str. 20.

⁷⁹ Programová prohlášení řady skinheadských organizací a sdružení jsou uvedena v: Staňková, Martina. *Extremistické a radikální projevy současných subkultur v České republice*. FF UK – diplomová práce, Praha 1999, (GD-26/99), viz přílohy.

⁸⁰ *Bráník* – pražská skinheadská hudební skupina. Píseň SHARP pochází z alba *Power*, které bylo vydáno v roce 1991 vlastním nákladem.

⁸¹ Srov. Pětioký, Jiří, *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií, c.d.*, str. 21.

⁸² Srov. tamtéž, str. 21. Také viz Staňková, Martina. *Extremistické a radikální projevy současných subkultur v České republice, c.d.*, str. 26 – 28.

Apolitičtí skinheadi se po vzoru svých britských kolegů často sdružují do tzv. *crew* (viz výše). V menších a středních městech obvykle funguje jedna crew, ve větších městech jich může být víc. Zatímco mezi původními anglickými skinheadskými crew docházelo k četným konfliktům a pouličním bitvám (zpravidla kvůli území či pověsti oblíbeného fotbalového týmu), mezi místními „posádkami“ k takovýmto konfliktům nejenže nedochází, ale naopak často mezi nimi panují přátelské vztahy. Je tomu tak zejména proto, že v dnešní době spolu nebojují jednotlivé crew, ale právě ony znepřátelené proudy hnutí (nazi-skinheadi s apolitickými skinheady). Tento motiv je dobře patrný i na fotbalových stadionech; výše jsem uvedl, že fotbalové fandění vždy patřilo k oblíbené zábavě skinheadů a nejinak je tomu i dnes. Co se ale změnilo, je to, že dnes se někteří skinheadi hlásí k určitému týmu mimo jiné také proto, že má antifašistické hooligans⁸³. Z tohoto důvodu např. řada pražských apolitických skinheadů je fanoušky *Bohemians*⁸⁴.

Apolitičtí skinheadi vydávají tzv. *fanziny*, tj. amatérsky vyráběné časopisy zaměřené zpravidla na hudbu a dění na skinheadské (popř. punkové, hardcorové apod.) scéně, které jsou dostupné buď přímo ve speciálních obchodech (zaměřených na skinheadskou nebo punkovou módu a hudbu) nebo na koncertech a festivalech. Koncerty apolitických skinheadů nejsou nikterak utajovány a řada z nich (zejména koncerty známějších ska a hardcore skupin) se dokonce těší značnému zájmu ze strany ne-skinheadského publika. Přesto ale musím konstatovat, že i v dnešní době je skinheadské hnutí v povědomí širší veřejnosti (zejména pak mimo velká města) vnímáno jako homogenní celek, jako jeden jediný proud a nikoli jako přinejmenším dva odlišné proudy, jak jsem je výše popsal.

⁸³ *Hooligans* (nebo také *rowdies*) jsou ortodoxní fotbaloví fanoušci. Svému týmu vyjadřují bezmeznou podporu a oddanost a to i za cenu různých výtržností a násilností. Řada hooligans se zároveň hlásí ke skinheads.

⁸⁴ Pražský fotbalový klub *Bohemians 1906* patří mezi jeden z mála evropských fotbalových klubů, který má čistě antifašistické hooligans. Patrně nejznámějším evropským klubem s antifašistickými hooligans je německý *FC St.Pauli*.

III. Analýza získaných informací

III.1. Hlavní výzkumné otázky

V metodologické části tohoto eseje jsem uvedl osm stěžejních výzkumných otázek, na které jsem se snažil získat v rozhovorech odpověď. V této kapitole se pokusím odpovědi jednotlivých respondentů uspořádat a navzájem porovnat (interpretaci a zasazení konkrétních údajů do širších souvislostí věnuji samostatnou kapitolu). Výzkumné otázky píše **tučně**, doslovné odpovědi respondentů píše *kurzívou*, přičemž zpravidla uvádím dvě až tři odpovědi „typické“ a alespoň jednu odpověď „atypickou“ (pokud se taková objevila). Upozorňuji, že citace jsou doslovné, bez redakčních úprav, a obsahují řadu vulgarismů.

Vzhledem k tomu, že punkové hnutí se objevilo v Československu dříve než hnutí skinheads, a že všichni respondenti (až na jednu výjimku) „začínali“ jako punkeři, rád bych nejprve naznačil, jak se jednotliví respondenti k punku dostali, a co je na něm přitahovalo. Na otázku **Jak jsi se dostal k punku?** všichni respondenti, bez ohledu na dobu, kdy se k punku dostali, odpověděli, že to bylo prostřednictvím hudby:

„Od 70. let jsme s bráchou Mirkem poslouchali všechnu možnou rockovou muziku, doslova od AC/DC až po Zappu, jezdili na Pražské jazzové dny, byly členy Jazzové sekce. Ale dodnes si pamatuju okamžik, kdy náš kámoš Roman Lánský tehdy přinesl desku Sex Pistols a živák od Ramones se slovy: „Kdyby mi bylo čtrnáct, tak to žeru“. (nám bylo jen o něco víc). Byli jsme poznamenaný jazz rockem, art rockem, hard rockem a undergroundem, takže nám chvíli trvalo, než jsme tomu přišli na chuť, ale nakonec nás ta energie stejně dostala.“⁸⁵

„Ta muzika se mi od začátku líbila. Bylo to rychlý, mělo to šťávu a hlavně to bylo úplně něco jiného v té době. Taky měly dobrý texty, některý kapely teda... třeba takový „hánefka“⁸⁶ byly dost dobrý.“⁸⁷

Punk rock jako takový - jeho energie a naštvanost – byl podle slov respondentů zpravidla tím prvním a nejdůležitějším impulsem, který je (jakožto budoucí punkery) oslovil. Nicméně mladší respondenti, kteří se s punkem seznámili ke konci 80. let 20. století přiznávají, že vedle samotného punk rocku je přitahovala také drsná punková image, kterou mohli (na rozdíl od předchozí generace punkerů) obdivovat u svých starších kolegů:

„Já jsem vlastně začínal na metalu, hlavně se mi teda líbil death metal a takový ty věci. Když jsem ale poprvý viděl třeba Honzu Strouhala⁸⁸ s pilou na hlavě a s baskytarou, tak to pro mě byl bůh v té době. Strašně se mi líbila ta image, to oblečení, číro a celej ten postoj...to

⁸⁵ Macháček, Ivan - *Hubert Macháně – historie kapely*, Liberec, 2005 (text určený pro internetové stránky skupiny, dosud nebyl publikován, archiv autora).

⁸⁶ *H.N.F.* (celým názvem Hrdinové Nové Fronty) – jihlavská punková hudební skupina, vznikla v roce 1985, mnoha punkery je považována za nejlepší československou punkovou skupinu všech dob. Svou popularitu si mimo jiné získala na svou dobu odvážnými a nekompromisními texty. Srov. anonym - *Kytary a řev*, c.d., str. 92.

⁸⁷ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

⁸⁸ Jan Strouhal – punker a hudebník. Od roku 1989 hrál v první jablonecké punkové skupině *Kukavůz*.

odlišení od týchle společnosti, a samozřejmě ta muzika. Tenkrát tady byli jenom máničky a diskofilové, tohle bylo najednou úplně něco jinýho.“⁸⁹

Být členem určité subkultury znamená, mimo jiné, někam patřit. Tento motiv je dobře patrný ve výpovědi jednoho respondenta (pozn. z respondenta se záhy stal skinhead):

„Tenkrát jsem byl hodně mladej, bylo mi asi 15 a moc jsem z toho neměl rozum, to víš, takový ty pubertální léta. Chtěl jsem se nějak zapojit, někam zařadit. V té době šlo hlavně o kamarádství. Na sídlišti byly takový ty různé party. Já jsem začal poslouchat tuhleto muziku (punk rock, pozn. autora), líbilo se mi to...tak jsem chodil s nima.“⁹⁰

Všichni respondenti se stali punkery v době svých studií na učilišti (popř. střední škole), tedy v době dospívání, v době, kdy je člověk ovlivněn zejména svými přáteli a vrstevníky. Většina z respondentů shodně tvrdí, že se k punku dostali právě přes své kamarády, od nichž si půjčovali punkové nahrávky, a přes starší spolužáky, mezi kterými již byli „skuteční“ punkeři. Respondenti ve věkové kategorii 36 let a více byli osloveni výhradně (reprodukovanou) hudbou, a to hudbou zahraniční, jejímž textům tehdy zpravidla nerozuměli. Tito respondenti představovali ve sledovaném regionu první vlnu punkerů. Jejich chování a image ale nebyla zpočátku nijak zvlášť výstřední. Respondenti ve věkové kategorii 33 – 36 let, kteří se stávali punkery na konci 80. let, se již vyznačovali drsnější image a na rozdíl od svých starších kolegů, se již mohli setkat (a také se setkávali) s domácím punk rockem v podobě neoficiálních nahrávek a ojediněle také živých vystoupení punkových skupin. Dá se předpokládat, že v souvislosti s přílivem domácího punku, který je zpíván v rodném jazyce, a tudíž srozumitelný místním posluchačům, se začínají punkeři názorově vyhraňovat, začínají spojovat punk rock také s určitými postoji, hodnotami a životním stylem. Respondenti ve věkové kategorii 30 – 32 let, kteří s punkem začínali na přelomu 80. a 90. let, už nejenže mohli punk rock slyšet česky, ale – a co je zřejmě ještě důležitější – mezi svými staršími spolužáky mohli „skutečné“ punkery již běžně vídat. Tuto nejmladší generaci budoucích punkerů pak pravděpodobně oslovila zejména provokativní image (většina mladých lidí se touží nějak odlišovat), ve spojení s neobvyklou muzikou (naprosto odlišnou od tehdejšího metalu, disca atd.) s chytlavými texty, se kterou se tehdy již běžně mohli setkat v podobě živého vystoupení punkové skupiny na oficiálních koncertech a festivalech.⁹¹

Kdy se punkeři poprvé setkávají se skinheady? Respondenti ve věkové kategorii 30 – 32 let se shodují na tom, že o skinheadech poprvé slyšeli v souvislosti se skupinou *Orlík* (viz výše). Tito respondenti se se skinheady setkávají v době, kdy sami začínají „punkovat“, tedy kolem roku 1989, nebo o něco málo později (rok 1990 - 1992). Respondenti v této věkové kategorii se se skinheady běžně setkávali, neboť skinheadské hnutí v Československu v té době prožívá skutečný „boom“. V tomto smyslu pro tehdejší punkery nebyli skinheadi ničím cizím či neznámým:

⁸⁹ Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

⁹⁰ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

⁹¹ K téměř shodným závěrům dospěla v rámci svého výzkumu K. Klozarová. Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d.

„[Poprvé jsem slyšel o skinheadech] úplně na samém začátku (rok 1990, pozn. autora) . Já si myslím, že to tady vznikalo společně...i když v tom si nejsem úplně jistý. Každopádně, už v té naší partě byl jeden skinhead.“⁹²

„...hele, skinheady jsem znal možná dřív, jak pankáče. Víš co, klasika, tenkrát všichni poslouchali Orlíky. Já jsem v té době ještě jako nebyl pankáč, ale už jsem poslouchal ty „péeska“⁹³, Kritickou situaci⁹⁴ a taky ten Orlík. No a přes kámoše, kterej ho taky poslouchal jsem se vlastně poprvý setkal s těma skínama.“⁹⁵

Respondenti ve věkové kategorii 33 – 35 let (ale i někteří mladší respondenti) vzpomínají, že o skinheadech četli různé články již v druhé polovině 80. let v časopise 100 + 1. Osobně se ale se skinheady příliš nesetkávali, a pokud ano, tak zpravidla krátce před rokem 1989 a později:

„Vzpomínám si, že v časopise 100 + 1 vyšel článek o nějakých fašistických skinheadech z východního Berlína, tam člověk poprvý viděl ty jejich obrázky.“⁹⁶

„Ty vole, to bylo už někdy v '86 roce, to bylo tenkrát přes Literu..a já člověče ani nevím, jak von k tomu přišel, akorát si pamatuju, že jednou přivezl nějaký výstřížky z časopisů, ze „stoplusjedničky“ ...tam se tenkrát o tom občas psalo. [...]On se totiž v tom Děčíně seznámil s nějakým klukem, snad z Prahy nebo z Ústí, ted' si to přesně nepamatuju, kterej byl už tehdy skinhead.“⁹⁷

Respondenti z věkové kategorie 36 let a více vzpomínají, že se s prvními skinheady setkali již v polovině 80. let, nikoli však ve sledovaném regionu (Liberecko, Jablonecko), nýbrž obvykle v Praze. Pro většinu z nich znamenalo setkání s pražskými skinheady první kontakt s touto (pro ně tehdy buď zcela neznámou, anebo jen velmi málo známou) subkulturou:

„Já myslím, že byli už tenkrát na tom koncertě F.P.B.⁹⁸ v tom '84 nebo '85, ale tenkrát se to nijak neštěpilo. Oni sami o tom asi moc nevěděli, jakoby jenom o tom něco zaslechli, že něco takovýho je. Byli ostříhaný dohola, nosili kostkovaný flanelky a já jsem si říkal, co to maj za nepankovej oblek – ty košile, víš? Když tenkrát všichni (punkeři, pozn. autora) měli ty křiváky a cvočkovaný bundy... říkal jsem si, co je to za strejdy? Taky už tenkrát nosili kšandy, ohrnutý džíny a kanady.“⁹⁹

⁹² Respondent č. 6, muž, 30 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

⁹³ P.S. (celým názvem Pohlavní Styk) – pražská punková hudební skupina, vznikla v roce 1986.

⁹⁴ Kritická situace – pražská hardcorová hudební skupina, vznikla v roce 1988.

⁹⁵ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

⁹⁶ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

⁹⁷ Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

⁹⁸ F.P.B. (Fourth Price Band) – jedna z prvních československých punkových skupin, vznikla na počátku 80. let v Teplicích, svého času patřila skupina ke „špičce“ domácího punku.

⁹⁹ Respondent č. 9, muž, 36 let, vysokoškolské vzdělání, v současné době se nepovažuje ze člena, nicméně punkovou a skinheadskou scénu nadále aktivně sleduje. (pozn.: respondent v té době žil v Praze)

Stejně tak další z respondentů se poprvé se skinheady setkal v Praze a přiznává, že tehdy vlastně ani nevěděl, o co jde:

„Myslím, že úplně poprvý to bylo přes punkovou scénu v Praze (v roce 1985, pozn. autora), to jsem viděl první skinheady, ale ještě jsem ani nevěděl, o co jde.“¹⁰⁰

Jaký byl v dané době vztah punkerů ke skinheadům? Je zajímavé, že respondenti všech věkových kategorií se shodují na tom, že skinheadi byli zpočátku jakousi zvláštní součástí punkové scény, a že první skinheadi se často rekrutovali právě z řad punkerů. Respondent spadající do věkové kategorie 36 let a více mimo jiné vzpomíná, že první skinheadi se od tehdejších punkerů lišili spíše oblečením, nežli postoji a smýšlením:

„Tenkrát byli punkeři a skinheadi dohromady, chodili do stejný hospody, nikdo se s nikým nepral, nic se nekastovalo, bylo jedno jestli jsi tohle nebo tohle, protože de facto spousta skinheadů se rekrutovalo z punkerů a ta hranice se asi nikdy nedá úplně přesně určit, kdy se člověk stal skinheadem...Např. takovej Hošek¹⁰¹ z Plexisu byl nejdřív pankáč, pak skinhead, pak motorkář...tady (v Liberci, pozn. autora) tím vývojem prošlo hodně lidí. Ale myslím si, že když byl tenkrát někdo skinhead, že jím byl spíše oblečením, než myšlením.“¹⁰²

Přestože k definitivnímu rozkolu mezi punkery a skinheady došlo ve sledovaném regionu až na počátku 90. let (podle slov některých respondentů k tomuto rozkolu došlo v Praze o několik let dříve, snad již před rokem 1989¹⁰³), vzájemný vztah punkerů a skinheadů nebyl nikdy zcela jednoznačný. Jakkoli šlo zpočátku o vztah poměrně harmonický, přibližně od druhé poloviny 80. let začíná mezi punkery a skinheady docházet k drobným konfliktům. Sami respondenti pak v této otázce nejsou zajedno. Příkladem budiž níže uvedený rozhovor, který jsem provedl s dvěma respondenty zároveň. Respondenti byli v dané době nejlepšími přáteli, „punkovali“ spolu a de facto navštěvovali ty samé akce. Přesto se jejich názory na tuto otázku v mnohém liší:

L: „Voni (skinheadi, pozn. autora) byli v podstatě stejný, jako my, akorát měli jinou palici. Poslouchali stejnou muziku, byli stejně oblečení. Jak říkám, akorát měli jinou palici, prostě neměli číro.“

M: „Taky se to ale občas porvalo. Takový ty zbytečný rvačky. Chlapi se vožrali a rvali se mezi sebou, ani nevěděli proč.“

L: „Ale to vždycky bylo tím, že jsme byli v nevědomosti, že prostě někdo argumentoval nějakou kapelou, která říkala: ty vole, to je prostě takhle a my jsme věděli kulový tenkrát. Ale cikány jsme taky neměli rádi.“

[...]

¹⁰⁰ Respondent č. 7, muž, 38 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

¹⁰¹ Petr Hošek – zpěvák a baskytarista známé punkové hudební skupiny *Plexis*. Zpočátku svou image stylizoval po vzoru Sida Vicouse (baskytaristy britských *Sex Pistols*), později ji vyměnil za image skinheadskou.

¹⁰² Respondent č. 7, muž, 38 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

¹⁰³ Podle recenzí uvedených v hudebním magazínu *Rock & Pop* (1990, 1991) je zřejmé, že mezi punkery a skinheady docházelo na pražských koncertech ve výše uvedeném období běžně ke konfliktům.

M: „Se skinheadama jsme se nikdy nesetkávali. S téma do hospody nechodíš.“

L: „Já si myslím, že v té době to tak nebylo rozdělený. Na začátku určitě ne, to snad až později.“

M: „To bylo už tenkrát.“

L: „Nebylo.“

M: „Já myslím, že jo. Přinejmenším to bylo takový divný.“

L: „Ale vždyť tenkrát šlo hlavně o muziku a tu jsme poslouchali stejnou.“

M: „To je těžký, já nevím.“

L: „Já to vidím tak, že to bylo všechno dohromady, pankáči, skinheadi, všechno dohromady. Poslouchali stejnou muziku, vůbec jsme tenkrát nevěděli, že je nějaký skinheadskej punk, nějaký rozdělení. Nevěřím tomu.“

M: „To jo, když jako bereš lidi, co jezdili na koncerty, tak to jo, ale jak byli někde v hospodě, tak už blbě čuměli, a už se to pralo.“

[...]

L: „Já jsem v těch skinheadech neviděl problém. Martin to vidí jinak.“

M: „Problémů bylo dost. Vždycky, když ty skinheadi byli opilí, tak to vyhledávali, chtěli se rvát.“

L: „V tom byl rozdíl, no, to asi jo. Pankáči to většinou nevyhledávali.“¹⁰⁴

Respondenti z věkové kategorie 30 – 32 let se skinheady zpočátku také tvořili jednotnou scénu, nicméně během pouhých pár let (zhruba mezi roky 1990 – 1992) se vzájemný vztah mezi punkery a skinheady v daném regionu (ale bezesporu vlastně v celé České republice) vyostřil natolik, že se stali na dlouhý čas zarytými nepřáteli:

„Tenkrát to ještě byla taková ta vlna Oi s punkem dohromady...takže se šlo třeba na Orlik do Pasek, že jo...to tenkrát ještě byla taková směs: pankáči, máničky a skinheadi dohromady. [...] Vono takový to spojenectví, kdy chodili punkeři s plešounama, to trvalo fakt jenom chvíli, jo, já když jsem v tom začal chodit – přibližně v tom '90 roce, tak pak to trvalo tak jenom rok, dýl ne. Pak se to začalo srát a během roku to šlo všechno do hajzlu, začalo se to dělit. [...] Na

¹⁰⁴ Respondent č. 8a (L), muž, 36 let, středoškolské vzdělání s maturitou. Respondent č. 8b (M), muž, 38 let, střední odborné vzdělání bez maturity. Ani jeden z respondentů v současné době není členem.

Výstaváku¹⁰⁵, když hrál Kukavůz¹⁰⁶ a Znouze¹⁰⁷, tam už začaly problémy s náckama. To už začaly ty první nájezdy...Šanov¹⁰⁸, když tady byl, to už bylo hustý,no.“¹⁰⁹

„No, tam se to dřív ještě nějak neformovalo. [...] Pankáči a skinheadi v té době ještě byli spolu, prostě jedna banda. [...] Já jsem byl na Orliku v Liberci a pohoda...měl jsem dlouhý vlasy, počmáraný kalhoty – měl jsem tam nějakou zed', nějaký „áčka“¹¹⁰ – a nikdo proti mně nic neměl...všechno proběhlo v klidu.“¹¹¹

„...no ty konflikty se skínama tady vždycky nějaký byly. Vycházeli jsme spolu tak nějak bídně, protože vždycky měli kecy proti „áčkaření“ (anarchismu, pozn. autora). [...] My jsme dřív s nima sedávali v jedný hospodě... Já bych to přirovnal k vesnickým zábavám, kdy přijde jedna vesnice do druhý a většinou se to semele. My jsme je provokovali, oni nás taky. Já si ale myslím, že my jsme byli vždycky takový ty mírumilovnější než skinheadi. Tak třeba na koncert Slobodný Európy¹¹², to bylo asi v '92 roce, snad nekecám, sem přijelo spoustu libereckých a tanvaldských nácků jenom proto, aby se porvali. Dát pankáčům, ale i obyčejným lidem, co přišli na koncert, do huby.“¹¹³

Jeden z respondentů, který jako jediný začínal před rokem 1989 jako skinhead, mi pověděl následující:

„Tenkrát to bylo jedno hnutí, prostě pankáči a skinheadi, to bylo dohromady...taková jedna parta, jo. Von tenkrát nikdo o ničem nic nevěděl, ale to bylo nějaký čas i po té revoluci, jo...tenkrát nikdo nevěděl, co je to třeba SHARP...“ Nicméně na otázku, jaký měl později vztah k punkerům, mi tentýž respondent (na počátku 90. let patřil mezi nazi-skinheady) odpověděl: „Ty vole pankáči...já jsem v té době nemohl vidět číro, ne...to byla úplná averze, ty vole...“¹¹⁴

Ne vždy však mezi místními punkery a skinheady docházelo na setkání ke konfliktu. I když mezi nimi stále bylo jakési napětí, víceméně se „tolerovali“. Už jenom proto, že tito lidé spolu vyrůstali, znali se od mládí¹¹⁵. Ke konfliktům proto často docházelo zejména mezi punkery a skinheady z jiných měst, nebo prostě mezi těmi, kteří se osobně neznali:

¹⁰⁵ Zmiňovaný koncert se uskutečnil v roce 1991 na jabloneckém Výstavišti.

¹⁰⁶ Kukavůz – jablonecká punková hudební skupina, vznikla v roce 1989.

¹⁰⁷ Znouzecnost – plzeňská punková hudební skupina, vznikla přibližně v roce 1985. Dodnes patří k legendám tohoto žánru.

¹⁰⁸ Šanov – teplická punková hudební skupina, vznikla přibližně v roce 1987. Na konci 80. let patřila ke „špičce“ domácí punkové scény. Na přelomu 80. a 90. let byla skupina velmi oblíbená také mezi skinheady, neboť její členové se nijak netajili svým negativním postojem k Romům. Srov. Kytary a řev, c.d., str. 122.

¹⁰⁹ Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹¹⁰ „Áčko“ (písmeno „A“) je symbolem anarchie, zatímco řada punkerů se označuje za anarchisty, skinheadi anarchii odmítají. Na počátku 90. let 20. století docházelo mezi „anarchisty“ a skinheady k četným konfliktům.

¹¹¹ Respondent č. 2, muž, 36 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době není členem.

¹¹² Slobodná Európa – bratislavská punková hudební skupina, vznikla v roce 1990.

¹¹³ Respondent č. 6, muž, 30 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹¹⁴ Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

¹¹⁵ To platí zejména pro Jablonec nad Nisou, který má i s okolím zhruba 50 tisíc obyvatel. V sousedním Liberci (zhruba 100 tisíc obyvatel) byla situace již trochu odlišná.

„...my jsme se tady všichni znali v podstatě odmala, takže jsme se spíš mijeli. [Problémy byly] spíš, když přijeli Tanvaldáci¹¹⁶ ...“¹¹⁷

„Jo, ještě mnohem dřív jsem byl v Lidových sadech v Liberci, kde hrál Šanov, tak tam byli skinheadi z Český Lípy a ty už byli dost hustý na pankáče, ale ještě ne tak, jak později na „Vápně“, kde ty kluky (punkery, pozn. autora) rozsekali a vyházeli. Proč? Nevím, prostě náckové. Zrovna nebyl po ruce žádný cikán nebo barevnej...už jich bylo víc a už nepotřebovali svoje bejvalý kamarády s čírama...hlavně to byli lidi odjinud, kteří s nima neměli žádnou vazbu. Když s nima jednou vyrůstáš, tak je pak nebudeš kopat do obličeje...“
118

Občas se také stávalo, že punker mohl s některým ze skinheadů osobně dobře vycházet, ale jakmile došlo k nějakému incidentu, když např. skupina skinheadů napadla punkery, šlo „přátelství“ stranou:

„...třeba tady jeden z těch nejznámějších nácků, jo, Baláž, ten mě potkával, když jsem nosil číro a nikdy mi nic neudělal ani neřek, ale nesměl bejt s kamarádama, to prostě nešlo, aby se potupil...to se na nás jednou vyřítla banda plešek, kámoš dostal kopačku do ksichtu, druhý kámoš dostal přes držku...a proti mně běžel Baláž, já jsem si říkal, „kurva, tys mi nikdy nic neudělal“, no jo, ale von se nemohl shodit před svýma kámošema, tak mě musel taky kopnout do držky.“¹¹⁹

Na počátku 90. let 20. století se skinheadské hnutí (do té doby jednotné) rozpadá do několika názorových proudů. Přestože postoj skinheadů k punkerům byl tehdy obecně vzato silně negativní, postoj jednotlivých proudů skinheadského hnutí k punkerům nebyl úplně totožný. Jeden z respondentů, který v té době byl skinhead, mi k tomu řekl následující:

„Zpočátku jakoby všichni (skinheadi, pozn. autora) drželi za jeden provaz...i když je fakt, že docela brzy se to začalo trhat. Myslím, že v tomhle tom určitě pomohl ten Orlík.“ [...] „No, zpočátku (se to dělilo, pozn. autora) na ty vlastence-kališníky, což podle mě v té době nebylo špatný, i když jak říkám, pořád se do toho montoval ten rasismus, no a na ty nácky. To ostatní přišlo až později. SHARP se tu (v Jablonci nad Nisou, pozn. autora) objevili až někdy v '95 roce, nebo tak. Takže si myslím, že to kališnictví byla nejlepší věc, která tady v té době byla. Vlastně nebýt Orlíku, tak tady asi hajlovali všichni¹²⁰.“ [...] „...prý tenkrát na Bránický žízni¹²¹ hrál Orlík, a místní plešky, nebudu říkat skinheadi, protože bylo mezi nima spousta

¹¹⁶ Tanvald v Jizerských horách je dodnes znám silnou nazi-skinheadskou základnou.

¹¹⁷ Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹¹⁸ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹¹⁹ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹²⁰ Jakkoli byly texty Orlíku (viz výše) rasistické, byly také otevřeně antifašistické. Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str. 20.

¹²¹ *Bránická žízeň* – rockový festival, v roce 1991 na tomto festivalu vystoupila řada punkových a skinheadských skupin. Desítky ozbrojených skinheadů tehdy bezdůvodně napadli punkové, ale i „obyčejné“ návštěvníky festivalu. Postřehy jednoho z účastníků festivalu jsou uvedeny v hudebním magazínu *Rock & Pop*, č. 13, roč. II, 1991, str. 3 a 6.

nácků, začali sekat pankáče a vyklízet sál¹²². Kecám, nebylo to po Orlíku, ale po Bráníku¹²³ a kluci z Orlíku si údajně otočili bombry naruby a sedli si na parket, jako na protest, že by se tohle nemělo dělat.“¹²⁴

Co punkery a skinheady v dané době spojovalo, popř. odlišovalo? Před rokem 1989 to byla především záliba ve stejné hudbě - punk rocku a Oi, podobný životní styl a touha nějak se odlišit od tehdejší „šedi“. Jeden z respondentů spadající do věkové kategorie 36 let a více, mi k tomu řekl následující:

„Před tou revolucí měli společný hospody, muziku...protože skinheadi poslouchali punk a pankáči zase skinheadskou muziku, i když řekl bych, že v té době se to takhle ještě nerozlišovalo. [...] Hlavně ty rify a postupy v té muzice byly podobný, spíš asi záleželo na textech, ale těm ve skutečnosti rozuměl málokdo. Jako nikdo neznal překlady Sex Pistols, tak nikdo neznal překlady např. Screwdriveru¹²⁵. Já si myslím, že v té době je spojovala hlavně ta muzika, pogo¹²⁶ a možnost poklábosit si o všem možným v hospodě. Nebyla v tom ani nějaká (?) spíš se odlišit a provokovat ten režim.“¹²⁷

Na tomto místě je nutné znovu zopakovat, že první skinheadi se často rekrutovali právě z řad punkerů, a že se od nich zpočátku vlastně téměř nelišili. Jeden z respondentů z věkové kategorie 36 let a více vnímá proměnu tehdejších punkerů v první skinheady jako určitou snahu znovu se odlišit, ale částečně i jako jakýsi „módní trend“:

„Před tím (před rokem 1985, pozn. autora) tady žádný skinheadi nebyli.[...] Ted', když jsem četl různé články na internetu, když jsem sháněl nějaký informace, tak někdo psal v nějaký recenzí, že tenkrát nebyli skinheadi, ale že už tenkrát byli jako nějaký militantní punkeři, jo. Já nevím, no, je možný, že už tenkrát se to nějak dělilo, ale pořád to byli punkeři, že jo, chodili oblikaný jako punkeři, chovali se tak. [...] Já osobně si myslím, že vždycky prostě přijdou určitý módní vlny. Ty, co byli punkeři a najednou zjistili, že na západě existují nějaký skinheads, se prostě předělali na skinheads...“¹²⁸

Řada respondentů, kteří se setkali se skinheady na počátku 90. let, upozorňuje na fakt, že tehdejší punkery a skinheady spojoval také společný odpor k Rómům:

¹²² Zde se téměř jistě jedná o omyl, neboť Bránická žízeň byl tzv. open air festival – tudíž se konal na otevřeném prostranství (na sportovním stadionu) „pod širým nebem“. Respondent se festivalu osobně nezúčastnil, tuto „historku“ zná pouze z doslechu.

¹²³ *Bráník* – pražská skinheadská hudební skupina, vznikla na přelomu 80. a 90. let. Její texty byly mnohem tvrdšího ražení, než např. texty *Orlíku*. Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str.

¹²⁴ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹²⁵ *The Sex Pistols* – punkrocková hudební skupina, vznikla v Londýně v roce 1976 (někdy je uváděn rok 1975). Přestože fungovala pouhé dva roky, stala se patrně nejznámější punkovou skupinou všech dob. *Screwdriver* – na konci 70. let začíná jako klasická punkrocková skupina, postupem času se však začíná čím dál tím více názorově vyhraňovat směrem k extrémní pravici, až se na počátku 80. let otevřeně přihlásí k neonacismu.

¹²⁶ „Pogo“ je specifický agresivní styl tance, který se objevuje právě v souvislosti s punk rockem. Při pogo do sebe jednotlivý „tanečníci“ různě vrážejí, strkají, divoce kopou nohama a poskakují. Pogo se „tančí“ jak při punkrocku, tak při Oi nebo hardcore.

¹²⁷ Respondent č. 7, muž, 38 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

¹²⁸ Respondent č. 1, muž, 38 let, absolvent vysoké školy, v současné době není členem.

„Stejně tak, jako když tady byly ty první demonstrace proti cikánům a tak, tak to se chodilo normálně s pankáčema.“¹²⁹

„Voni (skinheadi, pozn. autora) si hráli na velký vlastence, ale třeba cikány jsme nesnášeli všichni.“ [...] „V tý době tady byl ten rasismus strašně přehnanej a lidi dávali v tomhle ohledu skinheady a punkáče dohromady. I když je fakt, že řada pankáčů byla taky proti černejm...jo, vem si, že třeba Šantrůček z Šanovu v tý době zpíval „Převrátíme popelnice, vyrazíme na černý...“ Dřív to tak bylo.“¹³⁰

Většina respondentů se shoduje na tom, že skinheadi se od punkerů vždy lišili větším sklonem k agresivitě a netoleranci:

„Ze skinheadů šla větší hrůza a rádi se rvali. Pankáči se tolik nervali. Pankáči, podle mě, tam šlo víc o tu módu, víc se odlišovat, asi ne tolik o ty názory. Tam se to asi nejvíc lišilo tou silou, jo, jakože ty skinheadi jsou drsnější a agresivnější. Pankáči ne, ty byli takový v pohodě, prostě anarchie – bylo jim všechno jedno.“¹³¹

„Neznám žádný agresivní pankáče, to byli vždycky takový bodrý lidi...ne, vopravdu ne, násilníka mezi punkerama jsem tady neznal ani jednoho.“ [...] „Je fakt, že voni (skinheadi, pozn. autora) jak se nalili, tak byli vždycky agresivní.“¹³²

„Skinhead tenkrát, když jsi se s ním bavil, to byly samý dogmata, aniž by kolikrát o tom něco věděl..furt tě o tom slepě přesvědčoval, zatímco pankáči, anarchisti, byli víc demokratický.“¹³³

„...je fakt, že voni (skinheadi, pozn. autora) se vždycky snažili udělat nějakou bordel, vyvolat nějakou bitku. Tak jsem si říkal, ty vole, tady mezi těma lidma já fakt nechci bejt, jo, že radši budu s těma pankáčema. Jo, protože s nima byla vždycky větší prdel, než s těma skinhedama, to byli průseráři...třeba jednou jsem s nima šel do hospody a jakmile byli trochu vožralí, začali rvát, dělat bordel, jo, pak vzali nějakou šutr a rozsekali hlavní dveře u hospody...pak jsem s nima zdrhnul do autobusu, a tam zase, když se někdo podíval, tak už zase na něj řvali „chceš do držky vole...“¹³⁴

Zhruba od roku 1993 se v Čechách (nejprve v Praze¹³⁵ a zhruba o dva až tři roky později také ve sledovaném regionu) objevují první apolitičtí skinheadi, mezi nimi také řada příznivců SHARP. **Jak vypadal vztah punkerů k tomuto novému proudu skinheadského hnutí?** Obecně lze říci, že v této době se určitá část punkové a skinheadské subkultury opět začíná sblížovat. Svou roli zde sehrál přísun nových a mnohem přesnějších informací o

¹²⁹ Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

¹³⁰ Respondent č. 6, muž, 30 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹³¹ Respondent č. 2, muž, 36 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době není členem.

¹³² Respondent č. 5, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době není členem.

¹³³ Respondent č. 7, muž, 38 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

¹³⁴ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹³⁵ Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str. 20.

historií a filosofii těchto subkultur, které k lidem začaly proudit prostřednictvím speciálních zinů¹³⁶ a krátce na to i prostřednictvím hudby:

„...žádný informace tady o tom dřív nebyly, sice vycházely nějaký ty časáky, ale tam nebylo nic konkrétního o tady těch věcech. Takže první takový ty náznaky z punkový a skinheadský historie atd., tak to poprvý vycházelo v Bulldogu¹³⁷ a to bylo asi v tom '92 roce. Tam se vlastně člověk mohl poprvý dočíst, vlastně o čem to je.“¹³⁸

„Nějaký čas jsem pak taky squatoval...a tam už třeba tenkrát jezdili ty SHARPíci. To byli kluci ze Dvora Králového a s těma jsme úplně perfektně vycházeli, ty normálně s námi chodili na akce, dokonce s námi squatovali, jo. To bylo úplně super, ty lidi tam spolu drželi a bylo úplně jedno, jestli jsi áčkař, nebo SHARP. Tam tenkrát náckové dělali nájezdy na squat, ale my jsme drželi pohromadě, prostě jsme si to spolu ubránili.“¹³⁹

Samozřejmě také záviselo na tom, jak byl ten který člen subkultury informován a do jaké míry se o dění ve scéně zajímal:

„To se začalo rozlišovat až dýl, já nevím, až někdy v polovině 90. let, tak nějak. Ale normální člověk si toho ani nevšiml, možná ani já ne, prostě najednou se to začalo rozlišovat. Zjistil jsem, že skinheads vznikli tak a tak, najednou jsem zjistil, že jsou REDskíni, najednou jsem zjistil, že jsou SHARPíci atd. a všechno se to odvíjelo jenom od tý hudby.“¹⁴⁰

Třebaže československá skinheadská scéna poměrně rychle vykrytalizovala do několika názorových proudů, nezasvěcení pozorovatelé měli o této skutečnosti pouze malé povědomí.

Nicméně již mezi lety 1993 – 1995 se z některých punkerů dokonce stávají apolitictí skinheadi:

„...člověk jezdil na koncerty, na ty festáky a tam potkal i nějaký jiný lidi – a viděl jsem, že to jsou plešky (skinheadi, pozn. autora), taky jsem četl různý ty časáky a tam jsem zjistil, že jsou SHARPové a REDskíni atd. No člověk je vidal na těch koncertech...pak už začali nějaký bejt tady v Liberci. Jako sice se oblíkali skoro stejně jako ty náckové, ale věděli jsme prostě, že to jsou kámoši. No a časem se i z některých pankáčů tady stali skinheadi. Jo, vem si třeba Honzu, to byl taky dlouho pankáč a stal se z něho skinhead, sjel si hlavu..jo, ale von už tenkrát byl proti těm náckům.“¹⁴¹

¹³⁶ V roce 1993 začíná v Praze vycházet skinheadský fanzin *Bulldog*, který na svých stránkách de facto poprvé podrobněji seznamuje své čtenáře s historií hnutí skinheads. Poprvé se zde píše o tzv. apolitických skinheadech, SHARP a později také o spojení punkerů a skinheadů.

¹³⁷ *Bulldog* – skinheadský fanzin vydávaný od roku 1992 v Praze, vydavatel Vladimír Červený.

¹³⁸ Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹³⁹ Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹⁴⁰ Respondent č. 6, muž, 30 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹⁴¹ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

Jeden z respondentů ve své „proměně“ z punkera ve skinheada nevidí nic divného, neboť jak sám říká, mezi punkerem a skinheadem nevidí de facto žádný zásadní rozdíl:

„Když si sáhnu do duše (tak skinhead se ze mě stal, pozn. autora) asi právě v tom '92 roce, ale až v '94 jsem si oholil palici, do té doby jsem nosil číro. Protože není rozdíl mezi punkerem a skinheadem, že jo.“¹⁴²

Nicméně apolitičtí skinheadi to tehdy neměli vůbec jednoduché: nazi-skinheadi SHARPy z celého srdce nenáviděli a řada punkerů tehdy ještě nevěděla, o co se jedná nebo prostě nebyli schopni rozeznat apolitické skinheady od nazi-skinheadů:

„Tam začal problém, když jsem si našil nášivku SHARP. Do té doby jsme tady jako skinheadi táhli za jeden provaz, ani s fašounama jsme se nerubali. Problém začal až s tou nášivkou. Bonehead¹⁴³ mě odsoudili, ale zase byl pokoj. Ale ty pravý kamarády, ty mám furt, to jsou kluci, který znám od 16ti, dva z nich jsou dodnes pankáči a za ty bych klidně chcípnul. Ten problém začal až s náckama.“¹⁴⁴

Jeden z respondentů v této souvislosti také naráží na problematiku skinheadské image. Pro nezasvěceného pozorovatele je totiž téměř nemožné „od pohledu“ rozeznat apolitického skinheada od nazi-skinheada, neboť jejich uniforma je téměř totožná:

„Tak punkeři na tebe koukali jako na nácka vole, cikáni taktěž, náckové tě zase nazývali levičákem, takže pro klasického skinheada to byla vždycky horší situace, než třeba pro punkera. Protože punkeři, ty maj jasnou identitu, která je viditelná...klasickej skinhead tak úplně ne.“¹⁴⁵

Jistou roli zde sehrály také stereotypní představy a předsudky:

„Jo, vono i v dnešní době, když někdo vidí, že jsi skinhead, tak jsi pro něj fašista, nebo něco takovýho, jo, že mlátíš lidi a tak..a stejně mu nevysvětlíš, že to tak není...to už je prostě vžitý.“¹⁴⁶

Shrnu-li výše uvedené informace, pak zhruba od poloviny 90. let se vztah punkerů ke skinheadům, ale i naopak, zásadně mění. Opět (jako před rokem 1989) dochází ke spojení punkerů a skinheadů, opět se stávají součástí jediné scény, avšak již ze zcela jiných pohnutek. Jestliže před rokem 1989 držela punkery a skinheady pohromadě (mimo jiné) určitá neinformovanost a nevědomost, pak o několik let později tomu začalo být právě naopak: důkladnější znalost historie těchto subkultur činí z punkerů a skinheadů spojence. Je však nutné zdůraznit, že se jedná o spojení pouze určité části skinheadského hnutí (apolitický

¹⁴² Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁴³ Slovem „bonehead“ označují apolitičtí skinheadi nazi-skinheady (viz výše). V tomto smyslu se jedná o pejorativní označení.

¹⁴⁴ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁴⁵ Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁴⁶ Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

proud) a pouze jisté části punkové subkultury (zde ale patrně není možné hovořit o nějakém proudu¹⁴⁷).

Respondentů, kteří jsou dosud aktivními členy dané subkultury, jsem se zeptal, **zda si myslí, že spojení punkerů a skinheadů v praxi skutečně funguje?**

„Určitě. Jo, určitě. Je fakt, že když je třeba punkovej nebo skinheadskej koncert, tak tam potkáš jak pankáče, tak skinheady a nic se neděje. Dřív to...dřív to bylo fakt vo držku. Ted'ka tady chodíme pankáči a skinheadi do jedný hospody, pohoda.“¹⁴⁸

„No...když o tom tak přemýšlím, tak asi jo. Dřív tady byli jenom ty náckové, dneska jsou tu i normální skinheadi a s některýma z nich se dokonce přátelím, jo, jak jsem říkal, tak třeba s Papanem z Pilsnerů¹⁴⁹ jsme prostě kámoši.“¹⁵⁰

Jeden z respondentů nejenže potvrzuje, že spojení mezi punkery a skinheady v praxi skutečně funguje, ale dokonce dodává, že mezi jednotlivými subkulturami dochází k prolínání image:

„Já si myslím, že to funguje. Vyměňují se názory, oblečený a styl módy. A pokud se vyloženě nejedná o neonacistické koncert, tak ty lidi můžeš vidět na akcích pohromadě.“¹⁵¹

„Jo, já si myslím, že jo. Ale taky je to vo tom, jak se ty lidi znaj. Já třeba, jako starej anarchista, kdybych přijel někam do Brna na skinheadskej koncert, tak bych taky mohl dostat do huby, ale nestane se to, protože mě ty lidi znaj. Ale jinak myslím, že to funguje, protože dneska ty pankáči vědí, že nejsou jenom náckové, že jsou i jiný skinheadi, že jsou apolitický, že jsou třeba SHARP, a že jsou v pohodě. Ten, kdo se o to aspoň trochu zajímá, ten to ví, že jo...punk je taky styl života, takže pokud tak žiješ, tak se taky o ty věci musíš pořád zajímat“¹⁵²

Všichni oslovení respondenti, kteří jsou v současné době aktivními členy punkové nebo skinheadské subkultury se shodli na tom, že spojení (nebo alespoň vzájemná tolerance) punkerů a skinheadů v praxi skutečně funguje.

Z výpovědi jednoho respondenta je také dobře patrné, že pro lidi vně tyto subkultury je toto spojení něco zarážejícího a nepochopitelného:

„Jo, třeba moji známí nedokážou pochopit, když mě třeba potkají ve městě společně s nějakým skinheadem...jo, a ted' nechápou...vid', já jako pankáč a vedle mě skinhead, jo, a nejde jim to na rozum. Pak mi jako říkáj, „ty chodíš s náckama...“ a já jim říkám, „to není nácek, to je normální kluk...“ [...] „Proto taky jsou možná ty problémy mezi lidma, no, protože voni jsou pak z toho úplně zmatený, když vidí, že jde pankáč se skinheadem. Co si maj o tom myslet? A

¹⁴⁷ S apolitickými skinheady se přátelí zejména Oi-punkeři, ale také příznivci jiných punkových stylů.

¹⁴⁸ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹⁴⁹ Pilsner Oiquell – plzeňská Oi skupina, vznikla zhruba na konci 90. let 20. století.

¹⁵⁰ Respondent č. 6, muž, 30 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

¹⁵¹ Respondent č. 9, muž, 36 let, absolvent vysoké školy, v současné době není členem, nicméně punkovou a skinheadskou scénu nadále sleduje.

¹⁵² Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

pak slyší někde v televizi, že skinheadi zmlátili nějaký pankáče a nechápou to, když viděli, že jsou spolu kamarádi. Jenže to je tím, že voni prostě neví. Tady u nás v tom maj lidi furt hroznej bordel, jenže ono to ani nejde pořádně vysvětlit, aby to nějak lidi poznali.“ [...] „Protože vím, že třeba i matka je z toho zmatená. Prostě ví, že mám hodně známých, který jsou plešatý, nosí bombery, a to...a kamarádi se mnou. Vona to prostě nepochopí, tohle to.“¹⁵³

¹⁵³ Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

III.2. Vedlejší výzkumné otázky

V rámci svého výzkumu jsem se snažil získat odpovědi i na několik vedlejších výzkumných otázek. Tou první je otázka prolínání punkové a skinheadské image, které je možné pozorovat u některých členů výše jmenovaných subkultur. Dvěma respondentům, kteří jsou majiteli obchodu s punkovou a skinheadskou módou, jsem položil následující otázku: **Dochází mezi punkery a skinheady k prolínání jejich image?**

„Určitě, už jsem o tom mluvil. Je tady víc těch značek, už nejsou tak drahý jako před léty a ty věci se mísí. Pankáči nosí tradicionalistický skinheadský věci...těd' už normálně nosí třeba Shermanky, Fred Perry, bombery, Martensky¹⁵⁴ atd. No a na druhou stranu, některý skinheadi nosí křiváky, pyramidový pásky, no a vobčas třeba i zipový kalhoty. Prostě dneska už se to prolíná...kapely, placky¹⁵⁵, nášivky...“¹⁵⁶

Také druhý respondent považuje prolínání punkové a skinheadské image v současné době za běžný jev. Stojí za povšimnutí, že v jedné poznámce hovoří o tom, že podle jeho názoru má punker na skinheadské oblečení větší „právo“, nežli nazi-skinhead:

„No jasně, přijde punker a koupí si Fred Perry, Lonsdale, Ben Sherman a vůbec tím nepohrdá, naopak, o těch značkách ví... A rozhodně je logičtější, když vidíš punkera, který má na sobě Lonsdale, než když v tom vidíš nácka. Stejně tak ale skinheadi nosí punkovou módu...to máš od různých náušnic, obojků, opasků s pyramidama, až třeba po barevný vlasy nebo kostkovaný kalhoty, i kilty, že jo. [...] V dnešní době už mladý lidi znají historii těchto značek, začínají je nosit, nehledě na vyznání, na svoji kulturu. Nehledě na to, jestli je to punker, skinhead nebo skejťák, chodí tam prostě i normální lidi...“¹⁵⁷

Druhou vedlejší výzkumnou otázkou je problematika image u apolitického a „nazi“ proudu skinheadského hnutí. Respondentů, kteří jsou dodnes aktivními členy punkové nebo skinheadské subkultury, jsem se zeptal, **zda je možné od pohledu poznat nazi-skinheada?**

„...no, většinou podle toho, že má urbana¹⁵⁸ nebo urbanový kalhoty, jinak se v tom těžko vyznáš. Když ho neznáš osobně, tak je to těžký. Můžeš ho poznat podle nášivek, nebo různých nápisů, ale jinak těžko. Jo, to spíš poznáš, že je nějakej plešoun SHARP, jo, když vidíš jaký má placky, nášivky a tak. Taky převážně náckové nosej bílý tkaničky, ale podle toho to už dneska taky nemůžeš brát...dneska spousta skinheadů nosí bílý tkaničky¹⁵⁹, ale...takže je to dost těžký.“¹⁶⁰

¹⁵⁴ Boty Doc. Martens, trika Fred Perry a Lonsdale, košile Ben Sherman, patří mezi klasické části skinheadského šatníku. Srov. *Jim Ferguson's Fashion Notebook*, v: Knight, Nick – *Skinhead*, c.d., str. 37-47.

¹⁵⁵ „Placky“ jsou malé kulaté odznaky, které zpravidla nesou název oblíbené hudební skupiny.

¹⁵⁶ Respondent č. 9, muž, 36 let, absolvent vysoké školy, v současné době není členem, nicméně nadále sleduje dění na punkové a skinheadské scéně.

¹⁵⁷ Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁵⁸ Jedná se o bomber (letecká bunda) se specifickým maskovaným vzorem „urban“, který tvoří bílé, šedé a černé skvmy.

¹⁵⁹ Na počátku 90. let bylo skutečně možné poznat příslušnost skinheada k určitému proudu hnutí podle barvy tkaniček do bot: nazi-skinheadi zpravidla nosili tkaničky bílé, REDskinheadi červené apod. Nicméně toto rozlišení nikdy neplatilo stoprocentně. V dnešní době je volba barvy tkaniček otázkou vkusu či módy, spíše než manifestací příslušnosti k určitému proudu skinheadského hnutí.

¹⁶⁰ Respondent č. 3, muž, 31 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen punkové subkultury.

Jeden z respondentů, který na počátku 90. let býval nazi-skinheadem, mi k tomu řekl následující:

„Když ho neznáš, tak asi ne. Snad jedině podle nášivky. Jo, jenže ty nášivky už si dneska taky jen tak někdo nevezme...protože dneska tě za nášivky klidně zavřou, že jo. Já jsem dřív normálně nosil nášivku „Rudolf Hess“, jo, na rameni „Deutschland, Deutschland über alles“, normálně jako hymnu, tričko s orlicí a válečným křížem...ted' si tohle nikdo nedovolí. Jo, náckové třeba nosí ty urbany, nebo černýho bombra, někdo pořád ještě nosí patku¹⁶¹ a tak, ale taky můžou vypadat úplně stejně, takže to nepoznáš.“¹⁶²

Odpovědi ostatních respondentů byly v podstatě totožné. Všichni respondenti se shodují na tom, že je sice možné nazi-skinheada poznat podle určitých typických prvků jeho image (urbanový nebo černý bomber, jisté značky oblečení, nášivky a placky s nazi-tématikou, účes „na patku“ atd.), ale na druhou stranu se shodují také na tom, že image nazi-skinheada může být v některých případech naprosto shodná s image apolitického skinheada, či fotbalových hooligans. V současné době si skutečně málokterý nazi-skinhead dovolí běžně nosit nášivky, placky či trika s vyloženě nacistickou tematikou (obvykle se takto ustrojí pouze na utajený koncert, kde své sympatie k neonacismu může dát bez obav na odív), v běžném životě se obvykle spokojí s číselnou symbolikou¹⁶³, která promlouvá pouze k „zasvěcencům“. Na první pohled je však také patrné, že rozdílnou image se vyznačují mladí nazi-skinheadi (často nosí právě urbany, černé bombery, patky atd.), starší nazi-skinheadi (spíše tradiční skinheadská image), „obyčejní pěšáci“, „členové tvrdého jádra“ a „řídící mozky“ (kteří se často již za skinheady ani nepovažují¹⁶⁴).

Fakt, že někteří nazi-skinheadi mají image tradičních skinheadů, vnímají respondenti, kteří jsou dnes apolitickými skinheady, jako zneužití svojí uniformy. Na druhou stranu kladně hodnotí skutečnost, že nazi-skinheadi začínají mít své vlastní oblíbené značky oblečení, které je svým způsobem odlišují od apolitických skinheadů:

„Když to řeknu jinak: léčí si mindráky v uniformě někoho jinýho, protože tu uniformu mají naši. I když je fakt, že na druhou stranu to i v tom oblečení krystalizuje, nosí i jiný značky, svoje. Lonsdale už na sebe nevezmou, protože je to negerská značka¹⁶⁵ – našťestí pro nás. Bohužel bombry a těžký boty jo. Jinak maj svoje značky...už je to dneska trochu jinak a je to tak dobře.“¹⁶⁶

Z následující výpovědi je dobře cítit jakýsi despekt, se kterým respondent o nazi-skinheadech hovoří, když jim přisuzuje uniformy hitlerovského Německa, spíše než tradiční skinheadské oblečení:

¹⁶¹ Oblíbený účes československých skinheadů na počátku 90. let 20. století. Vlasy jsou nakrátko ostříhány nebo úplně oholeny, přičemž na čele je ponechána delší ofina, která je učesaná na stranu.

¹⁶² Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

¹⁶³ Např. číslo „18“ znamená „Adolf Hitler“, číslo „88“ zase „Heil Hitler“. Jednotlivá čísla zde odpovídají konkrétnímu písmenu abecedy.

¹⁶⁴ Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d. str. 21.

¹⁶⁵ Firma *Lonsdale* vznikla v 60. letech 20. století v prostředí profesionálního boxu v londýnském Brixtonu. Respondent patrně naráží na skutečnost, že firma byla proslavena zejména černošskými boxery.

¹⁶⁶ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

„...a hlavně by si svoji uniformu měli zajistit nějak sami a nosit si třeba ty svoje hadříky z 2. světové války a nezneužívat naši uniformu.“ [...] „...na druhou stranu je velký plus, že mnoho neofašistů od těchto značek upustila. Prostě zjistili, o čem to je. No, tak maj svý značky, že jo, jako třeba Steiner¹⁶⁷ ...“¹⁶⁸

Poslední vedlejší výzkumnou otázkou je otázka problému skinheadské identity u dvou různých proudů skinheadského hnutí. Tři respondentů, kteří jsou dodnes skinheady (dva z nich jsou apolitictí skinheadi, jeden z nich je bývalý nazi-skinhead, který se dnes označuje za „normálního skinheada“, jsem se zeptal, **zda si myslí, že pro nazi-skinheada znamená „být skinheadem“ něco jiného, než pro apolitického skinheada?**

První z respondentů mimo jiné narazil na skutečnost, že apolitický skinhead (na rozdíl od nazi-skinheada) jakkoli má svůj osobní politický názor, jej neztotožňuje se svou skinheadskou identitou, stejně tak jako nevnímá jeho veřejnou presentaci jako součást skinheadské scény:

„No určitě. Tahle naše scéna je úzce spojena s tradicema, s minulostí...je jasný, že všichni máme svoje postoje, názory, byť i politický, to jako stoprocentně, protože člověk nemůže bejt jenom figurkou. Ale jak říkám, nesnažíme se to nějak projevovat navenek v rámci scény. Jako jiná věc je, když je nějaká demonstrace, tak jdeš podpořit dobrou věc, ale rozhodně to není důvod, aby ses nějak politicky angažoval, jak to dělaj třeba neofašisté, který ve všem viděj jenom politiku.“ [...] „Voni (nazi-skinheadi, pozn. autora) nevědí nic. Neznají historii, nevědí nic o našich tradicích. Mají jenom takový jednoduchý naivní fráze, jako „zmlátili mě cikáni“ atd. Na druhou stranu, ty co nejsou úplně blbí a něco si o tom přečtou, tak kolikrát i časem přejdou k nám. V dnešní době, už si lidé jsou vědomi, že to je (nazi-skinheads, pozn. autora) v podstatě obyčejný kriminální hnutí, jo, tam jsi vlastně jednou nohou pořád v kriminále, váže to na sebe samý problémy, násilí atd. Takže řada z nich časem zjistí, že to se skinheads nemá nic společného. Tam jde o to, že oni nemají žádný pořádný informace, voni maj jenom ty svý tiskoviny plný lži a polopravd. Já mám nějaký jejich časáky doma, a když si něco přečteš, tak vidíš, že kolikrát si ten redaktor předělává třeba i historii nebo mytologii ke svému obrazu, jo, že pak s nima dobře manipulujou těmahle prostředkama. Takže vlastně nemaj ani svý názory, sami se nesnaží, nevytváří, všechno maj nadiktovaný v těch úzkých kolejkách. V tom našem kultu Oi je to obráceně, ty se musíš rozvíjet, musíš vytvářet určitý aktivity, ale v žádným případě nesmíš znásilňovat, nebo omezovat lidskou svobodu, ale zároveň jseš pořád rebel.“¹⁶⁹

Také druhý respondent se zmiňuje o tom, že „být skinheadem“ nemá nic společného s nějakou ideologií. Proto také hovoří o tom, že nazi-skinheadi neznají historii skinheadského hnutí. Na druhou stranu ovšem přiznává, že o tom, co pro něho samého znamená „být skinheadem“, se jen těžko hovoří:

„No, to stoprocentně. Jo, určitě je. Voni (nazi-skinheadi, pozn. autora) v podstatě jenom zneužívají naši uniformu, to nejsou skinheadi...to jsou náckové, boneheadi...ty s tradičníma skinheadama nemaj vůbec nic společného. Voni nevěděj nic o naší historii, o tomhle kultu, že

¹⁶⁷ Steinar, neboli Thor Steinar patří v současnosti patrně mezi nejoblíbenější značkové oblečení evropských nazi-skinheadů.

¹⁶⁸ Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁶⁹ Respondent č. 4, muž, 30 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

jo, protože kdyby to znali, tak...tak se nikdy nemůžou prohlašovat za skinheady. Já jsem si taky dřív myslel, že skinhead jako musí nenávidět cikány a tak, ale...tenkrát to bylo všechno jinak, tady tenkrát nebyly žádné informace...jenže tím si tenkrát musel projít každý. Dneska samozřejmě vím, že skinheads je o něčem jiném, že jo...že to je o muzice, kterou milujem, o kamarádech, taky samozřejmě vo tom stylu oblíkání, vo určitý hrdosti...prostě všechno dohromady, ale to se těžko vysvětluje, no, to člověk musí sám cejtít...bud' prostě skinhead jseš, nebo ne. Ale rozhodně to nemá nic společnýho s nějakou ideologií, nebo...s rasismem a tak. Takhle to ale voni (nazi-skinheadi, pozn. autora) nechápou, no, já nevím, jak bych to jinak vysvětlil. Jo, vem si třeba tu jejich muziku, že jo, to prostě není vo zábavě, vo životě...to je jenom samá nenávisť.“¹⁷⁰

Jeden z respondentů, který byl dříve nazi-skinheadem (dnes se považuje za „normálního“ skinheada), také hovoří o tom, že „být nazi-skinheadem“ je něco úplně jiného. Ve své výpovědi nazi-skinheada přirovnává k vojákovi:

„Určitě. To je o úplně něčem jiném. Ty pravicový skinheadi, nebo ty ultra pravicový skinheadi, voni v tom viděj...takovou sílu, nebo...to je úplně něco jinýho. Jim nejde o muziku, o ten styl...já nevím, jak to vysvětlit. Když vidíš nějakýho neonacistu, tak je oblečeněj jako skinhead, jo...ale pro něj to je jenom ta síla, nic jinýho. To máš jako mezi fotbalovejma chuligánama, mezi nima je taky spousta lidí, co se tak oblíkaj a nejsou to skinheadi...jo, když přijdeš do hospody v bombru, těžkejch botách a s holou palicí, tak všichni čuměj...ještě k tomu, když jseš chlap jak hora. Pro ně to je hlavně ta uniforma, to jsou takový vojáci.“¹⁷¹

Také některých punkerů jsem se zeptal, zda vnímají nějaký rozdíl mezi apolitickými skinheady a nazi-skinheady. V tomto případě jde tedy o názory lidí „vně“ sledované subkultury. Respondenti tudíž nehovoří (ani nemohou) o pojetí skinheadské identity, nýbrž poukazují na určité vlastnosti a postoje apolitických a nazi-skinheadů.

Jeden z respondentů si všimá, že oběma sledovaným proudům skinheadského hnutí je vlastní určitý stupeň agresivity a netolerance určitých skupin osob:

„Já nevím...ty náckové jsou...s těma si nepokecáš, voni jsou strašně nesnášenlivý...i když na druhou stranu, i mezi těma normálníma se najdou takový, který nesnášej hipíky a tak, a v tý agresivitě bych řek, jsou skoro stejný. Ale zase, jo, ty normální skinheadi nejsou žádný rasisti...“¹⁷²

¹⁷⁰ Respondent č. 11, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době aktivní člen skinheadské subkultury (apolitický skinhead).

¹⁷¹ Respondent č. 12, muž, 33 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době člen skinheadské subkultury (označuje se za „normálního skinheada“, v minulosti býval nazi-skinheadem).

¹⁷² Respondent č. 10, muž, 30 let, střední odborné vzdělání s maturitou.

IV. Interpretace získaných údajů

IV.1. Punkeři a skinheadi na Liberecku a Jablonecku - pokus o rekonstrukci místní „scény“ s důrazem na vývoj a podobu vzájemného vztahu výše jmenovaných subkultur

Liberec

Podle výpovědí respondentů se v Liberci objevují první punkeři na počátku 80. let 20. století, přičemž někteří z nich se zaujetím poslouchali punkové desky již v letech 1977 - 1978, tedy ve stejné době, jako první domácí příznivci punku v Praze¹⁷³. První punkové nahrávky pocházely ze zahraničí (zejména z Anglie, Německa, ale také z Austrálie), místním posluchačům je posílali známí a příbuzní, kteří emigrovali, nebo kterým se podařilo vycestovat na „Západ“. Jako první se zde objevily nahrávky punkových skupin *Ramones*, *Sex Pistols* a *Clash*, později také *Sham 69*, *Exploited* a další. Mnoho respondentů se přiznalo, že měli pouze minimální představu, o čem texty písní těchto skupin pojednávají. Podle jejich slov to byla pouze energie, rychlost a agresivita punk rocku, která je přitahovala.¹⁷⁴ Teprve později se k poslechu punk rocku přidala i (zpočátku nesmělá) punková image. Podle slov respondentů byl na Liberecku (stejně tak jako v jiných koutech bývalého Československa) v tomto směru nedosažitelným pomocníkem německý časopis *Bravo*, který tehdy o punk rocku hojně informoval¹⁷⁵. Image tehdejších libereckých punkerů však rozhodně nebyla tak šokující, jako image jejich západních kolegů. Zpočátku se snad ani příliš nelišila od image tehdejší mládeže. Kratší vlasy tehdejších punkerů („čiro“, ani „rozcuch“ se tehdy ještě nenosily), dokonce působily slušnějším dojmem, nežli „máničky“ (dlouhé vlasy) rockerů. „*My jsme chodili vcelku normálně oblečení. Akorát jsme se v té době už jako stříhali nakrátko a to byl takovej přelom z těch dlouhých vlasů..no tak jako kdybych ti ukázal ty fotky z našeho vystoupení, tak by ses tomu asi zasmál.*“¹⁷⁶

Lze říci, že původní libereckou punkovou scénu z počátku 80. let 20. století tvořila hrstka lidí (snad 10ti), kteří se vyznačovali poslechem zahraniční punkové hudby, lehce nevšedním (podomácku „vylepšovaným“) oblečením, ale na druhou stranu nijak zvlášť výstředním chováním. Tito lidé se navzájem dobře znali (většinou již ze školy) a tvořili jednu „partu“: společně se bavili, jezdili na koncerty, půjčovali si nahrávky, chodili do hospody atd. Podle slov respondentů pro první punkery zpravidla neznamenal punk nějaký vědomý protest nebo vzdor, nýbrž pouze chtěli dělat, nosit a poslouchat to, co se jim líbilo. Teprve pozdější konflikty se státní mocí, která jim v jejich seberealizaci všemožně bránila, přiměla tehdejší punkery vnímat stát a komunistický režim jako určitý „problém“, jako svého nepřítele a utlačovatele, a punk jako nástroj vědomého odporu a protestu. Přestože liberečtí punkeři přiznávají, že nikdy nebyli pronásledováni do té míry, jako jejich kolegové z Teplic či Prahy,

¹⁷³ Srov. Vaněk, Miroslav. *Kytky v popelnici*, v: Vaněk, Miroslav a kol., *Ostrůvky svobody*, c.d., str. 182 – 190.

¹⁷⁴ I když někteří respondenti uvádějí, že nejprve byli spíše šokováni, než nadšeni, a že v punk rocku našli zalíbení až za nějaký čas.

¹⁷⁵ Srov. Vaněk, Miroslav. *Kytky v popelnici*, v: Vaněk, Miroslav a kol., *Ostrůvky svobody*, c.d., str. 183.

¹⁷⁶ Respondent č. 1, muž, 36 let, vysokoškolské vzdělání, v současné době není členem subkultury.

bezdůvodným výsledkům, rušení koncertů a problémům ve škole se někteří z nich přesto nevyhnuli. „*Je fakt, že nás (policisté, pozn. autora) kolikrát jen tak – protože jsem se jim nelíbili – sebrali na ulici. No a jednou (u výsledku, pozn. autora) mi řekli: tak z tý průmyslovky se nikam nedostanete pane, to už víme...*“¹⁷⁷

První liberecká punková skupina s názvem §202 vznikla v roce 1982 (dodnes existuje záznam z jejího živého vystoupení). V roce 1984 založili bývalí členové „*Paragrafu*“ novou punkovou skupinu s názvem *Oi Oi Hubert Macháně*, jež si mimo Liberec brzy získala pověst první československé skinheadské skupiny¹⁷⁸. Před rokem 1989 v Liberci krátce fungovala také skupina *Oi Oi Hooligans*, kterou založil někdejší bubeník skupiny *Hubert Macháně*. Není mi známo, že by do roku 1989 působila v Liberci nějaká další punková (popř. skinheadská) hudební skupina. Celá řada punkových a hardcore skupin však vzniká v 90. letech - např. *B.N.H.*, *Ananas*, *S.T.K.*, ale i v době nedávno minulé – např. *Wojtyla*.

V první polovině 90. let (zhruba mezi roky 1992 – 1994) fungoval v Liberci rockový klub *Továrna*, který se velmi rychle stal „útočištěm“ nejenom domácích punkerů.

První skinheadi¹⁷⁹ se na Liberecku objevují zhruba v polovině 80. let 20. století právě mezi členy punkové subkultury. Podle slov jednoho respondenta byli tehdejší skinheadi skinheady „*spíše oblečením, nežli myšlením*“¹⁸⁰ a kromě některých prvků skinheadské image se od punkerů de facto vůbec neodlišovali. Na druhou stranu však někteří respondenti upozorňují na skutečnost, že vzájemný vztah punkerů a skinheadů nebyl ani před rokem 1989 nijak zvlášť „kamarádský“: sice chodili na stejné koncerty, občas i do stejné hospody, nicméně občas se také mezi sebou poprali. (Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že odpovědi respondentů na otázku vzájemného vztahu punkerů a skinheadů před rokem 1989 se do jisté míry rozcházejí.) Rozhodně ale platí, že před rokem 1989 nedocházelo mezi místními punkeri a skinheady k nějakým cíleným konfliktům.

Na počátku 90. let dochází na Liberecku (stejně tak na jiných místech České republiky) k obrovskému „boomu“ skinheadského hnutí. Počet skinheadů v tuto dobu mnohonásobně převyšuje počet punkerů a skinheadské hnutí jako takové se od punku distancuje. Vzájemná tolerance se velmi rychle mění v otevřené nepřátelství. Místní punkeři jsou často napadáni skinheady, jichž drtivá většina se v tu dobu hlásí k ultra-pravicovému proudu hnutí (ne ve všech regionech tomu tak bylo¹⁸¹). První apolitičtí skinheadi se na Liberecku objevují v polovině 90. let a tvoří je malá skupinka (snad 5ti) lidí. Část z nich se rekrutuje z punkerů, část z pravicových skinheadů. Od roku 1996 vychází v Liberci první místní skinheadský fanzin s názvem *Spartacus*¹⁸², jehož autor (apolitický skinhead a bývalý punker) se na jeho stránkách distancuje od jakýchkoli forem rasismu, fašismu, nacismu a xenofobie. *Spartacus*, podobně jako pražský *Bulldog*¹⁸³, se hlásí k odkazu tradičních skinheadů a „propaguje“ myšlenku spojenectví punkerů a skinheadů. V Liberci toto spojenectví začíná brzy skutečně fungovat (snad právě proto, že někteří z apolitických skinheadů byli dříve punkeri) a apolitičtí skinheadi a punkeři (dokonce ale i někteří metalisté, což není tak úplně obvyklé) zde společně tvoří jednu „partu“: scházejí se na koncertech, v hospodě, jezdí spolu na dovolenou apod. Mezi roky 1999 až 2004 fungoval v Liberci

¹⁷⁷ Respondent č. 9, muž, 38 let, střední odborné vzdělání bez maturity, v současné době není členem subkultury.

¹⁷⁸ O historii skupiny viz kapitola *Oi Oi Hubert Macháně – mýtus skinheadské hudební legendy*.

¹⁷⁹ Jejich počet lze jen stěží odhadnout. Nicméně do roku 1989 v rámci punkové scény tvořili zanedbatelnou menšinu.

¹⁸⁰ Respondent č. 7, muž, 36 let, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době není členem subkultury.

¹⁸¹ Skinheadi v Severních Čechách se obvykle hlásili k neonacismu, zatímco např. pražští skinheadi ke kališnictví či českému fašismu. Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str. 21 – 23.

¹⁸² Prousek, Jan - *Spartacus* (celým názvem *Spartacus – blood on the street*), liberecký skinheadský fanzin, vycházel mezi lety 1996 – 2000.

¹⁸³ Červený, Vladimír – *Bulldog*, pražský skinheadský fanzin, vychází již od roku 1993. Jedná se o nejstarší fanzin svého druhu u nás.

rockový klub *Rituál*, který se stal místem konání řady punkových, Oi, hardcore a ska koncertů, které byly často pořádány právě pod hlavičkou „punks and skins united“ (tzn. sjednocení punkerů a skinheadů).

Třebaže za posledních pět let došlo v Liberci k nárůstu počtu apolitických skinheadů (dnes tvoří libereckou apolitickou skinheadskou scénu přibližně 10 – 15 lidí), místní apolitičtí skinheadi nadále tvoří v rámci místní skinheadské scény spíše menšinu (převážná část zdejší skinheadské scény je nadále tvořena zejména ultra-pravicově orientovanými skinheady). Mezi libereckými apolitickými skinheady (spolu s punkery) a nazi-skinheady od počátku (a je tomu tak dodnes) dochází k četným konfliktům.

Jablonec nad Nisou a okolí

Na Jablonecku se první příznivci punk rocku objevují také již na počátku 80. let 20. století. Jeden z jabloneckých respondentů (punkerem byl přibližně od roku 1983) vzpomínal na „*chlapy, kteří poslouchali punk dávno před ním*“¹⁸⁴, nicméně on sám, jezdil za punkery do nedalekého Liberce, neboť podle jeho slov „*tehdy v Jablonci skoro žádný punkeři nebyli*“¹⁸⁵. Podle výpovědí respondentů se zdá být pravděpodobné, že početnější¹⁸⁶ skupina punkerů se na Jablonecku objevuje až ke konci 80. let 20. století, a dost možná, že až po roce 1989. V témž roce zde také vzniká první místní punková skupina *Kukavůz*.

Je zajímavé, že jabloneckou punkovou scénu na počátku 90. let tvořili téměř bez výjimky tehdejší spolužáci z učiliště LIAZu.¹⁸⁷ Řada z nich se tudíž navzájem znala ještě před tím, než se z nich stali punkeři. Tito lidé se nejprve scházeli v restauraci „*U kance*“, později hlavně v rockovém klubu „*Zebra*“. Mimo to často jezdili za svými punkovými přáteli do Liberce (hlavně v době fungování rockového klubu „*Továrna*“), ale také do nedalekého Železného Brodu, kde v polovině 90. let fungovala punková skupina *Z ruky do huby*.

První skinheadi se zde objevili již před rokem 1989, avšak početnější¹⁸⁸ skupina skinheadů se zde objevuje až po výše uvedeném roce. Je zajímavé, že na přelomu 80. a 90. let řada místních punkerů¹⁸⁹ sdílela se skinheady odmítavý postoj k Rómům. Tuto situaci dobře reflektuje text písně jablonecké punkové skupiny *Kukavůz*, který je součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII.4. (text č. 1).

Na počátku 90. let většina místních punkerů s oblibou poslouchala tehdy nesmírně populární skinheadskou skupina *Orlík*. Živé vystoupení *Orlíku* v roce 1991 v jabloneckých Pasekách bylo pro místní posluchače skutečnou událostí a tudíž se jej zúčastnila velmi rozmanitá skupina posluchačů (skinheady počínaje, přes punkery, „máničky“ i „obyčejné“ lidi). Podle slov respondentů spolu punkeři a skinheadi na tomto koncertě vycházeli ještě bez jakýchkoli konfliktů. Nicméně jeden z respondentů vzpomíná, že již tehdy zde panovala napjatá atmosféra. Patrně k prvnímu většímu konfliktu mezi punkery a skinheady dochází

¹⁸⁴ Respondent č. 8a, muž, 36, středoškolské vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Jestliže v první polovině 80. let zde mohli být přibližně dva až tři punkeři, na začátku 90. let jich mohlo být přibližně deset až patnáct. Tento údaj je však pouze orientační, v rámci mého výzkumu se mi přesná čísla nepodařilo získat, neboť odpovědi respondentů na tuto otázku se částečně lišily.

¹⁸⁷ LIAZ (Liberecké Automobilové Závody), významný strojírenský podnik se sídlem v Jablonci nad Nisou.

¹⁸⁸ Číselný údaj se mi ani v tomto případě nepodařilo získat. Je nutné brát v úvahu, že „být skinheadem“ bylo na počátku 90. let v módě, a že těchto „módních“ skinheadů byly snad desítky. „Členů z centra“ skinheadské subkultury zde podle mého odhadu mohl být přibližně stejný počet jako punkerů.

¹⁸⁹ Avšak na základě textů některých punkových skupin (např. Šanov, H.N.F. apod.) předpokládám, že na přelomu 80. a 90. let to byl obecně rozšířený trend.

ještě téhož roku na jabloneckém Výstavišti během společného koncertu domácí punkové skupiny *Kukavůz*¹⁹⁰ a plzeňské skupiny *Znouzecnost*¹⁹¹. Jeden z respondentů vzpomíná, že právě v této době většina místních skinheadů začala inklinovat k neonacismu a že na koncert *Šanovu*¹⁹² (zřejmě rok 1992) už skinheadi přišli jenom proto, aby se poprali s punkery. Zdá se tedy, že během jediného roku se z místních punkerů a skinheadů stávají nepřátelé a málokterý punkový koncert se obejde bez konfliktů, které podle slov respondentů vyvolávali zpravidla skinheadi.

Řada zdejších (jabloneckých, ale zejména tanvaldských) skinheadů se označovala za tzv. „sudeťáky“, kteří v rámci tehdejší skinheadské scény, jež byla tvořena převážně kališníky (vlastenci) a českými fašisty, představovali dosti specifickou skupinu neonacisticky orientovaných skinheadů¹⁹³. Mezi „sudeťáky“ a ostatními proudy tehdejšího skinheadského hnutí z jiných koutů České republiky často docházelo ke konfliktům. Vedle „sudeťáků“ zde byli také kališníci (vlastenci) – členové a příznivci místní organizace *Vlastenecká liga*. Ačkoli „sudeťáci“ a kališníci de facto představují dva značně odlišné názorové proudy skinheadského hnutí, místní skinheadská scéna byla až do poloviny 90. let jednotná a mezi místními skinheady nedocházelo téměř k žádným konfliktům. V tomto ohledu sehrála svou úlohu jednak velikost (či spíše malost) města Jablonce, kde se v podstatě všichni znají, jednak fakt, že informace běžně dostupné např. v Praze (či jiných velkých městech), se sem dostávaly často i s několikaletým zpožděním.

První apolitičtí skinheadi - někteří z nich se hlásili k SHARP - se zde objevují až kolem roku 1996 (v Praze se objevují přibližně již v roce 1992) a rekrutují se z řad bývalých kališníků, ale také z některých ultra-pravicových skinheadů. Zhruba v roce 1998 zde vzniká D.S.R. crew, první místní „posádka“ tvořená výhradně apolitickými skinheady. Ke konci 90. let zde mohlo být tak kolem deseti apolitických skinheadů a přibližně stejný počet nazi-skinheadů. Ačkoli mezi těmito dvěma proudy hnutí panuje v Jablonci od počátku otevřené nepřátelství, nikdy mezi nimi nedošlo k žádnému většímu konfliktu.

V druhé polovině 90. let fungovala v Jablonci skinheadská¹⁹⁴, vlastenecky laděná, hudební skupina *Jablonecký Protest*¹⁹⁵. Zhruba od roku 1999 skupina vystupuje pod novým názvem *Patria* a ve svých textech se mimo jiné otevřeně hlásí o odkazu tradičních (apolitických) skinheadů. (Ukázka textu skupiny *Patria* je součástí tohoto eseje jako příloha VII.4. text č. 2). Zhruba mezi roky 1997 – 2001 zde fungovala také punková hudební skupina *Provokace*, jejímž zpěvákem byl apolitický skinhead. *Provokace* tak de facto představovala první skutečnou skunx (viz výše) skupinu ve sledovaném regionu, ale zároveň i jednu z prvních skupin toho druhu u nás.

Vztah místních punkerů k apolitickým skinheadům byl zpočátku trochu odměřený, spojený s jistou nedůvěrou (většina punkerů si totiž pamatovala tyto skinheady ještě jako „nácky“ (nazi-skinheady) a tak se punkeři s apolitickými skinheady nějaký čas spíše jen „okukovali“. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že řada místních punkerů (hlavně těch mladších) v té době netušila, že něco takového jako apolitický skinhead existuje. Proto v případě sblížení místních punkerů a (apolitických) skinheadů opět sehrály svou úlohu zejména osobní vztahy.

¹⁹⁰ *Kukavůz* – jablonecká punková skupina, vznikla v roce 1989.

¹⁹¹ *Znouzecnost* – plzeňská punková skupina, vznikla přibližně v polovině 80. let.

¹⁹² *Šanov* – teplická punková skupina, vznikla ke konci 90. let, v té době byla velmi populární také mezi skinheady, viz výše.

¹⁹³ V 90. letech fungovala v Sudetech neonacistická organizace *Sudetoněmecká vlastenecká fronta*, která se hlásila k odkazu Henleinovy strany. Srov. Pětioký, Jiří – *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, c.d., str. 23.

¹⁹⁴ Dva členové skupiny byli skinheady, dva byli bývalými punkery. Bubeník dříve hrál v první jablonecké punkové skupině *Kukavůz*.

¹⁹⁵ Skupina původně vzniká pod názvem „Protest“, přívlastek „jablonecký“ skupina začala používat z toho důvodu, že stejnojmenná skinheadská hudební skupina fungovala v té době také v Praze.

Obecně lze říci, že na konci 90. let o sobě tito punkeři a skinheadi „vědí“, že se navzájem znají a respektují, vídají se na koncertech apod., ale nenavazují spolu (až na pár výjimek) nějaké intenzivnější přátelské vztahy (což zde v podstatě platí dodnes).

Exkurs: Oi Oi Hubert Macháně – mýtus skinheadské hudební legendy¹⁹⁶

Liberecká hudební skupina *Hubert Macháně* se na skinheadské hudební scéně stala v jistém slova smyslu legendou. Paradoxní ale je, že její členové (až na jednu výjimku) se za skinheady nikdy nepovažovali. Rád bych zde ukázal, jak tento mýtus vznikl, a co pro skupinu znamenal. Tento příběh zároveň považuji za jakýsi model, který dobře reflektuje vývoj a podoby vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury, kterým se v tomto eseji zabývám.

Na konci roku 1981 založili sourozenci Ivan a Míra Macháčkovi punkovou hudební skupinu s názvem „§202“ a ještě téhož roku uspořádali první živé punkové vystoupení v Liberci¹⁹⁷ (repertoár tehdy tvořily převážně převzaté věci od britských *Sex Pistols*, amerických *Ramones* a českých *Extempore*). V letech 1982 a 1983 skupina ještě párkrát vystoupila v různých improvizovaných sestavách na různých zábavách a vysokoškolských akcích. Na jedné z těchto akcí se poprvé objevil i začínající bubeník Tomáš Hájíček a kytarista Martin Schlegel. Posledně dvěma jmenovaným se podařilo přemluvit pořadatele festivalu alternativních hudebních skupin v Ostrově nad Ohří, aby mohli na zmíněném festivalu vystupovat. V létě 1984 pozvánka na festival skutečně přišla. Mezitím však Martin emigroval do Rakouska. Nicméně byla škoda tak vzácnou nabídku nevyužít, a tak se pod názvem *Oi Oi Hubert Macháně* dali dohromady sourozenci Ivan a Míra Macháčkovi (dříve §202) a bubeník Tomáš Hájíček. O tom, jak vznikl název kapely, vypráví Ivan Macháček:

„Jednou jsme seděli u Mirka a přemýšleli o názvu. Měl tam nějaké Bravo, kde byly fotky jakési šílené německé kapely s názvem Hubert Kah. Hubert se nám všem líbil. Macháně je postava z tehdy populárního filmu Jára Cimrman ležící, spící. Byl to známý škrtič a dvojník císaře Františka Josefa. A tak vznikl název Oi Oi Hubert Macháně. Nikdo z nás tehdy nevěděl, co to jsou skinheads a co znamená Oi, a i když jsme znali kapely jako Angelic Upstarts, Sham 69, Cockney Reject a další, které jsou dnes považované za skinheadské, pro nás to byla další vlna punkových kapel navazujících na Sex Pistols, Clash a Damned.“¹⁹⁸

Míra Macháček mi k tomu řekl následující:

„...to Oi Oi nemělo nic společného se skinheadama. My jsme jenom slyšeli nějakou kapelu¹⁹⁹, která měla v refrénu to Oi, nám se to zalíbilo a začali jsme to rvát i do refrénu našich, jenom kvůli té dynamice, aby skladba měla náboj. Postupem času, tím, že to Oi přijali skinheadi za své, jsme ho z toho názvy vyškrtli a vystupovali jenom jako Hubert Macháně.“²⁰⁰

Na festivalu v Ostrově nad Ohří skupina vystupuje mezi *Babaletem*²⁰¹ a *MCHBandem*²⁰², a jak sám Ivan říká, pro většinu lidí to musel být trochu šok.²⁰³ „První půlku

¹⁹⁶ Tuto kapitolu jsem sestavil jednak na základě rozhovorů se členy hudební skupiny *Hubert Macháně*, ale zejména pak na základě textu *Hubert Macháně – historie kapely*, který mi, pro mé potřeby, během rozhovoru poskytl Ivan Macháček – kytarista výše jmenované hudební skupiny. V poznámkovém aparátu na tento text odkazují jako na ostatní literaturu.

¹⁹⁷ Z vystoupení dokonce existuje nahrávka „§202 – live in Fire Club“.

¹⁹⁸ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 2.

¹⁹⁹ Pravděpodobně *Cockney Reject*, kteří své skladby začínali pokřikem Oi Oi Oi.

²⁰⁰ Respondent č. 7, muž, 38 let, střední odborné vzdělání s maturitou, v současné době není členem.

²⁰¹ *Babalet* – pražská hudební skupina, vznikla v roce 1984. V 80. letech skupina patřila mezi nejvýznamnější domácí představitele reggae a afro music. Srov. www.rock-jazz.cz.

tvorily vlastní věci a druhou půlku pak převzatá punkrocková klasika. Mezi nimi i písnička od kapely Cruckx s českým textem Tomáše Hájíčka „Práskni negra do hlavy“. Tahle věc, kterou jsme od té doby už skoro nehráli, se stala pro kapelu osudnou. Zatímco skiní si z toho udělali hymnu, anarchisté se nad tím pohoršují a diví se, jak jsme mohli něco podobného hrát. Můžu k tomu napsat jen to, že v roce 1984 v tehdejší socialistické vlasti, kdy ještě žádný skiní ani anarchisté neexistovali, byl náš cíl šokovat za každou cenu a to se podle ohlasu celkem povedlo.“²⁰⁴

Další živé vystoupení se konalo v Liberci na jaře v roce 1985, kde *Hubert Macháně* vystupovali jako neoficiální předkapela *Mopedu* s Vilémem Čokem. Z vystoupení v Ostrově nad Ohří a v Liberci vznikla, víceméně pro potřebu skupiny, kompilační kazeta.²⁰⁵ V létě roku 1985 se Ivan s Tomášem vydávají do Hradce Králové za Kamilem Kubrychtem (znali ho pouze z doslechu), aby od něho získali nějaké punkové desky. Kamila skutečně našli a jen tak mimochodem mu pustili svoji nahrávku *Huberta Macháně*. Jeho první reakce údajně byla následující: „Ty vole, vy jste první skinheadská kapela v Čechách. To musím pustit klukům v Praze.“²⁰⁶ Ivan s Tomášem prý jen nechápavě kroutili hlavou. „A tak se z *Huberta Macháně*“, píše Ivan, „stala skinheadská kapela, aniž bychom se o to přičinili. Ani jsme se jako skinheads neoblékali, Tomáš měl svoje punkové období a na mě v Ostrově křičeli: Žbirko hraj. Stále jsme se považovali za pankáče.“²⁰⁷ Nicméně nahrávka se do Prahy skutečně dostala a velmi rychle se rozšířila mezi prvními pražskými skinheady. „Von to ten Kamil poslal do Prahy, no a tam se toho chopili ty kluci, který si tenkrát začali hrát na nějaký ty skinheady. Prý dokonce sepsali takový desatero českých skinheadů, kde bylo napsáno, že musí poslouchat *Huberta Macháně*“ „...Tenkrát jsem vlastně poprvé slyšel, že jsou tady nějaký skinheads“²⁰⁸ *Huberta Macháně* tedy mezi prvními skinheady paradoxně proslavila jediná nahrávka, která v žádném případě nebyla směřována skinheadskému publiku, o jehož existenci neměli členové skupiny vůbec ponětí.²⁰⁹

Mezi roky 1985 – 1986 došlo ve skupině *Hubert Macháně* dvakrát ke změně sestavy. Ze skupiny odešel baskytarista Mirek Macháček, kterého nahradil Martin Týma – v této sestavě skupina odehrála dva koncerty v Liberci a jeden v Přelouči. Později také odešel bubeník Tomáš Hájíček. (založil si vlastní skupinu *Oi Oi Hooligans*). Brzy však obě skupiny končí, neboť většina jejich členů nastupuje na vojenskou službu. V roce 1989 již mají všichni po vojně a znovu dávají dohromady *Huberta Macháně*, tentokrát v sestavě Ivan Macháček, Martin Týma a Tomáš Hájíček, který právě „prožívá své skinheadské období“. Skupina začíná zkoušet, do svého repertoáru zařazuje také několik písní od skupiny *Hooligans* (viz výše) a v zimě 1990 má svůj první koncert ve Vratislavicích nad Nisou.

„Předkapelu nám tehdy dělala ještě ne příliš známá kapela *Tři Sestry*. Od té doby to pak bylo vždy už jen obráceně.“²¹⁰ Krátce po vydařeném koncertu ve Vratislavicích se vážně zranil

²⁰² *M.Ch. Band* – pražská alternativní hudební skupina, vznikla na počátku 80. let 20. století. Její „frontman“ Mikoláš Chadima je označován za „praotce české alternativy“. Srov. www.rock-jazz.cz.

²⁰³ Respondent pravděpodobně naráží na žánrovou odlišnost skupiny *Hubert Macháně* a výše jmenovaných hudebních skupin.

²⁰⁴ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 2.

²⁰⁵ Nahrávka je dnes známá pod názvem „*Live in Reichenberg*“.

²⁰⁶ Respondent č. 1, muž, 38 let, vysokoškolské vzdělání, v současné době není členem subkultury.

²⁰⁷ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 2.

²⁰⁸ Respondent č. 1, muž, 38 let, vysokoškolské vzdělání, v současné době není členem subkultury.

²⁰⁹ Z výpovědí některých respondentů vyplývá, že kolem roku 1984 pravděpodobně existovali skinheadi jen v Praze.

²¹⁰ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 3.

baskytarista Martin Týma a do skupiny opět nastupuje Míra Macháček, v této sestavě skupiny odehraje miniturné po Německu a dokonce si (přes společné známé z unergroundu) zajistí nahrávání u společnosti *Globus*. V lednu 1991 skupina nahrává první a poslední oficiální LP *Huberta Macháně*. „Deska vyšla na jaře 1991 a vypadalo to na slušný rozjezd. Tomáš a Mirek mysleli, že by nás to hraní mohlo živit podle vzoru *Tří sester*.“²¹¹ Skupina svého času dokonce působila (spolu s *Třemi sestrami* a *Orlíkem*) pod agenturou *Monitor*. Jakkoli byla vystoupení *Huberta Macháně* především veselá rocková show (během písně „Hoja Hoj“ z muzikálu *Noc na Karlštejně*, napochodovali na pódium zbrojnoši v brnění. Při písni „Děvky a chlast“ zase dělali kapele „křoví“ jejich spolužáci z gymnásia, oblečení v dívčích šatech atd.), skupina se již nikdy nemohla zbavit pověsti skinheadské skupiny. „*Fáma o první skinheadské kapele způsobila, že pokud jsme hráli mimo Liberec, stále častěji na nás chodili převážně skinheads a pro nás začínala být minulost kapely přítěží.*“²¹² Vystoupení před skinheadským publikem se neobešla bez řady konfliktů. „*Na vinobraní v Mělníku dokonce Tomáš seskočil z pódia do hloučku skinheadů a začal se s nimi prát. Byly jsme z toho už dost otrávení. Do toho přišlo pozvání na festival v Bzenci. Měl to být festival pro skinheads a jejich kapely. Dohodli jsme se, že tam nepojedeme, ale nakonec jsme se nechali ukecat. Skončilo to tak, že nalitej Tomáš vystrčil z pódia na plešatý holou prdel.*“²¹³

Na podzim 1991 se bubeník Tomáš přidává k trash metalové skupině *Veteš*. Nadále již nechce být schovaný za bicími a zároveň touží dělat jinou hudbu – a tak, už jako zpěvák, zakládá skupinu *Krucipüsk*.²¹⁴ „*Na několika vystoupeních hrál Tomáš v obou kapelách. Na koncertě v Ládví*²¹⁵ *v Praze, kde hrál Krucipüsk i Hubert Macháně, zase došlo ke konfliktu s publikem. To byl definitivní konec kapely. Nikdo z nás už neměl chuť pokračovat.*“²¹⁶ Přesto se skupina rozhodla uspořádat ještě jeden koncert pro domácí liberecké publikum. „*Poslední koncert byl v červnu 1992 v Liberci v hospodě Růžový palouček. Před plným sálem jsme naposledy zahráli jako Hubert Macháně a v druhé půlce jsem hráli živák od Ramones. A tím jsme oficiálně ukončili činnost kapely.*“²¹⁷ Zhruba po osmi letech se skupina, na popud svých přátel, opět dává dohromady (nyní již bez bubeníka Tomáše, který se naplno věnuje *Krucipüsku*) a účastní se Setkání libereckých rockových skupin. V roce 2002 přichází pozvání na punkový *Antifest*.²¹⁸ „*Pak přišlo pozvání na letní Antifest 2002 ve Svojsčicích, kde jsem hráli hned po Vibrators a Angelic Upstarts*²¹⁹. *Kdyby mi to někdo řekl před 20 lety, že nám tyhle jména budou dělat „předskokany“, myslel bych si, že se zbláznil.*“²²⁰

Zhruba takto vypadá historie hudební skupiny *Hubert Macháně* očima jejího „služebně“ nejstaršího člena. Podle mého názoru tento příběh, lépe než cokoli jiného, reflektuje vývoj a podoby vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury ve

²¹¹ Tamtéž, str. 4.

²¹² Tamtéž, str. 4.

²¹³ Tamtéž, str. 4.

²¹⁴ V současné době je *Krucipüsk* velmi známá rocková hudební skupina.

²¹⁵ Fotokopie recenze tohoto koncertu, původně otištěná v časopise *Rock & Pop* (1992), je součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII.3.

²¹⁶ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 4.

²¹⁷ Tamtéž, str. 4.

²¹⁸ *Anti-Society Festival* – punkový festival, který se koná ve Svojsčicích u Přelouče (dříve se konal v Trutnově) je největším domácím festivalem svého druhu. Vystupují zde jak tuzemské, tak i zahraniční skupiny, včetně skutečných legend tohoto hudebního žánru. Zhruba posledních deset let je *Antifest* hojně navštěvován také apolitickými skinheady, v tomto směru je pak nejlepší ukázkou sjednocené punkové a skinheadské scény. Fotografie návštěvníků tohoto festivalu je součástí tohoto eseje v podobě přílohy VII.3. – obr. 4.

²¹⁹ Britské punkrockové hudební skupiny *Vibrators* a *Angelic Upstars* patří k legendám tohoto hudebního stylu.

²²⁰ Macháček, Ivan – *Hubert Macháně – historie kapely*, c.d., str. 5.

sledovaném období a v tomto ohledu je možné jej považovat za jakýsi modelový příklad, jehož kostru tvoří níže uvedené momenty a události:

„*Macháně*“ začínají jako punkrocková hudební skupina, která si poměrně brzy (zpočátku bez svého přičinění) získává řadu příznivců také mezi skinheady. Svou popularitu mezi skinheady získává de facto prostřednictvím jediné (neoficiální) nahrávky, která se mezi skinheady dostala přes punkovou scénu, již tehdy byli součástí. Je nutné zdůraznit, že tehdejší skinheadi ještě nebyli nijak zvlášť názorově vyhranění, a proto je dnes těžké posoudit, čím pro ně byli „*Macháně*“ tak přitažliví. Osobně se domnívám, že to bylo souhrou několika faktorů: počínaje „Oi Oi“ v názvu skupiny, jejím specifickým (i když rozhodně ne typickým Oi) zvukem, zajímavými texty, ale zejména mýtem, který skupinu předcházel. Jsem přesvědčen, že kontroverzní píseň „Práskni negra do hlavy“ (kterou skupina hrála již v roce 1984) nebyla tím hlavním a jediným, co tehdejší skinheadské publikum oslovilo (i když později tomu bylo právě naopak), neboť rasistické texty nebyly u tehdejších punkových skupin ničím výjimečným. Každopádně (ať už příčiny byly jakékoli) „*Macháně*“ byli mezi skinheady značně populární. Ačkoli se sami členové skupiny za skinheady rozhodně nepovažovali (jak sami přiznávají, o skinheadech slyšeli toho času vlastně poprvé), časem navazují s pražskými skinheady přátelské vztahy a jeden ze členů skupiny se později dokonce stává členem této subkultury. V polovině 80. let nálepka „skinheadská kapela“ ještě není pro skupinu přítěží. Toto „stigma“ se naplno projeví až po roce 1989, kdy skupina začíná aktivně vystupovat. Tehdy „*Macháně*“ občas vystupují se svými „starými známými“ – se *Třemi sestrami* a *Orlíkem*, kteří se mezi tím stali u skinheadů nesmírně populární. „*Macháně*“ tak již definitivně zapadají do škatulky skinheadská skupiny. Nová generace skinheadů se však od té staré (z poloviny 80. let) v mnohém liší; začíná se dělit na různé názorové proudy a obecně se velmi rychle začíná distancovat od punkerů. V té době mezi hudební skupinou *Hubert Macháně* a jejím skinheadským publikem začíná docházet k prvním konfliktům, které se postupem času vyostřily natolik, že skupina se raději rozhodla svou činnost ukončit. Až po deseti letech skupina opět vystupuje před punkery a (apolitickými) skinheady, kteří jsou opět součástí jedné scény, na punkové *Antifestu*.

Pozn.: Ačkoli jsem si dobře vědom toho, že níže uvedené kapitoly - s ohledem na cíle tohoto výzkumu – tento záměr do jisté míry přesahují, považoval jsem za důležité je do svého eseje přesto zařadit, neboť zaprvé upozorňují na některé méně známé (či snad dokonce neznámé) skutečnosti vztahující se k těmto subkulturám a za druhé nabízejí určité hypotézy, které se je pokoušejí objasnit. V neposlední řadě by následující dvě kapitoly byly vhodným tématem příštího výzkumu.

IV.2. Skunx²²¹ – prolínání punkové a skinheadské image

V této kapitole bych rád navázal na práci své kolegyně Kristýny Klozarové, která se ve své bakalářské práci *Vizuální atributy punkové subkultury* mimo jiné také v krátkosti zmiňuje o prolínání punkové a skinheadské image.²²² Osobně považuji – s ohledem na téma mého výzkumu – tuto problematiku za mimořádně zajímavou a důležitou. V rámci kvalitativních rozhovorů, které jsem provedl, představovala otázka prolínání punkové a skinheadské image jednu z tzv. vedlejších výzkumných otázek. V této kapitole tedy vycházím jednak z výpovědí respondentů, jednak ze své vlastní zkušenosti, neboť sám se o tuto problematiku již delší dobu zajímám.

Klozarová si všímá, že image některých členů punkové subkultury obsahuje typické prvky skinheadské image (jako např. šle, účes, značkové „skinheadské“ oblečení apod.), nicméně - a to považuji za mnohem důležitější poznatek - si správně všímá také toho, že v případě určité části punkové subkultury, u tzv. Oipunks²²³ (nejen v České republice, ale i jinde ve světě), je „skinheadský šatník“ nedílnou součástí jejich image již od poloviny 80. let 20. století (což úzce souvisí s děním na tehdejší punkovo-skinheadské hudební scéně), zatímco pro jiné členy téže subkultury je skinheadská image jednoduše v módě, je „in“.²²⁴ (Na tomto místě je nutné zdůraznit, že opět mluvím pouze o určité části punkové subkultury, podle terminologie Klozarové o punkerech „z centra scény“. Punkerům „z periferie scény“ a „parazitujícím na scéně“ je přebírání prvků skinheadské image naprosto cizí.)²²⁵

Skinheadská image jako módní trend v rámci určité části punkové subkultury je v České republice poměrně mladou záležitostí, podle mého názoru se zde výrazněji objevuje až po roce 2000 a zcela jistě souvisí s rostoucím počtem specializovaných obchodů s tzv. street módou, v nichž je možné vedle sebe nalézt jak typicky punkové, tak ale i skinheadské oblečení, a také s tím, že „skinheadské“ značky pomalu přestávají být tabuizované.²²⁶

²²¹ Slovo „skunx“ vzniklo spojením slov „skins“ a „punks“ (psáno také punx), a v různých kontextech symbolizuje spojení punkové a skinheadské subkultury. Dříve slovo „skunx“ označovalo např. hudební skupinu složenou z punkerů a skinheadů (viz výše). Já jako „skunx“ (v jednotném čísle „skunk“) označuji „křížence“ punkera a skinheada. Oi skupiny často bývají skunx, stejně tak jako řada příznivců této hudby, má image skunx.

²²² Viz Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c. d., str. 96 – problematika prolínání punkové a skinheadské image.

²²³ „Oipunks“ jsou punkeři, kteří se vyznačují zálibou v Oi hudbě (viz výše), specifickým vzhledem a zpravidla také kladným vztahem k apolitickému proudu skinheadského hnutí. Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c. d., str.

²²⁴ Srov. Tamtéž, str. 110.

²²⁵ Členění punkové subkultury podle zájmu jejich členů o subkulturu a míry angažovanosti, viz poznámka č. 8.

²²⁶ Jeden z respondentů, který je majitelem podobného obchodu, nabízí svým zákazníkům informační leták, v němž popisuje historii jednotlivých značek a zároveň se snaží poukázat na to, že se nejedná výhradně o „skinheadskou“ záležitost.

Z vlastní zkušenosti a z výpovědí respondentů však vím (což Klozarová ve své práci explicitně nezmiňuje), že k prolínání jednotlivých prvků image dochází i naopak, a totiž, že image některých skinheadů se vyznačuje typickými prvky image punkové²²⁷ (např. kárované kalhoty, pyramidové opasky, dokonce i „číra“ apod.). Nejsem schopen posoudit, zda i pro některé skinheady je punková image módním trendem, nicméně z vlastní zkušenosti vím (a toto zjištění mi potvrdil i jeden z respondentů), že pro řadu skinheadů a punkerů má prolínání jednotlivých prvků punkové a skinheadské image také určitý význam, je pro ně jakýmsi symbolem. V této kapitole bych rád zaměřil svou pozornost právě na tyto punkery a skinheady - označuji je jako „skunx“, spíše než na ty, pro které je přebírání části image druhé subkultury „pouze“ záležitostí módního trendu (i když i v tomto případě se nepochybně jedná o otázku nesmírně zajímavou).

Osobně jsem se s prvními skunx v České republice setkal ke konci 90. let. Jak už bylo řečeno, skunk je vlastně jakýsi „kříženec“ punkera a skinheada, který se vyznačuje zálibou v Oi hudbě a hlavně pak specifickou image, v níž se libovolně mísí prvky skinheadského a punkového stylu, a to do té míry, že často ani „zasvěcený“ člověk není schopen poznat, jednali se o „plešatého punkera“ nebo o „skinheada s čírem“. Skunkova image tak může být např. následující: rozčuchané vlasy (punk), polo Fred Perry (skinhead), šle (skinhead), kárované kalhoty se zipy (punk), bunda Harrington (skinhead), pyramidový pásek (punk), boty Doc. Martens (skinhead, punk), tetování (skinhead, punk) a piercing (dříve výhradně punk).²²⁸

Skunx, se kterými jsem hovořil²²⁹, však rozhodně neprožívají nějakou „krizi identity“. Na otázku, čím vlastně takový skunk je (zda punkerem či skinheadem), jsem k mému překvapení ve všech případech obdržel téměř shodnou odpověď, vždy podanou s notnou dávkou sebejistoty a samozřejmosti. Každý konkrétní skunk mi nejprve odpověděl, že se cítí být skinheadem, popřípadě punkerem, ale zároveň jedním dechem dodal, že mezi punkerem a skinheadem nevidí téměř žádný rozdíl. Čím to ale je, že pro skunx znamená „být skinheadem“ téměř totéž, jako „být punkerem“? V první řadě je důležité si uvědomit, že všichni skunx jsou bez výjimky vášnivými fanoušky tzv. street punku neboli Oi, což je podle mého názoru patrně to nejdůležitější vodítko. Jak už bylo uvedeno výše, pro britské punkery, kteří v 80. letech byli již jen karikaturou sebe samých (a punk byl tak de facto mrtvý) znamenala Oi hudba návrat k autentičnosti punku. Pro novou generaci skinheads zase představovala adekvátní „náhradu“ za ztracené reggea a ska. V 80. letech tak byla britská Oi scéna místem prvního sbližování punkové a skinheadské subkultury. Přestože i na Oi koncertech docházelo mezi punkery a skinheady k četným konfliktům, v důsledku polarizace této scény (na extrémně pravicové skupiny, levicové skupiny a apolitické skupiny) si již zhruba v polovině 80. let mohl každý (ať už punker nebo skinhead) vybrat, „jakou cestou chce jít“. Oi skupiny, které se od politiky distancovaly, si zpravidla uchovaly svůj typický „sound“ a ve svých textech začaly čím dál tím více zdůrazňovat to, co jejich posluchače spojuje, než-li to, co je odlišuje. Punkeři a skinheadi, kteří tyto hudební skupiny následovali tak časem vytvořili jednotnou scénu, jejíž členy spojovala záliba ve stejné hudbě, podobný životní styl, třídní příslušnost, sdílení podobných postojů a hodnot a v neposlední řadě také specifická image, která vznikla právě tímto „přirozeným“ mixem punkové a skinheadské subkultury. Image současných skunx tak odkazuje především k těmto kořenům, k samotné filosofii Oi scény, která klade důraz na sjednocení punkové a skinheadské subkultury. Nicméně se domnívám, že v současné době se za prolínáním punkové a skinheadské image „skrývá“ ještě něco jiného. Něco, co nesouvisí ani s módními trendy, ani s filosofií Oi scény. Avšak dříve než na tuto otázku odpovím, rád

²²⁷ Jeden z respondentů na tuto problematiku dokonce narazil sám (viz rozhovor č. 4).

²²⁸ O jednotlivých prvcích punkové (ale částečně i skinheadské) image, viz Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., přílohy – fotodokumentace a její popis.

²²⁹ Musím přiznat, že na téma „skunx a pojetí jejich identity“ jsem neprovedl žádný speciální výzkum. Na druhou stranu se však s mnohými skunx již řadu let znám a tuto otázku jsem s nimi často diskutoval.

bych věnoval svou pozornost otázce jiné (která však s tímto úzce souvisí), a totiž otázce, proč se jednotliví skunx stále hlásí k jedné ze subkultur, přestože sami tvrdí, že mezi nimi není téměř žádný rozdíl. Ačkoli na tuto otázku neznám přesnou odpověď (znovu opakuji, že na toto téma jsem neprováděl žádný speciální výzkum), rád bych zde uvedl několik postřehů, které jsem odvodil z toho, co jsem za posledních deset let sám viděl, zažil a co jsem se od těchto lidí dozvěděl prostřednictvím běžného rozhovoru.

Na první pohled je zřejmé, že i v tomto případě se jedná o jakýsi „problém identity“. Na problém identity jsem v tomto eseji narazil již několikrát; v prvním případě jsem se snažil ukázat na rozdílné pojetí skinheadské identity u dvou odlišných proudů skinheadského hnutí, v tom druhém jsem se pak zabýval budování identity na principu etnicity, přičemž jsem se snažil poukázat na fakt, že ačkoli punková i skinheadská identita je budována na téže principu (etnicita), nabývá u těchto subkultur dvou odlišných podob: skinhead je tradicionalista, člověk který nostalgicky vzpomíná na „staré dobré časy“, které touží vrátit zpět. Vystupuje hrdě až povýšeně, je elitářský a nehodlá se „vzdát bez boje“. Punker je naopak člověk, který na jedné straně přijal své odcizení, na druhé straně však z něho udělal svou nejsilnější zbraň. Punker provokuje, je anti-autoritativní a anti-tradicionalistický.²³⁰ Z tohoto pohledu se tedy punkeři a skinheadi jeví jako dvě naprosto odlišné bytosti. Mám za to, že každý člen Oi scény více nebo méně inklinuje (ať už vědomě nebo nevědomě) k jednomu z těchto dvou „ideálních typů“: cítí se být spíše skinheadem, nebo naopak spíše punkerem.²³¹ Myslím, že je to o jakémisi vnitřním pocitu, který podle mého názoru souvisí právě s oným Allportovým „zkoušením masek“, s tím, že člověku nějaká „maska“ sedí lépe, než „maska“ jiná; že se v určité masce cítí být „ve své kůži“²³². Zeptáte-li se nějakého skinheada, co pro něho znamená „být skinheadem“, začne hovořit o hudbě, kterou má rád, o stylu oblékání, o přátelství, určité hrdosti, ale nakonec vždy skončí u toho, že je to jakýsi vnitřní pocit, který nedokáže vysvětlit, „že to tak prostě cítí“. Podobně vám odpoví i punker, neboť členovi určité subkultury „maska“ (kterou mu nabízí) prostě „sedí“.

Na druhou stranu jsou však s každou „maskou“ spojené také určité představy, očekávání a předsudky. Skinhead je v očích veřejnosti (ale i některých punkerů) běžně vnímán jako rasista, násilník, fašista apod. Punkeři zase bývají veřejností (ale i některými skinheady) vnímáni jako asociálové, feťáci, somráci, komunisti apod. Tyto předsudky a stereotypní představy úzce souvisí (jak jsem se snažil ukázat výše) s tím, že pro nezasvěceného pozorovatele je jakákoli subkultura (dnes víme, že vlastně kultura jako taková) bez její hlubší znalosti zcela nepochopitelná. Proto, ačkoli mezi punkerem „z centra scény“ a punkerem „z periferie scény“ je propastný rozdíl (podobně jako mezi apolitickým skinheadem a nazi-skinheadem), pro řadu lidí je to v obou případech jednoduše „normální“ punker (skinhead), zatímco sami členové dané subkultury ho za jejího člena vůbec nepovažují. Z vlastní zkušenosti vím, že většina členů punkové a skinheadské subkultury si je dobře vědoma toho, jaké asociace (představy, očekávání a předsudky) jejich „maska“ u ostatních lidí (členy druhé subkultury nevyjímaje) vyvolává. Podle mého názoru může být tedy docela možné (pouhá domněnka), že v některých případech přebírání určitých prvků image druhé subkultury má demonstrovat postoj (či identitu) jejich nositele, který se jejich prostřednictvím snaží vyjádřit, že není tím, za koho ho ti, kteří ho osobně neznají, považují. Např. punker, který nosí polo Fred Perry²³³, tím (mimo jiné) dává jasně najevo, že není tou „sockou

²³⁰ Srov. Hebdige, Dick – *Subkulture. The Meaning of Style*, c.d., str. 62 – 70.

²³¹ Skunx totiž ve skutečnosti nepředstavují žádnou zvláštní, samostatnou subkulturu (i když i tak by se na ně dalo nahlížet), neboť kdyby tomu tak opravdu bylo, žádný ze skunx by neřekl, že je skinhead nebo punker, nýbrž že je skunk.

²³² Srov. Maříková, Hana, Petrusek, Miloslav a kol. – *Velký sociologický slovník*, c.d., str. 414, heslo „identita“ – autor hesla Milan Nakonečný.

²³³ Elegantní značkové (a velmi drahé) triko, je nedílnou součástí skinheadského šatníku. Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultur*, c.d., viz přílohy – obrazová dokumentace a její popis.

somrující na nádraží“, stejně tak jako skinhead, který nosí pyramidový pás a kárované kalhoty²³⁴, tím dává zřetelně najevo svůj kladný vztah k punkové subkultuře a zároveň tím jasně demonstruje, že není jedním z „nácků“.

Vezmu-li v potaz složitý vývoj vzájemného vztahu těchto dvou subkultur (o kterém v této práci hovořím), přijde mi docela možné, že jednou z hlavních funkcí přebírání prvků image mezi punkovou a skinheadskou subkulturou, je právě toto vzájemné „ujišťování se“ o tom, kdo jsem a jaký mám k druhé (ale v podstatě i k té vlastní) subkultuře vztah.

²³⁴ Pyramidový pásek je typicky punkovým doplňkem. Nosí se buďto jako běžný opasek, nebo volně zavěšený okolo pasu. Kárované kalhoty jsou mezi punkery rovněž velmi oblíbené. Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., viz přílohy – obrazová dokumentace a její popis.

IV.3. Oblek nebo pracovní boty? Stačí si vybrat.

V této kapitole bych rád v krátkosti poukázal na to, že ani jedna z výše sledovaných subkultur (a dost možná že to platí pro subkulturu jako takovou) není v pravém smyslu slova uniformní, ale naopak, že svým členům nabízí široké spektrum možností sebeidentifikace.

Z vlastní zkušenosti vím, že v současné době členy výše jmenovaných subkultur tvoří skutečně všechny možné typy lidí; od lidí vzdělaných, skromných, veselých a přátelských, až po lidi arogantní, nafoukané, agresivní a nevzdělané. Jsou to lidé různých povah, s různým vzděláním, zázemím, zkušenostmi atd. Nicméně všichni z nich si v rámci té které subkultury „přijdou na své“. Jsem přesvědčen, že je to díky tomu, že jak subkultura punková, tak i skinheadská je tvořena celou řadou různých stylů (či podstylů), které se od sebe do jisté míry liší, a které takto mohou „uspokojit“ různé potřeby a očekávání jednotlivých členů této subkultury.²³⁵

Dříve než přistoupím k popisu jednotlivých stylů v rámci punkové a skinheadské subkultury, rád bych toto stylové rozdělení osvětlil na nějakém srozumitelnějším příkladě. Za tímto účelem jsem vybral „motorkáře“, tj. lidi, pro které motocykl představuje určitý životní styl, a kteří v tomto ohledu vlastně také představují specifickou subkulturu. Podíváme-li se mezi motorkáře, můžeme mezi nimi nalézt příznivce super rychlých speciálů, spolehlivých cestovních motocyklů, tradičních chopperů nebo endura. Ačkoli každého z nich láká na tomto sportu (či subkultuře) něco trochu jiného (někoho rychlost, ilegální závody a s tím spojený adrenalin, někoho naopak pomalá klidná jízda, někdo motocykly rád konstruuje a vylepšuje, někoho láká „drsná“ image, zatímco jiné lákají špičkové sportovní výkony atd.), nicméně všichni patří do velké „motorkářské rodiny“, která každému z nich má co nabídnout.

Podobně je tomu i s punkery a skinheady. V případě punkové subkultury jednotlivé styly de facto splývají se styly hudebními, čehož si ve své práci všímá také Klozarová, když píše, že image jednotlivých členů punkové subkultury je do značné míry ovlivňována stylem (či „podstylem“, jak píše Klozarová) punkové hudby, kterou poslouchají a zvláště pak hudebními skupinami, které tento styl představují.²³⁶ Ačkoli i v tomto případě se jedná pouze o jakési „ideální typy“ a rozlišení jednotlivých stylů nelze brát kategoricky²³⁷, zkušený pozorovatel zpravidla na první pohled pozná (neboť pro konkrétní styly jsou určité doplňky typické²³⁸), zda se jedná např. o „punka 77“, „Oipunka“ nebo „crustpunka“.²³⁹ Na tomto místě je dobré připomenout, že punková subkultura je silně vázána právě na hudbu, na punk rock. Hudební skupiny, jakožto představitelé jednotlivých stylů (či podstylů), jsou pak hlavními vzory, což potvrdil i výzkum Klozarové, při tvorbě image, ale také respektovanými nositeli určitých postojů a hodnot, které jejich posluchači často přebírají nebo naopak (a což je neméně důležité), podle kterých si je vybírají. Jednotlivé hudební styly a jejich posluchači tak v rámci punkové subkultury představují určité proudy, jejichž členové se od sebe (v některých případech nepatrně, v jiných zcela zásadně) liší specifickou image, postoji a hodnotami a pochopitelně preferencí konkrétního hudebního stylu.²⁴⁰ Každý punker si časem zpravidla sám najde styl, který je jemu osobně blízký, jak po stránce hudební, vizuální, ale i názorové. Tak např. člověk, který má raději melodičtější punk rock s chytlavými texty, méně výstřední image a již „netouží změnit svět“, se pravděpodobně shlédne v „punku 77“, člověk, kterému

²³⁵ Slovu „styl“ zde rozumím v trochu jiném smyslu, než v kterém jsem jej dosud používal. V tomto případě pod termín „styl“ zahrnuji specifický styl hudby, oblékání, ale např. i zábavy.

²³⁶ Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 36 – 38.

²³⁷ Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 40.

²³⁸ Srov. Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 40.

²³⁹ Popis jednotlivých stylů: viz Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., str. 36 – 38.

²⁴⁰ Co se týče konkrétní podoby image příznivců jednotlivých punkových (pod)stylů, opět odkazují na: Klozarová, Kristýna – *Vizuální atributy punkové subkultury*, c.d., přílohy – obrazová dokumentace a její popis.

je bližší tvrší a rychlejší punk rock, který má raději agresivnější a výstřednější image, se naopak shlédne spíše v „puku 82“ nebo „Oipunku“, člověk, který vnímá punk nejen jako zábavu, ale také jako možnost „něco změnit“ nebo na něco upozornit, si spíše vybere některý z politicky laděných stylů, jako např. „crustpunk“ atd.

Podobně je tomu i v rámci subkultury skinheadské, která svým členům rovněž nabízí několik základních stylů charakteristických specifickou hudbou, image a postoji. Stejně tak jako v případě punkových stylů, i u skinheads tyto styly do značné míry souvisí právě s hudbou, avšak ani v tomto případě nelze brát stylová rozlišení kategoricky.

Obecně lze říci, že v současné době skinheadi poslouchají zhruba pět základních stylů hudby: ska (nebo také skinheadské reggea), punk rock, Oi, hard core a psychobilly (nebo jiné podobné styly ovlivněné klasickým rock 'n' rollem)²⁴¹, přičemž ke každému z těchto hudebních stylů se váže specifická image, postoje a filosofie. Stejně tak se v rámci skinheadské subkultury můžeme setkat i s mnoha odlišnými styly skinheadské image: od velmi elegantní (tradiční) image z roku 1969 (košile Ben Sherman, úzké šle, kalhoty sta-press²⁴², polobotky nebo vysoké boty Doc. Martens (ovšem bez ocelové špičky), bundy Harrington apod.), přes image agresivní z poloviny 80. let 20. století (vysoké okované pracovní boty, ohrnuté džíny nebo vojenské kalhoty, „bombry“), přes image ovlivněnou „módou fotbalových stadiónů“ (fotbalové dresy, sportovní obuv), či módou ovlivněnou hardcorem či skateboardovou subkulturou („kraťasy“, sportovní obuv, šperky), ale také např. rock 'n' rollem (zejména specifické módní doplňky, ale také styl účesu²⁴³).

Ačkoli málokterý ze skinheadů (ale i punkerů, jak jsem popsal výše) je typickým představitelem určitého stylu (tradiční skinhead, Oi skinhead, hardcore skinhead), zpravidla k jednomu z těchto stylů více či méně inklinuje, což se odráží zejména v preferenci určitých hudebních skupin (které jsou mu blízké nejen žánrově, ale také názorově) a koncertů, určitého stylu oblékání a v neposlední řadě také v preferenci určitých typů (podobně orientovaných a smýšlejících) lidí v rámci skinheadské scény. Skinheadem může být tedy nejenom ten, kdo má rád „tvrdou“ hudbu, „drsnou“ image a jenž zastává určité postoje, nýbrž i ten, kdo se rád elegantně obléká, rád tančí na tradiční ska, jezdí na skútru a zastává postoje do jisté míry odlišné.²⁴⁴

V této kapitole jsem se snažil ukázat, že jak subkultura punková, tak i subkultura skinheadská nabízí svým členům skutečně široké spektrum možností sebeidentifikace, neboli celou řadu různých „masek“, které se od sebe mohou v mnohém lišit, ačkoli jejich jednotliví nositelé jsou představiteli téže subkultury. Mým cílem bylo poukázat právě na onu pestrost a otevřenost té které subkultury, na skutečnost, že subkultura punková i skinheadská má mnoho různých „tváří“ a podob (které představují jednotlivé styly), a že členy téže subkultury mohou být v mnoha ohledech zcela odlišné typy lidí, neboť každý z nich si z pestré „nabídky“ různých stylů může nalézt „to své“.

²⁴¹ Zatímco ska je veselá taneční hudba, punk rock, Oi a hardcore je tvrdá agresivní nemelodická hudba. Psychobilly je směsí tradičního rock 'n' rollu a punku.

²⁴² Kalhoty sta-press jsou vyrobeny z kvalitní pevné látky, mají nažehlené „puky“ a působí velmi elegantně. Obvykle se nosí v délce ke kotníkům.

²⁴³ Ačkoli i v dnešní době nosí naprostá většina členů skinheadské subkultury oholené nebo nakrátko ostříhané vlasy, kratší (načerno) obarvené a „napomádované“ vlasy ve stylu 50. let si pod vlivem „módní vlny“ rock 'n' rollu našly své příznivce i mezi některými skinheady.

²⁴⁴ Tuto skutečnost vtipně vystihuje ilustrace uvedená v: Marschall, George – *Spirit of '69. A Skinhead Bible*, c.d., str. 170, jejíž fotokopie je součástí tohoto eseje v podobě obrazové přílohy VII.3.

V. Závěr

Cílem tohoto eseje bylo prozkoumat a popsat vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury v určitém regionu, upozornit na klíčové „momenty“ a události, které určovaly podobu tohoto vztahu v dané době a pokusit se tyto události interpretovat a zasadit do širších souvislostí. Vzhledem k absenci jakékoli odborné literatury zabývající se touto problematikou byl hlavní metodou sběru dat kvalitativní rozhovor. Doplňující metodou sběru dat mi pak byla obsahová analýza textů (punkových a skinheadských) skupin, článků, fotografií a deníků, které mi poskytli respondenti. V neposlední řadě jsem využil (jakožto bývalý člen skinheadské subkultury a v současné době člen punkrockové skupiny) také vlastních zkušeností.

Na základě zjištěných informací mohu konstatovat, že vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury ve sledovaném regionu²⁴⁵ nabyl od 80. let 20. století až po současnost v podstatě tři odlišných podob. První punkeři se ve sledovaném regionu objevili již na přelomu 70. a 80. let 20. století, první skinheadi pak zhruba o pět let později (tedy přibližně kolem roku 1985) a to jakožto jakási zvláštní, početně velmi omezená, (sou)část tehdejší punkové scény. Tehdejší skinheadi se od punkerů téměř nelišili: poslouchali stejnou hudbu – punk rock a Oi (avšak zdá se být pravděpodobné, že tehdy se to takto ani nerozlišovalo), vyznačovali se podobnou (zpočátku téměř shodnou) image a sdíleli některé společné postoje – např. odpor k komunistickému režimu (často ale také odpor k Romům). V neposlední řadě je však spojovala také určitá „nevědomost“, neboť první místní členové punkové a skinheadské subkultury měli pouze minimum kvalitních informací o historii a filosofii těchto subkultur (pokud domácí média o punku a později také o skinheadech informovala, podávala pouze velmi omezené a obvykle úmyslně zkreslené informace).

Zdá se být pravděpodobné, že obě subkultury se začínají názorově profilovat až v souvislosti s existencí domácích hudebních skupin. Avšak zatímco domácí punkové hudební skupiny se v Československu objevují již na přelomu 70. a 80. let 20. století, pravděpodobně první skutečně skinheadská hudební skupina (*Orlík*) vzniká až v roce 1988. V souvislosti s vydáním oficiálních nahrávek *Orlíku* (rok 1990) dochází v Československu k „boomu“ skinheadského hnutí. Lze se domnívat (žádné statistiky k tomuto tématu ovšem neexistují), že počet skinheadů na počátku 90. let 20. století několikanásobně převyšoval počet tehdejších punkerů. Jeden z respondentů dokonce nadneseně hovoří o tom, že „po poslechu *Orlíku* každý kluk chtěl být tehdy skinheadem“.

Jakkoli skinheadské hnutí v tuto dobu působí celistvým dojmem, československá skinheadská scéna se již od počátku 90. let 20. století začíná pomalu rozštěpovat do několika odlišných názorových proudů (kališníci-vlastenci, čeští fašisté, neonacisté). Ve vztahu k punkerům však „porevoluční“ skinheadi zastávají jednotný postoj a velmi rychle se od punkové scény distancují: v tuto dobu mají skinheadi již své vlastní hudební skupiny, svoji uniformu, ale především od punkerů v mnohém zcela odlišné názory a postoje (vlastenectví, nacionalismus apod.). Jeden z respondentů vzpomíná, že roku 1991 byl ve sledovaném regionu svědkem prvního otevřeného konfliktu mezi punkery a skinheady, přičemž iniciátory tohoto konfliktu byli podle jeho slov právě skinheadi. Obecně lze tedy říci, že ačkoli „porevoluční“ skinheadi ve sledovaném regionu s punkery ještě nějaký čas vycházeli „v dobrém“ (anebo je přinejmenším tolerovali), záhy se stali jejich otevřenými nepřáteli (vyčítali jim zejména jejich sklony k anarchismu, konzumaci drog apod.). Období zhruba mezi lety 1990 – 1995 proto považují za druhou fázi ve vývoji vzájemného vztahu těchto subkultur. Jedná se o období, kdy se ze členů těchto subkultur stávají nepřátelé „na život a na smrt“. V této době punkeři

²⁴⁵ Jak bylo uvedeno výše toto zjištění lze pravděpodobně zobecnit na celou Českou republiku.

považují skinheady za „fašisty“ a „nácky“, zatímco skinheadi považují všechny punkery za „anarchisty“, „fetáky“ a „asociály“.

Zhruba v roce 1992 (1993) se v České republice objevují první apolitičtí skinheadi (řada z nich se hlásí k tzv. SHARP), kteří na zdejší skinheadské scéně představují naprosto nový, v mnohém odlišný proud skinheadského hnutí, jenž se s poukazem na historii a filosofii této subkultury dovolává tradičních postojů a hodnot (např. striktní antirasismus, apolitičnost apod.) původního britského skinheadského hnutí. Ve vztahu k punkové subkultuře zaujímá apolitický proud velmi kladný postoj: punkery považuje za své spojence a přátele, punk rock vnímá jako hudbu, která dala vzniknout „skinheadskému“ Oi a tudíž jako nedílnou součást historie své vlastní subkultury. Zatímco apolitický proud skinheadského hnutí se otevřeně hlásí k myšlence sjednocení punkové a skinheadské subkultury, pravicově orientované proudy hnutí (fašisté, neonacisté) nadále považují punkery za své nepřátele. Levicově orientovaní skinheadi mají k punkerům spíše kladný vztah, nicméně v rámci české skinheadské scény představují početně velmi omezenou skupinu.

Ve sledovaném regionu se první apolitičtí skinheadi objevují zhruba kolem roku 1996. Vzhledem k tomu, že pro řadu místních punkerů představuje apolitický skinhead něco nového a neznámého, a že řada z nich má se skinheady velmi negativní zkušenosti, trvá ještě několik let, než si apolitičtí skinheadi získají u punkerů ve sledovaném regionu důvěru. V tomto ohledu sehrály důležitou roli zejména osobní kontakty (pozitivní zkušenost se členem druhé subkultury), ale zejména pak nepřeborné množství snadno dostupných informací (fanziny, hudba, internet), které pomohly odbourat zažitě předsudky. (V této souvislosti je dobré připomenout, že postoje členů „z centra scény“ se logicky v mnohém liší od postojů členů „z periferie“ a „parazitujících na scéně“, což je velmi dobře patrné právě na vzájemném vztahu punkerů a skinheadů). Na Liberecku tak funguje jednotná punkovo-skinheadská scéna zhruba od konce 90. let 20. století (pořádají se společné koncerty, punkeři a skinheadi spolu chodí do stejné hospody, jezdí na společné dovolené apod.). Ačkoli na Jablonecku ke sjednocení těchto subkultur do takové míry dosud nedošlo, jejich vzájemný vztah se v mnohém také zcela zásadně změnil (přinejmenším zde můžeme hovořit o jejich sblížení a vzájemné toleranci).

Shrnu-li, pak vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury ve sledovaném regionu nabyl od 80. let 20. století tří zcela odlišných podob. V první fázi tohoto vztahu (zhruba mezi roky 1985 – 1990) šlo o poklidné „soužití“, přičemž početně nepatrná skupinka skinheadů tehdy tvořila součást punkové scény. Ani skinheadi, ani punkeři v té době nebyli nijak zvlášť názorově vyhranění - v jistém slova smyslu je tak mimo jiné spojovala také určitá „nevědomost“ a neinformovanost. Ve druhé fázi tohoto vztahu (zhruba mezi roky 1990 – 1996) představovali punkeři a skinheadi „zaryté nepřátele“, mezi nimiž docházelo k četným konfliktům. Skinheadi, třebaže názorově rozdělení, zastávali k punkerům obecně vzato velmi negativní postoj. V této době se punkeři a skinheadi jednoduše „nenáviděli“. Skinheadi vytýkali punkerům zejména jejich sklony k anarchismu, ale také (často neprávem) jejich kladný postoj ke konzumaci drog a asociální způsob života. Punkeři naopak vytýkali skinheadům jejich sympatie k fašismu a nacismu. Ve třetí fázi tohoto vztahu (rok 1996 a později) nejprve dochází ke sblížování apolitického proudu skinheadského hnutí a určité části punkové subkultury, které v některých případech později „přerůstá“ ve skutečné spojení punkerů a skinheadů. Hlavní rozdíl mezi první a třetí fází tohoto vztahu spočívá zejména v tom, že punkeři a skinheadi před rokem 1989 drželi pospolu zejména z jisté „nevědomosti“, zatímco posledních zhruba deset let je tomu právě naopak: punkeři a skinheadi se sblížili zejména proto, že si jsou vědomi svých „společných“ kořenů, a že s ohledem na historii a filosofii těchto subkultur považují punkery a skinheady za blízké „příbuzné“. Druhý zásadní rozdíl pak spočívá v tom, že před rokem 1989 drželi skinheadi s punkery jako celek, zatímco

v současné době je skinheadské hnutí rozštěpeno do několika odlišných názorových proudů a s punkery se přátelí pouze apolitický proud skinheadského hnutí.

Třebaže poslední dvě kapitoly (Skunx – prolínání punkové a skinheadské image a Oblek nebo pracovní boty? Stačí si vybrat) do jisté míry přesahují téma a zaměření tohoto výzkumu, považoval jsem za důležité je do tohoto eseje přesto zařadit. V první z výše jmenovaných kapitol jsem se snažil poukázat na to, že mezi některými punkery a skinheady dochází (zejména v posledních letech) k vzájemnému prolínání image, a že se za tímto jevem pravděpodobně skrývá hned několik odlišných motivů (módní trend, poukaz na společné „kořeny“ apod.), ale zároveň jsem se snažil poukázat na to (má hypotéza), že za přebíráním prvků image druhé subkultury se skrývá (pravděpodobně nevědomá) snaha o vzájemné „ujisťování se“ o tom, kdo jsem, a co ode mne člen druhé subkultury může očekávat.

V poslední kapitole jsem se potom snažil na příkladě punkové a skinheadské subkultury poukázat na skutečnost, že každá ze sledovaných subkultur nabízí svým členům široké spektrum možností seberealizace a sebeidentifikace, a že v tomto smyslu není ani jedna ze sledovaných subkultur uniformní, ale naopak, že je jaksi „elastická“ a do značné míry otevřená i „cizím“ vlivům. Snažil jsem se ukázat, že obě subkultury „obsahují“ celou řadu do jisté míry odlišných stylů (či podstylů), které jsou s to „uspokojit“ odlišná přání a potřeby svých členů, kteří ve skutečnosti představují neobyčejně pestrou skupinu lidských typů v tom nejširším slova smyslu.

Jsem přesvědčen, že důkladnější studium problematiky, kterou jsem nastínil ve výše jmenovaných kapitolách, by do budoucna mohlo přinést nejenom zajímavé poznatky týkající se sledovaných subkultur, ale i důležité poznatky o vlastnostech subkultury jako takové. Z tohoto důvodu je, spolu s rozdílným pojetím (skinheadské) identity u různých proudů skinheadského hnutí, považuji za vhodná témata dalšího výzkumu této problematiky.

VI. Bibliografie

VI.1. Odborná literatura:

HEBDIGE, DICK. *Subkulture: The Meaning of Style*. London: Routledge, 1991

HEBDIGE, DICK. *This is Eglanď! And They Don't Live Here*. V: Knight, Nick. *Skinhead*. London: Omnibus Press, 1982

HENDL, JAN. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005

VANĚK, MIROSLAV. *Kytky v popelnici*. V: Vaněk, Miroslav a kol. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Votobia, 2002

ZÁSTĚRA, KAREL. *K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže v 80. a 90. letech (Punk a jeho charakteristické společenské rysy)*. V: Zpravodaj KSVI pro etnografii a folkloristiku, roč. II, 1991

VI.2. Diplomové práce:

KLOZAROVÁ, KRISTÝNA. *Vizuální atributy punkové subkultury*. FHS UK – bakalářský esej, Praha 2004, (JB-93/04)

NOVÁKOVÁ, EVA. *Hardcore: Live it or leave it. Česká punková a hardcorová subkultura*. FSV UK – bakalářský esej, Praha 2003, (AB-7/03)

PĚTIKÝ, JIŘÍ. *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*. FSV UK – bakalářský esej, Praha 2001, (AB-23/01)

STAŇKOVÁ, MARTINA. *Extremistické a radikální projevy současných subkultur v České republice*. FF UK – diplomová práce, Praha 1999, (GD-26/99)

V AŠÍČEK, ALEŠ. *Kořeny a počátky hnutí skinheads*. FSV UK – bakalářský esej, Praha 2003, (BB-9/03)

VI.3. Popularizační literatura:

BOCKRIS, VICTOR. *Patti Smith*. Praha: Volvox Globator, 1999

KNIGHT, NICK. *Skinhead*. London: Omnibus Press, 1982

MACHÁČEK, IVAN. *Hubert Macháně – historie kapely*, (text určený pro internetové stránky skupiny - dosud nepublikováno, archiv autora).

MARSHALL, GEORGE. *Spirit of '69 - A skinhead Bible*. Dunoon, Agryll: S.T. Publishing, 1994

MARSHALL, GEORGE. *Skinhead Nation*. Dunoon, Agryll: S.T. Publishing, 1996

MCNEIL, LEGS A MCCAIN, LEGS. *Zab mě, prosím: necenzurovaná historie punku*. Praha: Volvox Globator, 1999

MITCHEL, JOE. *Saturday's Heroes*. Dunoon, Agryll: S.T. Publishing, 1998

OPEKAR, ALEŠ A KOL. *Excentrici v přízemí: nová vlna v Čechách první poloviny osmdesátých let*, Praha: Panton, 1989

SVÍTIVÝ, EDUARD. *Punk not Dead*. Praha: AG kult, 1991

(anonymní autor). *Kytary a řev, aneb co bylo za zdi: Punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989*. Papagájův hlasatel, Hluboká orba, 2002

VI.4. Fanziny a hudební magazíny:

ČERVENÝ, VLADIMÍR. *Bulldog*. Vydání č. 21-22, Praha: 2001. Vydání č. 23-24, Praha: 2002. Internetová verze: <http://www.streetpunk.cz>

PROUSEK, JAN. *Spartacus*. Vydání č. 3 - 4, Liberec:1999

ROCK & POP, roč. II (č. 16), 1991 a roč. III (č. 4), 1992, Nakladatelství a vydavatelství Lidové noviny

VI.5. Dokumentární filmy:

BIGBÍT. Dokumentární cyklus České televize. (Scénář Václav Křístek, Vojtěch Lindaur, odborní poradci Aleš Opekar, Vojtěch Lindaur, garant projektu Radim Hladík, výzkum a archiv Petr Hrabalík, režie Václav Křístek, vedoucí projektu Čestmír Kopecký. Česká televize 1998 – 2000.) Internetová verze: <http://www.czech-tv.cz/dokument/bigbit/smery/punk.htm>. Zpracoval Petr Hrabalík

HISTORY OF ROCK 'N' ROLL. Episoda 8: Punk, hudební dokument. Warner Home Video. Režie Ted Heimes, na DVD vyšlo v roce 2004

SKINHEAD ATTITUDE. Dokumentární film Francie/Německo/Švýcarsko. Režie Daniel Schweizer, 2003. (V českých kinech uvedeno pod názvem „Být skinheadem“.)

WHITE TERROR. Dokumentární film Francie/Německo/Švédsko/Švýcarsko. Režie Daniel Schweizer, 2004.

WORLD OF SKINHEADS. Dokumentární film natočený pro Chanell 4 UK. Režie Doug Aubrey, odborný poradce George Marshall, 1996.

VII. Přílohy

VII.1. Koncept rozhovoru

Před započítím rozhovoru jsem respondenty v krátkosti seznámil s tématem mého výzkumu a požádal je o svolení k pořízení magnetofonického záznamu. Rozhovor jsem obvykle zahájil sérií otázek, které se týkaly respondentova prvního kontaktu se subkulturou, které byl (nebo stále je) členem:

Kdy a jak jsi se k dané subkultuře dostal?

Co tě na ní přitahovalo?

Kde jsi o dané subkultuře získával informace?

Kde jste se scházeli a kolik vás bylo?

Jaké jsi poslouchal kapely a kde jsi nahrávky získával?

Jak jsi chodil oblíkaný a kým nebo čím jsi se inspiroval?

Měl jsi nějaké problémy s policií, ve škole atd.?

Další série otázek se již přímo týkala vztahu punkové skinheadské subkultury:

Jaký byl tvůj první kontakt s druhou subkulturou (punks/skins)?

Jakého druhu byl tvůj vztah k této subkultuře, jak jste spolu vycházeli?

Docházelo mezi vámi k nějakým konfliktům? Proč?

Měli jste něco společného, popř. co?

Byl tvůj vztah ke „všem“ členům této subkultury stejný?

Hrál nějakou roli odlišný region, město apod.?

Dělila se nějak daná subkultura v té době, nebo byla jednotná?

Bylo možné jednotlivé podskupiny nějak identifikovat?

Nakonec jsem nechal respondenty zhodnotit vývoj a podobu vztahu sledovaných subkultur:

Jak vnímáš vztah těchto subkultur z hlediska časového vývoje?

Docházelo k nějakým zásadním změnám?

V čem tyto změny podle tebe spočívaly?

Jak na tuto subkulturu nahlížíš dnes?

VII.2. Doslovný přepis rozhovorů

Při přepisu rozhovorů jsem použil metodu tzv. doslovné transkripce s komentářem²⁴⁶. Na tomto místě uvádím seznam použitých značek:

...	kratší pauza
(pauza)	dlouhá pauza
(-)	nerozhodný tón, kolísání hlasu
(?)	tázací intonace
(Z)	zábrany ve vyjadřování, váhání
<u>jistě</u>	nápadné zdůraznění
(smích)	charakterizace neslovních znaků projevu
(...)	nesrozumitelné
A:, B:	označení respondentů, mluví-li dva najednou

Při přepisu některých rozhovorů jsem provedl tzv. selekci a některé (rozvláčné či zcela nepodstatné) části rozhovoru jsem vypustil. Tam, kde jsem k tomuto kroku přistoupil, zmiňuji tento fakt v paspartizaci rozhovoru.

²⁴⁶ Viz Hendl, Jan – Kvalitativní výzkum, c.d., str. 208.

Rozhovor č. 1

Iniciály: I.M. **Pohlaví:** Muž **Věk:** 38
Vzdělání: VŠ
Profese: geodesie
Rodinný stav: ženatý

Datum a místo konání rozhovoru: 8. 2. 2006, Liberec

Charakteristika respondenta: Respondent působil v první liberecké punkové skupině §202. Po jejím rozpadu byl jedním ze zakládajících členů punkové skupiny *Hubert Macháně*, která si brzy získala přízeň rodičího se skinheadského publika. V současné době respondent již není aktivním členem punkové subkultury.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v kavárně, ve velmi dobré atmosféře. Respondent byl hovorný, otevřený a velmi pohotový. Mimo jiné mi poskytl CD-ROM s historií skupiny, řadou dobových fotografií a recenzí v hudebním tisku.

Kdy a jak jsi se dostal k punku?

To začínáš člověče s punkem, ale (pauza) No já začnu ještě dřív, protože my – já s bráchou (brácha je starší o tři roky) – takže my jsme od začátku, co vlastně von začal chodit vlastně ještě na základce a pak na průmku poslouchali bigbít, všechno možný. My jsme začali vlastně s takovejma hard rockovejma kapelama, pak přešli na Zappu a na Doors, na takovouhle muziku prostě. No já musím říct, že jsme poslouchali úplně všechno.no to bylo tak od nějakýho roku '72 nebo '73. No a k tomu punku, jak jsme se vlastně dopracovali? V té době byl už spíš takovej ten underground, včetně těch Plastiků a takovýhle věci a hodně jsme poslouchali taky Extempore a to vlastně byl takovej první...já si myslím, že Extempore byl první kapela v Čechách, který ten punk hráli tenkrát, s těma českejma textama. Mikoláš Chadima k tomu dělal výborný český texty. A vlastně jak to někde v tom '77 roce začalo, '78, '79 ty Extempore začali hrát ty Dr. Feelgood, Strenglers, tady ty garážový kapely, a to bylo právě to první, co Mírek tenkrát přinesl z průmyslovky nahraný a to nás chytlo nejdřív. V té době i od těch kamarádů, který nám dodávaly desky. Nebylo to jednoduchý v té době sehnat prostě...

Kde jste sháněli ty desky?

Bud' to měl někdo, kdo měl někde známí na západě, nebo různě po burzách. Třeba náš kamarád Roman Lánskej, to byl takovej kšeftař odjakživa, ten různě jezdil po burzách a měl příbuzný v Německu západním tenkrát, takže ten měl dost přísun desek. Pak jsme měli jednoho kamaráda, taky měl příbuzný v Německu, taky...těch lidí bylo tady po Liberci víc. Ty lidi se navzájem znali, vid'. Někdo něco přivez, tak každěj si to okamžitě nahrál. Já si pamatuju, že to bylo tak někdy v roce '79 a právě ten Roman Lánskej přitáh to dvojalbum od Ramones, co maj. My v té době Zappa a tak a von říká, ty vole...a bylo nám tenkrát tak, no mě bylo asi tak 16, jemu 17, Mirkovi bylo asi 18 a von říká: ty vole mě bejt 14 tak to žeru tohleto. My jsme to prostě zahodili, jako hroznej ten...protože na dvojalbu 29 písniček, teď my jsme byli zvyklí, že jedna skladba na celý album pomalu a tam 29 fláků jeden jako druhěj (smích), říkal no, je to dobrý ale... Pak přitáh Sex Pistols...a přeci

jenom nás to chytlo. Přeci jenom to bylo proti těm Yes a těm Doors a já nevím...proti tady těm hard rockovým kapelám to bylo úplně něco jinýho. Pak už jsme vo tom punku jako začali shánět nějaký informace...

Psalo se o tom tenkrát něco?

Vůbec. (váhá) Já vim akorát, že vycházely...kdo přitáh tenkrát nějaký ty časopisy, ty Brava, že právě už tenkrát se tam objevovali různý fotky, to byly dycky jenom takový ty, jak se někde něco rozmlátilo na nějakých koncertech, takový ty skandály. Jinak jako ne. V oficiálních novinách vůbec ne. To se nepsalo ani tady o muzice, natož o nějaký... Ale v tom 80. roce, já jsem byl na Jazzových dnech pražských na Folimance, tam první jsem viděl kapelu naživo, která hrála punk – Zikurat, s Čokem, Křivkou. Pak tam byly ještě dvě takový kapely, myslím Antitma nebo jak se jmenovala a ještě jedna a to bylo vlastně poprvý, co já jsem viděl, že vlastně ten punk v Čechách. Tak jsem si říkal no, to je dobrý, no. Už je to i tady, tak asi na tom něco bude. Pak už jako v tom '81 jsme začali hrát. Jsem byl ve třetáku na gymplu a ...v klubu SSSM Plamen hráli takový jako kluci, který jsme znali, měli nějakou kapelu a Mirek už v té době odkojenej z těch Extempore a takových, tak jako to tam přitáh a řekl, hele musíme hrát tohleto a kromě nějakých jiných věcí, jsme nazkoušeli pár písniček od Extempore. No Mirek to začal zpívat. To byla taková první kapela, jmenovalo se to Slunéčko. Vydrželi jsme hrát asi tři měsíce. A bylo to strašná bomba, protože...kór tady v Liberci, jako Praha to je něco jinýho. Jako ještě v klubu SSSM, ty vole to bylo něco nepředstavitelnýho. Taky jsem vystoupilo na tý soutěži – Ještědský drak se to jmenovalo, to bylo v PKO, to pořádali každej rok, vždycky jako amaterský kapely se přihlásily, tak my jsme se taky jako přihlásili, vím, že v té době to byl jako hroznej průser, že aniž bysme jako...my jsme tam nedělali ani žádný šou, ale měli jsme černý brejle, já jsem tam hrál na housle a chvílema jsem si tam vždycky sednul takhle na pódium a čuměl jsem doblba a ta porota, ty svazáci z toho byli úplně na nervy...to není možný, jo...No jako myslím si, že v té době na nás lidi docela chodili, bylo to takový něco novího....a zvlášť pod záštitou SSM (smích).

Jak jste chodili oblíkaný?

No tak jako s dnešním stylem oblíkaní v punku se to nedá srovnat. Když se podíváš na starý fotky Sex Pistols, tak si dovedeš představit, že to s tím dnešním oblíkáním taky nemá moc, co dělat...My jsme chodili vcelku jako normálně oblečený. Akorát jsme se v té době už jako stříhali nakrátko a to byl takovej přelom z těch dlouhých vlasů..No tak jako kdybych ti ukázal ty fotky z toho vystoupení (smích), tak by ses tomu asi zasmál.

Jak to bylo s kapelou dál?

No tohle (Slunéčko) jsme hráli asi tři měsíce, pak protože už opravdu bylo takový jako...ta vedoucí z toho Plamenu z toho byla na nervy a už jsme si říkali, že takhle asi dál nepůjde. Ty kluci, co s námi hráli byli takový...voni pak založili kapelu V.A.R. – Vratislavickéj Alkoholovej Rachot, metalovou kapelu, takže voni spíš tíhli k tomu, takže voni s tím punkem toho společnýho moc neměli. A my jsme využili toho, to bylo něk koncem května, že ta vedoucí z toho Plamenu odjela na dovolenou, ta druhá, co tam byla ta byla takové dobrá, tak jsme řekli dobrý uděláme opravdu kapelu, už ne teda s těma klukama, co jsme hráli, protože tam Mirek jenom zpíval a já jsem tam hrál občas na housle, ale udělali jsme koncert tak, že já jsem hrál na kytaru, Mirek hrál na basu, měli jsme toho kluka ze Slunéčka, to byl cikán shodou okolností, ten s náma hrál – tomu to bylo jedno, co hrál – tomu jsme vždycky přinesli startky, tak hrál cokoliv, no a Roman Lánskej, to byl náš kámoš, co jako s tím začal, co ty desky tahal, ten jako se ujal toho zpěvu. My jsme asi během 14 dnů nazkoušeli takovej

Ramones, Sex Pistols a takový další věci od těch Extempore taky a udělali jsme první koncert pod názvem 202, Paragraf 202, což bylo nějaký výtržnictví, nebo něco takovýho – to nás inspirovalo (smích). Myslím si, že to byl takovej první opravdu punkovej koncert. To s tím Slunéčkem byla více méně sranda, ale tady to byl punkovej koncert se vším všudy. Já to mám nahraný, jsem si to nedávno poslechl, tak musím říct, že není to špatný, jako některý věci tam jsou docela dobrý. Má to teda úžasnej zvuk, to jako...(smích).

Měli jste nějaký problémy s policajty, ve škole....?

No jako musím říct, že ne. S policajty jsme moc problémy neměli a ve škole taky ne. My jsme tak moc často nehráli, tak z toho důvodu. Já jsem byl tenkrát na gymplu, ještě s tímhle tím Slunéčkem a no pak s Hubertem už jsem byl na vejšce, tak jako...už to bylo taková...za prvý o tom moc nikdo nevěděl, my jsem málo hráli. Je zajímavý, že ta kapela (Hubert) byla víc slavná a přitom jí tak málo lidí vidělo na živo. To byla taková legenda jenom z toho důvodu, že my jsme nahráli jenom dva koncerty, který jsme hrály, tak jsme nahrály na kazetu. Tahleta kazeta se rozšířila, takže každě to znal, ale nikdo pořádně neviděl nás hrát.

Jací lidé tenkrát chodili na vaše koncerty?

(odmlka) Tady v LBC chodili vesměs spíš známí, spolužáci a tak...to nebylo vyhraněný nějaký punkový publikum. Protože si myslím, že v té době jako lidi povědomí o nějakým punku moc neměli. Taky těch punkačů tady...se dalo spočítat na prstech jedny ruky. No a to mělu tu výhodu, že v té době, na tom začátku 80.let, jsi fakt poznal člověka, kterej byl nějakým způsobem zpřízněnej, protože když se někdo vymykal na ulici, že vypadal trošku jinak, tak jsi prostě věděl, že ten člověk o tom musí něco vědět. To se dalo velice dobře zjistit, kdo v tom Liberci o tom punku něco ví, nebo ne.

Proběhlo tady časem něco jako punkový boom?

(váhá) Ani ne. Liberec je strašně malý město v tomhle. Já jsem byl od '82 v Praze na vejšce, pět let, takže já jsem víceméně byl v Praze a v tom Liberci moc ne, ale na druhou stranu já jsem sem furt jezdil na víkendy a my jsme tenkrát začali hrát s tím Tomášem Hájíčkem a...no takže jsme byli spíš taková uzavřená parta tady v tom Liberci. My jsme se takhle stýkali s lidma z různých...ty pankáči takhle o sobě dost věděli, ať to byli lidi z Teplic, nebo ať to byli lidi třeba z Prahy, takže ty lidi o sobě věděli. V Praze, když jsem byl na té vejšce, tak jsem chodil na Visací Zámek a na takovýhle ty akce. Já jsem bydlel na Strahově a Visáci tam hráli v klubu 007 tak jsem tam na ně chodil, ale nějak jako třeba, že bych se s těma kapelama nějak stýkal, tak to ne. Já jsem se nikdy nějak nepovažoval za nějakýho pankáče, natož za skinheada. Já jsem to bral spíš jako přes tu muziku.

Jaký kapely jsi poslouchal?

Když teda ze začátku jsme začali s tím punkem, tak hlavně hele Sex Pistols, Ramones, co se sehnalo...no je fakt, že toho moc nebylo. Pak jsme to začali nějak intenzivně shánět a sehnali jsme všechno, co šlo, Stranglers, Clash, pak...to jsou takový ty stěžejní...no pak jak jsme začali získávat ty kontakty, tak jsme začali shánět i jiný věci, samozřejmě všechno, co šlo. Myslím si, že v té době právě už pak...jak jsem říkal, že ty lidi o sobě věděli, jsme s Tomášem Hájíčkem věděli, že třeba v Hradci byl Kamil Kubrich, kterej měl jako spoustu desek a měl takovou sbírku těch punkovejch věcí. To zas přes Romana Lánskýho, kterej se s ním seznámil na nějaký burze. No a my jsme prostě věděli, že tam nějaký takovejhle člověk

je, tak jsme se jednou vypravili na čundr a řekli jsme si, že pojedeme do Hradce, jen tak se podívat, věděli jsme, že v Hradci na něj musíme tutově narazit. Tak jsme přijeli a někdo nám řekl, že je u nějakýho kina Oko se scházejí pankáči, tam už stála nějaká holka. Od pohledu už jsi to viděl – bundu koženou...tak říkám hele my jsme z Liberce a potřebujem sehnat Kamila Kubricha. Ona říkala jo, já ho znám. Tak dobrý. Nakonec jsme zkončili u ní, tam jsme přespali do rána, protože Kamil byl nějak na noční, nebo co...no a druhej den jsme šli ke Kamilovi. No a tak jsme poslouchali muziku, to víš, každej se chlubil, co máno a my jsme právě vytáhli tu naši kazetu, řekli jsme hele my hrajem, jsme kapela. On to strčil do kazetáku takhle a tam byl nahranej ten náš koncert z Ostrova nad Ohří, a von říkal: Ty vole, vy jste první skinheadská kapela v Čechách. My jsme nevěděli, co to jsou skinheadi tenkrát. My jsme pořád mysleli, že jsme pankáči, jako takový ty kapely – já nevím, co to tenkrát bylo – jako např. Angelick Upstars a ...tady ty...no a my jsme říkali, no to je druhá vlna punku, to prostě jsou ty kapely, který po Sex Pistols – někde ten začátek 80.let, to jsou pořád pankáči, ale už jako ty další, no pak z toho byl neopunk a Exploited... No a von říkal, ne, vy jste první skinheadská kapela v Čechách. My jsme říkali no, dobrý. To já musím poslat klukům do Prahy – skinheadům, jo? ty budou z toho úplně...

V jaký to bylo době?

To bylo v roce '85. My jsme v roce '84 vlastně začali hrát jako Hubert Macháně. Na podzim jsme hráli v tom Ostrově nad Ohří. Na jaře jsme zase hráli tady v tom klubu Plamen s Mopedem – to jsme se domluvili s Vilémem Čokem, že nás tam nechají zahrát jako předkapelu. Tyhle dva koncerty jsme nahráli, jinak jsme nehráli skoro vůbec. Tohle byly jediný dvě vystoupení. Dvě vystoupení vlastně proslavily toho Huberta tak, že jako...von to ten Kamil poslal do Prahy no a tam se toho chopili ty kluci, který si tenkrát začali hrát na nějaký ty skinheady...a teď napsali takový desatero českých skinheadů a tam bylo musí poslouchat Hubert Macháně (smích).

Kdy jsi poprvé slyšel o skinheadech?

No, to bylo první – tohleto, kdy jsem slyšel, že jsou nějaký skinheads. Takže v roce '85 a do té doby tady žádný skinhead nebyl.

Kdy jsi se s nima poprvé setkal?

No právě na základě tohodle, tak Tomáš Hájíček začal jezdit různě, do Prahy a tam se začal kamarádit s těma klukama... I když jako potom, vono to dopadlo vlastně tak, že my jsme vlastně v roce '87 jako Hubert skončili vlastně a já jsem šel na vojnu, Tomáš šel na vojnu, takže vlastně na ty dva roky to bylo takový přerušení úplně. No a v roce '88/'89, když jsem se vrátil z vojny já a Tomáš se vrátil z vojny, tak jsme měli takový období, kdy jsme se vůbec nestýkali, nějak jsme spolu nemluvili a nekamarádili (smích), tak prostě najednou v tom '89 jsem ho viděl v listopadu, když byla revoluce, tak jsem ho zas po dlouhý době viděl a on stál tady na balkóně mezi těma, co prostě dělali tu revoluci, stál tam v černým bomburu, na ježka ostříhanej, už tenkrát byl skinhead a prostě tam hlásal ty revoluční myšlenky. Jsem si říkal no ty vole... No ale pak nějak po té revoluci, jsem říkali, jsou nový možnosti, tak jsme se dali zas nějak dohromady, no a začali jsme znova hrát. Začalo to '89, v '90 už jsme měli první koncert, nějak v lednu, to s náma hrál ještě Martin Týma na basu, ten se pak nějak blbě vysekal. On nějakýho profesionálního hasiče a spadnul z nějaký věže a byl úplně na sračky, no a pak s náma začal hrát znova Mírek, brácha. Jenomže bohužel už to bylo v tom duchu těch skinheadů, no. Tomáš měl v té době to skinheadský období. Von to měl vždycky

v takových vlnách, prostě nejdřív byl strašnej pankáč, pak po tý vojně a v době tý revoluce to z něj byl skinhead, no a to začal...jako dost začal kamarádit s těma klukama z Prahy, s Ondrou Zárubou, s Prasečákem a s těmahle lidma, s Fanánkem taky...no a v tý době taky začal vlastně Orlík, Tři Sestry. Takže to byl takovej ten čas skinheadů. Nevím, já jsem se nikdy nějak k tomuhle nehlásil, ale...těžko se mi to dneska vysvětluje, ale já jsem to prostě bral...já jsem byl vždycky muzikant. Já jsem odjakživa chodil do hudebky na housle a na kytaru, takže já jsem to bral spíš po tý hudební stránce. Mě ta ideologie zas tak moc nebrala. Já bych rozhodně o sobě...nechtěl bych to hnát přes nějakou ideologii, to mě tenkrát právě dost vadilo.

Na vaše koncerty chodili punkeři a skinheadi?

No pak se to právě začalo zvrátat, že už chodili jenom ty skinheadi. No je právě dost velké rozdíly...my když jsme hráli tady v Liberci – my jsem tady měli dost velký zázemí kamarádů a známejch...takže většinou chodili tyhle lidi, tady se nám hrálo bezvadně, tady to vždycky bylo dobrý. Jenomže jakmile jsem přijeli někam jinam, tak už jenom ta legenda, jo prostě, ten název, tak vždycky přitáhl jenom okruh tady těch lidí. To znamená, když jsme přijeli, já nevím, někam do Ostravy nebo tak, tak tam to bylo vyloženo...tam přišli jenom holý hlavy. My už jsme z toho byli docela otrávený, protože už zas jako v tý době i Tomáš zas trochu otočil a – to zas měl svoje motorkářský období, začal jezdit na motorce, nechal si narůst dlouhý vlasy – a my už jsme z toho byli otráveni, že na nás pořád chodí jenom ty skinheadi...no a prostě hlavně nám vadilo, že na nás nechoděj jiný lidi, protože skinheadský publikum bylo v tý době takový prostě...(povzdech)...se hajlovalo a to bylo hrozný...chtěli slyšet jedine (písničku) Práskni negra do hlavy....a jako my jsme z toho chtěli nějak vycouvat, jenomže z toho se vycouvat nedá, že jo. tak jsme si říkali budem hrát něco jinýho, začnem něco jinýho, jenomže ta legenda, už jenom to jméno...to se nedalo. No a dospělo to tak daleko, že vlastně pak byl ten Bzenec – to byl takovej ten festák skinheadskej – tam nás teda taky ještě pozvali, já jsem říkal ne, já tam nejedu, protože jsem věděl, jak to dopadne. Orlík, Tři Sestry,....., Bráník, ty jo, tak jsem říkal, no a do toho my, no tak to bude...no přesvědčili nás, právě ty kluci z Prahy. Tak jsem říkal dobře, pojedu tam, ale jedine když to teda zaplatěj. Jenom kvůli prachům. My jsme tam teda nakonec jeli. Stejně jsme za to dostali hovno. No ale tam už to vypadalo, tam už to došlo tak daleko, že Tomáš pak se nalil a na pódiu se Třema Sestrama si sundal kalhoty a ukázal holou prdel skinheadům (smích). Na koncertě v Mělníku, když jsme hráli na vinobraní, tak tam taky přišla parta skinheadů jako vyloženo na nás, Tomáš ty vole, von zas byl jako takovej extrémista, jo, prostě...v tom Mělníku se najednou sebral a skočil z toho pódia mezi ně a začal se s nima rvát, ale jako normálně natvrdo. Tam jednoho napálil pěstí...no a já jsem si říkal, že takhle to nemůže dál pokračovat, to dopadne špatně. No a na základě tohohle ta kapele pak skončila, protože...my jsme už neměli dál chuť v tom pokračovat. Tomáš ten chtěl dělat úplně jinou muziku. No a protože jsme neměli šanci z toho vystoupit a jako hrát pro víc lidí, než jenom prostě pro ty skinheady, to dopadlo taky tak, že jsme hráli v Praze v klubu Ládví - pěnej článek taky o tom napsal tenkrát Pokorný – tam už Tomáš hrál i se svojí novu kapelou, Krucipiskem...no a hráli, ještě tam hrál Fanánek – tenkrát s Hágen Baden, Krucipisk, no a my jsme to ani nedohráli, protože tam skinheadi vyrazili na pódium, že nás zmlátěj...(smích) tak jsme říkali ty vole nejvyšší čas skončit.

Proč tam došlo k tomu konfliktu?

No já nevím...tam někdo zařval, že se skinheadi liberecký styděj za to, že jsou z Liberce...no a to víš, to zas Hájíček začal něco na ně, takový slovní přestřelky. Pak se začali sápat na

pódium, tak jsme říkali serem na to... Takže celá naše kariéra skončila na tom, že jsme se vlastně stali skinheadskou legendou.

Chodil jsi tenkrát na nějaký koncerty?

Chodil, hlavně v Praze, když jsem byl na vejšce, tak jsem chodil na co šlo. Ale zas těch koncertů tenkrát moc nebylo, jo? To zas bylo výhoda, že každé ten koncert byla vzácná...to byla událost. Dneska zas, tím že toho je strašně moc, tak lidí na nic nechoděj a jako mě to pak mrzí, když vidím, že ty kluci a ty kapely hrajou před prázdným publikem, tak mě to strašně mrzí. Tenkrát, když si vzpomenu...opravdu když byla akce, tak to se rozkřiklo a sjeli se lidi z celý republiky.

Vzpomínáš si, že by na těch koncertech docházelo k nějakým konfliktům mezi skinheady a punkery?

Tenkrát ne. Tenkrát skinheadi nebyli. Jo jako, většinou byl...žádný konflikty nebyly. Nepamatuju se, že by se to tenkrát nějak porvalo, nebo (pauza) Teďka třeba, když jsem četl různé články na internetu, když jsem sháněl nějaký informace, tak někdo psal, jako v nějaký recenzi, že tenkrát nebyli skinheadi, ale že už tenkrát byli jako nějaký militantní punkeři, jo. Já nevím no, jako je to možný, že už tenkrát se to tak nějak dělilo, ale pořád to byli punkeři, že jo, chodili oblíbený jako punkeři, chovali se tak...

Myslíš, že se v něčem odlišovali? Názory, postoje, muzika?

Hele, já osobně si myslím, že vždycky prostě přijdou vlny, móda. Ty, co byli punkeři a zjistili, že najednou na západě existují nějaký skinheads, tak se předělali na skinheads, ale...jako ty první skinheads, co byli v Praze, to byli okolo Dana Landy a Malečka? a já nevím, tenkrát i Fanánek...to si myslím, že byli takový ty první v Praze. Ale...to byli spíš takový ty intelektuálové, voni to brali spíš jako.... Podívej se dneska na Landu. Já to do dneška nechápu. Já s tím Landou mám problém. Já když ho vidím – a viděl jsem ho teďka v televizi, jak běžel ten dokument o něm – prostě mě to přijde až takový směšný trochu...on se k tomu teď taky moc nehlásí, jako když ho nutěj, aby řekl jak to tenkrát s tím Orlíkem bylo, a von „á já, vy se mně zas budete ptát, co bylo před 15 lety...von se toho taky nezavím, ty nálepky. Von prostě není schopnej říct, jo stálo to za hovno, byl jsem blbej, jo to von neřekne, protože by si zneprátelil ty svý bejvalý kamarády. Von tohlesto nechce udělat, ale na druhou stranu prostě cejtí, že už se s tím jako nemůže nějak ztotožnit. Pro mě to je takovej zvláštní člověk, že...my jsme to vždycky brali s humorem – když se podíváš na obal ty naší desky, tak to je prdel, my jsme si z toho vždycky dělali prdel. Kdežto voni ty kluci to brali vážně. Ten Dan Landa ty vole...smrtně vážně všechno, ta čest a tohleto...(smích) Já nevím no, mě prostě tohleto je cizí. Já mám rád ten humor, třeba toho Čtvrtníčka, ironii...ale von to bere smrtně vážně, že von prostě v kápi a to...zakládá někde nějaký řád.

Jakou myslíš, že tenkrát sehrál Orlík roli?

No tak to byla tenkrát asi opravdu první skinheadská kapela. Já si myslím, že my jsme nebyli skinheadská kapela, ale naopak oni byli skinheadská kapela...jenom tím stylem hraní, tím zvukem a samozřejmě téma textama. Ale i oblíkáním, protože třeba my jsme jako skinheadi nikdy nechodili, kromě Tomáše v tom období, kdežto voni od začátku to brali jako skinheadství, že jo...voni jako ty bombry a tohleto...to byla vyloženě jejich image. A...oni to uchopili za ten konec...za ten správný konec toho skinheadství, oni opravdu byli skinheadi.

(smích) Ale na druhou stranu my to přišlo takový divný, protože ty kluci nebyli hloupí. A třeba u toho Davida Matáska dodnes nemůžu pochopit, jak ten se k tomu dostal. Takže mě to přijde trošku jako rozpor v tom. Ten Landa asi...no myslel to upřímně (smích), jako Gross (smích)...takže Orlík to byla první opravdu skinheadská kapela. Jednou jsem se dokonce dočetl v jednom rozhovoru, prej že jsme je inspirovali my, jako k založení kapely (smích).

Rozhovor č. 2

Iniciály: T.P. **Pohlaví:** Muž **Věk:** 36

Vzdělání: S.O.U. – bez maturity

Profese: dělník

Rodinný stav: ženatý, dvě děti

Datum a místo konání rozhovoru: 26. 11. 2005, Rychnov u Jablonce nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ před rokem 1989 jako punker. Hrál v několika punkových skupinách (*Kukavůz, Trambus, Amimo provoz*), ale také ve skinheadské skupině (*Protest, později Patria*), dnes má blíže ke skinheads, ale sám se za skinheada nepovažuje.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v restauraci v dobré atmosféře. Na položené otázky respondent aktivně odpovídal a o dané téma jevil zájem. Respondent mi zapůjčil svůj deník, mapující činnost výše jmenovaných kapel (včetně výstřížků z novin a řady zajímavých postřehů), ze kterého je možné citovat.

Jak jsi se dostal k punku?

Samozřejmě dostal jsem se k tomu náhodou, když jsem od kamaráda dostal kazetu Exploited, což bylo někdy v roce 1986. Když jsme začali s kapelou, tak se to tam hodně odrazilo.

Nevíš odkud kamarád tu kazetu získal?

Určitě z ciziny, přes nějaký známý. A vím, že říkal, že má koženou bundu s nápisem Dead Kenedys, a že je honili policajti samozřejmě. Takže on už to musel znát ještě daleko dřív.

Inspirováni Exploited jste pak začali s hrát s kapelou?

Ze začátku ne. Ty úplně první pokusy to byl underground, minimalismus. Tak '88 rok. Pak přišel do kapely Strouhal a rozjeli jsme to v tomhle stylu (punk), asi tak v '89/'90 roce. To už jsem tak chodili i oblíkaný: kožený bundy, kanady. (smích) kanady, protože jiný boty nebyly v té době. Vyholený hlavy, kohouty.

První impuls teda byla muzika.

Jo, první impuls byla muzika a pak hlavně vystříhaný a to číro. Sám jsem vyloženě postavený číro neměl, ale vytepanej jsem byl hodně. Měl jsem dlouhý vlasy a nechal jsem si vlastně pruh. Ty vlasy normálně splývaly.

Jaká byla reakce okolí na vaší image?

No, reakce asi normální. (přemýšlí)

Měli jste nějaký problémy s policajty?

Ne. Akorát jednou ve zkušebně jsme měli... jak bych to řekl, ve zkušebně byly počmáraný zdi. V 5. květnu (ulice), v cikánský čtvrti. Tam jsme zkoušeli a snad pomalu rok nebyl žádný problém, v klidu. Muselo to bejt samozřejmě slyšet, cikáni to museli taky slyšet. Kytarista potom nějak odešel od rodiny, od mámy a bydlel u Kalpy v rozpadlím baráku. No odešel od mámy, jako správnej pankáč, rebel. Ten zkoušel s námi. Taky tam byly nějaký nemoce, jako zlomení ruky a tak, aby nemusel do práce a mohl zkoušet. Na a jednou, to snad bylo právě nějak dopoledne, mi vyprávěli, že zazvonil zvonek, tak šli dolů, mysleli, že to bude asi kontrola, protože byli nemocný. Otevřeli dveře a tam kriminálka. A cikáni z protějšího baráku (volali) „tady jsou, tady jsou“, tak tam vlítli a udělali šťáru, že se tam skrejvaj pankáči a skinheadi. 50 prej údajně. Tak to prohledali, no samozřejmě všude nastříkaný „áčka“ a takovýhle věci, no a nenašli samozřejmě nic. Tak to bylo asi takový, ale byl klid. Pak už jestli nás hlídali, to nemůžu říct, to nevím... No chodili jsme tak a připadali jsme si jako nejsilnější v Jablonci. Takovým tím oblíkáním.

Kolik vás tady bylo?

Začínali jsme jako kapela – byli jsme čtyři. No a pak začali chodit známý. To bylo taky zajímavý, že ... měli jsme zkoušku nějak o víkendu a oni se to nějak dohmátli. My jsme měli zavřino a oni tam vlezli oknem do prvního patra. Byla zkouška, samozřejmě pauza mezi písničkama, tak ticho a vedle v místnosti nějaký šramocení. My jsme měli strach, že tam na nás přišli nějaký cikáni. A né. Místo toho tam stáli nějaký kluci, že se jim to líbí, že si to přišli poslechnout.

Vy jste je neznali?

Ne, neznali. To až potom. Tehdy to byli normálně cizí lidi. Já nevím přesně jestli to byl zrovna Standa, ale byl tam ten Patrik Vrba a tím to vlastně začalo. Takže potom se to stupňovalo, tak kolem dvaceti lidí.

To už jste měli jako kapela veřejně vystupovali?

Ze začátku ne. První koncert byl vlastně až v tom Trutnově, tam bylo mraky kapel. Piráti, N.V.Ú. Všechny možný žánry. Od toho undergroundu, přes rock, až po ty Piráty – ty hráli převzatý věci, a techno, no to se nedá říct, že to bylo tenkrát techno – prostě dvě kytary, klávesy... takový dobrý, dobrý to bylo. Na koncertě bylo narváno. Atmosféra dobrá. No, my hráli jako poslední, takže špatný. Tady (v Jablonci) jsme měli tak 15 – 20 známých, který chodili do zkušebny; tam se pilo mraky vína. Vstupenka do zkušebny bylo čůčo.

Znali jste punkery z jiných měst? Měli jste s nimi nějaký kontakty?

Kromě těch „envéček“ jsme nevěděli o nikom. Tady se pořádaly akce – jako třeba jak jsme hráli na těch Vrkáčích – to byly akce, kde se hrály různý styly, takže takový ty místní kapely. Po revoluci to bylo takový uvolněnější. Koncert si mohl udělat, kdo chtěl. Byly prostě prachy, nebo se řeklo dohodou, my si tady uděláme akci – máme volno, vy si vezmete prachy za pití, takže na tom asi nebyli škodný ty čišníci, takže to povolili. No a sešlo se čtyři pět kapel vždycky a všechny žánry, od toho rocku, po punk...

Před rokem 1989 tady byly nějaký koncerty?

Ne, vůbec. Takovýho ražení vůbec nic. My jsme sice hráli před revolucí, jak jsem říkal, začínali jsme tím undergroundem, ale to bylo jen ve zkušebně. Já měl tenkrát taky trošku strach. Co kdyby sousedi něco slyšeli, že tohle atd.. No ale brzo byla revoluce. I když už před ní to bylo takový uvolněnější. To byla vlastně ta perestrojka.

Chodili na vaší (punkovou) kapelu nějaký skinheadi?

Ne. Ne, to tady tenkrát vůbec nebylo.

Kdy jsi poprvé slyšel o skinheadech?

No, když jsme začali víc hrát (tak v '90) tak jsme sehnali z Prahy první nahrávky Tři Sester a Orlíku, samozřejmě i Šanov, FPB a takovýchle kapely. To najednou prostě někdo přitáhl až sem do Jbc. No a samozřejmě Orlík: skinheads, holá hlava, těžký boty... No ale to vlastně taky byly soukromý nahrávky, protože...taky to muselo být někde ze zkušeben, ale kvalitou už mnohem lepší, než z našich zkušeben. Tři Sestry vlastně nikdo neznal, to až někde po tom roce, roce a půl vyšla deska a byli známý. A že takhle odbočuju, tak v těch Scenreportech a Ákontrech, tam jsem četl rozhovory s Fanánkem a právě, že hodně taky spolupracovali s Orlíkem. V Á konra pak Fanánka hodně pomlouvali, že se s nima spolčil. No, já nevím, snad ten Standa byl první, kdo tady chodil s holou hlavou. To bylo až po revoluci. Byla to hodně omezená skupina lidí.

Jak jste se skinheadama vycházeli?

No tam se to dřív ještě nějak neformovalo. Tam prostě, ať přišel kdokoli, jo věděli jsme, jo dejme tomu, je nakrátko ostříhanej je to skinhead, ale přišel na nás, nebo prostě motal se kolem nás a bylo nám to jedno. Pankáči a skinheadi v tý době ještě bylo jedno. Prostě jedna banda.

V čem byl tedy mezi nimi rozdíl. Image?

Já si myslím, že po tý revoluci se to uvolnilo, a tyhle ty se vyhledávali. Už názorově. Podle mě, tenkrát byly názory pankáčů stejný, jako názory skinheadů. Úplně to samý. Byli to extrémisti podle mě. Už jenom proto, že za komunistů se nesměli nosit dlouhý vlasy, pak najednou zase, kdo nosil kohouta nebo byl úplně vytepanej, zase byl špatnej. A proto jsem to dělal. Zase jsem se lišil od společnosti. Samozřejmě názorově, zase chytla mě ta muzika. Já to prostě takhle vidím, že za komunistů nesměli být dlouhý vlasy, a po tý revoluci taky, zase se lišit. Lišit se něčím. Dřív jsem taky nosil dlouhý vlasy, jako protest. Protest proti režimu, odlišovat se od společnosti. Nevím proč, ale bavilo mě to v tý době.

Asi to bylo to hlavní, co lidi spojovalo?

Asi jo.

A muzika?

Zřejmě. Jako proč by třeba Standa (skinhead) chodil na naše koncerty? Tak se mu líbila tahleta muzika, akorát že měl jinej účes. Zase to asi bylo tou muzikou. Lidi spojovala muzika, si myslím.

Jak jsi se dostal ke skinheads?

Ale já nemůžu říct, že jsem ten nebo ten. Já vlastně vyrůstal na punku, pak vlastně díky Standovi jsem se dostal ke skinheads a to mě drží do dneška.

Jaký byl ten hlavní impuls, že jsi od punku „přešel“ ke skinheadům?

No, to je těžká otázka... už tenkrát – jako pankáč jsem neměl rád cikány... Jednou jsem šel z kina a napadl mě cikán. Zničehonic. Myslel jsem si, že asi bude chtít cigaretu, takovej starej chlap. Pak šel proti mně a věděl jsem, že bude zle. Já jsem teda cikány neměl rád... pak už se to ve mně nějak zlomilo, šel jsem tak nějak od toho punku spíše k těmhle lidem (skinheadům), asi proto že mají radikálnější názory. Tenkrát se říkalo, že pankáči, anarchisti jsou jako s cikánama... jako zadobře a to se mi nelíbilo... Jinak jako nevím, asi díky tomuhle se to začalo formovat. Určitě jsem nebyl jedinej, koho cikáni napadli a vůči tomu je člověk takovej nějakej... proti tomu... asi bude rasista, bude skinhead, nebo někdo takovej.

Měli zpočátku punkeři a skinheadi nějak zásadně odlišný názory či postoje?

Ne. Tady asi moc ne. Možná to, že kdo byl skinhead, říkali jsme si, že z něho jde větší hrůza a radši se rve. Pankáči se tolik nervali. Pankáči, podle mě, tam šlo víc o tu módu, víc se odlišovat, asi ne tolik o ty názory. Tam se to asi nejvíc lišilo tou silou, jo, jakože ty (skinheadi) jsou drsnější, agresivnější. Pankáči ne, ty byly takový v pohodě, prostě anarchie – bylo jim všechno jedno. Aspoň my jsme to tak brali, že nám bylo všechno jedno, jako anarchisty. Chodili jsme tak a každěj nám může políbit prdel. Ale ty skinheadi, no asi to začalo na těch cikánech, trošku. Ale v době, kdy já jsem ještě byl pankáč, jsem skinheada jako nějakýho nácka nebo tak neznal, aspoň ne tady v Jbc.

Vnímáš nějaký zlomový okamžik, kdy se ten vztah začal měnit. Vyhrocovat?

Podle mě to šlo tak nějak postupně. Já nevím, že by se tady nějak servali. Že by tady ty dvě skupiny byli nějak proti sobě. Buďto jsem málo informovanej, nebo jsem nikam nechodil, ale my jsme v té době byli pankáči a drželi jsme spolu a ostatní nás nezajímali. Když nám chodili na koncerty mraky lidí, tak jsme byli rádi, ať tam přijde, kdo tam přijde. A vždycky prostě přišli na nás, tak se mezi sebou nervali.

Takže na koncertech nebyly žádné problémy?

Vůbec ne, tady určitě ne. Já jsem byl na Orlíku v Liberci a pohoda. A to jsem ještě měl dlouhý vlasy, to jsem nebyl vytepanej – možná jako pankáč. A to si nikdo nikoho nevyšímal. To byla jedna banda. Poprvý Orlík v Lbc – to byla hrozná událost. My jsme se těšili. Taky jsme byli někdo, že jdeme na Orlík. Tak jsem se na to vosek. Nebyly bombry, já neměl bombra, ale koženou bundu, spíš jako pankáč. A nikdo proti mně nic neměl. Ani jsem nepocítoval žádněj strach, že by nějaký skinheadi mohli proti mně něco mít. Měl jsem dlouhý vlasy, počmáraný kalhoty – měl jsem tam nějakou zed', nějaký „áčko“ a nikdo proti mně nic

neměl. Prostě to byl asi takovej svátek, že měl každej radost, že tam může jít. Ani si nepamatuju, jestli tam bylo víc skinheadů, nebo pankáčů. Zase to byla taková všehochuť. Tam byli i obyčejný lidi. Pro mě byl každej koncert svátek. Já šel na tu muziku a lidi jsem ani tak nevnímal. Všechno proběhlo v klidu. Samozřejmě nikdo nehajloval v tý době. A že bych já měl problémy s tím, jak jsem ustrojenej, to vůbec. Zrovna na tomhle koncertu.

Vzpomeneš si na nějaký konflikt mezi punkerama a skinheadama?

Tady v Jbc v podstatě až nedávno, při pochodu NSB, kde proti tomu šli pankáči. To bylo někdy v roce 2002. Toho jsem se neúčastnil, to jsem slyšel až v práci. Ale říkám, to bylo až teď. Ale do té doby jsem tady v Jbc nikde nic nezaznamenal. Vim, že Standa chodil, že se mlátil s náckama... no já jsem nikam moc nechodil, takže asi proto jsem neměl nikdy žádný incident. Ne že bych se tomu vyhejbal, ale neměl jsem ten pocit jít a někde vyhledávat konflikt, nebo někoho mlátit.

V čem myslíš, že ty konflikty spočívaly, byla v tom politika, nebo něco jinýho?

Asi ta politika. Tam musela bejt politika, tam nešlo o vzhled. Všichni podle mně...taky jsem nechápal, když vždycky psali, že skini jeli někde z hospody a zmlátili obyčejnýho člověka. Tak jsem si vždycky říkal, proč tohleto dělaj? Tady (v Jablonci) to bylo asi názorový. Standa je prostě takovej, že chce bejt jako...jako, já to nechápu, nerozumím tomu.

Vrátíme-li se nazpátek k tomu koncertu Orlíku, co myslíš, že tam ty lidi drželo pohromadě?

Já osobně myslím, že asi ta muzika. protože to byla tvrdá muzika, nebyl to žádný pop, tak na to chodili i ty metalisti. Ty lidi poslouchali tohle, protože v tý době tady vlastně nic kloudnýho nebylo. Ty lidi chodili na tu muziku. Taky se asi nebáli. Dneska už se možná bojej.

Jak byli prezentováni pankáči a skinheadi v médiích?

Já jsem to v tý době moc nesledoval, ale určitě to pomlouvali. Tak co dělaj dobrýho takovýhle lidi? Pankáči jenom dělaj bordel, nebo už zjevem odpuzujou. No tak o tom píšou. Ale to je asi i tím, že třeba nechápu ten postoj těch lidí, že choděj takhle oblíkaný. Proč choděj takhle oblíkaný? Asi maj jiný postoje, asi to je proti něčemu...

Jak to bylo konkrétně u tebe? Proti čemu, nebo komu byl protest? Rodiče? Režim?

Ne, rodiče úplně v pohodě. Je teda fakt, že v tý době už jsem tátu neměl. No a máma, co mohla se mnou dělat? Jako nikdy jsem nebyl ten „výkendák“, jako že bych se někde převlíkal. Už hodně před revolucí jsem chodil na zábavy – metalový, rockový. No pak jsem se ostříhal, přišel jsem domů a řekl jsem: mámo koukej, jsem se ostříhal. Máma: ježíšmarja, no a tím to zhaslo. Akorát že třeba lidi v ulici budou mít kecy, a tak. Pak k tomu přišla ta kožená bunda, ale vždycky jsem se snažil chodit čistě. Jako že bych byl někdy špinavej to ne. Jsem musel mít suprově čistý džíny, trika, upravený vlasy. Rodiče to určitě nebyly. Proč bych bojoval proti rodičům, že maj jinej názor, to ne. Spíš naopak to máma hodně tolerovala. No, proč jsme to teda dělal? Připadal jsem si jinej, možná silnější. Mě bylo 16 nebo 17 a připadal jsem si jako někdo. Prostě v tý době...no puberta asi. Jako na jednu stranu mě to taky mrzelo, že lidi třeba budou mámě říkat: koukejte, jak jste ho vychovala, koukejte jak chodí, on kouří,

ale cejtíl jsem se v ty dobe jinej, silnej. Podle me po ty revoluci se to vechno uvolnilo, dostaly se sem vechny ruzny styly, a kazdej si řikal, jo tak tohleto tady musí být, ale dneska už si myslím, že ty mlady kluci, skinheadi, náckové, že jsou takovy...no nemaj to v hlave v pořádku, nemožou mít. Ted' jsem sledoval kauzu toho Ābrady, co utekl z kriminálu, nikdy o nm nepsali, že je skinhead, ale když jsem videl, že má vytetovaný ACAB, vyholenej, nabašenej...tak jsem si řikal, no jó...ale to už musí bejt proste v...ale to už musí bejt proste v Āloveku. Už od mala. Asi to blby zázemí doma, nebo proste průserář... to se mi ale taky nelíbí na tehletech skinheadech, zas to беру tak, že jsou to skinheadi, že se mezi ně řadí takovyhle vrahové a tohleto. Je to divní. Pak to spadá vlastne na vechny.

Podíváš-li se na vyvoj punkovyho hnutí, připadá ti, že se nějak mění, formuje?

Nevím. Už nechodim na tyhlety akce, ale zdá se mi, že oni furt drej vsichni pospolu. Tam se mi zdá, že se to nějak neformuje. Možná tam jsou nějaky ty odnože, možná nějaky ty... Zase jsou to svým způsobem extrémisti, levicovy. Jedine tak, ale názorove jsou podle me na tom stejne.

A skinheadi?

Já už vidím jenom ty nácky, o niĀem jiným se nemluví v dnešní dobe. Me připadá, že už ani nejsou ty kališníci...že je jenom tahleta odnož. To, co ukazujou, tak mi připadá, že se hodne teďka formujou (náckové), fakt hodne, podle me. Furt jsou nějaky akce, furt to vystrkuje ružky. V Nemecku, na tom Slovensku – tam už se vubec nebojej, tam si chodí v uniformách, ale zase tvrde zakročili proti nim. A když ne policajti, tak lidi se postavili, nepustili je. ...Ale zase...urĀite jsou tu minimálne dva póly. Jedni náckové, druhy ty obyĀejny. A tyhlety druhy maj ten svj názor tech klasickych skinheads... a nejsou rasisti. Vidím tady dva póly.

Zpátky k Orlíku. Myslíš, že nějak ovlivnil podobu skinheadsky scény?

No asi jo. Asi tema textama. Asi tou písniĀkou „Bílá liga“...to nahnali a rozdělili to. Vždyť vem si kapelu, která je mediálne známá...má svoje stoupence...

Jak vypadala pvrodní image? Lišila se nějak punková a skinheadská image?

Kožený bundy a kanady. Roztrhany džiny a „áĀka“, samozřejmě skinheadi to už pak nenosili. Pak se to rozdělilo bombrama. Kalhoty se vohrnovaly, no...to bylo taky vsude stejny, že musely bejt videt boty vysoky. Akorát, že skinheadi pak nosili ty bombry. Ty tu ale pvrodne nebyly. Nosily se kožený bundy, klasicky vepřovice, co si sehnal po tátovi, dedovi. Ale to byla vzácnost. Taky mám jee dve doma. Taky samozřejmě úĀesem. PankáĀi pak chodili víc potřhany. Hodne roztrhany kalhoty, hodne poĀmárany: zdi, cihly, nápisy, placky. NejklasiĀtejší byl u skinheadů zelenej bombr. Potom, co kdo nosil...pak ty Āerny – to už se mi moc nelíbilo. Taky mám doma dva, ne tři, ale už se mi to nechce brát na sebe. Už se cejtím blbe. ObĀas si ho vezmu na sebe, ale na koncerty nebo tak už se mi to nosit nechce...

Myslíš, že dneska je bomber nebo těžky boty nějaky stigma?

Ne, naopak. Oni (náckové) to už ani nenosí. Dneska už mi to tak nepřipadá.

Poznáš od pohledu nácka?

Já už to beru podle ksichtu, jo. Může bejt klidně oblečejnej ve sportovním, ale vidím drsnej ksicht a nějakej podnět, nějaký malý tetování, kde bych poznal, že to mohl bejt on. Ale na první pohled se to nějak nedá poznat. Jako určitě choděj nějaký typy... Dneska chodí s holou hlavou kdekdo. Ale já to beru tak, že prostě když kouknu na někoho, a tak si řeknu: jiná móda. Oni maj zase specifickou módu, ale jinou. Už třeba nenosej...já furt třeba nosim Lonsdale, nebo něco takovýho. Už bych pomalu bez značkovýho oblečení nevylez. Ale, co je zajímavý...přijdeš do jinýho městě, někam a vidíš stejně oblečenýho, má na sobě lonsdale a řekneš si: aha skinhead, ale nevíš, jakej je, jestli je to nácek nebo ne... Ale prostě podle nálady...možná je to blbost, možná by to měla bejt slušnost, ale když vidíš někoho takhle oblečenýho, ačkoli jsi ho předtím nikdy neviděl, tak řekneš čau a on tě taky pozdraví, což je zajímavý. Ale nevíš...

Takový poznávací znamení?

Určitě. Jak jsi poznal pankáče? Buďto podle kohouta, nebo podle oblečení. A tam je to taky specifický. Dneska už ...no ale asi to vědí pankáči, stejně jako to vědí skinheadi, asi to poznáš...Taky se mi líbí A.C.A.B. a Hooligan... Jo, ale zase, někdo by si podle toho řekl, že jsem nějakej nácek, nebo...rasista. Těžko soudit. Když si vezmu třeba i Lonsdale na nějakej pankáčskej koncert, tak taky na mě budou koukat, kdo mě nebude znát, tak neví... tam jde o to, že se všichni asi dobře znaj ty sorty. Furt choděj jedny a ty samý lidi. To jsem poznal na našich koncertech. Jak tam přijde někdo jinej a má jinej názor, nebo někdo řekne, že támhleto je nácek, tak všichni jdou proti němu.

Říkal jsi ale, že na vašich koncertech většinou problémy nebyly, ne?

Až vlastně v nedávný době, když jsme hráli (4mimo provoz) v Liberci v Alkatrazu s Wojtylou, tak někdo přišel, že venku jsou náckové, že bude rvačka. Ale do té doby jsem nikdy nic podobnýho na našich koncertech nezažil. Vůbec ne za dob Kukavůzu, ale ani s Patriou... až tady v Liberci. Ale zase podle mě to byli mladý kluci, který se šli vyblbnout.

Když jste hráli s Patriou v Plzni, byli tam nějací pankáči?

Ne, vůbec. Byli tam jenom skinheadi. Určitě ne nikdo s čírem.

Ale tady na vaše koncerty chodili i pankáči, ne?

To podle mě záleží i na tom kraji, městě, jak tam spolu ty lidi vycházej. Protože na nás obvykle chodili, jak pankáči, tak skinheadi.

Rozhovor č. 3

Iniciály: M.Š. **Pohlaví:** Muž **Věk:** 31
Vzdělání: S.O.U. – s maturitou
Profese: nezaměstnaný
Rodinný stav: svobodný

Datum a místo konání rozhovoru: 5. 12. 2005, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ na počátku 90. let jako punker. Osobně se považuje za anarchopunka, dodnes je členem punkové subkultury.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v restauraci, v dobré atmosféře. Respondent na dané otázky ochotně odpovídal a o dané téma projevil zájem.

Jak jsi se dostal k punku?

No, já začnu ještě o něco dřív. Já jsem vlastně začínal na metalu, hlavně se mi teda líbil death metal a takový ty věci. Ale když jsem poprvý viděl třeba Honzu Strouhala s pilou na hlavě a s basketarou, tak to pro mě byl bůh v té době. Strašně se mi líbila ta image, to oblečení, číro a celej ten postoj...to odlišení se od týchle společnosti, a samozřejmě ta muzika. Tak tenkrát tady byli jenom máničky a diskofilové, tohle bylo najednou úplně něco jinýho. Sám jsem s punkem začal někdy v tom 90. roce, ale už vlastně na základce jsme měli nějaký ty nahrávky...pamatuju se, že v osmičce se mi donesly nějaký ty kazety: H.N.F., Plexis, Do řady, i když to byli Oi punk, že jo. Nejdřív to byly spíš ty český kapely. Pak přišli Sex Pistols, Exploited...pak přišli Dead Kenedys a ty mě úplně dostaly...bezkonkurenční kapela, lepší jsem v životě neslyšel.

Byly tady tenkrát nějaký punkeři?

No jasně, že jo. Tady v Jablonci mohlo bejt tak 15 lidí...to byli Kalpa, Stroužek, Miguel, Bourák, Pařas a tady ty lidi. S těma jsem se právě scházeli v hospodě „U kance“. Jó a ještě s Tomíkem, to byl pankáč z Prahy a ten měl vždycky hodně muziky, ten už je teďka mimo, ale tenkrát jsem hudbu sháněl převážně přes něj, no.

Fungovala tady tehdy nějaká punková kapela?

Jo, tenkrát tady byli Kukavůz a Tupá Parta, ale „Tupouni“ nebyl jako klasickej punk, to byla taková směs, spíš takovej bigbít. Ale jinak nic takovýho tady nebylo, takže se chodilo tady na ty kapely, no, a voni taky většinou hráli dohromady. Víím, že v Železném Brodě byla taková hardcore kapela „Z ruky do huby“, jo, na bicí hrál mánička, zpíval pankáč...to bylo někdy v tom 94. roce. V Liberci samozřejmě byli „Macháně“, ty už byli takový profláklý, ale jinak nevim, že by tam byly nějaký další kapely. Ale do Liberce jsem hodně jezdili za klukama pod garáže, tam se tenkrát slejzali tyhle lidi. Prezident, Vrabčák...toho pak přešel taxík, Maják...no to byli ty starý pankáči, se kterýma jsme se tehdy slejzali.

Tady v Jablonci jste měli nějakou oblíbenou hospodu, kde jste se scházeli?

No, právě „U kance“ v Rýnovicích, to tenkrát byla taková naše základna, no a pak samozřejmě Zebra, že jo, tak se pak občas dělaly i nějaký akce a tak.

Byli tady tenkrát nějaký skinheadi?

No, (smích)...já jsem v podstatě na tom Oi začínal. Tenkrát to ještě byla taková ta vlna Oi s punkem dohromady...takže se šlo třeba na Orlický Pásek, že jo (rok 1991)...to tenkrát ještě byla taková směs: pankáči, máničky a Oi dohromady. To bylo všechno tak smíchaný...taky v té době tady byli skoro všichni rasisti, že jo, než se to vytříbilo. Tenkrát to tam bylo tak spjatý, jo, tam ani nedošlo k žádný rvačce, nic. Vůbec...tam taky nikdo tenkrát nevěděl, kam vlastně patří (smích)...nikdo nic nevěděl. Ale tak rok dva na to, se to začalo třídit.

Kvůli čemu?

No protože plešky začali bejt náckové, začali hajlovat a už to bylo v prdeli, no. Já jsem šel hlavně do „áčka“, začal jsem se zajímat hodně o ten anarchismus a anarchopunk, no a odbočil jsem taky (smích). Pak se to dělilo i na hardcoristy, protože ty starý kluci, to byli hardcoristi převážně. No, ale jak říkám, nás s Bourákem spíš táhnul ten anarchopunk. Furt jsme ale byli jedna banda, jo, pořád jsme se dál stýkali. Hlavně jsme se furt vídali na Tupý partě všichni. Kukavůz, Tupá parta...ty byli spolu, že jo. Na Výstaváku, když hráli Kukavůz a Znouze tam byli taky všichni, že jo (taky rok 1991!!!)...a to už začaly problémy s náckama. To už začaly ty první nájezdy...Šanov, když tady byl, to už bylo hustý, no.

Myslíš, že na Šanov šli za muzikou, nebo se porvat?

Tam třeba byli dva plešouni, který chodili na všechny akce, který vysloveně jenom poslouchali, protože se jim ta muzika líbila. Jinak zbytek tam chodil jenom vyloženě se porvat, převážně Tanvalďáci, ty tam chodili provokovat. Vono takový to spojenectví, kdy chodili punkeři s plešounama, to trvalo fakt jenom chvíli, jo, já když jsem v tom začal chodit - přibližně v tom 90. roce, tak pak to trvalo tak jenom rok, dýl ne. Pak se to začalo srát a během roku to šlo všechno do hajzlu, začalo se to dělit... Pak už se rozjížděly novy kapely, že jo... Já nezapomenu, když přijel Dušan Henske z Německa, červený marteny pod kolena, ty vole...no a vod něj jsem tenkrát slyšel hodně německejch nazi kapel, protože jsem se taky samozřejmě zajímal o tu druhou stranu, abych věděl, proti čemu vůbec bojuju. Tenkrát to byla normálně punková muzika, texty ale samozřejmě samý hajlovaní a tak...No, ale von taky zkrachoval na fetu, začal smažit a byl v prdeli. Tak jako spousta dalších nácků. Nám vždycky vyčítali, že jsme feťáci a narkomani, ale my vždycky byli proti tomu. To, že hulim trávu, tak nemusím bejt hnedka feťák. To poslouchám do dneška. A znám spoustu starejch plešek, který hulili a chodili za mnou, ať jim něco dám.

Myslíš, že při radikalizaci skinheads sehrála roli nějaká kapela?

No určitě, určitě to odpálil ten Bráník, že jo, protože ten byl na tu dobu dost radikální. Nevím, jestli už tenkrát hrála i Vlajka, už si to nepamatuju, je to fakt dávno, ale ten Bráník to určitě hodně podpořil. Do té doby tady byli převážně ty vlastenci, ale pak se to začalo dělit. Taky tady byli redskins, že jo, levicově zaměřený skinheadi. S těma jsem se seznámil na punkovejch akcích, protože na ně taky jezdili. Ale ty byli spíš v Praze a tak, tady v Jablonci nikdy žádný nebyli.

Kdy se začali objevovat první SHARP?

Hele SHARPové ty přišli hodně pozdě. Ty se tady začali objevovat...no vlastně potom, jak zapichli Zdendu, to bylo někdy v 94. roce, nebo tak nějak. No a tenkrát vlastně Honza Prousek, to byl před tím taky anarchista jako prase, tak potom vlastně se začal měnit, a šel úplně jiným směrem...to byl jeden z těch prvních tady. Já jsem se tenkrát hrozně divil, ptal jsem se ho, jak to že se tak změnil...Je to asi otázka osobního vývoje, no. Člověk se vyvíjí.

Znáš nějakého dalšího punkera, ze kterého by se stal skinhead?

Ty jo...to je těžká otázka docela, to bych musel trochu zavzpomínat. No, ten Honza samozřejmě...a co takhle vím, tak z blízkých známých nikdo. My jsme většinou byli pankáči, nebo hardcoristi. I když třeba takovej Pěťa Jandůra z Brodu, ten o sobě vždycky prohlašoval, že je Oi punk, a ten s tím takhle začínal. Nebo třeba Ondra, ten byl taky vždycky takovej Oi punk, jinak nevím. To spíš z některých nácků se stali SHARPové, to spíš.

Jak bys popsal vývoj punkový scény, jak se dělí, atd.?

No podle mě, zpočátku byli pankáči dost rasisti, táhli to s pleškama. Pak se to začalo vyvíjet, objevili se čistý pouliční punks, pak anarchopunks, no taky takový ty socky...ale to podle mě nejsou pankáči a jenom punku dělaj ostudu. Já je prostě nemám rád. Taky jsem zažil nazi-punkáče. To už bylo dýl, bílý číra, bílý tkaničky, hajlovali...a jako ty jsou tady dodnes, ale minimálně.

Měli jste s místními nazi-skins nějaký konflikty?

To spíš, když přijeli tanvalďáci...ty byli takový... Ale jinak my jsme se tady všichni znali v podstatě odmala, takže jsme se spíš míjeli. Jako taky to tady bylo jeden čas hodně hustý, takže to jsem spíš jezdil do Liberce, tam byl klid. Tam jsem jezdil právě za Prézou a tak, tam jsem se slejzali „U koně“ nebo v „Továrně“, což byl tehdy asi nejlepší rokáč. Tam to bylo celkem v pohodě v tom Liberci. Když tady byly problémy, tak v Liberci byl klid, pak během tří let se to úplně obrátilo...v Liberci začali bejt brutální boje a tady byl klid. Potom to v tom Liberci bylo mnohem horší, než tady. Taky dost těch starší lidí si nechalo zarůst hlavy nebo sundalo číro...já se jim popravdě ani nedivím, protože tam to bylo fakt vo život. No, já jsem pak začal hodně jezdit na demonstrace, takže jsem byl hodně v Praze. Nějakej čas jsem pak taky squotoval...a tam už třeba tenkrát jezdili ty SHARP (asi rok 1994). To byli kluci ze Dvora Královýho a s těma jsme úplně perfektně vycházeli, ty normálně s námi chodili na akce, dokonce s námi squotovali, jo. To bylo úplně super, ty lidi tam spolu drželi a bylo úplně jedno, jestli jsi áčkař, nebo SHARP. Tam tenkrát náckové dělali nájezdy na squat, ale my jsme drželi pohromadě, prostě jsme si to spolu ubránili. Na koncertech to samý, tam fungovala ta soudržnost, to bylo mnohem lepší, než tady v Jablonci.

Kdy se začali objevovat skinheadi třeba na Antifestu?

No, vlastně tenkrát, když to začínalo...když to pořádal Štěpán z N.V.Ú., tak na těch prvních třech akcích byli víceméně jenom pankáči a máničky, no, pak se tam začali objevovat ty první SHARPové, tam jezdili třeba ty kluci ze Dvora...pak jsem poznal nějaký kluky z Mělníky, ty taky tenkrát byli něco napůl mezi punkerama a skinheadama...jo, tam třeba jeden z nich byl

plešatej, hlásil se ke skinheadům, nosil bombra a na zádech áčko (smích), ale nebyl to redskin. No a takhle se to začalo rozvíjet. Potom už jich tam bylo každéj rok víc a víc. Ale taky tam jezdili náckové a bylo těžký se v tom vyznat v tý době.

Myslíš, že dnes je možné od pohledu poznat nazi-skins?

(Přemýšlí)...no, většinou podle toho, že má urbana nebo urbanový kalhoty, jinak se v tom těžko vyznáš. Když ho neznáš osobně, tak je to těžký. Můžeš ho poznat podle nášivky, nebo různých nápisů, ale jinak těžko. Jo, to spíš poznáš, že je nějaký plešoun SHARP, jo, když vidíš jaký má placky, nášivky a tak. Taky převážně náckové nosej bílý tkaničky, ale...podle toho to už dneska taky nemůžeš brát...dneska spousta skinheadů nosí bílý tkaničky...takže je to dost těžký. Snad podle oblečení, podle různých značek, ale zase, vono se to tak prolíná, že se v tom kolikrát sám nevyznám. Jako třeba nechápu fotbalový hooligans...co to je? Jsou to náckové, jsou to skinheadi, nebo co jsou zač? Jo, voni se často jako skinheadi oblíkaj, ale tvrdí, že skinheadi nejsou. Většina z nich se schází s náckama, ale tvrdí, že jsou pro nim...jo, tomuhle já nerozumím. Třeba když tady vlezu do Budvarky, tak tam seděj mladý kluci, který o sobě tvrdí že jsou vlastenci, že to jsou hooligans, a že nesnáší nácky, ale přitom s nima chodí na fotbal...to už je zase takovej chaos teď, v týhle době.

Myslíš, že v dnešní době funguje spojení punkerů a apolitických skinheadů?

Jo, já si myslím, že jo. Ale taky je to vo tom, jak se ty lidi znaj. Já třeba, jako starej anarchista, kdybych přijel někam do Brna na skinheadskej koncert, tak bych taky mohl dostat do huby, ale nestane se to, protože mě ty lidi znaj. Ale jinak myslím, že to funguje, protože dneska ty pankáči vědí, že nejsou jenom náckové, že jsou i jiný skinheadi, že jsou apolitický, že jsou třeba SHARP, a že jsou v pohodě. Ten, kdo se o to aspoň trochu zajímá, ten to ví, že jo...punk je taky styl života, takže pokud tak žiješ, tak se taky o ty věci musíš pořád zajímat...proto taky nemám rád asociální punks, to jsou normální zmrdi, který akorát sockujou a fetujou. Já je fakt neberu jako pankáče, ty jenom dělaj ostudu punku.

Liší se nějak současná punková scéna, od té z 90. let?

Dneska to maj všechno jednodušší, mnohem jednodušší, protože vědí...voni se tím nemuseli prokousat. Všema těma stylama, atd. Oni vědí, co jsou SHARPové, my jsme to museli poznávat, vědí, co jsou náckové...mají mnohem víc informací, muziky, časopisů, než co bylo za nás.

Rozhovor č. 4

Iniciály: J.P. **Pohlaví:** Muž **Věk:** 30
Vzdělání: SŠ – s maturitou
Profese: majitel obchodu s punkovou a skinheadskou módou
Rodinný stav: svobodný

Datum a místo konání rozhovoru: 1. 2. 2006, Liberec

Charakteristika respondenta: Respondent pochází z Tanvaldu v Jizerských horách (Tanvald je dodnes znám silnou „nazi-scénou“. Na konci 80. let „začínal“ jako punker. Při jedné rvačce byl vážně zraněn nazi-skinheady. Od první poloviny 90. let se považuje za apolitického skinheada. V rámci „scény“ je nadměru aktivní: pořádá koncerty, vydával fanzin, je majitelem obchodu se street módou.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal u respondenta v práci (obchodě). Respondent o dané téma projevil zájem a ochotně odpovídal. Poskytl mi řadu tištěných materiálů (fanziny atd.).

Kdy a jak jsi se dostal k punku?

Tak to bylo úplně jednoduchý, že jo, to bylo přes mého otce.

Přes tátu?

No jasný. Asi tak v '88 roce přes nahrávky starejch bigbítovějch, metalovějch a punkovějch kapel, že jo, jako AC/DC, Kiss, Iron Maiden, no a dále tam měl nahrávky Plastic People – starýho undergroundu - a Visacího zámku. Přes tohle, no. A vlastně přes mého kamaráda, že přes Lubana „Tanvalda“, ten právě měl bratránka vlastně z Visacím zámku.

Takže k punku jsi se dostal přes muziku?

Pouze přes muziku. Ne přes postoje, přes názory, to přišlo až později. Že jo, to dojde každému člověku...že člověk se formuje, vyvíjí, takže přijde na to sám. Čteš různý tiskoviny, takže přicházíš...zjistíš, co a jak.

Co jste poslouchali za kapely, co tady bylo k mání?

No stará česká punková scéna. Především H.N.F, S.P.S, Novodur, Kečup 64, takový ty starý kapelky, no. A ze zahraničí to byla klasika, to byla spousta kapel, i když ta dostupnost moc nebyla, buď něco co někdo dovezl ze zahraničí, nebo undergroundáci, co tady měli...hlavně to byly Sex Pistols, Exploited, G.B.H...a Ramones – klasika, no a plus Clash a Dead Kennedys.

Kolik tady bylo punkerů?

To je těžký, tam kde jsem se pohyboval já, to bylo kolem 20 – 30 punkerů, ale to bylo v okruhu 50ti kilometrů, že jo. Těch čistokrevnejch, který to prostě měli v srdci. Čistokrevný punkeři, žádná levice, ani pravice.

Jak jste chodili oblíkaný?

No tak klasika, ne. Vždycky se tady razilo heslo „udělej si sám“, že jo, protože tady nebyly prostředky, abys mohl koupit koženou bundu nebo křiváka, jo, jak je to teďka, že prostě jsou a v krámě si zakoupí hadry, maj velkej výběr a ještě nad tím vohrnou nos. My jsme si dělali trika sami, že jo, si nakoupil savo, atd. nebo sis něco načmáral po vzoru vlastně zahraničních punkerů, který si to kupovali. Tady to byl určitěj protest, určitěj postoj, že jo, abys ses odlišil od společnosti.

Odkud jste brali inspiraci, vycházeli nějaký časopisy, články?

Tiskoviny? Jo, těch vycházelo mraky. Jeden z nejstarší takovejch těch disidentů Štěpán Stejskal, že jo, toho znáš i ty, tak ten vydával dva kulturní časopisy...jmenovalo se to...Punková revue, a vydával vlastně přímo i punkový fotobooky a tam bylo dobrý, že vlastně tam byli i rozhovory se skinheadskou scénou, že se to prolínalo. Plus tady vycházel vlastně první Oi zin Bulldog, že jo.

V tom roce 1988 už tady byli nějaký skinheadi?

No tak jako byli jako, konkrétně hlavně tady na Liberecku se to motalo okolo kapel jako Hubert Macháně a tyhle, na Tanvaldsku nic takovýho nebylo, že jo. Na Jablonecku maximálně okolo Standy, že jo. Tam něco rozjížděli.

Jak spolu tenkrát (rok 1988) punkeři a skinheadi vycházeli?

Tenkrát? No jednoznačně chodili spolu, protože měli jednoho společnýho nepřítele, to byl státní režim, kterej ti vlastně nedával svobodu slova, projevu, oblíkání, ve všem...takže to fungovalo, že punkeři a skinheadi razili heslo „punk and skins united“, i když tenkrát se tomu tak ještě neříkalo. No a inklinovali k tomu undergroundovému hnutí, že jo. To bylo jediný hnutí, který jim otevřelo dveře, vlastně tak jak to vím z paměti, co jsem četl, ale je to pravda, sám jsem se takhle s pár lidma setkal a určitě ti něco podobného řekli i kluci. To se tenkrát všechno scházelo na statcích, po hospodách, že jo, atd. No ale po rozdělení, nebo vlastně jakmile padnul společnej nepřítel, že jo, když to řeknu takhle jednoznačně, tak se to potom začalo dělit různě. Začala tady bejt taková ta tvrdší scéna, ty projevy vole, já nevim...

A co skinheadi, dělili se před rokem 1989 na nějaký proudy?

To byla jednotná scéna, no. Měli jednoho úhlavního nepřítele, že jo. Takže jako nebyl důvod, aby se dělili, členili. Ale jako hlavně to byla i nevědomost, protože lidi nevěděli, že může bejt víc frakcí, že jo, jako jsou teďka RASH, SHARP, Scooter Skins, a já nevim, co ještě.

Kdy jsi poprvé slyšel o skinheadech?

No já vim, že kdysi dávno jsem četl článek ve 100+1, to bylo asi v '86, no a tam o nich psali, že to nejsou jenom rasisti, ale že vole taky holdují černošský hudbě, ska, reggae, jenže v té době jsem to ještě neznal, vůbec jsem nevěděl, co to je. To sem přišlo až později, vždyť to víš sám dobře, že ska, reggae, se tady rozjelo až tak v '95, že jo, což málokdo věděl tady o těch kořenech...taky žádný informace tady o tom dřív nebyly, sice vycházely nějaký ty časáky, ale tam nebylo nic konkrétního o tady těch věcech. Takže první takový ty náznaky z punkový a skinheadský historie atd., tak to poprvý vycházelo v Bulldogu a to bylo asi v '92. Tam se vlastně člověk mohl poprvý dočíst, vlastně o čem to je.

Kdy a jsi se stal skinheadem ty sám?

Když si sáhnu do duše, tak asi právě v tom '92, ale až v '94 jsem si oholil palici, do té doby jsem nosil číro. Protože není rozdíl mezi punkerem a skinheadem, že jo. To je vlastně tradiční Oi, takže...jako...

Co tě vedlo k tomu, že jsi se stal z punkera skinheadem?

No především dobrá společnost, pro mě. Dobrý lidi, dobrá parta, že jo. Dobrý čtivo. Chodili jsme spolu na fotbálek, do kina, měli jsme blízko i k tomu sportu, ale hlavně je to o lidech, o určitým postoji...prostě životní směr, životní filosofie...no tak...žádná politika, nic. Samozřejmě každý člověk musí mít politický názory, že jo, ale jako politika nepatří do tohohle kultu. Neměla by se tam tahat, ani do té muziky, no. O tom to je vlastně.

Vídal jsi se potom ještě s punkerama, scházeli jste se někde?

Tak já jo, já vždycky. Vono bylo dobrý, právě díky těm tiskovinám, že já jsem měl pohled z obou stran, že jo, zatímco spousta mých spolužáků se stalo tzv. neofašistickými skinheady, že jo, ne punkery, no ale já jsem chodil s punkerama a s hardcoristama. Normálně, ale i s metalistama. Tady na Liberecku ta scéna vždycky fungovala. Na Tanvaldsku ne. Tady to bylo vždycky silný zázemí, což třeba ani lidi z Prahy nemůžou pochopit, jak tady všichni mezi sebou můžeme vycházet. Jenže, když se koukneš do té historie, tak všechno to vychází od toho prázákladu – od té muziky. Od tohou soulu a blue beatu, atd. a z toho zase přes rock 'n' roll, punk, hard core, metal, death metal...no ale ve svý podstatě jsme všichni na jedny lodi. Máme podobný oblíkání, podobnej styl muziky, všechno...

Kdy se tady na Liberecku začala dělit skinheadská scéna?

No trhat a dělit? No tady asi v tom '95, docela dost silně. Protože lidi už se dozvěděli, že tohle a támhleto...no a s tím, jak tady bylo čím dál tím víc neofašistů, tak se tady rozjel i tzv. SHARP, no. Protože, když jsi chodil jako skinhead, tak jsi musel mít nějakou určitou nálepku a označení, aby tě lidi rozlišili vole od tuhle těch oblud, který vlastně přebralý veškerý naše hadry, že jo, pak tady chodili a mysleli si, že je to jejich význačná pravicová scéna.

Do té doby to fungovalo jak, bylo to bez problémů, nebo docházelo ke konfliktům?

No neé. No tak bez problémů to nebylo. Tak punkeři na tebe koukali jako na nácka, vole, cikáni taktěž, náckové tě zase nazývali levičákem, takže jako pro klasického skinheada to byla

vždycky horší situace, než třeba pro punkera. Protože punkeři, ty maj jasnou identitu, která je viditelná...klasickéj skinhead tak úplně ne.

Jak se na tebe koukali tvoji punkový kamarádi, když jsi se stal skinheadem?

Ty to brali v pohodě, protože věděli, že je to to stejný, díky muzice a takhle, protože spousta kapel, že jo, byly kapely tzv. street, že jo, a tam většinou hráli třeba dva skinheadi a dva punkáči...nebo jsou kapely, kde hrajou černý skinheadi, takže věděli, že tady nejde o žádněj rasismus, atd.

Stalo se ti někdy, že by tě jakožto skinheada nepustili na punkovej koncert, nebo naopak?

Ne, já jsem tohle naštěstí nikdy nezažil, takže jsem spokojenej. Tady na Liberecku, nebo třeba v Praze, vždycky bylo důležitý se pohybovat mezi správnějma lidma, takže mě se to nikdy nestalo. Já bych třeba nikdy nešel na žádněj neofaštickej koncert, protože tam by mě zastřelili hnedka u dveří, že jo. My jsem třeba pouštěli dva, tři neofašisty na koncert, aby viděli, o čem to je, ale pak jsme je stejně vyprovodili, vždyť víš, co se tady kolikrát dělo. Ale jinak, tady je tak stmelená scéna, že absolutně nezáleží na tom, jak jsi oblečenej, v uvozovkách, jaký máš názory...

Jaký je rozdíl mezi scénou na počátku 90. let a nyní?

Já se tomu docela směju, protože navzdory tomu, jak to dobře funguje, tak v dnešní době, když se koukneš, tak tady máš spoustu pseudo punkerů a pseudo skinheadů, spíš je to módní záležitost, já nevím...záležitost komerce, atd. Všichni chodí v prestižních hadrech, který stojí deseti tisíce...Dřív ty lidi, především to měli v srdci, že jo. V srdci, v hlavě, a bylo to o přátelství, o tom že sis mohl támhle posedět, vyměnit tiskoviny, nahrávky...chodilo se společně do divadla, do kina. Ale zároveň jsi ukazoval tu svoji rebelii...

Jak dnešní společnost vnímá skinheady?

Já bych řekl, že je to o něco lepší, ale je to jenom díky mediálním prostředkům, díky ČT1, ČT2, nebo díky tomu, jak se třeba tady dělají ty „Dny bez hranic“, kde ti třeba pustí dokumentární film o skinheads, kterej mapuje tady tu scénu, jak ve skutečnosti je, jak se třeba prolíná s punkovou nebo hardcorovou scénou...takže ty lidi postupně, sice ne ta starší generace, ani ta střední, ale spíš ta mladší začíná vlastně „rozumět“ těmhle dvěma kultům. Třeba viz skateboardová scéna, si dovolím říct, že to docela dobře mapujou, tuhle skinheadskou scénu, že vědí, že jsou i jiní skinheadi, že punkeři můžou fungovat s nima. Ale to vidíš i na koncertech kolikrát, že na koncert přijdou i skejťáci, že jo. V uvozovkách už je to zase nová vlna, novej dech punku. Tak jak to bylo třeba v Americe, kde punk oživila vyloženě skateboardová kultura.

Sám jsi pořádal řadu koncertů, změnilo se nějak publikum?

Taková jediná změna – z mého hlediska pozitivní - je, že tam začalo chodit víc klasických skinheadů. No, ze začátku těch 90.let tam byla většina punkerů a občas nějakěj metalák. No, a dneska řekl bych už tak padesát na padesát, s tím, že ještě na ty naše koncerty chodí i ta nová

subkultura, ty skateboardisti, snowboardisti... Taky je tady spousta mladých nových skinheadů, kteří třeba i dříve byli punkeři. Ale jak říkám, na tom nezáleží. Je to stejná revolta, ať máš na sobě špendlíky a řetězy, nebo ať máš těžký boty a oholenou palici, je to úplně to stejné.

Co si myslíš o „punk and skins united“ ?

No, myšlenka je to solidní. Především to opět odkazuje k muzice, k ničemu jinému. Myslím si, že bez té muziky by to ani nešlo, ta muzika hodně stmeluje. Jak říkám, tady v Liberci to funguje...i když to není takový čistokrevný, jak by si člověk třeba přál, jaký to bylo třeba dřív v Anglii, nebo ve Skotsku, to je takovej model úplně pro všechny. Ale tady to funguje taky docela slušně. Někdo do toho bohužel furt tahá tu politiku, no...lidi, který se nuděj a chtěj se nesmyslně zvyditělnit, takže zakládaj různé frakce, odnože, ale tím pádem se zase ochuzuje ta celková scéna.

Jsi majitelem obchodu se street módou, jací lidé zde nakupují?

V dnešní době už mladý lidi znají historii těchto značek, začínají je nosit, nehledě na vyznání, na svoji kulturu. Nehledě na to, jestli to je punker, skinhead nebo skejťák, chodí tam prostě i normální lidi...na druhou stranu je velký plus, že mnoho neofašistů od těchto značek upustila. Prostě zjistili, o čem to je. No tak maj svý značky, že jo. Jako třeba nejznámější je Steiner, Skandinávská firma – no tak ve Skandinávii je všechno dovoleno, takže taky největší odliv neofašistů z Německa, Anglie, atd. je právě do Skandinávie, tam si můžou dělat, co chtěj... No další taková profláklá značka byla Pit Bull, ale to je pouze dezinformace, protože Pit Bull je čistě motorkářská značka, ale je pravda, že tahle subkultura zase taky inklinuje k radikálním skupinám, takže tím ji vlastně zprofanovali taky, jenže to je těžký...

Stává se, že by si někdy punkeři kupovali typicky skinheadské oblečení, a naopak?

No jasně, přijde punker a koupí si Fred Perry, Lonsdale, Ben Sherman a vůbec tím nepohrdá, naopak o těch značkách ví... A rozhodně je logičtější, když vidíš punkera, který má na sobě Lonsdale, než když v tom vidíš nácka. Stejně tak ale i skinheadi nosí punkovou módu...to máš od různých náušnic, obojků, opasků s pyramidami, až třeba po barevný vlasy nebo kostkovaný kalhoty, i kilty (smích), že jo.

Jak se dělí současná skinheadská scéna?

Jsou tady – no vlastně jsme tady apolitický skinheadi, SHARPové, pak tu máme nějaký vlastence, ale taky silnou neofašistickou a neonacistickou frakci, pak skinheady, který silně tíhnou k fotbalu....

A punková?

Jednak tady máme čistokrevný punkery, pak tzv. Oi punkery, pak nějaký punkery, který jdou do RASH – zase další nesmysl, kterej vymysleli Američani, no a pak tady máme nějaký ty anarchisty. To je asi všechno, no, tak jednoduše....no ale taky tady máme takový ty zmrdy, který nevědí o ničem nic, no.

Myslíš, že apolitický skinhead vnímá svou identitu jinak, než třeba nazi-skinhead?

No určitě. Tahle naše scéna je úzce spojena s tradicemi, s minulostí...Člověk nemůže bejt jenom figurkou, všichni máme svoje postoje, názory, byť i politický, to jako stoprocentně, ale jak říkám, nesnažíme se to nějak projevovat navenek, v rámci scény. Jako jiná věc je, když je nějaká demonstrace, tak jdeš podpořit dobrou věc, ale rozhodně to není důvod, aby ses nějak politicky angažoval, vytvářel nějaký časopisy, jak to dělaj třeba neofašisté, atd. který ve všem viděj jenom politiku...a hlavně by si svoji uniformu měli zajistit nějak sami a nosit si ty svoje věcičky z 2.světový války, a ne zneužívat naši uniformu. Voni nevědí nic. Neznají historii, nevědí nic o našich tradicích... Mají jenom takový jednoduchý, naivní fráze, jako „zmlátili mě cikáni“, atd. Na druhou stranu, ty co nejsou úplně blbý a něco si o tom přečtou, tak kolikrát i časem přejdou k nám. V dnešní době, už si lidé jsou vědomi, že to je v podstatě obyčejný kriminálnícký hnutí, jo, tam jseš vlastně jednou nohou pořád v kriminále, váže to na sebe samý problémy, násilí, atd. Takže řada z nich sama časem zjistí, že to se skinheads nemá nic společnýho. Tam jde o to, že oni nemají žádný pořádný informace, voni maj jenom ty svý tiskoviny plný lží a polopravd. Já mám nějaký jejich časáky doma, a když si něco přečteš, tak vidíš, že kolikrát si ten redaktor předělává třeba i historii nebo mytologii ke svému obrazu, jo, že pak s nima dobře manipulujou těmahle prostředkama. Takže vlastně nemaj ani svý názory, sami se nesnaží, nevytváří, všechno maj nadiktovaný v těch úzkých kolejkách. V tom našem kultu Oi je to obráceně, ty se musíš rozvíjet, musíš vytvářet určitý aktivity, ale v žádným případě nesmíš znásilňovat, nebo omezovat lidskou svobodu, ale zároveň jseš pořád rebel.

Rozhovor č. 5

Iniciály: J.S. **Pohlaví:** Muž **Věk:** 33
Vzdělání: S.O.U. – bez maturity
Profese: skladník
Rodinný stav: ženatý, jedno dítě

Datum a místo konání rozhovoru: 6. 2. 2005, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ na konci 80. let jako punker. Byl členem první jablonecké punkové skupiny *Kukaviúz*, později hrál v bigbítové skupině *Tupá parta* a *Kokonínská komprese*. V polovině 90. let (po vojně) přestal být členem punkové subkultury a dále se o ni již více aktivně nezajímal.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v restauraci, v dobré atmosféře. Respondent odpovídal s chutí a působil otevřeně, o dané téma projevil zájem.

Jak jsi se dostal k punku?

No, já si myslím, že to bude taková vohraná písnička, že...že jsem se chtěl něčím vodlišovat (smích). Dneska, jak člověk stárne, tak spíš rád zapadám do tý šedi a dělám si to svý, ale tenkrát...tenkrát to bylo naopak, že jo. Dát naopak na odiv tu jinakost... a samozřejmě revolta, no... víceméně proti všemu. Mě tu tenkrát všechno sralo (smích). A jak jsem se k tomu dostal? No, já ti ani nevím. Přes kámoše to určitě nebylo, protože tenkrát tady nikdo takovej nebyl. (přemýšlí)...určitě to bylo nějak přes tu muziku, stoprocentně, ale kde jsem k tomu přišel člověče, to si fakt nevzpomínám...tenkrát se to samozřejmě normálně neprodávalo, takže...no, nevím, jestli to tenkrát někdo přitáh do školy, nevím...Každopádně poprvý jsem punk slyšel na konci 80., možná na přelomu 80. a 90. let, no. Dřív jsem se k tomu určitě nedostal.

Jaký kapely jsi poslouchal?

No, já jsem do té doby vyrůstal z Queenů, Abby a AC/DC (smích) a pak k tomu přibyli tady takový ty klasiky, no...Ramones...no, ty mě právě dostaly, protože to nebylo nic až zas tak moc tvrdýho a mělo to melodii. A to se mi líbilo, právě ta jednoduchá údernost, a to mě právě oslovilo...ohromně. No a jelikož můj otec v těch 60. letech tady hrával v nějaký kapele, hrály ty čaje, takový ty vodrhovačky, ale taky Beatles a tak, no a já – asi kvůli tomu – jsem už vod čtvrtý třídy chtěl hrát na baskytaru. No a později jsem si jí taky koupil a začal jsem si tak něco hrát...ale to jako ještě nebyl žádný punk, ale líbily se mi ty tvrdý kytary a melodický nápěvy.

Předpokládám, že jsi tenkrát těm cizojazyčným textům asi moc nerozuměl...

No v žádném případě. To bylo vyloženě vo tý muzice. Já to tak беру dodneška. Jako dobrej text určitě uvítám, ale... pro mě je nejlepší, když mě osloví ta muzika. Já jsem vlastně úplně první slyšel jenom cizí kapely...teprve potom jsem se dozvěděl, že i nás někdo hraje takovou muziku. To jsem do té doby vůbec netušil...že tu je něco jako třeba H.N.F. nebo Visáci. I když třeba ty H.N.F. mě tolik neoslovily, ty byly na můj vkus už moc takový vypracovaný, složitý – právě i v těch textech, to bylo spíš něco asi pro ty starší, vyzrálejší (smích). Na druhou stranu ty Visáče mám rád do teďka, protože to jsou chlapy s fakt vytříbeným humorem.

Jak to bylo s vaší kapelou?

No, si pamatuju, že když jsme tenkrát měli tu první zkoušku – to bylo v takový kůlně v Rychnově, v zimě a strašně tam fučel sníh – tak tam jsme se nějak sešli a zkusili něco společně zahrát přes jeden zesilovač, tak nějak, co koho napadlo...to ani nebyl jako punk. Pak jsme zkusili nacvičit pár věcí, něco do toho zařvat...a hlavně si to zapamatovat, což při těch vypitejch čůčech vůbec nebylo jednoduchý. No, ale časem se to nějak vytříbilo...a nebylo to špatný.

V té době tady fungovaly nějaké punkové kapely?

Ne, tady tenkrát nebylo vůbec nic. Fakt nevím o něčem takovým, fakt ne. A myslím, že kdyby tady něco takového bylo, tak že by se mi to hned doneslo, protože ta šuška...to funguje (smích). Tady v Jablonci nic nebylo, ale říkám mluvím sám za sebe, takže jestli někdo něco nacvičoval někde ve sklepě...ale ani o tom jsem neslyšel.

Kolik tady mohlo být tehdy punkerů?

Myslíš názorově, nebo ty, co i tak vypadali?

Spíš ty ortodoxní...

Málo. Málokomu rodiče dovolily vyholit si lebajznu a chodit s nějakějma řetězama...Prostě se koupila támhle ve frcu vepřovka za tři stovky, nějaký farmářky na nohy a...a tak to bylo, no. Pak tady byli takový ty, jak se jim říkalo, víkendový pankáči, co si jen tak to číro nalepilo cukrovou vodou ve sklepě, když odcházeli z domova a pak si ho zase hned smývali (smích). A byli takoví.

Tvořili jste nějakou partu? Drželi jste spolu?

Jó, to určitě. Takovejch možná deset, dvanáct, možná patnáct lidí, co spolu jezdili na koncerty na různý výlety...chodili do hospody, atd. no.

Měli jste tady nějakou oblíbenou hospodu?

No, my jsme táhli – my jsme byli jak kobylinky (smích). my jsme vždycky chvíli někde vydrželi, pak nás to přestalo bavit, tak jsme se zas přemístili někam jinam...No každé pátek byli takový pravidelný akce...a tam se strašně řádilo, no.

Jezdili jste taky do Liberce?

Jó, to taky, ale spíš takhle na ty koncerty. Pak když jsme se tam s někým sčuchli, tak se tam třeba zůstalo do druhýho dne, u někoho se přespalo...prostě taková ta vzájemná výpomoc.

Tady těch koncertů moc nebylo, to spíš se vobčas něco našlo v tom Liberci, no, třeba přijel Orlík, a tak se jelo i na ten Orlík, no. Taková znouzecnost, vid'. No občas hrozilo, že dostaneš přes držku (smích).

Jaký lidi byli na koncertě Orlíku?

No byli tam skinheadi...ale pankáči, pankáči samozřejmě taky. Ale v těžký opozici, no já nevím, tam mohlo bejt takovejch dvacet pankáčů dohromady a to třeba se s těma skinheadama ještě těch pár znalo...

Jaká tam byla atmosféra? Bylo nějaké napětí?

No, pro mě, tak jak já jsem to vnímal, tak bylo, protože...ty tanečky nejsou zrovna umírněný a pořád se obávat, že strčíš do nějaký hory, která ti jí flákne, no, takže spíš to bylo o tom poslechu zase...kterej byl teda fajn.

Došlo tam k nějakým konfliktům mezi punkery a skinheady?

Jo, určitě. No, klasika.

Kdy jsi se poprvé doslechl o skinheadech?

To bylo od jistý Vlasákový, to byla punkerka z Liberce...Ta tenkrát měla výborný číro, snad půlmetrový, v tý době prostě luxus, jo, protože tenkrát se tady na to nedaly sehnat žádný

přípravky. Dneska to je všechno paráda. My jsme si to barvili různě křídama... Vona byla fakt punkerka par excellence, dokonce se mihla i v tom dokumentu...vo tady tý kultuře, a pamatuju si, jak tam byla nafilmovaná, jak někde v Praze vylejzá z kanálu...to se mi děsně líbilo. No, tak ta mi tenkrát vo tom něco říkala. Já si akorát pamatuju, že už tehdy se mi to moc nelíbilo, akorát jsem si říkal, že ty skinheadi maj fakt hezký bundy, ty bombry (smích).

Kdy se tady začali objevovat první skinheadi?

Podle mě to bylo pozdějc....(přemýšlí)...myslím si, že pozdějc než ty pankáči, se kterýma jsem se stýkal. To bylo taky možná tím, že...ne že bysme byli vodříznutý městěčko, ale přeci jenom je to maloměsto a nemáš zas tak kontaktů, no. Možná to byli lidi, který se pođivali taky někam za mez a zjistili, že funguje taky něco jinýho, jo. Jak to třeba fungovalo v 80.letech, kdy to bylo krásně rozškatulkovaný na ty somráky, depešáky a diskofili a metaláky (smích). No, já nevím...jestli můžu plácnout, tak si myslím, že ty první tady byli až někdy v tom '91 nebo '92 roce, ale možná, že jsem si jich do tý doby jenom nevšiml...nevím.

Stal se některý z tvých punkových kamarádů skinheadem?

No, třeba právě Tomáš Petráčků...nevím, jestli se z něho stal skinhead, ale začal hrát ve skinheadský kapele.

Měli jste se skinheady nějaký problémy?

My jsme se spíš jen tak vočumovali...já myslím, že se to vzájemně tolerovalo, protože nebyly žádný velký skupiny. V jednotě je síla, že jo (smích)...a tam potom už to násilí jde snadno na povrch a z tý strany skinheadů...je, já je tak nesnáším (smích)...tam to většinou začínalo.

Co ti na skinheadech nejvíce vadilo?

No, to co mi vadí do teď, to jak se chovaj...no, klasicej příklad: já jsem skinhead a nemám rád cikány – mám k tomu třeba i nějaký důvody – ale když jdu sám a potkám jich pět, tak ani nepípnu, ale když je nás víc a von je sám, tak se na něj vrhnu...

Myslíš, že na počátku 90. let, punkery a skinheady ještě něco spojovalo?

Nevím, nevím o tom...já jsem choval sympatie ke dvěma skinheadům, jeden to byl liberečák, kterýho jsem znal z koncertů...to byla asi taková vzájemná sympatie, ani nevím, jak se jmenuje, jen jsme spolu vždycky prohodili pár slov. No, a ten druhej je Standa, ten se sice taky nevyhnul určitým nepříjemnostem, ale vím, že dodnes toho lituje. Každopádně musím říct, že kdyby byli všichni jako on, tak je tady dobře.

Zajímáš se dnes ještě o punkovou scénu?

Hm, ne. Teď už ne, ale...mrzí mě, že jsem prošvihl Visáče, protože i v týchle době to má pro mě furt hloubku a to nemyslím jako z nostalgie. Fakt si myslím, že je to správná muzika.

Do kdy jsi se aktivně zajímal o punkovou scénu.

No, já nevím...asi zhruba do té poloviny 90. let, pak se to ve mně nějak zlomilo. Samozřejmě v tom hrála roli vojna. Po té vojně...nevím, asi už jsem byl taky trochu někde jinde. Jako já jsem asi nikdy nebyl ten správný pankáč, já jsem byl vždycky spíš takovej ten dušínovskej typ, pouštěl jsem v autobusech bačičky sednout a tak (smích). Jo, vždycky mě sralo, když pankáči někde čmárali po zdech, takže já jsem asi nebyl ten pravej (smích).

To už mi o sobě prozradilo víc punkerů...

No, vono to tak totiž je. Já vopravdu nikoho takovýho neznám. Neznám žádný agresivní pankáče, to byli vždycky takový bodrý lidi...kór po pár lahvích čůča, no, to rozehřeje každý srdíčko (smích). Ne, vopravdu ne, násilníka mezi punkerama jsem tady neznal ani jednoho.

To je taky možná jeden z rozdílů mezi punkerama a skinheadama?

Jo, to asi jo. Je fakt, že voni jak se nalili, tak byli vždycky agresivní. Jo, zažil jsem to taky na vlastní kůži...seděli jsme u jednoho stolu v hospodě, nijak jsme se sice nebavili, ale normálně pohoda, jenže bylo to dobrý jen do té doby, než se ten dotyčnej nalil, no, pak jsem mu začal najednou vadit.

Rozhovor č. 6

Iniciály: L.S. **Pohlaví:** muž **Věk:** 30

Vzdělání: S.O.U. – bez maturity
Profese: dělník
Rodinný stav: rozvedený, jedno dítě

Datum a místo konání rozhovoru: 22. 12. 2005, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ před rokem 1989 jako punker. Dodnes je aktivním členem této subkultury. Je velmi výřečný a osobitý.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v bytě respondenta ve velmi dobré atmosféře. Zpočátku respondent odpovídal rád a obšrně (často však příliš odbíhal od tématu), některé odpovědi bylo tudíž nutné zkrátit. K dispozici měl několik diářů-deníků, které mapovaly první polovinu 90. let (koncerty, oslavy, různé akce, atd.) a řadu fotografií. O vztahu punkerů a skinheadů hovořil s jistou nelibostí, jeho odpovědi byly čím dál stručnější. Sám otázku vztahu punkerů a skinheadů označil za příliš složitou.

Kdy a jak jsi se k punku dostal?

K punku jsem se dostal přibližně kolem roku '88 a to v podobě vlastně nahrávek od nějakého distribuota někde z Teplic, od kterého jsme měli nahrávky, různých...jak tuzemských, tak i zahraničních kapel. Tak jsem poprvé slyšel legendární kapely jako Sex Pistols, Dead Kenedys, ale taky Tři Sestry. V té době to byl pro nás nověj zážitek. Rozhodně odlišením od metalu a od takovejch těch komerčních věcí...ale tenkrát tady ta kultura, ten punk byl spojeněj s tím, co si člověk mohl dovolit, jak mohl přijít oblečeněj pro vysvědčení na učiliště...

Jak jste chodili oblíkaný?

Ze začátku jsme si sehnali hnědý koženice – víš, takový ty vepřovice, ty jsme nosili v zimě, v létě, pořád...hodily se na přikrytí v noci, když člověk usnul někde na zábavě...taky se dalo na ně dobře čmárat... víš, různý ty „áčka“, různý názvy kapel, to bylo vžitý...to bylo vžitý už u metalistů, který nosily popsany džízky. Později se daly koupit nějaký nášivky, atd. Dřív jsme si museli všechno dělat sami...dělali jsme si trička, sháněli jsme barvy na textil, který byly drahý jako prase...a dělali jsme si sami věci, který nás napadli...rádi jsme se odlišovali. Byla to jak recese, tak i styl. Ačkoli byl punk tady tabu, už v té době bylo dost obrázků a článků o pánkánčích...ale i v televizi a dokonce i v kině jsem viděl dokument o punkerech v Praze.

Jak jsi vnímal roli státu? Co pro tebe znamenala anarchie?

Anarchie byla pro mě spíš rebélie. Je to a bude to rebélie. Hele, támhle na zdi mám hlášku od prvního českýcho anarchisty Ladislava Klímy, která se mi líbí: „Vše lepší se bez vyjímky ožirá“ Ale takhle to ve skutečnosti nemůže nikdy fungovat. Asi ne. Právní stát je právní stát a

tím to vadne. Jsme pod ochranou všeho možného a hlavně, když je tady mír. Kdyby tady měla bejt anarchie, tak si člověk musí udělat opevnění a bylo by to asi zase jako ve středověku.

Pocítil jsi nějaký represe ze strany státu?

Samozřejmě to tady bylo, ale myslím si, že to funguje i dneska – bohužel. Protože některý lidi si furt budou myslet, že to co člověk má na sobě a na hlavě...šaty dělaj člověka...a to tady bude asi furt. Jo, třeba ještě v '93 nás policajti nenechali přejít přes Václavák, jenom proto, že jsme měli číra a jeden z nás neměl vobčanku...

Konaly se tady nějaký punkový koncerty?

No, jelikož jsme v maloměstě... kultura tady vždycky nějaká byla a nebyl problém se na ni dostat. Ze začátku to bylo hodně spojený s metalistama. Pokud člověk zabrousil na nějaký vesnický zábavy...ty byly vůbec dobrý. No a pak, když se to přelomilo, když jsem začal pankovat, tak mě začali zajímat...třeba tady v Jablonci byl výbornej Kukavůz a Tupá Parta. No a samozřejmě, třeba když byl Hubert Macháně na Vápence v Liberci, to byla luxusní věc.

Co tam bylo za lidi?

Tam se pohybovali různý lidi. Tam byli jak náckové, tak i pankáči, ale tenkrát v tý době to bylo prostě spojený.

Myslíš, že to byli náckové? Jak se projevovali?

Byli proti černým, ale to některý pankáči šli taky proti černým a vyloženě se vyjadřovali rasisticky. Ale to bylo v tý době takový...

Kdy jsi slyšel poprvé o skinheadech?

Úplně na samým začátku, já si myslím, že to tady vznikalo společně. I když v tom si nejsem tak úplně jistej. Každopádně, už v tý naší partě byl jeden skinhead. Ale to rozhodně nemůžu říct, že by to byl nácek. Protože to se až časem rozvětvilo a rozdělilo – nechci říct politikou, ale...

Měli jste s nimi nějaké konflikty?

Konflikty byly, ale jako jenom takový narážky jako „ty máš nějaký áčko na bundě...“ Voni si hráli na velký vlastence, ale třeba cikány jsme nesnášeli všichni. Ale tam pak asi záleží i na tom, jak se člověk vyvíjí...jak se člověk časem mění. Já třeba, sám si to dneska viděl, se dokážu s cikánama bavit úplně normálně, protože pro mě to jsou normální lidi a...rasista jsem nikdy nebyl. V tý době tady byl ten rasismus strašně přehnanej a lidi dávali v tomhle ohledu skinheady a pankáče dohromady. I když je fakt, že řada pankáčů byla taky proti černejm...jo, vem si, že třeba Šantrůček z Šanovu v tý době zpíval „Převrátíme popelnice, vyrazíme na černý...“ Dřív to tak bylo. Bylo to přehnaný, ale bylo to tak...no a ty konflikty se skínama tady vždycky nějaký byli. Vycházeli jsme spolu tak nějak bídne, protože vždycky měli kecý proti áčkaření...ale to zas asi záleželo, jak v kterým městě...ale když pak člověk začal jezdit po tý republice, tak nějak bylo očividný, že je to asi všude.

Bylo něco, co by drželo punkery a skinheady pohromadě?

Zpočátku snad jediné ta muzika, i když i tam se to asi potom rozdělilo...nevím. Nevím, jak to vysvětlit. Dřív jsme všichni poslouchali Tři sestry...ale později jsme právě na jejich koncertě měli se skinheadama konflikty. Jo, jsme byli na koncertě, taky tam byla spousta skinheadů...jenže ty skinheadi jakoby si mysleli, že to je jen jejich kapela...že hrajou jen pro ně.

Vnímal jsi ty – jako punker – že by byly mezi skinheads nějaký rozdíly, že by se vnitřně nějak dělily?

To se začalo rozlišovat ...až dýl, já nevim...až někdy v polovině 90. let, tak nějak, ale normální člověk si toho ani nevšiml, možná ani já ne, prostě najednou se to začalo rozlišovat. Zjistil jsem, že skinheads vznikli tak a tak, najednou jsem zjistil, že jsou redskíni, najednou jsem zjistil, že jsou Sharpíci, atd. a všechno se to odvíjelo jenom od té hudby.

Jak ses dozvěděl tyhle věci?

Dozvěděl jsem se to tak, že člověk jezdil po těch koncertech, na těch kapelách a na té muzice se člověk s tím prvně setkal.

V čem spočívaly konflikty se skinheadama?

My jsme dřív s nima sedávali v jedné hospodě...Já bych to přirovnal k vesnickým zábavám, kdy přijde jedna vesnice do druhé a většinou se to semele...My jsme je provokovali, oni nás taky...Já si ale myslím, že my jsme byli vždycky takový ty mírumilovnější, než skinheadi. Jo, tak třeba na koncertě Slobodný Európy, to bylo asi v '92, snad nekecám, sem přijelo spousta Libereckých a Tanvaldských nácků jenom proto, aby se porvali. Je nezajímala muzika, je nezajímala ta kapela, voni se prostě chtěli jenom porvat. Dát pankáčům, ale i obyčejným lidem, co přišli na koncert, do huby.

Stal se některý z tvých (punkových) kamarádů skinheadem?

No, dá se to tak říct...ale i obráceně. Moje bejvalá žena byla renee, pak přešla k punku.

Jak dneska vidíš skinheadskou scénu?

Hele to je takhle...(přemýšlí)...ty skinheadi jsou dnes rozdělení na spousta skupin a ty náckové je jen jedna malá část...naštěstí jen malý procento, a když člověk vidí jak nacionalismus bují v celou Evropě...tak máme štěstí že jich je tak málo. Mě prostě...když vidím, jak nejmenovaný populární zpěvák se nestydí vlézt do Chrámu svatého Víta a ještě si tam bere Kryla do huby, tak je mi z toho blbě.

Jaký převládá mezi punkerama postoj ke skinheadům?

To je individuální věc.

Myslíš, že je dnes možné od pohledu poznat nazi-skinheada?

To ne, to je těžký. To nepoznáš.

Změnil se časem tvůj postoj ke skinheadům?

No...(dlouho váhá)...když o tom tak přemýšlím, tak asi jo. Dřív tady byli jenom ty náckové, dneska jsou tu i normální skinheadi a s některýma z nich se dokonce přátelím, jo, jak jsem třeba říkal, tak třeba s Pepanen z Pilsnerů jsme prostě kámoši.

Rozhovor č. 7

Iniciály: M.M. **Pohlaví:** muž **Věk:** 38
Vzdělání: S.O.U. – s maturitou
Profese: dělník
Rodinný stav: ženatý

Datum a místo konání rozhovoru: 1. 12. 2005, Liberec

Charakteristika respondenta: Respondent hrál v první liberecké punkové skupině §202, později také občas hrál v punkové skupině *Hubert Macháně*, která si brzy našla řadu příznivců mezi skinheady. Sám se za čistokrevného punkera, ani skinheada nikdy nepovažoval.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v restauraci, v dobré atmosféře. Respondent odpovídal ochotně a se zájmem o dané téma.

Kdy jsi poprvé slyšel o punku?

To už bylo někdy v roce '75/'76 takový ty první zmínky. Ale první, co se mi dostalo do ruky, byly „Pistole“ a to bylo v roce '78. Pak jsem si nahrál Ramones, Damned..., taky Clash, Stranglers, Magazine.... Navedli nás na to Extempore (Chadima) s programem Zabijačka. Na Extempore jsem jezdil už asi od roku '75. Tenkrát to byl jeden velkej vzdor tomuhle systému, ať už se tomu říkalo alternativa, punk...nebo něco jinýho....

Kde jste získaly nahrávky?

Od kluků co měli v Anglii známý. Od lidí, co emigrovali...později něco od lidí z Prahy...

S bráchou jste založili kapelu?

To začínalo už někdy kolem roku '81, ale pořádněj ksicht to chytlo, až když se k nám přidal Tomáš Hájíček...Dřív jsme hráli ještě v jinejch kapelách, např. „Slunéčko“ a pak „Paragraf 202“, taková alternativa, underground a v Paragrafu už nějaký prvky punku - udělali jsme několik tajnejch, nebo polotajnejch koncertů, některý se ani nekonaly – přijeli fízlové a tak...

Jak vznikl název Oi Oi Huber Macháně?

Tak jednou pro vždycky, to Oi Oi nemělo nic společnýho se skinheadama. My jsme jenom slyšeli nějakou kapelu, která měla v refrénu to Oi, nám se to zalíbylo a začali jsme to rvát i do refrénu našich, jenom kvůli tý dynamice, aby skladba měla náboj... Postupem času, tím, že to Oi přijali skinheadi za svý, jsme ho z toho názvu škrtili a vystupovali jenom jako Hubert Macháně.

Takže vy jste zpočátku byla punková kapela?

Určitě. Myslím si, že jsme jí byli vždycky. Nikdy jsme se nepovažovali za skinheadskou kapelu. Navzdory některým textům, který jsme zpívali, jsme nechtěli, abychom byli zařazeni do téhle skupiny, i když Tomáš se mezi nima pohyboval a já, nebudem si nic nalhávat, svým oblečením taky, aniž bych nějakým skinheadem byl.

Jak jste chodili oblíkaný?

Hodně to byl tzv. „haus arbeit“ nebo „hand arbeit“, tzn. že si to člověk vyrobil doma: např. kuchařský kalhoty obarvený batykou, koženkové křivák z Německa za 30 marek, co nám tenkrát emigranti přivezli, doma upravený trička...to víš, tenkrát se tady nic nedalo koupit, všechno se to muselo vyrobit. Používaly se pracovní boty přestříkaný sprejem atd. Pouze náhodou jsi mohl před revolucí tady něco sehnat... Bombry a maskáče jsem poprvé viděl u kluků v Praze, který to musely mít dovezený z ciziny.

Kdy jsi se poprvé setkal se skinheadama?

Myslím, že úplně poprvé to bylo přes punkovou scénu v Praze, to jsem viděl první skinheady, ale ještě jsem ani nevěděl o co jde... Tenkrát byli punkeři a skinheadi dohromady, chodili do stejný hospody, nikdo se s nikým nebral, nic se nekastovalo, bylo jedno jestli jsi tohle nebo tohle, protože de facto spousta skinheadů se rekrutovalo z punkerů a ta hranice se asi nikdy nedá úplně přesně určit, kdy se člověk stal skinheadem...

Např. takovej Hošek z Plexisu byl nejdřív punkáč, pak skinhead, pak motorkář...tady v Lbc tím vývojem prošlo hodně lidí. Ale myslím si, že když byl tenkrát někdo skinhead, že jím byl spíše oblečením, než myšlením

Jak se oblíkali?

No v té Praze to bylo o něčem jiným, asi tam měli lepší konexe, víc možností...nosily se černý boty, bílý tkaničky, vohrnutý džíny, bílý tričko, široký kšandy a bombry - hlavně zelený, občas tyrkysový, málokdo nosil černý.

Co spojovalo punkery se skinheadama?

Před tou revolucí měly společný hospody, muziku, protože skinheadi poslouchali punk a pankáči zase skinheadskou muziky, i když řekl bych, že v té době se to takle ještě nerozlišovalo. Dodneška přemýšlím, jestli 4Skins byli skinheadská kapela, nebo ne. Ale hlavně ty rify a postupy v té muzice byly podobný, spíš asi záleželo na textech, ale těm ve skutečnosti rozuměl málokdo. Jako nikdo neznal překlady Sex Pistols, tak nikdo neznal překlady např. Screwdriveru. Já si myslím, že v té době je spojovala hlavně ta muzika, pogo a možnost poklábosit si o všem možným v hospodě. Nebyla v tom ani nějaká...? spíš se odlišit a provokovat ten režim. Samozřejmě později, když ty skinheadi chytli ten militantnější směr a zjistili, co je třeba v Německu a jinde, pak už třeba docházelo i rasově motivovaným útokům...

Proč myslíš, že se z některých punkerů stali skinheadi?

Mně osobně na punku začala vadit taková ta špinavost, takovej ten asociální způsob života některých pankáčů. Člověk tak různě slyšel, že skinheadi jsou čistě oblečení, mají značkový hadry... a když už člověk měl tu šanci, tak si ty věci koupil... bylo to takový nenásilný, ne se vyloženě odlišovat od pankáčů.

Zažil jsi nějaké represe ze strany státu?

Určitě. Konkrétně, když jsem chodil oblíkaný jako pankáč, tak nás nepouštěli ani do hospody, kde nás znali... z 80% nás tady v Liberci nepouštěli do hospod. Taký nám zakazovali a rušili koncerty. Ale co bylo zajímavý, že se od nás začali distancovat i kamarádi – máničky – se kterými jsme se znali dvacet let. Nebyla v tom nenávist, ale nějak nechápali tu naši filozofii. Dokonce v Bedřichově byla na jedné restauraci cedule „Pankáčům vstup zakázán“, to si nedělám legraci, to se fakt stalo. Bylo to takový pomatený...

Zažil jsi nějaké konflikty mezi punkerama a skinheadama?

Bohužel jsem je zažil už na některých našich koncertech... datum si nepamatuju, ale asi už v 85. roce, ale ne všude – záleželo na konkrétním místě. Myslím ale, že v těch velkých městech se to začalo vyhrcovat obecně mnohem dřív a víc než na ty vesnici. Konkrétně v Praze jsem pár bitek viděl, už při vstupu do sálu.

V čem byl problém?

Myslím, že ty starší skinheadi jim vytýkali, že jsou takovej ten vágus, a pankeři jim vytýkali rasismus a tu jejich nedemokratičnost. Skinhead tenkrát, když jsi se s ním bavil, to byly samý dogmata, aniž by kolikrát o tom něco věděl a furt tě o tom přesvědčoval, slepě, zatímco pankáči, anarchisti byli víc demokratický.

Ale i punkový kapely měli rasistický texty?

To je pravda. Hlavně tady v severočeském kraji byla ta punková scéna hodně silná a přinejmenším 2 až tři punkový kapely z tohohle kraje mělo nějaký rasistický texty.

Jak vnímáš dnešní skinheadskou scénu?

Já bych to rozdělil do takových tří skupin. Jednak jsou ty mladý skinheadi, který tak choděj oblíkaný, ale moc o tom neví. Pak jsou tady ty starší skinheady, kteří něco pamatujou, ale bomba už si na sebe vezmou třeba jen tak ze zvyku, večer do hospody. A pak takový ty starý pardály, kteří jsou myšlením pořád skinheadi, ale už se tak vůbec neoblíkají.

Jak bys popsal vývoj vztahu punkerů a skinheadů?

Konkrétně na naše koncerty chodili jak pankáči tak i skinheadi. Byly koncerty, kde to procházelo. Byly koncerty, kde se to popralo. Např. na festivalu ve Svojsčicích, tam jsme hráli dvakrát, se poprali už u brány. Hodně konfliktů podle mě ale plynulo z agresivity skinheadů, která stále kulminovala. Myslím, že časem začali bejt nesnesitelný, ale nejen pro pankáče, ale pro svý okolí vůbec. Jak měli podporu po revoluci u policie, tichou podporu u lidí, tak si myslím, že dneska se ta podpora změnila v nenávist. Takže mezi těma punkerama a skinheadama ta nenávist kulminovala a zřejmě neustále kulminovat bude.

Myslíš, že dnešní hnutí skinheads je názorově jednotný?

To nedokážu posoudit. Nejsem členem hnutí a se skinheadama, se kterými se znám, jsem se o tom nikdy nebavil. Myslím, že rasově jsou nesnášenlivý furt stejně, i když třeba Hanzi mi vysvětloval, jak se v současnosti skinheadský hnutí dělí, a že řada skinheadů nemá s rasismem nic společného...ale já do toho už nevidím.

Co kapela Orlík?

Tam byl ortodoxní skinhead snad jenom Dan Landa, ostatní rozhodně skinheadi nebyli... lidi, co je znali to vědí. Z pohledu veřejnosti to pak byla první skinheadská kapela.

Hráli jste spolu na koncertech?

Jo, nějaký společný koncerty byly.

Co tam chodilo za lidi, jaká byla atmosféra?

Když jsme hráli jenom s Orlíkama, tak tam byly převážně skinheadi. Ale např. když tam hráli s námi ještě Tři Sestry, tak tam bylo i dost pankáčů, skinheadi tak z jedné třetiny. K žádným větším konfliktům nedocházelo.

Jak bys popsal vývoj punkové scény?

Dnes to mají mnohem jednodušší, mají dostatek informací. Dříve zas drželi víc pohromadě. Taky si myslím, že ty lidi byli víc tolerantní. Dneska je mezi pankáčema hodně asociálů a feťáků, to tenkrát nebylo.

Byly tenkrát nějaké informace o punku, skins, atd.?

Bylo toho hrozně málo. Spíš, co se kdo dozvěděl přes známý, apod. Občas ale vycházely nějaký propagandistický články - třeba ve stoplusjedničce), který od punku měly odrazovat, ale paradoxně fungovaly jako dokonalý návody, jak bejt správnej pankáč, ale obecně toho bylo málo a skutečně záleželo na jednotlivci a na konkrétním regionu

Lišila se situace v jednotlivých městech?

Určitě, jiný to bylo tady v Liberci, jiný to bylo v Hradci, jiný v Praze...ale fakt je ten, že daleko větší snášenlivost byla třeba tady na Liberecku, než třeba v Praze. Tam jsem fakt zažil, že třeba pankáči nesměli do hospody, že se na pankáče pořádaly hony, a naopak že např. anarchisty pořádali hony na skinheady, atd. Ale musím říct, že většinou to zase provokovali skinheadi. Ale určitě se to lišilo město od města, nebo regionu. Např. na Moravě jsem se neseťkal s žádnou nenávistí. Řekl bych, že to byla hlavně záležitost Čech, velkých měst a hlavně pak Prahy.

Kolik tady bylo zpočátku punkerů a skinheadů?

V tom roce '79 tady mohlo být tak 10 – 15 punkerů a později maximálně tak 5 – 10 skinheadů na stotisícový město. Stejně tak i v Praze tenkrát nebylo moc skinheadů, mnohem víc bylo punkerů, možná tak 1:10ti.

Kdy se začali skinheadi víc objevovat?

To bylo až po revoluci, když je režim začal tolerovat. Byla tady možnost získat to oblečení, apod. V tu dobu jich tady bylo asi nejvíc, měli tichou podporu veřejnosti, policie, režim je toleroval. Pozdějším vývojem, kdy skinhead je synonymum pro rasistu a propagátor fašismu, začali být perzekuovaný a sankcionovaný, takže myslím si že pak začali pomalu ubíjet, ale možná že se stáhli do jiných sfér – tzn. nechoděj ortodoxně oblečený jako skinheadi...ale skrytej skinheadů je tady asi pořád hodně. Taky si myslím, že se hodně přetransformovali do fotbalový formy hooligans, ačkoli hooligans tvrdí, že nejsou skinheadi, ale atributama jimi rozhodně jsou

Rozhovor č. 8 (rozhovoru se zúčastnili dva respondenti najednou)

Iniciály:	L.B. a M.T.	Pohlaví: muž, muž	Věk: 36 a 38
Vzdělání:	SŠ – s maturitou	S.O.U. – bez maturity	
Profese:	vedoucí provozu	zedník	
Rodinný stav:	svobodný	ženatý, dvě děti	

Datum a místo konání rozhovoru: 11. 11. 2005, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondentů: L.B. pochází z Jablonce nad Nisou, na počátku 80. let „začínal“ jako punker. Od konce 80. let (po vojně) se již za punkera nepovažuje a punkovou scénu již déle nesleduje. M.T. pochází z Liberce, na počátku 80. let „začínal“ jako punker. Jeden čas hrál v punkové skupině *Hubert Macháně*. V současné době se za punkera již nepovažuje a punkovou scénu nesleduje.

Charakteristika rozhovoru: Respondenti byli v době svého punkového období nejlepšími kamarády (patrně jsou jimi dodnes), a tudíž chtěli být u rozhovoru přítomni oba dva. Rozhovor proběhl v restauraci a trval téměř tři hodiny. Zpočátku byli oba respondenti trochu nervózní, respondent M.T. i trochu odměřený (nechápal můj zájem o dané téma). Respondenti si nepřáli, aby byl rozhovor nahráván. Nakonec jsem s jejich svolením nahrál zhruba 30 minut, poté jsem si dělal již jen písemné poznámky. Přepis rozhovoru tudíž není doslovný.

Kdy vznikla liberecká punková scéna?

M: Už v '77 roce tady byly nějaký punkový desky. V '78 už tady pár kluků poslouchalo Clash a Pistole. Tady v Liberci to fakt vřelo. Myslím, že punk tady byl možná dřív než v Praze.

Odkud sem šli ty desky?

M: To posílali kámoši, co zdrhli. To bylo různý, ale hlavně ze Švédska a z Anglie.

L: Ale chodili i z Austrálie.

Kdy a jak jste se vy sami dostali k punku?

L: To už bylo tenkrát na učilišti, tak někdy v roce '83 nebo '84 - přes nahrávky Exploited, Dead Kennedys, atd.

Kolik tady tenkrát mohlo být punkerů?

L: Tady v Jablonci bys to spočítal na prstech jedny ruky...já jsem jezdil hlavně za klukama do Liberce. Tam jich bylo...já nevím, tak 10 – 15.

M: No, tak 15, těch tvrdějch.

Jaké kapely jste ještě poslouchali?

L: Takovou tu klasiku, vono už tenkrát tady toho bylo docela dost, no...Ramones, Damned, Sex Pistols, Dead Kennedys, Sham 69, UK Subs, ...Cockney Reject.

M: To je skinheadská kapela.

Už se to tenkrát takhle rozlišovalo? Jak jste poznali, že Cockney Reject jsou skinheadská kapela?

M: Oi, Oi, - skinheadi. To je jasný, ne? Ale taky tady byli Oi Oi Hubert Macháně, ale to nemělo se skinheadama co dělat.

L: No, já si myslím, že v té době to nikdo nevěděl, že je to takhle rozdělený.

M: To bylo odjakživa, to muselo bejt.

L: Ale vždyť tys v té době nevěděl, že Cockney jsou skinheadská kapela.

M: No...to asi ne, to se dozvídám až...dneska to vidím.

L: Já jsem přesvědčeněj, že v té době jsme to nevěděli. I když vzpomínám si, že když jsme jeli do Budapešti do punk shopu, tak tam už např. trička s kapelama měli rozdělený, jo, prostě na jedný tyči byli Exploited, Sex Pistols, Clash, a na druhý zase 4Skins, Cockney Reject, atd. Ale já v té době jsme vůbec netušil, že je to takhle rozdělený. Tady to nikdo nevěděl.

Věděli jste, o čem ty kapely zpívají, znali jste jejich texty?

L: Tenkrát jsme nerozuměli ani hovno. Šlo jen o tu muziku, o tu energii. To byla bomba.

M: Šlo o muziku.

Co pro tebe znamenalo být punker, byl v tom i protest proti režimu?

M: Hlavně skvělá hudba, mě šlo vždycky hlavně o tu muziku, trochu provokace, ale i ten protest samozřejmě.

L: No samozřejmě, že jo. My jsme s policajtama měli futr problémy. Jak říkal Martin, pořád nám rušili a zakazovali koncerty, furt se jim něco nelíbilo, hadry, vlasy, náušnice, prostě píčoviny. Pořád něčím vyhrožovali. I když teď si myslím, že kdyby na nás tenkrát pořádně zadupali, kdyby nám třeba fakt hrozil kriminál, tak se převlíkneš za deset vteřin.

M: Ale vždyť to tak bylo, hrozili, vole, právě že to dělali, ale my jsme byli blbý a ani nám to nedošlo. My jsme na ně srali.

L: Je fakt, že nás kolikrát jen tak, protože jsme se jim nelíbili, sebrali na ulici. No a jednou (u výslechu) mi řekli: tak z té průmyslovky se nikam nedostanete, pane, to už víme...

Kde jste se poprvé setkali se skinheadama, kde jste se vídali?

L: No, já myslím, že na každým koncertě...ale tenkrát to nebyli...to asi nebyli skinheadi v pravým slova smyslu.

M: Oni sami možná nevěděli kam přesně patří.

L: Voni byli v podstatě stejný, jako my, akorát měli jinou palici. Poslouchali stejnou muziku, byli stejně oblečený. Jak říkám, akorát měli jinou palici, prostě neměli číro.

M: Taky se to ale občas porvalo. Takový ty zbytečný rvačky. Chlapy se vozrali a rvali se mezi sebou, ani nevěděli proč.

- L: Ale to vždycky bylo tím, že jsme byli v nevědomosti, že prostě někdo argumentoval nějakou kapelou, která říkala: ty vole, to je prostě takhle a takhle a my jsme věděli kulový tenkrát, ale cikány jsme taky neměli rádi.
- M: Cikáni jsou dobrý kluci.
- L: No jo, dneska mám taky dva v práci a jsou v pohodě, ale tenkrát to bylo jinak.

Měli jste později mezi skinheady nějaké kamarády?

- M: To jsme neměli.
- L: To ne člověče.
- M: Nikdy.
- L: Voni byli takový tupý. A nám se hlavně nelíbí fotbal...
- M: Ten hlavní důvod je ten fotbalovej, protože všichni ti skinheadi sledovali fotbal, jenže nás nezajímal.

Jaká byla atmosféra na koncertech, kde byli skinheadi i punkeři?

- M: Ty vole, no já nevím, já si to pamatuju v tý Přelouči, tam bylo hodně lidí a hodně plešatejch, ale nedošlo k žádnému problému. Tam se vůbec neprodával alkohol, protože to bylo v muzeu...takže tam nebyl žádný zdroj chlastu, nedalo nic koupit, lidi seděli na schodech a jenom poslouchali muziku. Tam se nechlastalo, jenom poslouchalo...hledělo se jenom na muziku, to bylo důležitý. Proto tam asi k ničemu nešlo. Voni, ty skíni, totiž většinou dělali problémy, když byli nalitý, jinak moc ne.

Jaký chodili na vaše koncerty lidi?

- M: Já nevím, já jsem se s nima nebavil, nebyl čas. My jsem přijeli, udělali svoji práci, odehráli a jeli jsme do prdele. Tam nebyl čas, protože mezi tím, než my jsme se sbalili, tak pak už tam většinou jeli policajti...to byly třeba jen půlhodinový koncerty. Voni nám ty koncerty furt rušily.

Setkávali jste se skinheadama i mimo koncerty?

- M: Se skinheadama jsme se nikdy nesetkávali. S těma do hospody nechodíš.
- L: Já si myslím, že v té době to tak nebylo rozdělený. Na začátku určitě ne, to snad až později.
- M: To bylo už tenkrát.
- L: Nebylo.
- M: Já si myslím, že jo, přinejmenším to bylo takový divný.
- L: Ale vždyť tenkrát šlo hlavně o muziku a tu jsme poslouchali stejnou.
- M: To je těžký, já nevím.
- L: Já to vidím tak, že to bylo všechno dohromady, pankáči, skinheadi, všechno dohromady. Poslouchali stejnou muziku, vůbec jsme tenkrát nevěděli, že je nějaký skinheadskej punk, nějaký rozdělení, nevěřím tomu.
- M: To jo, když jako bereš lidi, co jezdili na koncerty, tak to jo, ale jak byli někde v hospodě, tak už blbě čuměli, a už se to pralo.

Takže na koncertech k žádným konfliktům nedocházelo?

- L: Já myslím, že všichni šli za muzikou, že to bylo takhle.
M: Tam šli, vždyť jsem ti říkal, ale jak byli v hospodě, jak se narvali, tak to byli primitivové, byli to primitivní lidi.
L: Já jsem v těch skinheadech neviděl problém. Martin to vidí jinak.
M: Problémů bylo dost. Vždycky, když ti skinheadi byli opilí, tak to vyhledávali, chtěli se rvát.
L: V tom byl rozdíl, no, to asi jo. Pankáči to většinou nevyhledávali.

Měli nějakou záminku ke rvačce, byla v tom třeba politika?

- M: Neměli nic.
L: Tam nebylo nic. Voni tenkrát nebyli nějak vyhrazení. Komouše jsme nesnášeli všichni.
M: Kvůli chlastu, byli vožralý. Nebyla v tom žádná politika, jenom chlast.
L: Byli hodně primitivní. Tam nebylo nikdy nic organizovaného: jako my jsme skinheadi, my jsme pankáči – teď se popereme...jako dneska - to vůbec nebylo. Já nevěřím, že to bylo nějak rozdělený.

Byli jste někdy na koncertě Orlíku?

- L: Tenkrát to tady nebylo, Orlík začínal v době, kdy my jsme byli na vojně.
M: Mě se Orlík nikdy nelíbil, byla to sračka.
L: Hele, já se ti přiznám, že po pěti, deseti pivech, jsem rád poslouchal Bráníky i Orlík. Líbilo se mi to, to jsem ale ještě netušil, kam mířej.
M: To byli vždycky kokoti.
L: Tenkrát jsem čuměl, že vůbec něco takového může jako oficiálně vyjít. To mě teda zarazilo. Pak jsem jednou viděl nějaký „Aktuality“, nebo co to bylo, kde seděl Landa s tím pitomcem Matáskem, a oni se od toho distancoval. To jsem nechápal. To přeci normální člověk nikdy neudělá, ne? Jednou jsem to prostě dělal, tak co. Nechápu, jak si takovejhle člověk může vůbec vzít do huby Karla Kryla? Jak může takovejhle Landa se najednou převlíknout – teď má nějaký ten kult toho kříže – a udělá z toho najednou takovouhle opičárnu. Já bych mu nevěřil ani slovo.

Kdy se tady začali skinheadi víc objevovat?

- L: Já si myslím, že stoprocentně po té revoluci, protože do té doby to byl takovej smíšený podnik. Smíšený podnik v tom smyslu, že všichni jakoby byli spolu proti tomu režimu. Byli tak nějak spolu a nijak zvlášť se nelišili.
M: Pak začali lidi vymějšlet kraviny, začalo se to dělit a...lidi šli proti sobě.
L: Jasně, přišla generace nových lidí a začali to nějak rozdělovat.

Sledovali jste punkovou, nebo skinheadskou scénu po roce 1989?

- L: Ne, my jsme prošli tou vojnou, takže dva roky jsi měl takovou pauzu a pak jsi měl jiný starosti, práce, děti, atd.

Rozhovor č. 9

Iniciály: J.M. **Pohlaví:** muž **Věk:** 36

Vzdělání: VŠ - kulturologie

Profese: sociální pracovník (street worker), spolumajitel rockového klubu a obchodu se street módou

Rodinný stav: rozvedený, jedno dítě

Datum a místo konání rozhovoru: 10. 12. 2005, Liberec

Charakteristika respondenta: Respondent je původem z Prahy, v polovině 80. let „začínal“ jako punker, v minulosti měl spíše blíže k radikálnějšímu anarchistickému proudu punkového hnutí. Na počátku 90. let se přestěhoval do Liberce, kde žije dodnes. V současné době má blíže ke skinheads, ale sám se za čistokrevného skinheada (ani za punkera) nepovažuje.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor se uskutečnil u respondenta v práci (v obchodě), proběhl sice dost narychlo, nicméně v dobré atmosféře. Respondent projevil o dané téma zájem. Bohužel mi do té doby nebyl znám fakt, že respondent dříve žil v Praze a tudíž, že není tím „pravým“ informátorem pro popis staré liberecké scény. Nicméně vzhledem k tomu, že již více než 10 let žije v Liberci (a tudíž zná zdejší scénu 90. let), a že rozhovor byl skutečně zajímavý a přínosný, rozhodl jsem jej do své práce zařadit.

Kdy a jak jsi se dostal k punku?

Bylo to kolem roku '84/'85 a bylo to samozřejmě přes muziku. První koncert, kdy jsem byl překvapenější co se to děje byly v roce '84 „FPB“ na Opatově. Pak jsme hodně chodili na Zónu A, a na Tři Sestry. Tenkrát jsem sehnal desku, jmenovala se „Backstage Pass“ a ta mě uchvátila, byly tam Cockney Reject, Angelick Upstarts...to byl šok...ale pankáči tady byli už před náma, už v době, kdy já byl ještě na základce...

Co jste poslouchali za kapely?

Sex Pistols, Exploited a z těch českých...byla Znouzecnost, Zikurat, A64, Zeměžluč a nezapomenutelný HNF. Taky byly koncerty, často za doprovodu policie...byly to takový pololegální ty akce

Co tam chodilo za lidi?

Máničky, pankáči a takový jakoby první skinheadi. Ty tenkrát nosily flanelový kostkovaný košile, takový ty čínský a byly to takový krimoši – vždycky tam zmlátili nějakýho máničku, nejdříve se to jakoby tolerovalo, jako ty pankáči a skinheadi, ale pak se to strašně rychle od sebe štěpilo. Pamatuju si koncert Zóny A, kde udělali skinheadi strašnej bordel, lili tam po lidech pivo...dodnes si pamatuju, jak Koňýk (zpěvák Zóny) povídal: „Chalani do piči, čo to robíte, skinheadi na Slovensku su s nami. Čo to tu robíte?“

Kdy jsi poprvé viděl skinheady?

Já myslím, že byli už tenkrát na těch „FPB“ (polovina 80.let), ale tenkrát to nebylo štěpený na nic...a oni sami o tom moc nevěděli, jakoby jenom o tom něco zaslechli, že něco takového je...tak byli ostříhaný dohola, nosili ty kostkovaný flanelky...já jsem si říkal, co to maj za nepankovej oblek – ty košile, víš?...když tenkrát všichni měly ty křiváky a cvočkovaný bundy...já jsem si říkal, co je to za strejdy. Taky už nosili kšandy, ohrnutý džíny a kanady.

Měl jsi tenkrát mezi skinheady nějaký známý, kamarády?

Tenkrát ne. Zprvce byli starší, nám bylo okolo 16ti...

Jaká byla atmosféra na koncertech, kde byli pankáči i skinheadi?

Bylo tam takový napětí. Když tam byli dva nebo tři, tak to bylo v pohodě, ale když už jich začínalo být víc – ke konci 80. let... '87 začal hrát Orlík a strašně se to rozmohlo – kolikrát jich tam bylo víc než ostatních lidí a začali bejt nepříjemný...

Jakou roli sehrála kapela Orlík?

Ten to tady konstituoval a hnedka za ním Bráník.

Lze srovnávat úlohu Orlíku a Bráníku?

Oni hráli spolu, to bylo stejný, i když ten Bráník byl v textech mnohem tvrdší a přímočařejší než Orlík, ale jinak to byli všechno normálně kámoši. My jsme byli taková pankově-anarchistická parta a pak jsem se kolem toho Orlíku rozštěpili na dvě frakce. Jedna šla k těm levicovým, k anarchistům, ta druhá zase k fašounům.

Myslíš, že skinheadský hnutí na počátku 90. let bylo názorově jednotný?

V porovnání s dneškem bylo mnohem jednotnější, akorát někteří se hlásili k fašismu víc, některý míň..., stejně tak jako se hlásili k rasismu. Žádný SHARP tenkrát neexistovali...

Jak bys popsal vývoj vzájemného vztahu mezi punkerama a skinheadama?

Zpočátku bylo těch skinheadů tak strašně málo, že to v podstatě byla taková vynucená tolerance.

Spojovalo je něco?

Určitě, protože jak pankáči, tak skinheadi chodili na stejný kapely. Kapel bylo pár a chodilo se na všechno... my jsme taky chodili na Orlík...

Zpátky ale k tomu vývoji...

No, kolem toho vzestupu Orlíku, se skinheadský hnutí začalo tak nějak orientovat – tak nějak fašisticko-vlastenecky, kališnický sice, ale ty pozdější kališníci nebyli ty samí, jako ty kališníci za Orlíku. Za Orlíku to nebyli fašisti. Ty pozdější byli takový zidealizovaný. Kolem roku '90 už to bylo jasně vyprofilovaný a mydlilo se to mezi sebou napotkání. Pankáči a

skinheadi se nemohli ani cejtít. Pak se to profilovalo na anarchisty a fašisty a slovo skinhead bylo synonymem pro fašistu. A tak to bylo po dlouhý léta, až někde do roku '95 nebo '96, teprve v tu dobu se tady začali víc objevovat SHARPOvé a apolitický skinheadi, to sem přišlo z Berlína a všechno se to začalo měnit. Takže dneska už fašistický skinheadi jsou podle mě v menšině. Od roku '95 strašně přibýlo těch apolitických skins.

Jak bys popsal současnou skinheadskou scénu? Její jednotlivé proudy, odnože, atd.?

Pořád jsou tady fašisti a neonacisti. Ty kališníci to už podle mě skoro neexistuje... maximálně pár jednotlivců. Pak jsou tady ty apolitický, který oscilují od sharpismu, až k toleranci neonacismu, že jsou jakoby fakt apolitický, že se tvářejí nestranně. Pak jsou Sharpové – levicový a apolitický. A pak je tu pár RASH.

Je možné od pohledu poznat nazi-skinheada?

Pokud nemá žádnou nášivku a neznáš ho, tak to není možný poznat. Jedině podle nějakýho doplňku. Ale náckové už kolikrát nejsou jako skinheadi, to nejsou skinheadi, to jsou neonacisti, možná mají nějaký vazby na tu kulturu, ale dneska už tak ani nechoděj oblíkaný. Maj svoje značky jako třeba Thorsteiner, army styl, ale taky diskofilní oblečení... náckové vypadaj dneska poněkud jinak. Samozřejmě na tom vidlákově, když jdou náckové, tak jdou oblečený furt jako „skinheadi“, ale ty aktivisti už nechoděj moc jako skinheadi

Vzpomeneš si na nějaké konflikty mezi punkerama a skinheadama?

My jsme jich měli jako anarchisty desítky... kolem squotu, na ulicích... léta bojůvek.

V čem byl problém, co vám vytýkali?

Hlavně my jsme jim vytýkali! Samozřejmě ten rasismus a neonacismus... Myslím, že ten odboj proti neonacismu jsme tady rozpoutali my (anarchisti), protože do té doby to tady bylo jakoby mlčky tolerovaný. Jednu dobu se vlastně dělili i pankáči... tady fungovali vlastně i nazi-pankáči (v Praze).

Jak bys popsal vývoj punkového hnutí?

Já už jsem to pak moc nesledoval. Po roce '90 jsem se ani za pankera nepovažoval... rozhodně ale po revoluci byla obrovská exploze punkovýho, stejně tak jako skinheadskýho hnutí. Vydávali se desky, všechno to bylo snazší... ale podle mě se pankový hnutí moc nemění. Zas kolem roku '96 se tady objevila myšlenka „Punks and Skins United“ a teď je spousta tadytěch Oi pankáčů a to je snad jediná změna. Taky oblečení se změnilo, běžně se nosí značkový věci, dřív tady nic takovýho nebylo...

Co si myslíš o „Punk and skins United“ ? Jak to funguje?

Já myslím, že to funguje. Vyměňují se názory, oblečení a styl módy. A pokud se vyloženě nejedná o neonacistickej koncert, tak ty lidi můžeš vidět na akcích pohromadě.

Mimo jiné také prodáváš tzv. street módu, prolíná se dnes nějak punková a skinheadská móda?

Určitě, už jsem o tom mluvil. Je tady víc těch značek. Už nejsou tak drahý jako před léty a ty věci se mísí. Pankáči nosí tradicionalistický skinheadský věci...ted' už normálně nosí třeba Shermenky, Fred Perry, bombers, Martensky, atd. No a na druhou stranu, některý skinheadi nosí křiváky, pyramidový pásy, zipový kalhoty, atd. Prostě dneska už se to prolíná... kapely, placky, nášivky...

Kde jste dříve získávali informace?

Přes známý, jedině. Net nebyl, nic nevycházelo. Bylo pár fanzinů, který se dělali na koleně, půjčovaly se mezi známýma, xerozovalo se to. Ale hlavně si lidi všechno říkali...

Myslíš, že při formování skinheadského hnutí, hrála nějakou roli neinformovanost?

Určitě. Ale ve vztahu k těm náckům, vem si, že v 80.letech to bylo všude ve světě stejný. Téměř všude byli skinheadi fašisti. Sharp je vlastně poměrně mladá záležitost. Tady ty kluci přebírali kořeny z Polska a Německa a to byli náckové...

Rozhovor č. 10

Iniciály: P.P. **Pohlaví:** muž **Věk:** 30
Vzdělání: S.O.U. – s maturitou
Profese: kominík
Rodinný stav: svobodný

Datum a místo konání rozhovoru: 2. 3. 2006, Liberec

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ v roce 1990 jako punker. V současné době je stále členem punkové subkultury.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor probíhal v restauraci, v dobré atmosféře. Respondent ochotně odpovídal, někdy však až příliš obšírně. Z tohoto důvodu jsou některé odpovědi zkráceny.

Kdy a jak jsi se dostal k punku?

Hele, to je hodně dlouho. To mi bylo kolem 16ti, 17ti...takže počítám asi tak v roce '89 nebo '90, nějak tak, no. Asi nějak po tý revoluci, pitomý, no. Já jsem tenkrát furt nějak coural po městě a vídal tady tenkrát ty největší pankáče, vole, Majáka a spol., vid'...a už jsem začínal bejt...Protože mě umřel fotr, když mě bylo 15. Žil jsem s matkou, jenom, vid', tak jsem si dělal, co jsem chtěl. No a na učňáku jsem potkal ty lidi...takže jsem začal poslouchat kapely jako „péeska“ (P.S.) a tady starý...Kritickou Situaci a tady ty prostě, tady ty pecky, ne. A začalo se mi to strašně líbit, ne. No a pak jsem začal poslouchat další kapely jako Pistole, Exploited...

Jak jsi chodil oblíkaný?

No, já jsem si koupil...já jsem si právě našetřil...vlastně tenkrát jsem nastoupil do fabriky, po vyučení a z prvních vejplat jsem si našetřil na křiváka. No, a ty vole ty byly tenkrát pěkně drahý, ty stály přes čtyři litry, a když jsem bral tenkrát tři a půl první vejplatu... Tak jsem se snažil mít nějak tak ty hadry. No a čiro to jsem nosil vod 18ti let, většinou teda ne postavený, to spíš jenom na koncerty.

Kolik tady tehdy mohlo být punkerů?

(přemýšlí) No, tak těch mých známých, tak...asi těch 10 – 15 se nás vždycky sešlo. My jsme třeba takhle jezdili na koncerty...To byla taková parta naše. Všichni jsem se znali, prostě navzájem, jezdili na ty koncerty. To tenkrát v tom '94, '93 byl dobrej klub na tyhle koncerty v Rubmurku, tam jsme právě začali jezdit, vždycky právě tak kolem 10ti lidí, no. Jsme se vždycky sešli, tam byl každej měsíc nějaký koncert...

Měli jste v Liberci nějakou oblíbenou hospodu nebo klub, kde jste se scházeli?

Jo, tady byla dřív „Továrna“, to byl snad nejlepší rokáč, co tady dřív byl. Ale to netrvalo dlouho, protože ho brzy zrušily, ale fakt nevím v kolikátym...snad '96 nebo tak nějak. Prostě to skončilo. No a tam právě se tak nějak scházela veškerá havěť, no většinou samý pankáči a tak (smích).

Fungovala tady tehdy nějaká punková kapela?

No, tak já nevím, já si vzpomínám akorát na ty „Ananasy“, no, že kluci začali. No a pak „Huberti“ tady byli. Jinak si myslím, že nic punkovýho tady nebylo.

Kdy jsi se poprvé v Liberci setkal se skinheady?

Hm, no odjakživa. Právě že...hele, skinheady jsem asi... já jsem je znal možná dřív, jak pankáče. Protože to bylo právě ten zlom, co se ve mně stalo, že...já jsem vlastně nejdřív poznal skinheady. Víš co, klasika jako, hodně lidí dřív poslouchalo „Orlík“...to jsem ještě nevěděl jako, co to je za kapelu. Prostě se mi líbili „Orlíci“, pak přes kámoše nějak jsem se potakal...říkali, že jsou tady dobrý kluci, a tak jsem vlastně potkal skinheady. To jsem ještě nebyl pankáč, ale už jsem prostě poslouchal ty „Péeska“, „Kritickou Situaci“, a tady ty kapely, no a poslouchal jsem vlastně i ten „Orlík“ a takhle jsem vlastně potkal, poznal ty skíny. V té době ještě nebylo poznat, jestli jsou náckové, nebo ne. Ale když jsem pak viděl to jejich chování, že fakt se vždycky snažili udělat nějaký bordel, vyvolat nějakou bitku, tak jsem si říkal, ty vole, tady mezi tady těma lidma, já fakt nechci bejt, jo, že radši budu s těma pankáčema. Jo, protože s nima byla vždycky větší prdel, než s těma skinheadama, to byli průseráři, jo, třeba jednou jsem s nima šel do hospody, a jakmile byli trochu vožralí, začali řvát, dělat bordel, jó, pak vzali nějaký šutr, rozsekali hlavní dveře u hospody...pak jsem s nima zdrhnul do autobusu, jo a tam zase, když se někdo podíval, tak už zase na něj řvali „co chceš, chceš do držky, vole...“ no a tenkrát už jsem si právě nějak říkal, že to asi nebude ta správná grupa, s kterejma bych se chtěl scházet. No a taky už jsem se s nima nescházel. Pak právě jsem začal potkávat Majáka a Vídněho, to byli právě jedni z prvních, co tady nosili číro, no a snažil jsem se k nim dostat. Postupně jsme se začali bavit, a já jsem zjistil, že jsou to dobrý kluci...no, pak se přidávali další známí, no a s těma jsme pak začali jezdit na ty koncerty...chodit do „Továrny“.

Jaký jste měli vztah k tehdejším skinheadům?

Právě já jsem si jich ze začátku nějak moc nevšimal. Voni mě taky ne, i když pak...pak právě že možná časem...když člověk chodil s čírem, tak začaly bejt problémy. Nejvíc jsem to poznal, když jsme byli na dovolený...jeli jsme na Mácháč, vid' klasika, tam jezděj vždycky bandy, no a jel jsem s kámošem, ten měl taky číro, no a ještě s jedním, z toho se pak stal nácek, ale v té době ještě chodil s náma, sice nebyl pankáč, ale byl s náma, i když už tenkrát se mu líbili spíš ty skíni. Ale v té době byl prostě v cajku. No a právě na Mácháči, tam se mi stalo, že mě málem zabili, náckové. Tam jsem vlastně poprvé od nich dostal pořádně přes držku. To jsme tenkrát šli na diskotéku, Bílej Kámen, vid', cestou jsme potkali ještě nějaký metalisty a pankáče, a tak jsme šli prostě spolu na dýzu, to byl taky nápad, vid', no už jsme byli přichcaný. No a už u vchodu na stolu ležely nějaký tonfy, řetězy a boxery, jsem si myslel, že to maj asi ty vyhazovači, no tak jsem si toho nevšimal. No na té diskotéce bylo všechno v cajku, ani jsem si nevšim, že by po nás někdo koukal. Ale když jsme se pak vraceli zpátky lesem, tak najednou slyším nějaký lidi, jak jdou za náma, ale byla tma, takže jsem nic neviděl,

a najednou slyším, jak ten můj kámoš zařval, tak jsem se votoči a dostal jsem taky ránu...no a voni prostě tonfama nás začali řezat přes hlavu...tak jsem si říkal, ty vole, to je divná sranda, protože my furt neviděli, kdo to je. Pak jsme se nějak s klukama rozutelkli, jenže mě chytili mezi chatkama, a to už jsem viděl, že to jsou nácková, protože na mě řvali, jako co to máš na hlavě ty zmrde...no bylo jich pět, tak mě tam pak pěkně dobili...

V jakém roce se to stalo?

Já myslím, že to bylo asi v '96, mám z toho ještě fotky.

A ty jsi tehdy věděl, že existují i jiní skinheadi, než náckové?

No jo, už jsem věděl, že je jako víc skupin, ale do té doby jsem neměl žádný konflikt s nima. Do té doby to bylo docela v cajku. Jenomže tady mě fakt málem zabili, jsem ležel na zemi a voni do mě řezali těma tonfama, mě z hlavy stříkala krev a říkal jsem si, že je se mnou konec, a voni furt jen řvali, že už mě tu nechtěj vidět, a že mě zabijou a takovýhle keci...a já jsem tenkrát zjistil, že existují prostě lidi, který jsou úplně jiný...a ...a že tě kvůli čiru jsou schopný zabít...

A jak to bylo tady v Liberci?

No tady to pak taky začalo, tady taky...hodně keců. Prostě „co to máš na hlavě, ty zmrde“, atd. narážky, ale...bejvalo to v cajku. Ale to taky, jo, třeba tady jeden z těch nejznámějších nácků, jo, Baláž, ten mě potkával, když jsem nosil čiro a nikdy mi nic neudělal ani neřek, ale nesměl bejt s kamarádama, to prostě nešlo, aby prostě se potupil...to se na nás jednou vyřítila banda plešek, kámoš dostal kopačku do ksichtu, druhý kámoš dostal přes držku...a proti mně běžel Baláž, já jsem si říkal, „kurva, tys mi nikdy nic neuděla“, no jo, ale von se nemohl shodit před svýma kámošema, tak mě musel taky kopnout do držky...Na druhou stranu mě zas jednou varoval, když jsem...to jsem šel do rokáče na koncert – jo a už cestou mi nějaký známý říkali, že je tam spousta plešek – na ale já jsem byl přichcanej, tak mi to bylo jedno. No a už u vchodu jsem potkal Baláže, von mi říkal ať tam vůbec nelez, nebo že tam dostanu do držky a ať jdu radši pryč. No, já jsem ho samozřejmě neposlouchal a šel jsem dovnitř. Tam se hned ke mně přičítal nějaký nácek a začal na mně držkovat...no a pak mi zničehonic vrazil štucák do ksichtu, ze mě začala chcát krev, vid'. Pak mi někdo poradil, ať jdu na policajty, teď už bych to nikdy neudělal, a ať to normálně nahlásím. Tam mě seřvali, jak to prej vypadám. Když jsem jim řek, kdo mě napadnul, a že tam ještě je, že ho klidně můžou jít zatknout, tak jen mávli rukou, a řekli mi, že se vůbec nediví, když se na mě tak dívaj. Tenkrát jsem si na vlastní kůži ověřil, že policajti vlastně drží s náckama, se skínama...Tak jsem si říkal, že já blbec jsem na tu fízlárnu vůbec chodil.

Kdy jsi se poprvé setkal se SHARPama, nebo apolitickýma skinheadama?

To bylo vlastně krátce potom. To bylo tenkrát...no, prostě člověk jezdil na ty koncerty, na ty festáky, tam prostě člověk potkal i nějaký jiný lidi – a viděl jsem, že jsou plešky – taky jsem četl různý ty časáky a tam jsem zjistil, že jsou SHARPové a REDskíni, atd. no a člověk je pak vídal na těch koncertech...Pak už začali prostě tady v Liberci nějaký bejt, jako sice se obličali skoro stejně jako ty náckové, ale věděli jsme prostě, že to jsou kámoši. No a časem se i z některých pankáčů tady stali skinheadi. Jo, vem si třeba Honzu, to byl taky dlouho pankáč a stal se z něj skinhead, sjel si hlavu, jo, ale von už tenkrát byl proti těm náckům...mu vlastně zabili jeho kámoše...No, teď už je tu asi mnohem víc apolitických skinheadů, než pankáčů.

Dřív na koncert chodilo spousta pankáčů, a když tam přišla nějaká pleška, tak jsi věděl, že je to nácek, no. Teď máš na koncertě číratý, plešatý a je to v cajku prostě. Teď je tady hodně těch normálních skinheadů. Ale i hodně těch nácků se změnilo, protože zjistili, že dělali píčoviny prostě.

Funguje v Liberci „punks and skins united“?

Určitě. Jo, určitě. Je fakt, že když je třeba punkovej nebo skinheadskej koncert, tak tam potkáš jak pankáče, tak skinheady a nic se neděje. Dřív to...dřív to bylo fakt vo držku. Teďka tady chodíme pankáči a skinheadi do jedný hospody, pohoda.

V čem vidíš rozdíl mezi apolitickýma a nazi-skinheadama?

Já nevím...ty náckové jsou...s těma si nepokecáš, voni jsou strašně nesnášenlivý...i když na druhou stranu i mezi těma normálníma se najdou takový, který nesnášel hipíky a tak, a v tý agresivitě bych řek, jsou skoro stejný. Ale zase, jo, ty normální skinheadi nejsou žádný rasisti, a to...Taky třeba, když jsem tenkrát jel s klukama do Hradce, a to tenkrát šlo o nějakou skinheadskou akci – jenže kluci mi to neřekli – a jel jsem oblečený normálně jako pankáč, sice jsem neměl číro, ale normálně bylo vidět, že jsem pankáč, tak to bylo normálně v pohodě, všechno bylo v cajku, nikdo tam nic neřešil. I když jsem se tam zpočátku cejtil trochu blbě, to víš všude samý skinheadi, ale pak to bylo dobrý. Tenkrát jsem poprvé viděl, že to funguje, že prostě jsou i jiný skinheadi...jo a na takovej koncert prostě klidně jdu...

Na počátku 90. let tady v Liberci hrál Orlik, jaká byla atmosféra na jejich koncertě, co tam bylo za lidi?

Člověče to nevím, já tam ani nebyl...no, já jsem u toho Orlíku totiž dlouho nezůstal. Jo, poslouchal jsem ho ze začátku, ale já to nějak nebral, jestli je to skinheadská kapela nebo ne. Mně se prostě líbila ta muzika. No, ale pak, když člověk poslouchal víc ty texty...já jsem měl nějakou jejich nahrávku z nějakýho živáku, nebo co, a tam zpívali něco jako „zabij negra...“ tak jsem si říkal „ty vole, jako to už...“, no a pak jsem začal zjišťovat, co vlastně voni zpívaj a pak jsem si říkal „vole, jako tohle ne...“

Myslíš, že v současné době lze od pohledu zjistit, zda se jedná o nazi-skinheada, nebo o apolitického?

No...to právě (smích)...si myslím, že to až zas tak nejde. To asi člověk nerozezná. Snad jedině, až když promluví... Jo, třeba moji známí nedokážou pochopit, když mě třeba potkají ve městě společně se nějakým skinheadem...jo, a teď nechápou, vid', já jako pankáč a vedle mě skinhead, jo, a nejde jim to na rozum. Pak mi jako říkaj, „ty chodíš s náckama...“ a já jim říkám, to „není nácek, to je normální kluk...“ To fak, to je...to nejde poznat. Proto taky, proto jsou možná problémy, no, mezi lidma, protože voni jsou pak z toho úplně zmatený, když vidí, že jde pankáč se skinheadem. Co si maj o tom myslet? A pak slyší někde v televizi, že skinheadi zmlátí nějaký pankáče a nechápou to, když viděli, že jsou spolu kamarádi. Jenže to je tím, že voni prostě neví. Tady u nás v tom maj lidi furt hroznej bordel, jenže ono to ani nejde pořádně vysvětlit, aby to nějak lidi poznali. To fakt jako...no nevím, jak by to šlo udělat, aby to lidi pochopili. Protože vím, že třeba i matka je z toho zmatená. Prostě ví, že mám hodně známých, který jsou prostě plešatý, nosí bombery, a to...a kamarádi se mnou.

Prostě vona to prostě nepochopí, tohle to. Já jsem jí říkal „to ti ani nebudu vysvětlovat, to nemá cenu“. Tak si asi myslí, že sem magor (smích).

Rozhovor č. 11

Iniciály: S.K. **Pohlaví:** muž **Věk:** 33

Vzdělání: S.O.U. – bez maturity

Profese: piercing, tattoo

Rodinný stav: svobodný

Datum a místo konání rozhovoru: 22. 11. 2005 a 6. 12. 2005, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ před rokem 1989 jako punker. Na počátku 90. let se z něho stal skinhead. Od poloviny 90. let se hlásí k SHARP. Hrál ve skinheadské skupině (Jablonecký) *Protest* a *Patria*. Dodnes se považuje za tradičního skinheada.

Charakteristika rozhovoru: První rozhovor probíhal u respondenta v práci, rozhovor byl poměrně stručný, ale výstižný. Respondent byl trochu nervózní. Druhý rozhovor proběhl v restauraci. Některé otázky jsme probrali znovu a podrobněji. Respondent byl velmi ochotný a působil otevřeně.

Jak jsi se stal punkerem?

Tenkrát jsem byl hodně mladej, bylo mi asi 15 a moc jsem z toho neměl rozum, to víš, takový ty pubertální léta. Chtěl jsem se nějak zapojit, někam zařadit. V té době šlo hlavně o kamarádství. Na sídlišti byly takový ty různé party. Já jsem začal poslouchat tuhleto muziku (punk), líbilo se mi to...tak jsem chodil s nima...byli to fajn kluci, který mě oslovili, chovali se ke mně slušně v té době. Říkám, člověk se potřeboval někam zapojit.

Jak jsi se dostal k punkové hudbě?

Na učilišti jsem sehnal nějaký texty - v tom svém pubertálním věku, samozřejmě – jedný takový kapelky, takový správně sprostý. Já jsem byl takovej trošku uličník, tak mi to padlo do oka (smích). Byla to náhoda. Do dnes se mi nepodařilo sehnat název té kapely. Tý desce se tenkrát říkalo „punková opera“. Byla to šlupka jako šlupka, akorát pokaždý jinej text. Česká kapela. Do dneska si pamatuju všechny texty a taky to jak, jsme lítali okolo přehrady a řvali jsme to jak pitomci (smích). Pak člověk začal shánět další a další muziku. Tenkrát šlo vyloženě o ty úchylárny a o tu srandu kolem toho.

Odkud byla ta nahrávka?

Já ji měl od Martina Jégra z Železného Brodu, ale kde k tomu přišel, to absolutně nevím. Myslím, že ta kapela byla někde od Turnova. Byla to taková sklepní nahrávka. Vypadalo to, že ty kluci si vzali hudební nástroje, bili do toho furt tu samou věc, kterou se naučili a pak tam přidali pár takovejch srandovních sprostějch textů, to bylo celý.

A další kapely?

V '85 roce jsme jeli s učilištěm do Prahy do kulturního domu a tam vystupovala kapela H.N.F., o který jsme věděli, ale bohužel jsme se tenkrát nedostali do toho sálu a skončili jsme na Jojo bandu, ale viděli jsme tam mraky pankáčů a dozvěděli jsme se i o jiných punkových kapelách. Taky přes inzeráty, který tenkrát probíhaly v časopise....(nevzpomíná si), kde jsme se dozvěděli, že nějaký kluk ze Sokolova nahrává punkový kapely a tenkrát jsem se takhle dostali k H.N.F., Modrým tankům, Novoduru, Orlíku. Za 50 Kč jsme si nechali posílat tyhle věci nahraný na starý maxelky. Přes korespondenci jsme pak od takových lidí získávali další nahrávky a informace o jiných kapelách.

Znal jsi Jabloneckou kapelu Kukavůz?

Jasně. Seznámil jsem se s nima asi rok na to, co jsem se o punku poprvé dozvěděl. Slyšel jsem, že v Jablonci je punková kapela. Byli to asi o dva roky starší kluci, co zkoušeli hrát. Zkušebnu měli v ulici 5. Května – v cikánský čtvrti. Cikáni klukům taky tu zkušebnu vykradli v té době. Později jsme začali jezdit na jejich koncerty, občas taky přijel někdo z Prahy, kterej o tom taky líp poreferoval. Vem si, že jsme pouze vesnice, furt jsme v takových věcech někde dva tři roky za tou Prahou. Takže většinou to byl někdo z většího města, kdo nám poradil, pomohl.

Věděli jste o nějakých punkerech z okolí?

Občas přijel někdo z Český Lípy nebo z Liberce, ale těch lidí v té době moc nebylo. Ještě tak v tom Liberci, no, taky to bylo nejbliž.

Kolik tady mohlo být punkerů?

Tady v Jablonci (pauza) tak 10, co to fakt žrali. V Liberci jich bylo asi víc.

Jak jste chodili oblíkaný?

Vepřovice, vojenský kanady s odřezanýma řemínkama. Vzorem nám byli ty starší kluci. Takže počmáraný bundy různějma nápisama...to byly vždycky takový pokusy: barvy na textil, barvy na kůži a už se to čmáralo v té době. Taky jsme si ostříhali vlasy. Ale číro tenkrát nikdo z nás snad ani nenosil. Byli jsme pubertáci a člověk spíš tak nějak blbnul.

Proč zrovna tahle muzika, oblečení?

Ta muzika se mi od začátku líbila. Bylo to rychlý, mělo to šťávu a hlavně to bylo úplně něco jinýho v té době. Taky měly dobrý texty, některý kapely teda...třeba tahový „hánefka“ byly dost dobrý. No, jinak já jsem byl odmalička takovej živejší a vždycky jsem byl takovej rošťák, uličník...ale hlavně to byla sranda.

Byl v tom i nějaký vzdor?

Myslím si, že v mém případě ne. Asi to bylo spíš o tom, že po nás lidi čuměli, byla to taková puberta. Frajeřina.

Cítil jsi se silnější?

Jo, to asi taky. Je fakt, že když jsme s klukama jeli na koncert a já potom, když jsem začal nosit bomba a byl jsem jedinej skinhead v sále, bylo mi 17 a myslel jsem si, jakej nejsem střelec. Asi jsem ten pocit měl jako puberták.

Jaký byly reakce okolí? Měli jste třeba problémy ve škole, s policií?

No, ze začátku jsme nebyli moc nápadný. Neměli jsme číro...vlasy jsme si sice podholovali, ale tak, že to normálně nebylo moc vidět. Ale pravdou je, že když si kluci šli pro výuční listy, tak si ty číra postavili a byl pěkněj průšvih. Ale s policajtama jsme neměli žádný problémy. Tady v Jablonci ne. My jsme nějak extra neprudili v tý době. To asi byla záležitost těch větších měst. Tady to je furt taková rodinka ještě.

Byly tady nějaký punkový koncerty?

Čistě punkový? No, před revolucí asi ne, snad ten Kukavůz tenkrát nahoře v Rýnovicích, ale to si nejsem jistej. Jinak to začalo víc až v době, kdy vyšli ty první desky...že jo, ta Epidemie, Rebélie, atd. Přitom třeba kluci z Kukavůzu začínali ve stejný době, jako Tři sestry, akorát že nebyli z Prahy, takže to nedotáhli tak daleko...ale koncerty byli: dělali předkapelu Garantům, J.S.B. , to byly takový ty vesnický zábavy, kam chodili obyčejný kluci, máničky, prostě lidi, který poslouchali rockovou muziku. Na těch vesnicích v podstatě všichni. Punk byl tenkrát taková exotika a mladý lidi k tomu asi tíhli. Ale takovej ten skutečnej boom začal, až když vyšli desky Tři sester a tady těch věcí. To samý s Orlíkem, kterej se lidem tenkrát fakt hodně líbil.

Proč si se rozhodl být skinhead?

(Smích) No, když si na to vzpomenu, tak to tenkrát byla strašná sranda...jak jsem říkal, my jsme tenkrát byli taková parta a vyměřšleli jsme, co kdo jako bude. Všichni jsme tak nějak poslouchali ten punk. Já jsem říkal, já budu jinej, budu ten skinhead...pak jsem začal šmějdit, abych zjistil, jak choděj skinheadi oblíkaný. Tenkrát jsem vůbec nevěděl, jak skinhead vypadá. Já jsme jenom věděl, že jsou plešatý, ale ani jsem nevěděl, jak vypadá bunda, boty, nic. Člověk nevěděl, jak se má chovat. Já jsme jenom věděl, že mám bejt hrdej kluk. Tenkrát jsem si taky myslel, že mám nenávidět cikány...všechno bylo špatně v tý době. Klukoviny, hlouposti.

Kde ses dozvěděl o skinheadech, psalo se tenkrát o nich něco třeba v novinách?

Tenkrát moc ne, akorát si vzpomínám, že v časopise 100+1 vyšel článek o nějakých fašistických skinheadech z východního Berlína, tam člověk viděl ty jejich obrázky. Ale to byla věc, která se mně osobně už v tý době nelíbila. Já jsem nikdy nehajloval a už i tenkrát mi kluci říkali, že skinheadi by neměli bejt fašisti. Pak sem přišel Orlík a už se zpívalo o něčem jiným. Ale bohužel se do toho tahal ten rasismus, ale zase...člověk byl takovej naprdlej, tak se s tím taky svez.

Kdy jsi poprvé slyšel o Sharp?

V souvislosti s kapelou Bráník, když vyšla ta jejich první deska, kde zpívali: „Sharp, co to je, kde si to vzal...“ v tu chvíli jsem o tom začal přemýšlet, co to vlastně je. Asi dva roky po vojně jsem se začal dozvídat víc. Tenkrát byli Sharp snad jenom v Brně a v Praze. Někde v tom '93 začaly vycházet první ziny...tenkrát to byl Bulldog. Tam se člověk vlastně poprvý mohl dozvědět něco o historii skinheads. Tenkrát to bylo něco, protože do té doby tady fakt nic podobného nebylo. Najednou si člověk přečet, že to bylo tak a tak, že skinheadi taky poslouchali reggae, ska, punk, atd. Taky se tam psalo o Sharp a o spojení mezi pankáčema a skinheadama. Já jsem za nějaký čas odjel poprvý do Anglie a už to jelo. Člověk se dostal víc k té muzice...k informacím...najednou člověk držel v ruce „Spirit of '69“...začal si to s kámošema přelouskávat a všechno už bylo jinak.

Jak se vyvíjel tvůj vztah k punkerům a skinheadům, se kterými jsi začínal?

Úplně v pohodě. To nejde nějak zavrhnout. Tam začal problém, když jsem si našil nášivku Sharp. Do té doby jsme tady jako skinheadi táhli za jeden provaz, ani s fašounam jsme se nerubali. Problém začal až s tou nášivkou. Boneheadi mě odsoudili. Ale zase byl pokoj. Ale ty pravý kamarády, ty mám furt, to jsou ty kluci, který znám už od 16ti, dva z nich jsou do dnes pankáči a za ty bych klidně vrknul. Ten problém začal až s náckama.

Jak vypadalo skinheadský hnutí na počátku 90. let, dělilo se nějak?

Zpočátku jakoby všichni drželi za jeden provaz...i když je fakt, že docela brzy se to začalo trhat. Myslím, že v tomhle tom určitě pomohl ten Orlík. Tady bylo prostě mraky lidí, který měli vztah k zemi, ale nechtěli hajlovat, protože věděli, že nám tyhle lidi (nacisti) tenkrát hodně ublížili. Říkám...to už začal hrát Orlík a člověk dostával víc informací tou muzikou. Před tím člověk hledal, protože nebyl tady nikdo, kdo by to před tím narýsoval: hele má to bejt takhle a takhle, tohle jsou pravidla hry, takhle to hraj. Já myslí, že i ten Orlík se taky takhle hledal...

Jak se tedy skinheadský hnutí rozdělilo?

No, zpočátku na ty vlastence-kališníky, což podle mě v té době nebylo špatný...i když jak říkám, pořád se do toho montoval ten rasismus, no a na ty nácky. To ostatní přišlo až později...Sharp se tu objevili až někdy v '95, nebo tak. Takže si myslím, že to kališnictví byla nejlepší věc, která tady v té době byla. Vlastně nebýt Orlíku, tak tady asi hajlovali všichni.

Vzpomeneš si na nějaký konflikty mezi punkery a skinheady?

No, asi vůbec první, ale u toho jsem nebyl...prý tenkrát na „Bránický žízni“ (festival) hrál Orlík a místní plešky, nebudu říkat skinheadi, protože bylo mezi nima spoustu nácků, začali sekát pankáče a výklízet sál. Kecám, nebylo to po Orlíku, ale po Bráníku. A kluci z Orlíku si údajně otočili bombry naruby a sedli si na parket jako na protest, že by se tohle nemělo dělat. (asi rok 1990). No, a tady v okolí asi poprvý ten Tanvald, tam už se do toho montovala politika. A před tím to „Vápno“. Myslím, že se to všechno rozjelo kolem toho Bráníku, ty kapely. Jo, ještě mnohem dřív jsem byl v Lidových sadech v Liberci, kde hrál Šanov, tak tam byli skinheadi z Český Lípy a ty už byli dost hustý na pankáče, ale ještě ne tak, jak později na „Vápně“ (festival – Orlík, Bráník, Macháně, Tři Sestry...), kde ty kluky (pankáče) rozsekali a vyházeli. Proč? Nevím, prostě náckové. Zrovna nebyl po ruce žádný cikán nebo

barevněj...už jich bylo víc a už nepotřebovali svoje bejvalý kamarády s čírama. Podle mě si léčili mindráky. Asi tak. A hlavně to byli lidi odjinud, kteří s nima neměli žádnou vazbu. Když s nima jednou vyrůstáš, tak je pak nebudeš kopat do obličeje..

Co myslíš, že dříve spojovalo punkery a skinheady?

Určitě muzika, poslouchali stejnou muziku.

Vidíš nějaký zásadní rozdíl mezi dnešními a dřívějšími punkerama?

Asi ne, i když dřív to bylo všechno takový obyčejnější. Dneska se všechno strašně moc žere. Kdo jak je. Táhle byl na koncertě a tak. Bylo to víc takový spontánní, moc se o tom nepřemýšlelo. Dneska už to má každej dopředu narýsovaný, to už je taky možná chybička. Nikdo si nemusí moc zabojovat. Nemusí zjišťovat kdejaký bejkárny. Teď už nedělaj chyby, kdekdo může machrovat, že je ten lepší, že v životě neuhodil cikána a tak, ale tenkrát prostě jsme byli pitomci, bylo to tak. Dneska to je všechno jednodušší, ty kluci to maj narýsovaný. Všechno je jednodušší, v tom to je jiný. Dneska půjde člověk do krámu, koupí si hadry, koupí si muziku a nemusí pro to udělat vůbec nic. Skočí si na koncert, pokecá se starším kamarádem... ale zas se aspoň nedějou ty chyby, co jsme dělali my.

Jak bys popsal vývoj skinheadského hnutí?

Uf, tak tady to bylo hustější. Ten punk je punk. A u těch skinheadů? Když to vezmu od začátku: kluk, kterej blbnul - můj případ, pak byl kališník, což si myslím, že v té době bylo dobrý. Druhá větev fašouni, špatný, úplně mimo. Redskins asi jako reakce na ně, extrém z druhé strany. Sharp, jako nějaký ten rádoby střed, bez politiky. Je to složitější.

Poznáš na ulici nazi-skinheada?

Tady v Jablonci jo (smích). Ale jinde už je to složitý. Ty starší chlapíci, myslím ty nebezpečnější, už se takhle neoblíkaj. Ty mladý tatrmani většinou černý bombry, nášivky, placky, jinak se oblíkaj úplně stejně. Když to řeknu jinak: léčí si mindráky v uniformě někoho jinýho, protože tu uniformu maj naši. Je fakt, že na druhou stranu i v tom oblečení to krystalizuje, nosí i jiný značky. Lonsdale už na sebe nevezmou, protože je to negerská značka – zaplat'pánbůh za to pro nás. Bohužel bombry a těžký boty jo. Jinak maj svoje značky. Už je to dneska trochu jinak a je to tak dobře.

Myslíš, že pro apolitického skinheada znamená „být skinheadem“ něco jiného, než pro nazi-skinheada?

No, to stoprocentně. Jo, určitě je. Voni (nazi-skinheadi) v podstatě jenom zneužívají naši uniformu, to nejsou skinheadi...to jsou náckové, boneheadi...ty s tradičníma skinheadama nemaj vůbec nic společnýho. Voni nevědej nic o naší historii, o tomhle kultu, že jo, protože kdyby to znali, tak...tak se nikdy nemůžou prohlašovat za skinheady. Já jsem si taky dřív myslel, že skinhead jako musí nenávidět cikány a tak, ale...tenkrát to bylo všechno jinak, tady tenkrát nebyly žádný informace...jenže tím si tenkrát musel projít každej. Dneska samozřejmě vím, že skinheads je o něčem jiným, že jo...že to je o muzice, kterou milujem, o kamarádech, taky samozřejmě vo tom stylu oblíkání, vo určitý hrdosti...prostě všechno dohromady, ale to se těžko vysvětluje, no, to člověk musí sám cejtít...bud' prostě skinhead jseš, nebo ne. Ale rozhodně to nemá nic společnýho s nějakou ideologií, nebo...s rasismem a

tak. Takhle to ale voni (nazi-skinheadi) nechápou, no, já nevím, jak bych to jinak vysvětlil. Jo, vem si třeba tu jejich muziku, že jo, to prostě není vo zábavě, vo životě...to je jenom samá nenávisť.

Rozhovor č. 12

Iniciály: P.S. **Pohlaví:** muž **Věk:** 33

Vzdělání: S.O.U. – bez maturity

Profese: dělník

Rodinný stav: svobodný, jedno dítě

Datum a místo konání rozhovoru: 3. 3. 2006, Jablonec nad Nisou

Charakteristika respondenta: Respondent „začínal“ na konci 80. let jako skinhead. V 90. letech patřil k „tvrdému jádru“ nazi-skins. Za své aktivity byl odsouzen k dvěma letům vězení. Po návratu z vězení byl několik let závislý na drogách. Dodnes se považuje za skinheada.

Charakteristika rozhovoru: Rozhovor proběhl u respondenta v bytě, v dobré atmosféře. Respondent na dané otázky ochotně odpovídal.

Jak jsi se dostal ke skinheads?

Ty vole, to bylo už někdy v '86 roce, to bylo tenkrát přes Literu – von teďka dělá práva nebo co. No, ale tenkrát jezdil do Děčína na školu, na nějakýho strojníka, nebo co...pak jezdily na lodích. A já člověče ani nevím, jak von k tomu přišel, akorát si pamatuju, že jednou přivezl nějaký výstřižky z časopisů, ze 100+1...tam se tenkrát o tom občas psalo. No a už tehdy mě to strašně chytlo...já jsem byl vůbec na všechno takovej chytlavej (smích). Pak přivezl vlastně první kazetu...tam na jedny straně byli „Hrdinové“ (H.N.F.), to si pamatuju do teďka, a na druhý straně byli 4skins. To si dodnes pamatuju. Jo a taky tam byli Exploited, to album „Punks not dead“. On se totiž v tom Děčíně seznámil s nějakým klukem, snad z Prahy nebo z Ústí, teď si to přesně nepamatuju, kterej byl už tehdy skinhead a přes něj to sháněl. Pak jsme z těch časáků zjišťovali, jak chodí oblíkaný. No, my jsme tenkrát (smích)...nosili nějaký farmářky, nebo kanady, ale bez těch pásků, jo, a kšandy...no, já jsem nosil koženou bundu, na zádech jsem měl nápis „Plexis“ (smích)...protože voni Plexis tenkrát hráli takovej ten „skunk“, něco jako třeba OiPoloi, no, a na rameni jsem měl německej kříž, nebo co. Protože my jsem vlastně v té době...to nikdo nevěděl, že jsou nějaký nepolitický...tenkrát byli všude fašouni, jak v Německu, tak ale i Anglii. Tam v těch „stoplusjedničkách“ nebyli žádný apolitický, tam ukazovali skinheady z Londýna, pak tam byli nějaký Švýcaři a všechno to byli fašouni, jo, samý hákáče a tak...tam měl třeba jeden skinhead v ruce nějakej granát, nebo co, a pod tím byl titulek „připravuji se na rasovou válku“ (smích), takovýhle šílenci tam byli.

Byli před rokem 1989 v Jablonci nějaký skinheadi?

Tady byl snad jen jeden, ten „Čáp“ z Rychnova, ten chodil plešatej v bombru, ale jinak nikdo. Ani my jsme tenkrát nebyli takový ty pravý skinheadi. To až dýl...pak jsme se seznámili s klukama z Český Lípy, ty byli tady asi nejznámější, ty s tím vlastně začínali. Oni se tenkrát scházeli „U bažanta“, ale to byli proti nám starý chlapi, těm bylo třicet, pětatřicet roků. Tak za těma jsem se jednou vydali...to už ale bylo pozdějc, to bylo asi až v '89. Jo, po tý revoluci jich tady byla spousta. Jenže za nás, když my jsme s Literou jezdili do Prahy na koncerty, tak

to se chodilo s pankáčema. Stejně tak, jako když tady byli ty první demonstrace proti cikánům a tak, tak to se chodilo normálně s pankáčema. No, pak začal hrát Orlík a od té doby se to začalo rozdělovat. Před tím tady byli všichni pohromadě, lidi chodili společně do hospody, na koncerty, ale víš co, tenkrát tady toho bylo strašně málo. Pak začal hrát ten Orlík a každý chtěl být skinhead, všichni chtěli být skinheadi, těch pankáčů pak tady bylo málo.

Byl jsi na koncertě Orlíku?

Já jsem na nich byl, když hráli „Na vápence“ v Liberci. To se tenkrát jmenovalo „Skinheadský vápno“, tam hrál právě Orlík, potom ty holky...jak voni se jmenovali...jo, „Jen žádnou paniku“, tam právě hrála ta Miriam od Landy. Taky hráli „Macháňovci“, ale ty vypískali...to víš, každě chtěl tenkrát slyšet Orlík a „Macháň“ moc neznali. Taky si pamatuju, že nechtěli hrát tu písničku...toho negra, a ty skinheadi byli kvůli tomu na ně nasraný. Pak tam byl Bráník, no a s jejich zpěvákem se popral Litera, protože Litera řekl, že má nějakou školu, a ten z Bráníku mu řekl, že je hovno dělnická třída (smích). Tak mu Litera dal do huby, von ten z Bráníku byl taková vyžle. ...My jsme tenkrát jezdili na všechny možné koncerty. Tady tenkrát po tom nikdo nešel, von si nikdo neuvědomoval, o co jde, tady po okolí normálně hráli všechny možné neonacistický kapely, z Německa a tak, a tenkrát to bylo každému jedno, vo to se policajti vůbec nezajímali. Tenkrát nikdo nevěděl, která bije. Až když potom začaly ty první průsery, tak po tom začali jít.

Byli „Na vápence“ nějaký punkeři? Došlo tak ke konfliktu mezi punkery a skinheady?

Jo, určitě tam nějaký pankáči byli tenkrát. Jo, to určitě jo, ale jestli se tam něco stalo, to si fakt nepamatuju...ale myslím, že ne, že se jako nervali.

Kdy se začalo dělit skinheadský hnutí?

S tím právě přišel Orlík. ...třeba tady (Jablonec a okolí) jsme byli my, my jsme byli „sudeťáci“, no a Orlík a ty lidi okolo, to byli vlastenci. Si pamatuju, že když se stal tenkrát ten průser, jak na toho koně někdo načmáral hákovej kříž, že právě Orlík se od toho distancoval, a že ani potom nechtěli hrát. Já jsem pak byl na Orlíku v Kutný Hoře, a tam taky, taky tam bylo spousta pankáčů. Na tom Orlíku se to takhle rozdělilo. Oni začali s tím kalichem, jako vlastenci – kališníci, zatímco tady všichni byli strašný „sudeťáci“. Jo, vono tady toho bylo víc...byli kališníci, v Praze ale byli taky gajdovci – to byli taky fašouni, jo, zase český fašisti, to byl Bulldog...taky byli v Trutnově, tady byli ty sudeťáci...tady to byl samej nácek. A mezi náma byli hlavně bitky, víš co. My jsme třeba byli na tom skinheadským festáku v Bzenci, to si pamatuju do dneška. Tam byl tenkrát s námi nějaký Jebouz a ten měl tričko s Hitlerem, no ale pak tam byli Maťějkovci z Trutnova, to jsou dvojčata, tenkrát byli strašně vyhlášený, taky byli několikrát na Nově ve zprávách...no a ty za náma přišli se porvat, říkali „tak pojdte sudeťáci“...z nás se nikdo, kromě Jebouse nezvedl (smích)...pak se do toho právě pletl i Landa, jo, prej „chlapi nechte toho“, tak jsme se tam málem porvali všichni (smích). Jo, nebo třeba v Pardubicích, jak tam cikáni zabili toho Martina, tam jsme byli na demonstraci a porvali jsme se tam s pražákama. Nás jako sudeťáky, tenkrát všude nesnášeli. ...no, já jsem pak dostal podmínku a zákaz účasti na veřejných akcích hnutí skinheads, protože jsme tam vymlátili cikánskej barák. Pak jsme ještě vymlátili tu Loučnou, no a to už jsem šel sedět. Ale už bych to v životě neudělal, tady ty věci.

Jaký jsi měl v té době vztah k punkerům?

Ty vole pankáči...já jsem v té době nemohl vidět číro, ne. Mě nevadilo, když měl někdo třeba ten rozcuch, ale jak jsem viděl číro...to byla úplně averze (smích), ty vole...

Čím to je, že před rokem 1989 jste s punkerama bez problému vycházeli?

Protože tenkrát nikdo nevěděl, o co se jedná, víš co. Tenkrát to bylo jedno hnutí, prostě pankáči a skinheadi, to bylo dohromady...taková jedna banda, jo. Von tenkrát nikdo o ničem nic nevěděl...ale to bylo i nějaký čas po té revoluci, jo...tenkrát nikdo nevěděl, co je to třeba SHARP...já jsem se třeba spoustu roků domníval, že SHARP jsou jenom černoši (smích)...že to jsou černý skinheadi. Jo, třeba si pamatuju, jak tenkrát někdo přišel s tím, že třeba 4Skins jsou SHARPové...ti říkám, tenkrát nikdo pořádně nic nevěděl.

Kdo tady odstartoval ten boom skinheads?

No, asi ten Orlík...určitě, ty s tím vlastně přišli první. Si pamatuju, jak po té první desce Orlíku najednou všichni chtěli být skinheadi. To se každému strašně líbilo. Pak vlastně začal hrát ten Bráník a ty už docela přitvrдили...no a samozřejmě Bulldog, ty byli asi nejznámější, voni tenkrát vydali to album společně s těma američanama, s tou Rahovou...to bylo hodně drsný. Voni ty amíci, to bylo taky o něčem jiným, to jsou neonacisti jako prase...a teď voni hrajou ten white power, že jo, to je spíš takovej hardcore, jo voni taky nosej kraťasi a tenisky a vesele si do toho hajlujou (smích). No a pak samozřejmě ta Vlajka, že jo.

Kdy se tady začali objevovat první SHARPové?

Ty jo, tak to nevím...já jsem se o to nikdy moc nezajímal...já si myslím, že to sem přitáhl ten Standa, von vždycky přišel s něčím novým, protože se o to z nás asi nejvíc zajímal. Jeden čas byla doba, že kdyby Standa přišel s tím, že skinheadi v Anglii nosí hovna v kapsách, tak je tady budou všichni nosit (smích). Von s tím asi první přišel...von byl nejdřív kališník, vlastenec a pak SHARP, jo. Já nevím, jestli je teď SHARP, ale myslím si to. Já nevím, kdo je tady SHARP. Jako já jím určitě nejsem a ani bych nechtěl bejt. Mě se líbí bejt...už se jako do ničeho nesrat, jo, protože...budu mlátit deset let cikány, a pak budu ze sebe dělat tohle, to ne (smích). Já vím, že to není o tom, ale prostě...já se i dneska bavím s pravičákama, protože mě sere, že...já nezavrhu někoho, koho znám deset let, ne. Já jsem přestal hajlovat, bavím se s váma, ale kvůli tomu nezavrhu všechny ostatní, takže se s nima bavím. Ale zase jakmile mi bude sázet nějaký stračky do hlavy, tak ho pošlu do prdele...jo, voni třeba furt něco o Standovi a tak, ale mě to nezajímá, jo, to je mezi nima, tak ať mu to řeknou sami, co já? Minule taky, jsem se pohádal s Fishem, kvůli tý Skleněnce...

Myslíš, že pro nazi-skinheada znamená „být skinheadem“ něco jiného, než pro apolitického skinheada?

Určitě. To je o úplně něčem jiným. Ty pravicový skinheadi, nebo ty ultra pravicový skinheadi, voni v tom viděj...takovou sílu, nebo...to je úplně něco jinýho. Jim nejde o muziku, o ten styl...já nevím, jak to vysvětlit. Když vidíš nějakýho neonacistu, tak je oblečený jako skinhead, jo...ale pro něj to je jenom ta síla, nic jinýho. To máš jako mezi fotbalovejma chuligánama, mezi nima je taky spousta lidí, co se tak oblíkaj a nejsou to skinheadi...jo, když přijdeš do hospody v bombu, těžkejch botách a s holou palicí, tak všichni čuměj...ještě k tomu, když jseš chlap jak hora (smích)...pro ně to je hlavně ta

uniforma, to jsou takový vojáci. Jo, vono i v dnešní době, když někdo vidí, že jsi skinhead, tak jsi pro něj fašista, nebo něco takovýho, jo, že mlátíš lidi a tak, a stejně mu nevysvětlíš, že to tak není...to už je prostě vžitý.

Myslíš, že jde od pohledu rozeznat nazi-skinheada, od apolitického?

Když ho neznáš, tak asi ne. Snad jediné podle nášivek, jo, jenže ty nášivky už si dneska taky jen tak někdo nevezme...protože dneska tě za nášivky klidně zavřou, že jo. Já jsem dřív normálně nosil nášivku „Rudolf Hess“, jo, na rameni „Deutschland, Deutschland uber alles“, normálně jako hymnu (smích), tričko s orlicí a válečným křížem...ted' si tohle nikdo nedovolí. Jo, náckové třeba nosí ty urbany, nebo černýho bombra, někdo pořád ještě nosí patku a tak, ale taky můžou vypadat úplně stejně, takže to nepoznáš.

Proč jsi přestal být nazi-skinhead? Co se změnilo?

To byl ten kriminál. Mě zavřeli, jsem seděl dva a půl roku a tam jsem hodně četl. Jako já jsem nezavrhnul úplně všechno, ale už se na to dívám úplně jinak. Víš co, v té době, když jsem hajloval, tak jsem o tom absolutně nic nevěděl. Já jsem hajloval, protože jsem hajloval, jo. V tom kriminále jsem si přečetl spoustu věcí...samozřejmě vím, že holocaust a podobný věci, že to je něco hroznýho...ale teprve tam, jsem se dozvěděl věci, o kterých jsem tenkrát nic nevěděl, jo, přečetl jsem si třeba o Romelovi o (???)...a prostě ted' vím, že to bylo taky o něčem jiným, jo. U mě se to taky hodně změnilo tím, že jsem začal brát ty drogy, ne. Já jsem se tím vlastně dostal mezi úplně jiné lidi, ne, vlastně úplně na opačnou stranu té barikády. Já jsem furt chodil jako skinhead a ze začátku jsem těm lidem, se kterými jsem bral, říkal, že kdybych se s nima potkal třeba na nějaký demošce, tak že bych se jich nezastal...ale pak jsem zjistil, že to je vlastně úplně o něčem jiným, ne, že si každéj může bejt jakéj chce, že na tom vlastně vůbec nezáleží.

Liší se současná skinheadská scéna, od té z počátku 90. let?

Tenkrát to byla hrozná vlna...když začal hrát ten Orlík, to bylo všude, jo, to se každému strašně líbilo a každéj kluk chtěl bejt skinhead, kluci v osmý třídě byli skinheadi...a i z pankáčů se tenkrát stávali skinheadi. Nás se denně scházelo patnáct, dvacet lidí, jo, a furt se něco dělo...my jsme měli furt nějaký průsery, atd., ale tenkrát to bylo o něčem jiným...někdo přinesl nějakou kazetu, co někde sehnal, a to bylo něco. Ted' toho máš všude spoustu. Já když jsem si tenkrát koupil první martensky, tak jsem byl bůh (smích), nebo třeba bombra, jo, sehnat takovou alfu, to bylo něco...já jsem pro něj jel tenkrát do Německa a stál mě 170 marek. Ted' jdeš prostě do krámu a koupíš si co chceš. A taky jo...my jsme se tenkrát furt jen rvali, samý problémy, demonstrace a tak...ted' už to vo tom není, ted' jdeš na muziku a tak. Já už jsem spíš takovej oblíkánek (smích).

Měli jste tenkrát v Jablonci nějakou oblíbenou hospodu?

Těch bylo víc, vždycky než nás vyhodili (smích). Úplně ze začátku se chodilo do Černobyly, pak se chodilo do Mlejna...tedy do Jelena. Pak i do Fontány, ale ta už je zrušená. Tenkrát mezi nás taky chodili kluci, který jsou ted'ka nepolitický...a tenkrát taky vůbec nevěděli, že něco takovýho je. Jak jsem říkal, to snad jediné ten Standa měl takovej přehled. Von se o to totiž furt zajímal a vždycky na něco narazil. Litera ten do poslední chvíle taky...jako von byl vždycky vlastenec, ten nikdy nehajloval. My ostatní jsme byli takový...nás nikdy moc nezajímalo, co je okolo, no. Ale furt jsme tady tak nějak fugovali dohromady, prostě někdo

nehajloval, tak nehajloval, no...ale jinak tady hajlovali skoro všichni. Když jsme poslouchali muziku a nebylo tam nějaký hajlování nebo aspoň skinheads, tak nás ta kapela nezajímala (smích). Víš co, jak tam zaznělo „sieg heil“ nebo „Hitler“, to prostě bylo nejlepší (smích)...jsme měli i nějaký techno, nebo co to bylo, a taky jsme to poslouchali jenom kvůli tomu, že se v tom hajlovalo.

Myslíš, že dnes převažují spíše nazi-skins, nebo apolitický skins?

Já si myslím, že těch apolitickejch je dneska víc...anebo ty náckové nejsou tolik vidět, víš co. Ale zase spousta těch skinheadů, co jsou dneska nepolitický, to byli dřív náckové, nebo něco takovýho. Spousta lidí, co takhle třeba vidím na koncertě, dřív nosili orlice a tak...to si pamatuju, protože je znám, vid'.

VII.3. Obrazová příloha a její popis

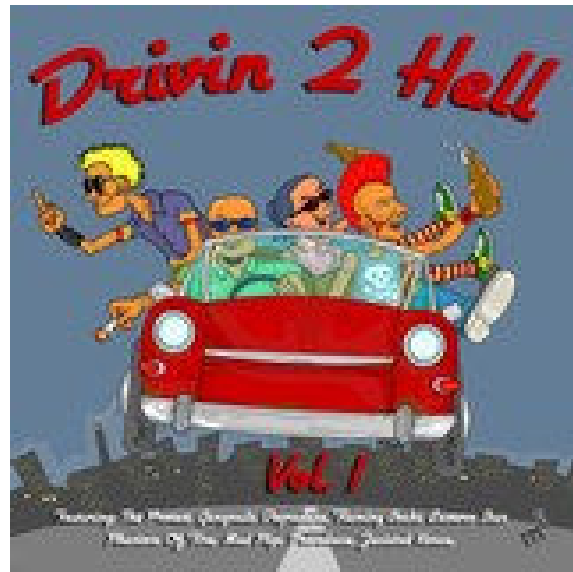
Vysvětlivky k obrazové příloze:

- Obr. 1 Obal CD ostravské hudební skupiny *Degradace*. Na fotografii jsou zachyceni členové skupiny, přičemž je zajímavé, že se jedná o dva skinheady a dva punkery. Z hlediska výše uvedené terminologie skupina *Degradace* představuje typickou „skunx“ skupinu a v tomto smyslu symbolizuje propojení punkové a skinheadské subkultury. (*Degradace* – Demo, vydáno vlastním nákladem, 2002)
- Obr. 2 Obal kompilačního CD, které přináší průřez českou a slovenskou punkovou a skinheadskou hudební scénou. Již z obalu CD je patrné (automobil řídí skinhead a kolem něj jsou punkeři), že členové těchto subkultur jsou zde prezentováni jako přátelé. (V/A – Drivin to Hell, Kids and Heroes Records, 2005)
- Obr. 3 Obal CD další, tentokrát britské, „skunx“ skupiny *The Blitz*. Na fotografii jsou členové skupiny: dva skinheadi (nahore) a dva punkeři. Polovina 80. let 20. století. (*The Blitz* – An All Out Attact)
- Obr. 4 Návštěvníci punkového *Anti-society festivalu* ve Svojsicích u Přelouče (2005). „Antifest“ je největší hudební festival svého druhu v České republice, pravidelně se ho účastní kolem pěti tisíc návštěvníků. Zhruba od roku 1999 je hojně navštěvován také apolitickými skinheady. Na fotografii je vidět promíchané punkovo-skinheadské publikum. (foto – zdroj: <http://vdb.jikos.cz>)
- Obr. 5 Návštěvníci *Chelsea festivalu* (2001), který nesl podtitul „Punks & Skins United“. V popředí je vidět jablonecký! punker, který má shodou okolností na zádech ten samý slogan. (foto – zdroj: <http://vdb.jikos.cz>)
- Obr. 6 Liberecká punková hudební skupina §202 na fotografii z roku 1981. Na fotografii je dobře patrná „obyčejná“ – nikterak výstřední – image prvních libereckých punkerů. (foto – archiv autora)
- Obr. 7 Liberecká hudební skupina *Hubert Macháně* na fotografii z roku 1984. Skupina časem (bezdůvodně) získala pověst první československé skinheadské skupiny. (foto – archiv autora)
- Obr. 8 Rozhovor s libereckou „skinheadskou“ skupinou *Oi Oi Hubert Macháně*. Členové skupiny se v článku distancují od označení „skinheadská kapela“. (Rock & Pop, č. 12, ročník II, Nakladatelství a vydavatelství Lidové noviny, 1991, str. 16)
- Obr. 9 Recenze na vystoupení skupiny *Hubert Macháně* v KD Ládví v Praze (1992). Autor článku upozorňuje na konflikt mezi skinheadským publikem a členy výše jmenované hudební skupiny. Nálepka „skinheadská kapela“ se stává pro skupinu přítěží... (Rock & Pop, č. 4, ročník III, 1992, str. 31)

- Obr. 10 Ilustrace, na níž vedle sebe (zleva) stojí: rude boy, psychobilly, skinhead, renees (skinheadská dívka), punker a rastaman(?), představuje výše jmenované jako členy jediné „scény“. (foto – zdroj: <http://unity.host.sk>)
- Obr. 11 Ilustrace z knihy G. Marshalla – *Spirit of 69*, která vtipně reflektuje odlišné podoby skinheadské image. Skinhead vlevo má elegantní oblek (druhý skinhead ho tudíž mylně považuje za příslušníka subkultury mods), skinhead vpravo se vyznačuje agresivní image (prvně jmenovaný ho mylně považuje za punkera). (zdroj: Marshall, George – *Spirit of 69. A Skinhead Bible*, c.d., str. 170)
- Obr. 12 Skupinka londýnských skinheadů spolu s jedním punkerem (druhý zprava: kožená bunda a „čiro“). Zhruba polovina 80. let 20. století. Ukázka spojení punkerů a skinheadů. (foto – zdroj: Marshall, George – *Spirit of 69. A Skinhead Bible*, c.d., str. 106)

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Ještě donedávna si půjčovali neskutečně mizerný nástroje od svých libereckých přátel i nepřátel. Před každým koncertem prolezi nejposlednější díry, aby dali dohromady to základní, co dělá muzikanta muzikantem. Alespoň na chvíli, protože mnohdy byla jejich technika terčem narázek majitelů tenderů a gibsonů. Dnes vydává Hubert Macháně u firmy Globus první dlouhohrající desku, která má při dobré propagaci šanci postavit se vedle takových objevů, jakými byly v době nedávno minulé Tři sestry nebo Orlik. Bubeník Tomáš Hajíček a baskytara Miroslav Macháček o tom vědí své.

HUBERT MACHÁNĚ – OI OI!

Jste asi nejstarší oi oi kapela v Čechách.

MM: Tak to bysme rádi vysvětlili, protože u nás nejde o žádný hnutí.

TH: Prostě jsme se naučili hrát, pak jsme někde slyšeli náky to oi, zalíbilo se nám to a tak jsme to začali prdat do těch textů.

MM: Prvopočátky sahají až do roku 1979, ale Hubert Macháně existuje od třiaosmdesátého. Jako každá kapela jsme byli zakázáni a žádný přehrávky jsme nikdy neměli. Ani se nám tam nechtělo jít. Zkoušeli jsme to jednou a vyhodili nás, takže jsme hráli...
TH: ...dokud nám nevyprnuli proud.

Prolínaly se tam asi čtyři hudební tělеса z liberecka. Postupem času se to sovřívávalo protože pár lidí uteklo, ně- kdo se oženil, jiné se na to vykašlal. Zůstalo takový zdravý jádro a to se cpalo, kam to šlo.

Třeba na soutěž Ještědský drak...

MM: Tu jsme absolvovali dvakrát. Po- prvé jsme se přihlásili do jazzového večera, jelikož nás do rockového ne- vzali. To naše sdružení obsadilo celou soutěž a při každý nový kapele se vystřídali třeba jen kytarista. Po třetím pokusu nás vyhodili, protože porota byla totálně na kolenu. Hráli jsme Dead Kennedy's a Exploited.

TH: Za rok tam už nepustili lidi, aby se vyvarovali skandalu. Oblikli jsme se do barového, vzali dvě zpěvačky a venku stálo připraveno dvanáct ba- letek. Porotě nás pochválila, prej dob-

rá basa, perfektní romantický tahy, jenom ty zpěvačky byly hrozné. Kvůli tomu nám o chloupky unikl postup. Paradoxem bylo, že holky měly za sebou dvě let v Severáčku.

V Liberci jste museli být sirašně nápadný. Jak jste existovali v ci- vilitu?

TH: Bylo to výborný, různě jsme se prolínali. Třeba tady kamarád měl manželku, tu jsem mu přebíral já, pak jsme se na půl roku rozešli a teď je zase u mně. Jako v rodině. Jestli přijde do kapely zpěvák, určitě bude jeho. A ještě je tady Maleček z Orliku, kterej prej vykríkne, že odjíždí do Liberce za svojí manželkou a dvoule- tím synem Tomášem.

A ten je tvůj?

LH: To mám jedinou jistotu.

Hubert Macháně je nějaká sku- tečná postava?

MM: Název je podle jedny folky kape- ly Hubert Kah. Měli na ni tak debilní obléčení, že neznám nic debilnějšího. Ten Macháně je podle scény z filmu Jára Cimrman, kterej je nás nejlibe- nější hrdina. A ještě Neználek, ten je skvělej.

Živíte se hudbou?

LH: Nám práce moc nevoní, osobně jsem vydržel v každým zaměstnání tak tři týdny. Teď žiju z Huberta, jestli se to dá říct.

MM: Já jsem pracoval těžce jako ři-

nehraje, tak je buď v práci nebo sedi doma a kouká na Ještěd jestli se nepohnul.

Co vás při skládání inspiruje?

LH: Nejvíc film Krásná země a Svo- bodné rádio O, kde se všechny tyhle problémy přestřásaly.

MM: Inspirace je v biblostech. Těma písničkama, a to je hiani, nechceme nikomu nic sdělit. Zařadili nás vylože- ně jako skinheadskou kapelu, což, myslím, nejsme. Hlavní je dobře big- bit a legrace.

Jak jste se při tomhle přístupu k životu dostali k desce?

LH: Přes naše kamarády z německý kapely Krýsa. Dohodili nás Globusu a když to nešlo tak snadno, vnučili jsme se. Tu desku slyšela spousta lidí a každé si vybral jinou písničku.

MM: Můj táta se málem zhroutil, když si přečetl názvy...

Kdo tedy Hubert Macháně jsou?

MM: Ivan Macháček, inženýr, kytara, to je Hubert Macháně I. Mirek Machá- ček, baskytara, to jsem já, Hubert Macháně taky I a Tomáš Halíček, bubeník, Hubert Macháně I.

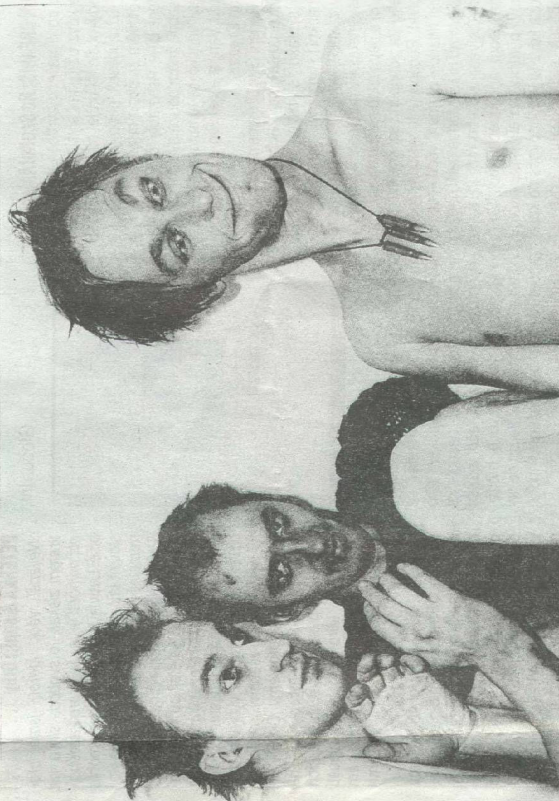
Jak často hraje?

MM: Neda se mluvit o nějaký koncert- ni činnosti. Poslední rok hráme dost sporadicky.

LH: Já ještě občas bubnuju s Třema sestrama. Nedávno jsme s nima hráli v Liberci zadarmo, protože nemaj rádi, když jim někdo sáhá na peníze.

To bylo samý, že uděláme společnej koncert a pak zjistili, že by se o ten plnej sál museli dělit. Tím chci říct, že zadarmo hrát nelze a pracovat nemí- ním.

Až si poslechnete desku, můžete si napsat o koncert na adresu Tomáš Hajíček, Matoušova 56, 460 01 Libe- rec, případně volat Mirka Macháčka domů, kde stejně většinou není, na číslo (048) 234 65. Hubert Macháně Jaroslav Špulák přijede.

Zleva:
M. Macháček,
I. Macháček,
T. Hajíček

Foto Jiří Hrouzek

Zatímco se v Malostranské besedě konal koncert Stalino- vých obětí, vydal jsem se do Ládví, kde jsem předpokládal - a správně - přítomnost zcela opačného publika. V muzi- kantské šatně vedle liberecké- ho tria Hubert Macháně a hu- debníků z formace Hagen Ba- den posedávala a postávala i liberecká parta **Krucipůsk**, která koncert zahajovala. Zhruba před rokem hrála pod názvem Veteš takový tech- nottrash. Dnes změnila jméno,

Sólová skupina Fanánka ze Tří sester **Hagen Baden** (pře- zdívána Fanánkovy lázně) měla svou premiéru, kterou odehrála v sestavě Fanánek - zpěv, Ronald Seidl a David Matásek - kytary, Jakub 'Blá- zen' Maleček - baskytara a Martin Roubínek - bicí. Texty zásobuje skupinu monopolně Hagen, o hudbu se starají Ja- kub, David a Ronald. Celkem automaticky se nabízí srovná- ní. Tedy: už jsem slyšel lidi v hospodě zpívat si Tři sestry

tvu radikálně názor a výkřik „*Hájíček je prase!*“ měl být nej- spíš odpovědí na festival v Bzenci, kdy znechucený To- máš vystrčil na hajlující publi- kum holou prdel. Za mizerné- ho zvuku odehrála skupina pět písní, aby se před další ozvalo z hlediště „*Liberecký skíni se styděj za to, že jsou z Liberce!*“. Z pódia: „*Řekni to ještě jednou!*“ a křikloun se už hrabe nahoru. Následuje ústní debata s Tomášem, který dál klidně sedí u bicích. Basák Mi-

KRUCIPŮSK, HAGEN BADEN, HUBERT MACHÁNĚ

KD LÁDVÍ PRAHA, 28.1.1992

vypustila ono 'techno' a s pří- chodem sólového zpěváka Tomáše Hájíčka z Huberta Macháně se ze čtveřice stal kvintet. Podle výkonu z Ládví usuzuji, že je to další ze slibně znějících skupin. Především bubeník Jan Zrůsta, který předhání Hájíčkův výkon v Hubertu, je objev. Skinské publikum je, jak jinak, nepřija- lo. Zůstalo však klidné, laxní.

nebo Orlík, o tom, že uslyším i Hagen Baden si dovolím po- chybovat. Ale deska by měla stát za to. Celkově jsem měl pocit, že muzikanti z 'lázní' jsou zvyklí na lépe reagující publikum. Nejspíš to není ta pravá hudba pro skins.

Tou měl být asi **Hubert Ma- cháně**, protože ještě než se objevili, byli aplaudováni. Po jejich příchodu změnilo divác-

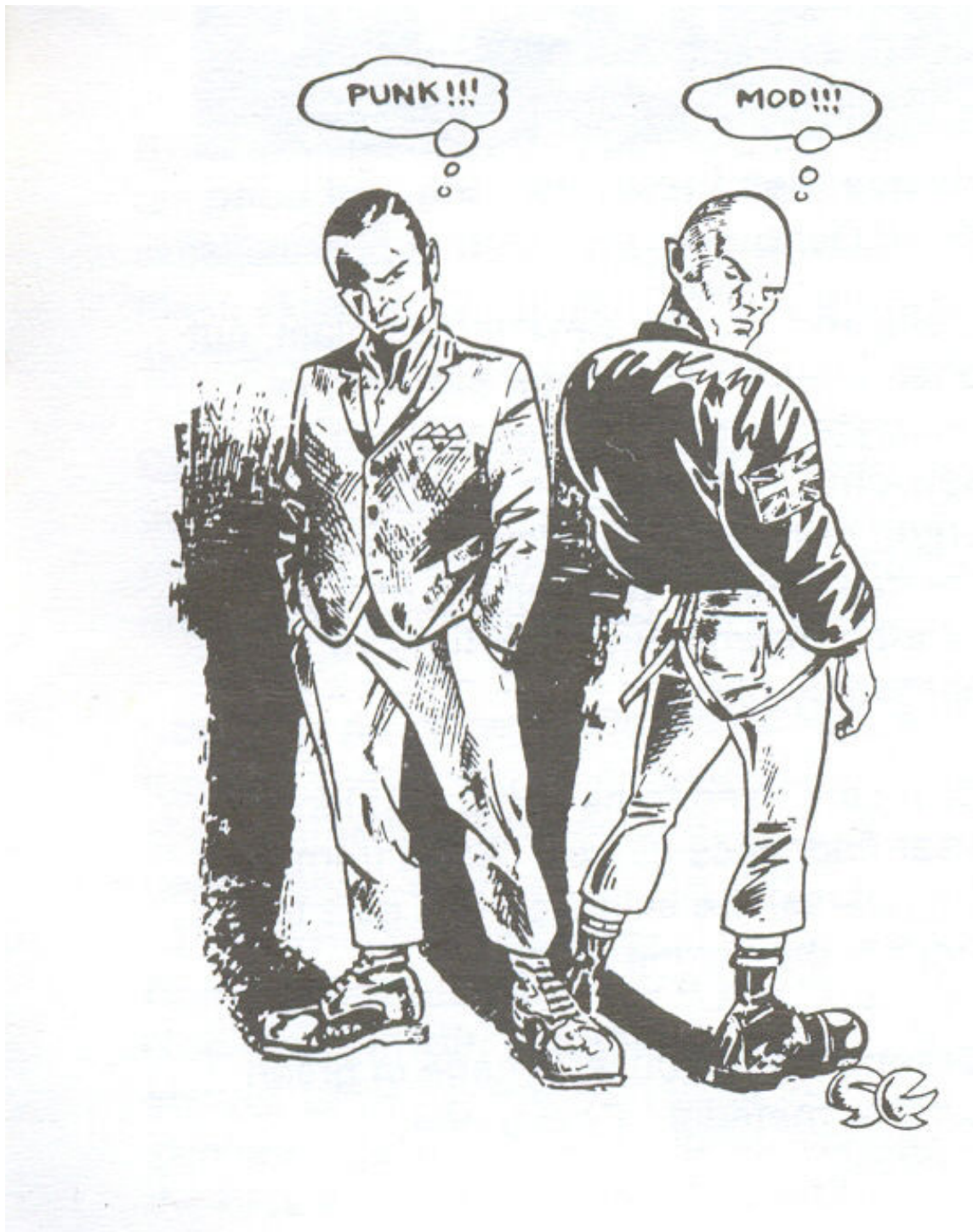
rek Macháček znechuceně pokládá nástroj a odchází, Hu- bert dnes už hrát nebude.

Hájíček v zákulisí tvrdí, že už bude hrát jen s Krucipůs- kem a bude mít klid, Mirek při nošení nástrojovky do auta sli- buje tomu, kdo z nich udělal skinheadskou kapelu, okamži- tou smrt.

Petr Pokorný

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

VII.5. Ukázky textů punkových a skinheadských hudebních skupin

Součástí této přílohy je šest textů punkových a skinheadských hudebních skupin. Jednotlivé texty jsou pro přehlednost označeny pořadovými čísly a doplněny o základní „bibliografické“ údaje. Upozorňuji, že všechny texty jsou ponechány v doslovném znění bez redakčních úprav.

Text č. 1

Na tomto textu bych rád ukázal, že někteří místní punkeři (stejně tak jako skinheadi) zastávali na počátku 90. let 20. století silně negativní postoj k Rómům. Autor níže uvedeného textu vnímá punkery a skinheady jako spolubojovníky proti Rómům, jako ty, jež mají vyřešit „rómský problém“.

Název skupiny: **Kukavůz** (punková hudební skupina z Jablonce nad Nisou)
Název alba: Studio 1989 – 91
Název písně: Rómskej problém
Vydavatel: vydáno vlastním nákladem
Rok vydání: 1991

Rómskej problém

*Na severu Čech, je plno černejch hoven
Pankáči a skinheadi řeší rómskej problém*

*Těžký boty na nohou a kolem rukou řetězy
Pankáči a skinheadi rómskej problém vyřeší*

Rómskej problém, rómskej problém

*Cikáni maj strach, cikáni maj problém
Kdo jinej ho vyřeší, pankáč, skinhead, bomber*

*Cikáni táhnou domů lía lía lí
Pankáči a skinheadi tudle válku vyhráli.*

Text č. 2

V níže uvedeném textu se jablonecká hudební skupina *Patria* hlásí k odkazu tradičních (apolitických) skinheadů. Autor textu označuje skinheady jako „hrdou dělnickou podtřídu“, která nemá nic do činění s fašismem.

Název skupiny: **Patria** (skinheadská hudební skupina z Jablonce nad Nisou)
Název alba: **Národe povstaň**
Název písně: **A Way of Life**
Vydavatel: **Greatest shit records**
Rok vydání: **1999**

A Way of Life

*Od Martense vysoký boty
a od Bena košile.*

*Do Levisek rudý kšandy
Tetování na těle.*

*Víru ve svém velkém srdci,
své dlaně pevně v pěst.*

*Hrdí na svou podtřídu,
Skinheads a jejich čest.
Skinheads a jejich čest.*

*Skinheads! Skinheads!
Životní cesta,
modráky v nich věčnej boj.
Skinheads! Skinheads!
Žádnej fašismus,
jen ulice a hrdý Oi!*

*Palici máme pořádně sjetou,
trojkou, a to bych řek.
Renees jsou tu nejkrásnější,
květy radost pohledět.
Rvačky, fotbálek k němu pivo.
Rokec a k němu řev.
Spirit of 69,
žije místní horká krev.
Žije místní horká krev.*

Níže uvedené texty písní vypovídají o spojenectví punkerů a apolitických skinheadů. Předem však upozorňuji, že se nejedná o texty místních (Jablonecko, Liberecko) hudebních skupin. Třebaže některé z jabloneckých punkových skupin o tomto „tématu“ ve svých textech také pojednávaly, vzhledem k tomu, že v obou případech jsem byl jejich členem (a tudíž jsem se na jejich tvorbě aktivně podílel), nepovažuji za korektní uvádět na tomto místě texty těchto skupin. Místo nich tedy uvádím tématicky podobné texty některých punkových a skinheadských hudebních skupin z různých míst České republiky.

Text č. 3

Autor níže uvedeného textu oslavuje spojení punkerů a apolitických skinheadů (viz verš: „nepleť si nás s náckama“). Punkery a skinheady vnímá jako členy téže scény – Oi.

Název skupiny: **The Riot** (skinheadská hudební skupina z Vyškova)
Název alba: Dr. Martens BootBoy
Název písně: Skins and Punks
Vydavatel: Bulldog Music
Rok vydání: 2003

Skins & Punks

*Vždycky jsme tu byli a budem tady dál
tak musíš s námi počítat, ta cesta vede dál
máme svoje tradice, svou hrdost a svou čest
nepleť si nás s náckama neb tvrdou poznáš přest.*

*Skins, punks, boots and braces
mods and rude boys oi! oi! oi!*

*Oi! – naše víra, náš smysl života
přesvědčení v nás stejný zůstává
žijí naše tradice, žije naše čest
skins & punks united! to spojení je best.*

Text č. 4

Název skupiny: **Degradace** (punková hudební skupina z Ostravy)
Název alba: Demo
Název písně: United
Vydavatel: vydáno vlastním nákladem
Rok vydání: 2002

United

*Já nechci zpívat o politice, kterou každý zná – a ví co je zač
Chci zpívat o problémech co dřímají v nás – a to je fakt
Je třeba se sjednotit, je třeba spojit síly
Punx a skinheads – černí a bílí!*

Punx and Skinheads – UNITED

Text č. 5

Autor níže uvedeného textu hovoří o skinheadech a Oi punkerech (tedy pouze o specifické skupině punkerů, viz výše) jako o „dětích ulice“ (street kids).

Název skupiny: **Operace Artaban** (skinheadská hudební skupina z Brna)
Název alba: Páni kluci
Název písně: Street Kids
Vydavatel: Bassriot records
Rok vydání: 2002

Street kids

*Skinhead – boty a kšandy
Skinhead – vyholená hlava
Skinhead – všechny značky šílí
Skinhead – to je paráda*

*Oi! Punk – městem kráčí zase
Oi! Punk – v celé své kráse
Oi! Punk – bodliny a číra
Oi! Punk – každé jenom zírá*

Street kids – to je paráda!

Níže uvedený text liberecké white power²⁴⁷ hudební skupiny *Reichenberg* ilustruje otevřeně nepřátelský postoj ultra-pravicově (v tomto případě neonacisticky) orientovaného proudu skinheadského hnutí k punkerům. Autor textu souhrnně označuje punkery za anarchisty a „feťáky“. S poukazem na historii punkového hnutí („...v pětasedmdesátým, v Anglii byl rozkvět, ale od té doby...“), považuje místní punkery za degenerovanou formu hnutí, kterou je nutné vyhubit.

Text č. 6

Název skupiny: **Reichenberg** (skinheadská hudební skupina z Liberce)
Název alba: Bez iluzí
Název písně: ???²⁴⁸
Vydavatel: ??? (pravděpodobně vlastním nákladem)
Rok vydání: ??? (pravděpodobně rok 1995 nebo 1996)

*Stríkaj všude áčka
a řvou anarchie
vymlátit a vyhubit
ty chocholatý svině.
Vypálit jim kanály,
vybourat jim baráky
pochytat a zpopelnit
ty zfetovaný čuráky.*

*Na ty rudý svině
platí jenom bič,
pankeři a anarchisti
potáhněte pryč, jo pryč.*

*V pětasedmdesátým
v Anglii byl rozkvět
ale od té doby
punk je dávno mrtev.
To co tady fetuje
v ulicích našich měst
hraje si na pankáče
to musíme smést.*

²⁴⁷ White power – hudba ultra-pravicových skinheadů, hudebně vychází z tradičního Oi (později ovlivněna metalem), avšak na rozdíl od Oi, jsou texty white power písní otevřeně rasistické, xenofobní, fašistické apod. viz výše.

²⁴⁸ Třebaže se mi nepodařilo dohledat níže uvedené bibliografické údaje (vlastním pouze kopii uvedeného alba), považoval jsem za nezbytně nutné text této písně do své práce zařadit.

